

DİCLE ÜNİVERSİTESİ
KALİTE GELİŞTİRME KOORDİNATÖRLÜĞÜ

YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE ÇALIŞTAYI 2020

Editör

Prof. Dr. Hasan BAYINDIR

Doç. Dr. Fatma MATPAN BEKLER

Kapak Tasarım

Ömer Recep ÇEVİK

Broşür Tasarımı

Öğr. Gör. Murat UÇAN

Dizgi

Ömer Recep ÇEVİK

ISBN

978-605-9504-23-2

Dicle Üniversitesi Basımevi Müdürlüğü, 2021

İÇİNDEKİLER

ÇALIŞTAYIN AMACI	8
<i>Dicle Üniversitesi Kalite Süreçleri Üzerine Bir Değerlendirme</i>	11
<i>Adıyaman Üniversitesinde Kalite Süreçleri</i>	13
<i>Batman Üniversitesinde Kalite Süreçleri</i>	15
<i>Bingöl Üniversitesinde Kalite Süreçleri</i>	17
<i>Bitlis Eren Üniversitesinde Kalite Süreçleri</i>	19
<i>Fırat Üniversitesinde Kalite Süreçleri</i>	22
<i>Hakkari Üniversitesinde Kalite Süreçleri</i>	24
<i>Harran Üniversitesinde Kalite Süreçleri</i>	26
<i>Mardin Artuklu Üniversitesinde Kalite Süreçleri</i>	27
<i>Muş Alpaslan Üniversitesinde Kalite Süreçleri</i>	29
<i>Siirt Üniversitesinde Kalite Süreçleri</i>	31
<i>Şırnak Üniversitesinde Kalite Süreçleri</i>	33
<i>Dicle Üniversitesinde Kalite Süreçleri</i>	34
<i>Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde Kalite Süreçleri</i>	36
<i>Yükseköğretimde Değişen Yetkinliklere Hızla Sahip Olmalıyız</i>	40
<i>YÖKAK Çalışmaları ve Kurumsal Akreditasyon Programı</i>	42
<i>Yükseköğretimde Kalite Yönetim Sistemi, Dicle Üniversitesi Örneği</i>	44
1. GİRİŞ	45
2. KALİTE YAKLAŞIMLARI	47
3. YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE OLGUSU VE KALİTE UYGULAMALARI	51
4. DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	53
4. SONUÇ	55
KAYNAKLAR	55
Araştırma – Geliştirme Çalışmalarının Üniversitelerin Gelişmesi Üzerindeki Rolü	58
1.GİRİŞ	59
2. ÜNİVERSİTE DERECELENDİRME KURULUŞLARI	60
3. ÜNİVERSİTE DERECELENDİRME KRİTERLERİ	60
4. ARAŞTIRMA–GELİŞTİRME ÇALIŞMALARININ ÜNİVERSİTELERİN GELİŞMESİ ÜZERİNDEKİ ROLÜ	61
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	62
6. REFERANSLAR	63
Dicle Üniversitesi Özelinde Yükseköğretim Kurumlarında Kalite Yönetim Sisteminin Araştırma Geliştirme Faaliyetlerinin Süreçlerine Etkileri <i>Effects of Research and Development Activities on Quality Management System Processes in Higher Education Institutions in Dicle University</i>	64
1. GİRİŞ	65
2. DİCLE ÜNİVERSİTESİ KALİTE YÖNETİM SİSTEMİ YOLCULUĞUNDA ARAŞTIRMA-GELİŞTİRME ÇALIŞMA GRUBU ÇALIŞMALARI	66
3. DİCLE ÜNİVERSİTESİ KALİTE KOMİSYONU ARAŞTIRMA – GELİŞTİRME ÇALIŞMA GRUBUNA AİT STRATEJİK HEDEFLER	66

4. BULGULAR ve TARTIŞMA	69
5. SONUÇ	69
6. TEŞEKKÜR	70
7. KAYNAKLAR	70
Yükseköğretim Kurumlarının Sosyal Sorumluluk ve Toplumsal Katkı Gelişimindeki Rolü	71
<i>The Role of Higher Education Institutions in The Development of Social Responsibilites and Contributions</i>	71
Akademisyenlerin Akademik Performans İzlemi: Firat Üniversitesi Örneği	73
<i>Academic Performance Monitoring of Academicians: The Case of Firat University</i>	73
1.GİRİŞ	74
1. AMAÇ	75
2. FIRAT ÜNİVERSİTESİ VE ULUSAL/ULUSLARARASI BAŞARI SIRALAMASI	75
3. AKADEMİK PERFORMANS İZLEMİ İÇİN KULLANILAN VERİ TABANI: INCITES	78
4. FIRAT ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİNİN AKADEMİK PERFORMANS İZLEMİ İÇİN YAPTIĞI ÇALIŞMALAR	79
5. AKADEMİSYENLERİN AKADEMİK PERFORMANS İZLEMİ	81
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	82
7. KAYNAKLAR	84
Meslek Yüksekokullarında Kalite Güvence Sistemine Geçmek İçin Sorunlar ve Öneriler:	
İKMEP AB Projesi ve BTEC Örneği	86
<i>Problems and Proposals to Apply Quality Management System in Vocational High Schools: HRD-VET EU Project and BTEC Case</i>	86
1. GİRİŞ	87
2. KALİTE GÜVENCESİ İÇİN YÖKAK TARAFINDAN İSTENİLENLER	87
3. BTEC SİSTEMİ	88
4. İKMEP AB PROJESİ VE BOLOGNA SİSTEMİYLE MEVCUT DURUM	89
5. SORUNLAR VE ÖNERİLER	91
6. SONUÇ	93
7. KAYNAKLAR	93
Küreselleşme Sürecinde Üniversitelerimizde Eğitim-Öğretim ve Kalite Güvencesi	94
<i>Education Systems and Quality Assurance in Our Universities in Globalization Process</i>	94
1. GİRİŞ	95
2. MATERYAL VE METOT	96
3. BULGULAR VE TARTIŞMA	96
4. SONUÇ	97
5. KAYNAKLAR	98
Üniversitelerde Bilimsel Araştırma, Sanayi ve Etik	100
<i>Scientific Research, Industry and Ethics at Universities</i>	100
1. GİRİŞ	101
2. ÜNİVERSİTE SANAYİ İŞBİRLİĞİNİN ÖNEMİ	101
3. FİKİRDEN ÜRÜNE	102
4. TARTIŞMA	104
5. SONUÇ	104
6. KAYNAKLAR	104
Üniversitelerin Yerel Kalkınmadaki Rolü:	106

Sosyal Sorumluluk ve Toplumsal Katkı Üzerine Bir Çözümleme	106
<i>The Role of Universities in Local Development:</i>	
<i>An Analysis on Social Responsibility and Social Contribution</i>	106
1. GİRİŞ	107
2. YEREL KALKINMA KAVRAMI	107
3. ÜNİVERSİTELERİN YEREL KALKINMADAKİ ROLÜ	108
4. ÜNİVERSİTELERİN SOSYAL SORUMLULUK VE TOPLUMSAL KATKISI	109
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER	111
6. KAYNAKÇA	112
Kalitede Yerelevrenselleşme (Loca-universalization) ve Mardin Artuklu Üniversitesi	
Bağlamında Bir Öneri	114
<i>Loca-universalization in Quality and a Proposal in the Context of</i>	
<i>Mardin Artuklu University</i>	114
Üniversitelerde İç Denetim ve Kalite İlişkisi	120
<i>Internal Audit And Quality Relationship in Universities</i>	120
1. GİRİŞ	121
2. İÇ DENETİM	121
3. RİSK YÖNETİMİ	122
4. İÇ KONTROL SİSTEMİ	123
5. ÜNİVERSİTELERDE İÇ DENETİM	124
6. İÇ DENETİM – KALİTE İLİŞKİSİ	127
7. SONUÇ	127
8. KAYNAKLAR	128
Kalite Yönetim Sisteminde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi	129
<i>The Importance of Occupational Health and Safety with</i>	
<i>The Quality Management System</i>	130
Yükseköğretimde Kalite Yönetimi Kapsamında Eğitici Eğitimi Program Önerisi:	
Yeni Nesil Akademisyenlik Programı	131
1. GİRİŞ	132
2. SONUÇ	138
3. KAYNAKÇA	138
Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesinde	
Ulusal ve Uluslararası Akreditasyon Çalışmaları	140
1. GİRİŞ	141
2. SONUÇ	151
3. KAYNAKLAR	151
Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesinde MÜDEK Akreditasyon Çalışmaları	152
<i>Fırat University Engineering Faculty MÜDEK Accreditation Studies</i>	153
1. GİRİŞ	154
2. YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE VE AKREDİTASYON	154
3. MÜDEK VE FIRAT ÜNİVERSİTESİ MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ	
AKREDİTASYON ÇALIŞMALARI	155
4. SONUÇ	159
5. KAYNAKLAR	159
Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Stratejileri	

Dicle Üniversitesi Örnekleminde Kalite Süreçleri, Uygulamalar, Çıktılar ve Hedefler	161
Yükseköğretimde Akreditasyon	162
<i>Accreditation in Higher Education</i>	162
1. GİRİŞ	163
2. YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE SÜREÇ GELİŞİMİ	164
3. MÜHENDİSLİK PROGRAMLARI ABET SERTİFİKASINA SAHİP ÜNİVERSİTELERİMİZ	170
4. KALİTE GÜVENCE SÜREÇLERİ UYGULAMALARI- DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	171
5. SONUÇ	171
6. KAYNAKLAR	172
Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Örneği:	
Çocuklar ve Öğretmenler İçin Kültürel Miras Eğitimi	174
Kalite Süreçlerinde Engelsiz Eğitim	175
<i>Accessible Education in Quality Processes</i>	175
1.GİRİŞ	176
2.SONUÇ	182
3.KAYNAKLAR	182
Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Stratejileri	
Erasmus+ Uluslararası Kredi Hareketliliği Projelerinin Yükseköğretim Kurumlarının Uluslararasılaşmasına Katkısı, Dicle Üniversitesi Örneği	183
Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Stratejileri	184
Kısa Süreli Değişim Programlarının ve İkili Protokollerin (MOU)	
Yükseköğretim Kurumlarının Uluslararasılaşmasına Katkısı, Dicle Üniversitesi Örneği	184
Yükseköğretimde Kalite Yönetim Sisteminde Paydaş Analizi	185
<i>Stakeholder Analysis in Quality Management System in Higher Education</i>	185
1. GİRİŞ	186
2. MATERYAL VE METOT	186
3. BULGULAR	190
4. TARTIŞMA	192
5. SONUÇ	193
6. KAYNAKLAR	193
Dicle Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Kalite Yönetim Sistemini Özümseme Düzeyi	194
<i>The Level of Absorbing Quality Management System of Dicle University Faculty Members</i>	194
1.GİRİŞ	195
2. YÖNTEM	196
3. BULGULAR	196
4. SONUÇ	197
5. KAYNAKÇA	198
Mühendislik Eğitiminin Akreditasyonu ve DÜ Mühendislik Fakültesinin MÜDEK Sürecindeki Hazırlık Çalışmaları	199
<i>Accreditation of Engineering Education and Preparatory Studies of Dicle University Engineering Faculty in The MÜDEK Process</i>	199
1. GİRİŞ	200
2. MÜDEK DEĞERLENDİRME SÜRECİ VE ÖLÇÜTLERİ	201

3. MÜDEK AKREDİTASYONUNUN KAZANIMLARI	204
4. DÜ MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİNİN MÜDEK SÜRECİNDEKİ HAZIRLIK ÇALIŞMALARI VE ELDE EDİLEN KAZANIMLAR	204
5. SONUÇ	205
6. KAYNAKLAR	205
Dicle Üniversitesi Kurumsal Geri Bildirim Raporu	207
1. GİRİŞ	207
2. DEĞERLENDİRME SÜRECİ	209
3. SONUÇ	210
4. KAYNAK	211
Yükseköğretimde Kalite Bağlamında Misyon ve Vizyon İfadelerine Eğitsel Bakış	212
<i>Educational Overview of Mission and Vision Expressions in The Context of Quality in Higher Education</i>	212
Uzaktan Eğitimde Kalite	214
KAYNAKÇA	225
YÖKAK Dış Değerlendirmesinin Saha Sorunsalları	227
KAYNAKÇA	234
TEZLER	235

Dicle Üniversitesi (Koordinatör Üniversite)

Adıyaman Üniversitesi
Batman Üniversitesi
Bingöl Üniversitesi
Bitlis Eren Üniversitesi
Fırat Üniversitesi
Hakkari Üniversitesi
Harran Üniversitesi
Mardin Artuklu Üniversitesi
Muş Alparslan Üniversitesi
Siirt Üniversitesi
Şırnak Üniversitesi
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

ÇALIŞTAYIN AMACI

Dicle Üniversitesi; eğitim ve öğretimi, araştırma ve geliştirmeyi, toplumsal hizmetlerde kaliteyi ve yönetsel süreçleri iyileştirmek üzere 2017 yılında Kalite Geliştirme Koordinatörlüğünü kurmuş, yönetsel süreçleri iyileştirme ve kalite güvence sistemini oluşturmanın yanı sıra, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme süreçlerinde kalite kültürünü yaygınlaştırmak üzere TS EN ISO 9001:2015 standardını uygulamaya başlamıştır. Üniversitemiz, 2019 yılında Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından yapılan dış tetkikler sonucunda Kalite Yönetim Sistemi Belgesini almaya hak kazanmıştır.

Dicle Üniversitesi Koordinatörlüğünde, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Üniversitelerinin paydaşlığı ve katılımıyla düzenlenecek olan Yükseköğretimde Kalite Çalıştayı; kalite süreçlerinin değerlendirilmesi, deneyimlerin paylaşılması, tecrübelerin aktarılması, kurumsallaşmanın güçlendirilmesi, yeni fırsatlar için zemin oluşturulması, dünyada ve ülkemizde kalite trendlerinin incelenmesi, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Üniversiteleri arasında kalite bağlamında işbirliklerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Talip GÜL (Başkan)
Prof. Dr. Eyyüp TANRIVERDİ
Prof. Dr. Hasan BAYINDIR
Prof. Dr. Mehmet KARAKAPLAN
Doç. Dr. Fatma MATPAN BEKLER
Doç. Dr. Neşe ÜZEN
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet BAŞKAN
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet DEMİRKOL
Dr. Öğr. Üyesi Neslihan KILIÇ
Öğr. Gör. Murat UÇAN
Öğr. Gör. Hüseyin AÇAR

SEKRETERYA

Alper AKTOP
Elif FİDAN
Kasım AYDIN

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Fethi Ahmet POLAT (Muş Alparslan Üniversitesi)
Prof. Dr. Eyyüp TANRIVERDİ (Dicle Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet CEBECİ (Fırat Üniversitesi)
Prof. Dr. Engin TILKAT (Batman Üniversitesi)
Prof. Dr. Yaşar KARADAĞ (Muş Alparslan Üniversitesi)
Prof. Dr. İsmail Hakkı EKİN (Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan BAYINDIR (Dicle Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet KARAKAPLAN (Dicle Üniversitesi)
Prof. Dr. Mustafa KELLE (Dicle Üniversitesi)
Prof. Dr. Meral ERDİNC (Dicle Üniversitesi)
Prof. Dr. Hakkı Murat BİLGİN (Dicle Üniversitesi)
Prof. Dr. Bilal ÇEKİÇ (Dicle Üniversitesi)
Prof. Dr. Recep KARAKAŞ (Dicle Üniversitesi)
Prof. Dr. Özkan ADIGÜZEL (Dicle Üniversitesi)
Doç. Dr. Faruk GÖKÇE (Dicle Üniversitesi)
Doç. Dr. Fatma MATPAN BEKLER (Dicle Üniversitesi)
Doç. Dr. Cemal ULUTAŞ (Hakkari Üniversitesi)
Doç. Dr. Cihat YAŞAROĞLU (Bingöl Üniversitesi)
Doç. Dr. İbrahim BAZ (Şırnak Üniversitesi)
Doç. Dr. Ömer BOZKURT (Mardin Artuklu Üniversitesi)
Doç. Dr. Tayfun SERVİ (Adıyaman Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Adem AÇAR (Siirt Üniversitesi)
Öğr. Gör. Hakan TUZCU (Bitlis Eren Üniversitesi)
Müh. Dilşah Beyaz ÖZTÜRKMEN (Harran Üniversitesi)

ÜNİVERSİTELERDE KALİTE SÜREÇLERİVE UYGULAMA DENEYİMLERİ

ÇALIŞTAY KONU BAŞLIKLARI

Yükseköğretimde Kalite Yönetimi ve Kalite Güvence Sistemi

Yükseköğretimde Akreditasyon

Üniversitelerde Uluslararasılaşma Stratejileri ve Uygulamaları

Üniversitelerde Bilimsel Araştırma ve Yayın Planlaması

Sosyal Sorumluluk ve Toplumsal Katkı

Eğitim Öğretimde Kalite Yaklaşımı

İç Değerlendirme Süreçleri

Dış Değerlendirme Süreçleri

Üniversitelerde Kalite Birimleri

Üniversitelerde Kalite Komisyonları

ÖNEMLİ BİLGİLER

Çalıştay Tarihi:

8-9 Temmuz 2020

Bildiri Özetleri Son Başvuru Tarihi:

18 Haziran 2020

Kabul Yazılarının Gönderimi:

22 Haziran 2020

Dinleyici olarak katılım başvurusu:

29 Haziran 2020Not: Çalıştay, online düzenlenecektir.

Dicle Üniversitesi Kalite Süreçleri Üzerine Bir Değerlendirme

Dicle Üniversitesi'nde kalite sürecine yönelik çalışmalar temelde iki ana başlık halinde yürütülmektedir. Her yıl iç tetkikler yapılarak kalite kültürünün kurumda yerleşmesi ve içselleştirilmesi için sarf edilen çabalar genel anlamı ile iç değerlendirme süreçlerini oluşturmaktadır. 2015 yılına kadar öz değerlendirme şeklinde olan iç değerlendirme süreci, 2015 yılından sonra her yılın sonunda hazırlanan KİDR ile iç değerlendirme süreçleri raporlandırılmış olmaktadır. İkinci tür değerlendirme süreci ise dış değerlendirici kuruluşlar tarafından belirli aralıklarla yapılan değerlendirmeler ile üniversitemizin kalite süreçlerine ilişkin güçlü ve iyileştirmeye açık alanlarımız belirlenmeye çalışılmaktadır. Birinci süreçte iç bir gözle, ikinci değerlendirme sürecinde ise dışarıdan bir gözle kalite süreçlerimizi görme fırsatı doğmaktadır.

Üniversitemizde kalite güvencesi çalışmaları Rektör başkanlığında yürütülmektedir. Kalite güvence sistemi çalışmalarında genel olarak tüm birimlerimiz sürecin içine dâhil edilerek kurumumuzda kalite kültürünün geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Kalite çalışmalarının yürütülmesinde komisyonlar ile çalışma grupları önemli işlevler görmektedir.

Üniversitemiz Kalite Komisyonu; Rektör ve ilgili Rektör Yardımcısı ile Genel Sekreter, Kalite Geliştirme Koordinatörü, Strateji Geliştirme Daire Başkanı ve öğrenci temsilcisinin doğal üye; akademik ve idari birim amirleri ya da temsilcilerinden oluşmaktadır. Üniversitemiz Kalite Komisyonunda bir yandan akademik birimlerin çoğu temsil edilirken diğer taraftan akademik birim kalite komisyonlarının kalite güvencesi çalışmaları da burada değerlendirme fırsatı bulabilmektedir.

Kalite güvence sistemi çalışmaları üniversitemizin tüm birimlerine yayılarak bu süreç içerisinde akademik ve idari birimlerin katkısı sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu anlamda akademik ve idari birimlerde Birim Kalite Komisyonları oluşturulmuştur. Fakülteler ve yüksekokullarda bölüm bazında Bölüm Kalite Alt Komisyonları oluşturulmuş ve meslek yüksekokullarında ise Program Kalite Alt Komisyonları teşekkül etmiştir. Kalite süreçleri, bu amaçla oluşturulan birimlerimizin çaba ve gayretleri ile her geçen gün daha iyiye doğru gitmektedir.

Her yıl rutin bir biçimde devam eden iç değerlendirme süreçlerinin yanı sıra, kurumumuzda dış değerlendirme süreçleri de icra edilmektedir. Üniversitemiz ilk defa 2017 yılında Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından dış değerlendirme sürecine dahil edilmiş olup, kurumsal geri birim raporunun hazırlanması ile güçlü yönlerimiz ile gelişmeye açık yönlerimizi görme fırsatı bulmuş ve eksik kaldığımız alanlarda sürekli iyileştirmeler yapmaya çalışmaktayız.

2017 yılında Kalite Geliştirme Koordinatörlüğü'nün kurulması ile Üniversite Kalite Komisyonu ile akademik ve idari birim kalite komisyonları, bölüm ve program kalite alt komisyonları ile çalışma grupları ve birim kalite güvence temsilcilerinin arasında iletişimin sağlanmasında koordinatörlük önemli bir rol üstlenmektedir.

Üniversitemiz için en önemli dış değerlendirme etkinliklerinden biri de Üniversitemizin ISO 9001 kalite belgesidir. Ocak 2018 tarihinde Risk Tabanlı Süreç Eğitimi ve Temel Eğitim Programı ile değerlendirme süreci başladı. Bu süreçte KYS ve dokümantasyon eğitimleri, TSE yetkilileri ile çalıştaylar

düzenlenmiştir. Üniversite bünyesinde çalışma ekipleri oluşturularak KYS çalışmaları başlatılmıştır. Üniversite olarak risk ve fırsatlarımızı belirleyerek risk ve fırsatlar esas alınarak KYS dokümanları hazırlanmaya başlanmıştır. Ağustos 2019'da dokümanlarımız onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

KYS dokümanları yürürlüğe girdikten sonra TSE'ye dış tetkik için başvuruda bulunulmuş ve 21-23 Mayıs 2019 tarihleri arasında TSE'den gelen yetkililer tarafından dış tetkik yapılmıştır. Ardından Üniversitemiz 2019 yılında TS EN ISO 9001:2015 Kalite Yönetim Sistemi Belgesi'ni almasıyla bu süreçteki çalışmalar ve elde edilen tecrübeler kalite güvence sisteminin sürekli iyileştirilmesine önemli katkıları olmuştur.

2017 yılında dış değerlendirmeye tabi olan üniversitemiz, YÖKAK tarafından 2020 Kasım ayında İzleme Programına dâhil edilmiştir. 30 Haziran tarihinde Üniversite Rektörleri ve Kaliteden sorumlu bir öğretim üyesinin de katılımı ile Yüksek Öğretim Kalite Kurulu tarafından düzenlenen webinara katılım sağlanmış ve süreç ile ilgili gerekli bilgilendirmeler alınmıştır.

Cümlelerimi bitirirken yeni ve dinamik bir üniversite olarak kalite süreçlerindeki tecrübelerden istifade ederek daha iyi kalite süreçleri için gerekli tedbirler almakta ve geleceğe yönelik yeni hedefler belirlemektediriz. Üniversitemizin sonraki dönemlerde en önemli hedefleri arasında akreditasyon süreçleri ile sürekli iyileştirme faaliyetlerine yoğunlaşmak olacaktır. Başaracağımıza olan inancımızla bir takım ruhuyla, üniversitemizin tüm birimlerine kalite süreçlerine yayararak çalışmalarımızı sürdürürken amacımıza ulaşacağımıza olan inancımız bu yolda en büyük motivasyonumuz olacaktır.

Prof. Dr. Mehmet KARAKOÇ
Dicle Üniversitesi Rektörü

Adıyaman Üniversitesinde Kalite Süreçleri

Sayın YÖKAK Başkanı, Sayın Başkan Vekili ve üniversitelerimizin çok kıymetli Sayın Rektörleri hepinizi muhabbetle selamlarım.

Adıyaman Üniversitesi; 17 Mart 2006 tarih ve 26111 sayılı Resmi Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren 1 Mart 2006 tarih ve 5467 sayılı kanunla kurulmuştur.

Üniversitemiz ilk kurulduğunda;2 enstitü, 3 fakülte, 1 yüksekokul, 4 meslek yüksekokuluna sahip iken günümüzde; 3 enstitü, 13 fakülte, 1 konservatuvar, 2 yüksekokul, 6 meslek yüksekokulu, 16 uygulama ve araştırma merkezi ve 18 binin üzerinde öğrenci sayısına sahip bir kampüs üniversitesi durumundadır.

Üniversitemizde, Kalite Yönetim Sistemi kurma çalışmaları ilk olarak 2013 yılında Kalite Yönetim Koordinatörlüğünün kurulmasıyla başlamıştır.

Üniversitemizin, Kalite Yönetim Koordinatörlüğü Rektörlüğe bağlı olarak; 1 Yönetim Temsilci (İlgili Rektör Yardımcısı) 1 Koordinatör, 1 Koordinatör Yardımcı olmak üzere görevlendirilen akademisyenlerle birlikte 2 memurdan oluşmaktadır.

Yüksek Öğretim Kalite Kurumu tarafından Kalite Yönetimi Sisteminin oluşturulması çalışmaları Temmuz 2015 Tarihli ve 29423 sayılı YÖK Kalite Güvence Yönetmeliğinin Resmi Gazetede yayınlamasıyla başlamıştır. Bu yönetmeliğe uygun olarak üniversitemizin Senato Kararıyla 2015 yılında Kalite Güvence Sistemi, Eğitim ve Öğretim, Araştırma Geliştirme, Yönetim Sistemi alt komisyonlarının yer aldığı Kalite Komisyonumuz oluşturulmuştur.

Üniversitemizin Kalite Komisyonu üyeleri tarafından hazırlanan ilk Kurum İçi Değerlendirme Raporumuz 2015 yılında Yükseköğretim Kalite Kuruluna sunulmuştur. Bu tarihten itibaren her yıl ve düzenli olarak Kurum İçi Değerlendirme Raporlarımız Yükseköğretim Kalite Kuruluna sunulmakta olup aynı zamanda da üniversitemizin kurumsal web sayfasında yayınlanmaktadır.

Adıyaman Üniversitesi Yükseköğretim Kalite Kuruluna 2017 tarihinde gönüllü olarak Dış Değerlendirme Sürecine katılmak için başvuruda bulunmuş ve 2017 tarihinde YÖK Kalite Kurulu tarafından Dış Değerlendirme sürecinden geçmiştir. YÖK Kalite Kurulu tarafından 2020 yılı içerisinde de üniversitemiz izlenme sürecine dahil edilmiştir.

Adıyaman Üniversitesi Türk Standartları Enstitüsünden 2015 yılında tüm birimleriyle TS EN ISO 9001:2008 Kalite Yönetimi Sistemleri Belgesini alan sayılı üniversitelerden biri olmuştur. 2017 yılında ise TS EN ISO 9001:2015 Kalite Yönetim Sistemi Belgesine geçiş yapmıştır.

Kalite Yönetim Sistemi üniversitemizde kurumlaşma ve kurum kültürünün oluşmasında önemli bir adımını oluşturmaktadır. Özellikle çalışanların katılımıyla sürekli iyileştirmeyi içermesi ve paydaş odaklı bütüncül bir organizasyon yapısına sahip olması nedeniyle sistem kurum kültürüne önemli katkılar sunmaktadır.

Dış Değerlendirme sürecinde güçlü ve zayıf yönlerimizin bir dış göz tarafından gözlenmesi ve özellikle zayıf yönlerimizi güçlü yöne dönüştürmek için düzeltici faaliyetlerde bulunmamız üniversitemize büyük bir kazanç sağlamaktadır.

Üniversitemizin bölgesinde tarımının gelişmesine katkı sağlamayı misyon edinmiştir. Bu amaçla bölgede yoğun olarak yetiştirilen tütün ürününe alternatif olarak tıbbi aromatik bitkilerin yetiştirilip geliştirilmesine öncülük edecek araştırma faaliyetlerinde bulunmaktadır. Bu amaçla 2 yıldır Stevia (Şeker Otu) ve Lavanta ekimleri sürmektedir.

Üniversitemizden mezun olan öğrencilere, üniversite diplomasının yanı sıra bir mesleğin bilgi ve becerilerini kazandırmak için üniversitemizde sertifikalı kursların açılmasını ve kursların sürekliliğini sağlanmasını hedeflemekteyiz.

Dicle Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilen Yüksek Öğretimde Kalite Çalıştayına bildirileriyle katkıda bulunan değerli katılımcılara, Yüksek Öğretim Kalite Kurulu Başkanı Sayın Prof. Dr. Muzaffer ELMAS' a, Başkan Vekili Sayın Sibel AKSU YILDIRIM' a ve Dicle Üniversitesinin Rektörü Sayın Prof. Dr. Talip GÜL ile bölge üniversitelerin sayın rektörlerine katkı ve katılımlarından dolayı teşekkür ederim.

Prof. Dr. Mehmet TURGUT
Adıyaman Üniversitesi Rektörü

Batman Üniversitesinde Kalite Süreçleri

Saygıdeğer Üniversitelerarası Kalite Kurul Başkanı, Yardımcısı ve meslektaşlarım, değerli katılımcılar; Konuşmama başlarken hepinizi Üniversitem ve şahsım adına saygıyla selamlıyorum.

Bilindiği üzere; Yükseköğretimde kalite güvencesi, bir yükseköğretim kurumunun, eğitim, öğretim, araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin kalitesinin kapsamlı, sistematik ve düzenli olarak değerlendirilmesi ve kalitelerinin geliştirilmesi süreçlerinden oluşmaktadır.

Bu süreçlerin yürütülmesi aşamasında Üniversitemizde Kalite Komisyonu, Kalite Alt Komisyonlar ve Birim Kalite Komisyonları oluşturularak kalite çalışmalarının geliştirilip sahaya yansımada gerekli koordinasyonlar sağlanmıştır.

Pandemi bize göstermiştir ki, mesleki teknik eğitimin ve millî yerli üretiminin çok önemli olduğunu ve pandemi gibi acil durumlarda kaliteli iş gücünün mobilize ve dönüşebilme yeteneğiyle bu gibi salgınlarda bize başarı getirmiştir. Dikiş makinası Almanya'dan, Kumaş üretimi İngiltere ve İtalya lider olmasına rağmen, Covit salgını ve pandemi de bunları devreye sokamamıştır. Ülkemizde ise, milletiz dayanışma içerisinde ve kısa sürede tüm Sanat Okullarımızı, Meslek Yüksekokullarımızı, kısacası Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarımızı devreye sokmuş ve maske, sağlık tulumu, dezenfektan, solunum cihazı ve gerekli tıbbi birçok malzemeyi de anında üretebilmiştir.

Ayrıca, büyüklü küçüklü sanayicilerimiz de fabrikalarımızı anında dönüştürerek; maske, tulum ve solunum cihazı gibi ürünleri üretmiştir. Ülkemiz, kendi ürünlerini kısa sürede üreterek salgınla dünyaya örnek teşkil edecek biçimde başa çıkabilmiştir.

Ülkemiz, başta Amerika olmak üzere, dünyanın birçok ülkesine Türkiye Cumhuriyeti Devleti olarak ücretsiz tıbbi ürün ve cihaz yardımı yapmıştır. Bu bizlere dünyanın kıvrandığı ve çaresiz kaldığı salgında bile gençliğine önem veren devletimizin mesleki eğitimin yaygınlaştırmasının ne kadar önemli olduğunu, ülkemize Dünyaya Mesleki Teknik Eğitimin ne kadar önemli olduğunu göstermiştir.

Ülkemizdeki üniversitelerde halen, Makine Mühendisliği, Elektrik Mühendisliği, İnşaat Mühendisliği gibi temel mühendislik alanları her üniversitede öğrenci almaktadır. Bunun yerine bölgede ihtiyaç duyulan alanlarda, ihtisas üniversiteleri kurulmalı bölgesel üniversiteler dışında küçük üniversitelerde her fakülte ve bölüm olmamalıdır. Örneğin, Batman Üniversitesi Mühendislik üzerine yoğunlaşmalı, bölgede Organize Sanayilerin kurulması ayrıca Teknokent, teknoloji transfer ofisleri geliştirilmelidir. Çevre illerdeki üniversitelerde mühendislik alanında çalışmalarını Batman'da yapmalıdır.

Mardin ili, kültür şehri olup, Sosyal bilimler, Sanat ve ilahiyat alanında kültür alanında üniversite olmalı, Şırnak ili moden ve hayvancılık üzerine yine Hakkari Üniversitesi hayvancılık üzerine, Siirt Üniversitesi Fıstık ve Ziraat üzerine ihtisas üniversiteleri olmalıdır.

Üniversitemizde bölgesel kalkınma odaklı misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma kapsamında; “Enerji ve Petrol” alanında misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma hedeflenmektedir. Bu anlamda mühendislik altyapısı güçlü olan üniversitemiz, söz konusu misyonunu kalite ve akreditasyon süreçleri ile güç-

lendirerek, ülke ve bölgemizde özellikle “Enerji ve Petrol” alanında önemli bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir.

Yükseköğretim kurumlarında kalite kültürünün yaygınlaşmasına katkı sağlamak üzere Dicle Üniversitesi Kalite Geliştirme Koordinatörlüğü ev sahipliğinde yapılan Doğu ve Güneydoğu Anadolu Üniversitelerinin paydaşlığı ve katılımıyla düzenlenen Yükseköğretimde Kalite Çalıştayı; kalite süreçlerinin değerlendirilmesi, deneyimlerin paylaşılması, tecrübelerin aktarılması, kurumsallaşmanın güçlendirilmesi, yeni fırsatlar için zemin oluşturulması, dünyada ve ülkemizde kalite trendlerinin incelenmesi, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Üniversiteleri arasında kalite bağlamında işbirliklerinin geliştirilmesinin hedeflendiği çalıştayı bir parçası olmaktan gurur duyar, Yükseköğretimde Kalite Çalıştayı’nın başarılı geçmesini diler, katılımcılara ve Çalıştayı düzenleyen Dicle Üniversitesi yönetimine teşekkürlerimi sunarım.

Prof. Dr. Aydın DURMUŞ
Batman Üniversitesi 2017 - 2021 Dönem Rektörü

Bingöl Üniversitesinde Kalite Süreçleri

Bingöl Üniversitesi'nde kalite sürecine yönelik çalışmalar temelde iki ana başlık halinde yürütülmektedir. Her yıl iç tetkikler yapılarak kalite kültürünün kurumda yerleşmesi ve içselleştirilmesi için sarf edilen çabalar genel anlamı ile iç değerlendirme süreçlerini oluşturmaktadır. 2015 yılına kadar öz değerlendirme şeklinde olan iç değerlendirme süreci, 2015 yılından sonra her yılın sonunda hazırlanan KİDR ile iç değerlendirme süreçleri raporlandırılmış olmaktadır. İkinci tür değerlendirme süreci ise dış değerlendirici kuruluşlar tarafından belirli aralıklarla yapılan değerlendirmeler ile üniversitemizin kalite süreçlerine ilişkin güçlü ve iyileştirmeye açık alanlarımız belirlenmeye çalışılmaktadır. Birinci süreçte iç bir gözle, ikinci değerlendirme sürecinde ise dışarıdan bir gözle kalite süreçlerimizi görme fırsatı doğmaktadır.

Üniversitemizde kalite güvencesi çalışmaları Rektör başkanlığında yürütülmektedir. Kalite güvence sistemi çalışmalarında genel olarak tüm birimlerimiz sürecin içine dâhil edilerek kurumumuzda kalite kültürünün geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Kalite çalışmalarının yürütülmesinde komisyonlar ile çalışma grupları önemli işlevler görmektedir.

Üniversitemiz Kalite Komisyonu; Rektör ve ilgili Rektör Yardımcısı ile Genel Sekreter, Kalite Yönetimi Koordinatörü, Strateji Geliştirme Daire Başkanı ve öğrenci temsilcisinin doğal üye; akademik ve idari birim amirleri ya da temsilcilerinden oluşmaktadır. Üniversitemiz Kalite Komisyonunda bir yandan akademik birimlerin çoğu temsil edilirken diğer taraftan akademik birim kalite komisyonlarının kalite güvencesi çalışmaları da burada değerlendirme fırsatı bulabilmektedir.

Üniversitemiz Kalite Komisyonunun onayı ile İstatistik, Veri Yönetimi ve Raporlama ile Kalite Yönetim Sistemi Çalışma Grupları oluşturulmuştur. Bu çalışma gruplarının kalite yönetim sürecine katkılarına baktığımızda şunlar söylenebilir:

İstatistik Çalışma Grubu, üniversitemizin iç ve dış paydaşlarına yönelik olarak memnuniyet anketleri düzenlenmekte ve paydaşlarımızın memnuniyeti ölçülmeye çalışılmaktadır. Ayrıca anket verileri rapor haline getirilerek Üniversite Kalite Komisyonuna sunulmaktadır. İç ve dış paydaşlarımızın memnuniyet düzeylerinin düşük olduğu alanlara yönelik iyileştirmeler yapılmaktadır.

Veri Yönetimi ve Raporlama Çalışma Grubu, kalite sürecine yönelik akademik ve idari birimlerimizdeki kalite komisyonları ile alt komisyonlardan gelen veriler doğrultusunda kurum içi değerlendirme raporu hazırlamakta ve Üniversite Kalite Komisyonuna sunmaktadır.

Kalite Yönetim Sistemi Çalışma Grubu, üniversitemizin kullanılmakta olduğu belgeleri ve formları standart hale getirmek için dokümantasyon çalışmaları yapmaktadır. Bu kapsamda kalite el kitabı, prosesler, prosedürler, listeler, formlar, planlar, talimatlar ve riskler gibi başlıklar altında dokümantasyon çalışmalarından söz edilebilir. Dokümantasyon çalışmalarının rahat bir şekilde yapılması için Kalite Yönetim Sistemi kurularak standart dokümanların hazırlanması ve kullanılmasında bu sistemden yararlanılmaktadır.

Kalite güvence sistemi çalışmaları üniversitemizin tüm birimlerine yayılarak bu süreç içerisinde akademik ve idari birimlerin katkısı sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu anlamda akademik ve idari birimlerde Birim Kalite Komisyonları oluşturulmuştur. Fakülteler ve yüksekokullarda bölüm bazında Bölüm Kalite Alt Komisyonları oluşturulmuş ve meslek yüksekokullarında ise Program Kalite Alt Komisyonları teşekkül etmiştir. Kalite süreçleri, bu amaçla oluşturulan birimlerimizin çaba ve gayretleri ile her geçen gün daha iyiye doğru gitmektedir.

Her yıl rutin bir biçimde devam eden iç değerlendirme süreçlerinin yanı sıra, kurumumuzda dış değerlendirme süreçleri de icra edilmektedir. Üniversitemiz ilk defa 2017 yılında Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından dış değerlendirme sürecine dahil edilmiş olup, kurumsal geri birim raporunun hazırlanması ile güçlü yönlerimiz ile gelişmeye açık yönlerimizi görme fırsatı bulmuş ve eksik kaldığımız alanlarda sürekli iyileştirmeler yapmaya çalışmaktayız.

2018 yılında Kalite Yönetim Koordinatörlüğü'nün kurulması ile Üniversite Kalite Komisyonu ile akademik ve idari birim kalite komisyonları, bölüm ve program kalite alt komisyonları ile çalışma grupları ve birim kalite güvence temsilcilerinin arasında iletişimin sağlanmasında koordinatörlük önemli bir rol üstlenmektedir.

Üniversitemiz için en önemli dış değerlendirme etkinliklerinden biri de Üniversitemizin ISO 9001 kalite belgesidir. Ocak 2018 tarihinde Risk Tabanlı Süreç Eğitimi ve Temel Eğitim Programı ile belgeleme süreci başladı. Bu süreçte KYS ve dokümantasyon eğitimleri, TSE yetkilileri ile çalıştaylar düzenlenmiştir. Üniversite bünyesinde çalışma ekipleri oluşturularak KYS çalışmaları başlatılmıştır. Üniversite olarak risk ve fırsatlarımızı belirleyerek risk ve fırsatlar esas alınarak KYS dokümanları hazırlanmaya başlanmıştır. Ağustos 2019'da dokümanlarımız onaylanarak yürürlüğe girmiştir.

KYS dokümanları yürürlüğe girdikten sonra TSE'ye dış tetkik için başvuruda bulunulmuş ve 14-17 Ocak 2020 tarihleri arasında TSE'den gelen yetkililer tarafından dış tetkik yapılmıştır. Ardından Üniversitemiz 2020 yılında TS EN ISO 9001:2015 Kalite Yönetim Sistemi Belgesi'ni almasıyla bu süreçteki çalışmalar ve elde edilen tecrübeler kalite güvence sisteminin sürekli iyileştirilmesine önemli katkıları olmuştur.

2017 yılında dış değerlendirmeye tabi olan üniversitemiz, YÖKAK tarafından 2020 Kasım ayında İzleme Programına dâhil edilmiştir. 30 Haziran tarihinde Üniversite Rektörleri ve Kaliteden sorumlu bir öğretim üyesinin de katılımı ile Yüksek Öğretim Kalite Kurulu tarafından düzenlenen webinara katılım sağlanmış ve süreç ile ilgili gerekli bilgilendirmeler alınmıştır.

Cümlelerimi bitirirken yeni ve dinamik bir üniversite olarak kalite süreçlerindeki tecrübelerden istifade ederek daha iyi kalite süreçleri için gerekli tedbirler almakta ve geleceğe yönelik yeni hedefler belirlemekteyiz. Üniversitemizin sonraki dönemlerde en önemli hedefleri arasında akreditasyon süreçleri ile sürekli iyileştirme faaliyetlerine yoğunlaşmak olacaktır. Başaracağımıza olan inancımızla bir takım ruhuyla, üniversitemizin tüm birimlerine kalite süreçlerine yayararak çalışmalarımızı sürdürürken amacımıza ulaşacağımıza olan inancımız bu yolda en büyük motivasyonumuz olacaktır.

Prof. Dr. İbrahim ÇAPAK
Bingöl Üniversitesi Rektörü

Bitlis Eren Üniversitesinde Kalite Süreçleri

Üniversitemize İlişkin Genel Bilgiler:

Bitlis Eren Üniversitesi 28 Mayıs 2007 tarihinde Bitlis İli Rahva mevkiinde kurulmuştur. Kampüs inşaatı Eren Holding tarafından desteklenmektedir. Yapımına 2009 yılı Haziran ayında başlanmıştır. Bünyesinde 5 fakülte, 3 yüksekokul, 1 enstitü, 8 meslek yüksekokulu, 15 araştırma ve uygulama merkezi, 11 koordinatörlük ve Rektörlüğe bağlı 6 bölüm bulunmaktadır. Toplam 9.198 öğrenciye sahiptir. 422 akademik personel, 257 idari personel ve 179 işçi olmak üzere toplamda 858 çalışanı mevcuttur.

Giriş:

Bitlis Eren Üniversitesi olarak Yüksek Öğretim Kurumunun belirlediği Kalite Standartları çerçevesinde yoğun çalışmalar yürütülmektedir. Özellikle Akreditasyon çalışmaları, üniversiteler arası işbirliği, araştırma ve yayın çalışmaları, eğitim ve öğretim kalitesinin artırılması, öğrenci ve personel memnuniyeti, hizmet içi eğitimler, öğrenci danışmanlık uygulamaları bu çalışmalardan bazılarıdır. Kalite standartlarının sağlanması uygulamalarda çeşitliliği ve yüksek performansı da beraberinde getirmektedir. Performans göstergeleri, kamu idarelerince performans hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığını ya da ne kadar ulaşıldığını ölçmek, izlemek ve değerlendirmek için kullanılan ve sayısal olarak ifade edilen araçlar olarak ifade edilebilir. Böylelikle uygulamalarda eşgüdüm performans göstergeleri ile sağlanmaktadır. Üniversiteler arasındaki açık iletişim ve bilgi paylaşımı ile hem ulusal hem de küresel düzeyde yüksek öğrenim sistemlerini birbiri ile uyumlu hale getirebilmektedir.

Kalite çalışmalarının bu çerçevesini “Kurumsal Prestij” oluşturmaktadır. Özellikle kurumlarla yürütülecek olan AR-GE işbirliğinin titizlikle yürütülmesi gerekmektedir. Bölge üniversiteleri arasındaki ortak çalışmalarla araştırma ve bilgiye erişimdeki engeller azalacak, ucuzlayacak ve kolaylaşacaktır. Bununla birlikte artan üniversite sayıları üniversitelere ulusal, yöresel ve yerel misyonlar yüklemektedir. Kalite uygulamaları göstermektedir ki Türkiye’de ve dünyada kamu yönetiminin daha çok kamu işletmeciliğine yönelmesi üniversitelere kısmen otonomluk/özerklik kazandırırken daha çok farklı finansman kaynaklarına yaslanmayı gerektirmektedir. Dolayısıyla çok daha güçlü “kamusal hesap verebilirlik” gereği ortaya çıkmaktadır ki bu durum üniversite yönetimlerinin şeffaflaşması anlamına gelmektedir. Kalite standartları ile birlikte yüksek nitelikli araştırmalar AR-GE faaliyetlerinin belirli üniversite ve merkezlerde yoğunlaşmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla üniversitelerin bir bölümünün getirisi yüksek AR-GE ve İnovatif faaliyetlere yönelerek özel sektör temelli projelerde yoğunlaşması üniversitelerin misyonunda önemli bir hale gelmektedir.

Bitlis Eren Üniversitesi Kalite Süreçleri ve Uygulama Deneyimleri:

Üniversitemiz yükseköğretim kalite uygulamaları ile çeşitli deneyimler kanmış ve geliştirici süreçler yaşamıştır.

ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi 2014’te, ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi 2018 yılında belgelendirilmiştir. Üniversitemiz paydaşlara açık bir şekilde yayınlanan 2018-2022 stratejik planımızın mevcut olması; hedeflerimiz, performans göstergelerimiz ile bunları izleme yönteminin

tanımlı olması ve sonuçlarımız faaliyet raporlarıyla paylaşılmaktadır. Üniversitemiz kalite dilini ortak kullanmak amacıyla İdari ve Akademik personellerimiz ALTASOFT dokümantasyon otomasyon yazılımı kullanılmaktadır. Üniversitemiz Eğitim-öğretim programlarının tasarımı ve güncellenmesi için Bologna Eşgüdüm Komisyonu ve Eğitim Komisyonu kurulmuş olup çalışmalarımız sistematik olarak yürütülmektedir.

Üniversitemiz Pomza-Perlit, Turizm, Ceviz, Ceviz Hastalıkları ile verimi gibi konularda akademik çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca uluslararası araştırmalara ev sahipliği yapabilecek “Uluslararası Selçuklu-Osmanlı Araştırmaları Kütüphanesi” kurma projesi yer almaktadır. Ayrıca enerji ve kaynak kullanımında verimliliği artırmaya yönelik faaliyetler, bölgenin sektörel sorunları konulu faaliyetler, kamu sanayi işbirliği projelerinin sayısı ve benzeri performans göstergeleri tanımlanmıştır. Bitlis ve (başta Ahlat olmak üzere) yöresi, din ve kültür turizmi için de önemli bir destinasyondur ve bu amaçla yürütülecek ulusal/uluslararası büyük çaplı araştırmalara konu olma potansiyeline sahiptir. Nemrut Krater Gölü bölgesi bir jeosit alanı olarak tanımlanmıştır ve jeopark olarak düzenlenmesine çalışılmaktadır.

Kurumda ISO 27001 Bilgi Güvenliği Yönetimi Belgelendirme süreci başarıyla tamamlanmıştır. Bilgi yönetimi konusunda bazı ayrıntılı yasal düzenlemeler de yapılmıştır(Bilgisayar, Ağ ve Bilişim Kaynakları Kullanım Yönergesi). Mezun bilgi sistemi (MBS), öğrenci bilgi sistemi (OBS), elektronik talep yönetim sistemi (ETYS), elektronik belge yönetim sistemi (EBYS) ve benzeri 10'un üzerinde elektronik bilgi yönetim sistemi kullanılmaktadır. Üniversitemizde öğrencinin her tür sorunuyla ilgilenen yönetici ve öğretim elemanlarının danışmanlık/mentorluk uygulamaları söz konusudur.

Öğrenci Toplulukları (36 topluluk) kurulmuş, öğrenci topluluk faaliyetlerini destekleyen bir anlayışın mevcut olması, Bitlis Eren Üniversitesinin eğitim ve öğretime ilişkin güçlü yönlerindendir. Ülkede profesyonel lisanslı sporcu sayısının artırılması ve profesyonel sporcuların yetiştirilmesi ihtiyacının bulunması ile üniversitelerin sportif başarıların artırılmasına katkı sağlama potansiyelinin olması, bu kapsamda üniversitemiz çok sayıda milli sporcu bünyesinde barındırmaktadır.

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) tarafından kabul edilmesi ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü bünyesinde bu yıl ilk kez Bağımsız Tarih Doktora Programı açılacaktır. Lisansüstü programlar dâhilinde yine bu yıl içerisinde ilk kez Türk Dili ve Edebiyatı Tezli Yüksek Lisans Programı, Temel İslam Bilimleri Tezli Yüksek Lisans Programı, İşletme Tezli ve İşletme Tezsiz Yüksek Lisans Programı, Kamu Yönetimi Tezli ve Kamu Yönetimi Tezsiz Yüksek Lisans Programları açılacaktır.

Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesindeki Resim Bölümü'ne, Tatvan Meslek Yüksekokulu bünyesinde Deniz ve Liman İşletmeciliği Programına, Elektronik Teknolojisi, Gıda Teknolojisi ve Sağlık Bilgi Sistemleri Teknikerliği Programlarına, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu bünyesinde Makine Programı ve Mimari Restorasyon Programına, Ahlat Meslek Yüksekokulu bünyesinde Seramik ve Cam Tasarımı Programına, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu bünyesindeki Çevre Sağlığı Programına ve Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu bünyesindeki Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Programına da öğrenci alınacaktır. Bu programlar Bitlis ili ve bölge illeri açısından da oldukça önemlidir.

Covid-19 pandemi sürecinde Üniversitemiz KOV-KOM Komisyonu kurularak gerekli tedbirler ve çalışmalar yapılmış olup bu çalışmalar halen devam etmektedir. Üniversitemiz Covid-19 pandemi sürecinde Uzaktan Eğitim Merkezi ile öğrencilerimize asenkron olarak eğitimini sürdürmüştür. Öğrencilerimizin Uzaktan Eğitim memnuniyet oranı ölçülmüş ve % 58 memnuniyet oranı gözlemlenmiştir.

Prof. Dr. Erdal Necip YARDIM
Bitlis Eren Üniversitesi 2017 - 2021 Dönem Rektörü

Fırat Üniversitesinde Kalite Süreçleri

Üniversitemiz kalite çalışmaları, YÖK Kalite Kurulu'nun çalışmaları doğrultusunda; bir rektör yardımcımız başkanlığında 17 üyeden oluşan kalite komisyonumuz tarafından yürütülmektedir. Üyelerimizden 11'i akademik birimlerimizden olup, genellikle o akademik birimin üst yönetim kadrosundan seçilmiştir. İlave olarak Genel Sekreter Yardımcısı, Strateji Geliştirme Daire Başkanı, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığından birer üye ile bir öğrenci temsilcisi komisyonda yer almaktadır. Kalite Komisyonumuz, akademik ve idari bütün birimlerde, birim kalite komisyonlarının kurulmasını ve kalite faaliyetlerinin bu alt komisyonlar ile yürütülmesini sağlamıştır.

Üniversitemiz 2017 yılında Dış Değerlendirme Sürecinden geçmiş olup, 2020 yılında İzleme Programına dahildir. Dış Değerlendirme Raporundaki iyileştirmeye açık yönler üzerindeki çalışmalarımız devam etmektedir.

Kalite Komisyonumuz belirli aralıklarla toplanmakta ve kalite ile ilgili konuları ele almaktadır. Toplantılarda görüşülen ve gerçekleştirilen çalışmalar, özet olarak;

1. Kalite Komisyonu çalışmalarının planlanması,
2. Üniversitemiz Kurum İç Değerlendirme Raporlarının (KİDR) hazırlanması,
3. Kalite Politikası Belgesinin oluşturulması,
4. Kalite Yönergesinin oluşturulması,
5. Ders ve memnuniyet anketlerinin yapılması,
6. Kaliteyi tüm tabana yaymak için birimlerin ziyaret edilmesi ve birimlerde kalite sunumlarının yapılması,
7. TSE EN ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi Belgesini almak üzere gerekli çalışmaların yürütülmesi,
8. YÖK Kalite Kurulu'na Kurumsal Akreditasyon için başvuru yapılması,
9. Toplam Kalite Yönetim Sistemine ilişkin Yazılım üzerinde çalışmaların yürütülmesi,
10. Akran değerlendirme çalışmalarının yapılması,
11. İç ve Dış paydaş toplantılarının yapılması,

vb. konular üzerinde yoğunlaşmıştır.

Planlanan bu çalışmalardan, özellikle;

- Birim ziyaretleri için alt komisyonlar oluşturularak, hazırlıklar yapılmış, sunumlar hazırlanmış; ancak bu yıl Elazığ depremi ve Covid 19 pandemisi nedeniyle birim ziyaretleri gerçekleştirilememiştir.
- Üniversitemizde, TSE EN ISO 9001 Kalite Yönetim Sistemi çalışmaları kapsamında, TSE uzmanları tarafından verilen eğitimler için tüm akademik ve idari birimleri temsil edebilecek 35 kişilik bir çekirdek ekip oluşturulmuş ve eğitimler tamamlanmıştır. TSE Belgesini almaya yönelik kurum içi hazırlık çalışmaları yürütülmekte olup, tamamlanmak üzeredir.

- Üniversitemiz Tıp Fakültesi ve Veteriner Fakültesi ile Mühendislik Fakültesinin 5 programı akredite olmuş durumdadır. Akreditasyonun diğer eğitim-öğretim birimlerimize de yaygınlaştırılmasına yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Prof. Dr. Kutbeddin DEMİRBAĞ
Fırat Üniversitesi 2012 - 2020 Dönem Rektörü

Hakkari Üniversitesinde Kalite Süreçleri

Sayın başkanım, başkan yardımcılarım, değerleri rektörlerim ve kıymetli katılımcılar; hepinizi saygı ve hürmetle selamlıyorum. Öncelikle böyle bir çalıştay hazırlayıp Yükseköğretimimizde kaliteyi ön planda tuttuğunuz için Yükseköğretim Kalite Kurulu başkanımıza, başkan yardımcılarımıza, kurul üyelerimize ve çalıştıya ev sahipliği yapan Dicle Üniversitesi rektörüne, çalışanlarına ve emeği geçen herkese teşekkür ederim.

Hakkari Üniversitesi olarak kurumumuzda Kalite Güvencesi Sisteminin oluşturulması adına 2014 yılında Kalite Yönetim Sistem Koordinatörlüğü birimi kurulmuştur. Hakkari Üniversitesi'nde Kalite Yönetim Sisteminin (KYS) uygulanması, geliştirilmesi ve etkinliğinin sürekli iyileştirilmesi için gerekli işleyişi belirlemek ve ortak esasları düzenlemek adına tüm akademik ve idari birimleri kapsayan Kalite Yönetim Sistemi İşleyiş Yönergesi kabul edilmiştir.

Bu yönerge kapsamında KYS'nin tüm birimlerde belirlenmiş politika ve ilkelere uygun olarak etkin ve verimli uygulanabilmesi, üst yönetimin maddi ve idari desteğinin zamanında sağlanarak proseslerin hızlandırılması, birimin performansının düzenli olarak değerlendirilmesi için yatay ve dikey iletişimi sağlamak amacıyla karar ve gözetim organı olarak Hakkari Üniversitesi Kalite Komisyonu 23.07.2015 tarihli 29423 sayılı Yükseköğretim Kurumlarında (YÖK) Kalite Güvencesi Yönetmeliğine dayanılarak oluşturulmuştur. (<http://kysk.hu.edu.tr/>). Kalite Komisyonu, Komisyon Başkanı Rektör veya temsilen ilgili birimden sorumlu Rektör Yardımcısı, olağan ve sabit üyeler ilgili birimi temsilen birim yöneticisi/yöneticileri, Kalite Yönetim Temsilcisi, ilgili birimin Kalite Birim Sorumlusu gündemle ilişkili olarak katılım genişletilebilir. Her birime Kalite Komisyonu tarafından o birimin KYS'sine ilişkin süreçlerin sorumlusu olarak Kalite Birim Sorumlusu (KBS) atanmaktadır. KBS, birimin nihai amacıyla örtüşen alanlarda yeterli tecrübe ve eğitime sahip olup görevi; atandığı birimin KYS'ne ilişkin gerekli süreçleri oluşturmak, uygulamaların yürütülmesini ve devamlılığını sağlamak, performans sonuçlarını raporlamaktır. Kalite Yönetim Temsilcisine (KYT) bağlıdır ve KYS'sine ilişkin faaliyetlerin gerçekleştirilmesinden ve performans sonuçlarının KYT'ye raporlanmasından sorumlu Kalite Birim Çalışanlarını (KBÇ) koordine eder.

Kurumumuzda kalite standartlarının öngördüğü şartlara uygun olarak misyon, vizyon ve hedeflere ulaşmaya uygun prosesler dokümanite edilerek uygulanmakta, sürekliliği sağlanmakta ve bunların etkinliği sürekli iyileştirmektedir. Üniversitemizin Kalite odaklı çalışmalarında yol göstermesi adına kalite politikası oluşturulmuştur.

Kurumumuz 2019 yılı Haziran ayında YÖKAK tarafından dış değerlendirme sürecinden geçirilmiştir. Bu değerlendirme sonucunda kurumumuzun güçlü ve gelişmeye açık alanları belirtilmiştir. Kalite çalışmalarımız, güçlü olan yanlarımızı devam ettirmek, gelişmeye açık yönlerimizi güçlendirmek doğrultusunda yürütülmektedir. Bu kapsamda: 2019 yılı içerisinde 25-29/11/2019 tarihleri arasında Türk Standartları Enstitüsü tarafından Hakkari Üniversitesi akademik ve idari personeline;

-TS EN ISO 9001:2015 Kalite Yönetim Sistemi Temel Eğitimi

-Risk Tabanlı Proses Yönetimi Eğitimi

-Dokümantasyon Eğitimi

-İç Tetkik Eğitimi

verilmiş ardından 02-06/12/2019 tarihleri arasında çalıştay düzenlenerek kalite sistemimiz TS EN ISO 9001:2008 versiyonundan TS EN ISO 9001:2015 versiyonuna güncellenmiştir. Yeni standarda uygun olarak dokümantasyon sistemimiz oluşturulmuş ve işleyişimiz bu standarda göre yürütülmektedir. Hakkari Üniversitesi kalite yönetim sisteminin hedefleri; zamanında doğru hizmeti gerçekleştirebilmek, hizmet sunumu esnasında oluşan hataları yok etmek veya olabilecek hataları tespit etmek ve tekrarlanmasını önlemek, kurumda yürütülen işlerin kişilere bağlılığını ortadan kaldırmak, müşteri beklenti ve istekleri ile ulusal ve uluslararası standartlar doğrultusunda hizmet sunmak, müşterilerimize TS EN ISO 9001 şartlarına uyarak hizmet vermek için yürütülen tüm faaliyetleri uygulamak, denetlemek, geliştirmek ve takip etmek, kalite politikasını tüm çalışanlarımıza ve paydaşlarımıza yaymak olup en kısa sürede TS EN ISO 9001:2015 belgesini almaktır.

Hakkari Üniversitesi olarak kalite yönetimi açısından en kısa sürede hedeflerimize ulaşabilmek için yoğun çalışmalarımız devam etmektedir. Üniversitemizin kalite yönetimi ile ilgili çalışmalarını değerlendirme fırsatı sunduğunuz bu çalıştay vesilesiyle şahsım ve çalışma arkadaşlarım adına hepinize teşekkür ederim.

Prof. Dr. Ömer PAKIŞ
Hakkari Üniversitesi Rektörü

Harran Üniversitesinde Kalite Süreçleri

Toplumsal talep ve beklentiler sürekli artarak çeşitlenmektedir. Benzer şekilde üretim teknolojileri ve endüstriyel gelişmeler de sürekli içerik değiştirmekte yeni talep ve beklentilerle çeşitlenmektedir. Söz konusu süreçlerin yönetilebilmesi ve ilgili taleplerin karşılanabilmesinde üniversitelere önemli görevler düşmektedir. İlgili süreçte aktif rol alabilecek donanımına sahip beşeri sermaye birikiminin oluşturulabilmesi, sürece yön vererek küresel rekabet ortamında ülkeyi güçlü kılacak bilginin üretilmesi ve endüstriye dönüştürülebilmesi son derece önemlidir. Hiç kuşkusuz bilgi üretiminde ve beşeri sermaye oluşumunda üniversiteler en belirleyici kurumların başında gelmektedir. Bilindiği üzere yeni dönemde üzerinde önemle durulan husus bu beklentileri karşılayacak üniversitelerin nasıl kurumsal kaynak ve kapasitelerini etkin ve verimli kullanabilmeleridir. Doğru hedeflerin belirlenmesi, hedeflere ne ölçüde ulaşıldığının izlenmesi ve elde edilen bulgulardan hareketle gerekli önlemlerin alınması ve sürekli bir iyileştirme çabasının içinde olunması sürecin etkin yönetimi bakımından önemlidir.

Bu kapsamda oluşturulan üniversite kalite komisyonlarından beklentimiz yüksektir. Üniversitenin stratejik planı ve hedefleri doğrultusunda ve Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından belirlenen usul ve esaslar dahilinde çalışan Kalite Komisyonları, üniversitenin eğitim-öğretim, araştırma ve toplumsal katkı faaliyetlerini değerlendiren, üniversitenin performans gösterge hedeflerini belirleyip bunları takip eden, üniversitenin akreditasyon sürecini yöneten ve kalitenin gelişmesi amacıyla iç ve dış kalite güvence sistemini işleten üniversite kalite geliştirme sürecinin önemli aktörleridir.

Üniversitemizdeki kalite süreci ve kalite yönetim sistemi çalışmalarına yönelik olarak şunlar söylenebilir: Harran Üniversitesi Sakarya Üniversitesinin geliştirdiği ve YÖK ün de kullandığı kalite yönetimi sistemini kullanmaktadır. Sistem veri girişi aşaması tamamlanmış, stratejik plan çerçevesinde geleceğe yönelik hedeflerin gerçekleştirilmesi için, eylem planlamaları ve risk tanımlamaları yapılmıştır. Sistem mevcut veriler ışığında yapmamız gerekenleri sunacak ve sistem kalite yolunda kendini sürekli güncelleyerek bizi yönlendirecektir. Harran Üniversitesindeki tüm birimlerin beşeri, mali ve fiziki, bilişim altyapısı ve projeler ile ilgili bilgiler paylaşılarak, harcama ve planlamalar buna göre yapılabilir duruma gelecektir.

Prof. Dr. Mehmet Sabri ÇELİK
Harran Üniversitesi Rektörü

Mardin Artuklu Üniversitesinde Kalite Süreçleri

Sayın Yökak Başkanı, Sayın Bölge Üniversitesi Rektörleri,

Konuşmama başlamadan önce organizasyonu tertip eden Dicle Üniversitesi Rektörlüğü ve çalışanlarına teşekkür etmek istiyorum...

Mardin Artuklu Üniversitesi, yerel ve evrensel değerlerden güç alarak ilim, kültür, sanat ve teknolojiye, uluslararası alanda özgün, yaratıcı ve lider bir üniversite olmayı vizyon olarak benimsemiştir. Bu vizyonla Üniversitemiz insanı merkez almakta, yerel ve evrensel değerlere dayalı eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, kültür-sanat, bilim ve teknoloji alanlarında özgün, yenilikçi ve eleştirel bakışı ilke edinmekte, ahlaki değerlerle donanmış, çevreyi önemseyen, sosyal ve mesleki sorumluluğa sahip, kurum ve kalite standartlarına uymayı özümsemiş, insanlığın birikimine katkı sunan örnek bireyler yetiştirmeyi ve bu alanlarda özgün araştırmalar yapan lider bir üniversite olmayı temel misyonu olarak belirlemiştir.

Üniversitemiz, vizyon ve misyonunu gerçekleştirmek ve bunu güvence altına alabilmek için, kalite güvence sistemini, üniversitenin bütün birimlerinde yerleştirme sürecini büyük oranda başarmıştır. Kalite güvencesi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi gibi alanlardaki adımlar iç ve dış paydaş görüşleri çerçevesinde şekillenerek uygulamaya geçirilmekte ve sonuçlar web sayfası üzerinden kamuoyu ile paylaşılmaktadır. Özellikle 2019 yılının ikinci yarısından itibaren Kalite Güvence Sistemi çerçevesinde belirlenmiş olan kalite standartlarına yönelik Kalite Süreç Takvimine göre bütün süreçler YÖKAK'ın belirlediği standartlara göre hayata geçirilmeye çalışılmaktadır. Kalite Süreç Takvimi, Kalite Komisyonun alt birimleri olan Kalite Grupları tarafından her alana uygun olarak gerçekleştirilmektedir. Bütün süreçler kayıt altına alınarak standartların gereği sağlanmaktadır. 2019 yılında gerçekleştirilen Kurumsal Dış Değerlendirme Raporunun Üniversitemizdeki bütün süreçler üzerinde olumlu etkileri de olmuştur. Zira dış değerlendirme sürecinde eksiklikler görülmüş ve bunların giderilmesi noktasında gösterilen çaba, iyileştirilebilir yönlerde önemli mesafelerin kat edilmesini sağlamıştır.

Bu genel değerlendirmelerin yanı sıra küresel dünyanın beklentileri doğrultusunda her alanda ve üniversitelerde yerleşen uluslararasılaşma ve evrenselleşme çabaları doğrultusunda Üniversitemiz de bir gayret içerisinde. Ancak söz konusu küreselleşme ve evrenselleşme çabalarının eleştirel bir gözle yeniden değerlendirilmesi de gerekmektedir. Bu noktada yerelin farklılık, ayrıntı ve özgün boyutlarını ihmal etmemek gerekmektedir. Yerel değer ve potansiyeller, bilimsel yaklaşımlarla evrensel ile taşınabilir ve nihayetinde otantik ve orijinal ürünler olarak ortaya çıkabilir. Mardin Artuklu Üniversitesi, küreselleşmenin farklılıkları törpüleyen ve dahası ortadan kaldıran, uzun vadede yıkıcı bir boyuta ulaşan yönü karşısında yerelin kültür, dil, turizm, tarih ve coğrafyasına dair imkânlarını önemsemekte ve bunları özgün fikirler ve katma değerli ürünlere dönüştürmektedir. Bu bağlamda pandemi süreci, her ne kadar küresel boyutlu olsa da esasında yerelin potansiyel ve değerini de hatırlatmaktadır. Yine bu pandemi süreci, üniversitelerin kalite süreçlerinin evrak ve prosedürlerin ötesinde, gerçekleşen ve gerçekleştirilebilir uygulamalara olan ihtiyacı gerekli kılmıştır. Sayısal veriler; pandemi sürecinde hız, pratiklik, süreç yönetimi, iletişim becerileri, akademik ve idari personelin birliktelik duygusu, ortak değerler gibi daha ziyade informal boyuta olan ihtiyacı göstermiştir. Bu durumda işleyişte hantal,

ilişkilerde resmi ve soğuk, faaliyette prosedürel yapı ve yaklaşımların, beklenmedik ama gerçekleşen ütöpik veya distöpik tablolar karşısında bocaladığı görülebilmıştır.

Sosyolojik, psikolojik, siyasi ve politik birçok boyutu olan yeni dünyada, Mardin Artuklu Üniversitesi kurulduğu günden bu yana, evrenselliğin nesnellik kriterlerini ihmal etmeden, kendi yerel potansiyellerini evrenselleştirme sürecine girilerek bilim dünyasına özgün katkılarda bulunmaya devam etmektedir. Yerleşik yaklaşım ve tarzlardan farklılaşarak, yeni ve özgün önerilerde bulunma süreci uzun vadeli başarıları kazandırdığı, fakat kısa vadede bazı dezavantajları da doğurduğu için Üniversitemiz bu sürecin bazı zorluklarını yaşayabilmektedir. Bu zorluklar, maratonunun her adımında hissedilen sıkıntılar olarak değerlendirilmelidir. Neredeyse dünyanın tamamının maskeyle dolaştığı gerçeğini gördüğümüz ve yaşadığımız bu yeni dünyada, bugünkü yerleşik algı ve yaklaşımların bugün ve gelecekte ne derece geçerli olabileceğini tekrar düşünmek ve sorgulamak, uluslararasılaşmaktan kalite süreçlerine kadar yepyeni yaklaşımlara açık olmak gerektiğini hatırlatmak isteriz. Saygılarımla...

Prof. Dr. İbrahim ÖZCOŞAR
Mardin Artuklu Üniversitesi Rektörü

Muş Alpaslan Üniversitesinde Kalite Süreçleri

Graz deklarasyonu olarak bilinen meşhur açıklamada üniversitelerin Ar-Ge kapasitesine, bilim üretme zenginliğine, eğitimde sistematik yapılanmalarına, akademik yetkinliklerine, operasyonel başarılarına ve ulusal-uluslararası iş birliği performanslarına yönelik açık ve yol gösterici ilkeler belirlenmiştir. Bu deklarasyon ile geleneksel yaklaşımlar birkaç adım öteye taşınmış ve özellikle toplumsal misyonu öne çıkaran içerikler eşliğinde üniversitelere yeni roller biçilmiştir. Bu roller belirlenirken çıkış noktası olarak “Avrupa değerleri ve kültürlerini daha ileriye taşımak” şeklinde ideolojik bir hedef konulmuş olması, esasen entelektüel bakışa sahip her akademisyenin savunduğu yerli ve milli üniversiteler kurulması fikrinin İslam ülkeleri için ne kadar hayati olduğunu göstermektedir.

Her ne kadar Avrupa değerleri üzerinden kurgulanmış olsa da Graz Deklarasyonu üniversitelerin iç kalite ve dış etkinlikler sürecine önemli ölçüde disiplin getiren ilkeler belirlemiştir. “Güçlü Kurumlar Kurarak Akademik Kaliteyi Arttırmak” başlığı altında sıralanan bazı hedefler, örneğin şu 5 madde, ülkemizdeki üniversiteler için de yol göstericidir.

1. Üniversitelerde yapılması beklenen reformların başarıyla uygulanması, her bir kurum içinde liderlik ile kalite ve strateji yönetimini gerektirir. Üniversitelerin kendi iç düzenlemeleri ve yönetim biçimleri ile ilgili uzun vadeli kararlar almasını sağlayacak koşullar, hükümetler tarafından mutlaka sağlanmalıdır.

2. Üniversiteler hiç olmazsa kendileri açısından liderliği teşvik etmeli ve kurum içinde kalite güvenesi, sorumluluk ve şeffaflık oluşturabilmek adına bir yönetim yapısı oluşturmalıdır.

3. Avrupa Üniversiteler Birliği, üniversitelerin kendi iç kalite kültürünü oluşturmaları açısından sorumlu olduklarını beyan eder. Üstelik bu çalışmanın Avrupa çapında kabul gören bir uygulamaya dönüştürülmesini zorlayan bir kalite güvencesi politikası önerir.

4. Mevcut bir iç kalite kültürü ve etkili prosedürler, enerji entelektüel ve eğitimsel erişimleri teşvik edeceğinden, öğrencilerin de aktif katılımıyla, üniversitelerde çalışma programları ve hizmet bölümleri dahil, etkinliklerin tamamı iç birimler tarafından değerlendirilmeli ve izlenmelidir. Dış kalite güvence prosedürleri de iç izlemelerin etkili yapılmış olup olmadığını denetleyen kurumsal denetime odaklanmalıdır.

5. AÜB, paydaşların ve özellikle üniversitelerin profesyonel anlamda “Avrupa için Yükseköğrenim Kalite Komitesi” oluşturmaları için iş birliği yapmalarını önerir. Bu yapı bağımsız olmalı, kalite için kurumların sorumluluklarına saygı ve kamusal kaygılarına karşı duyarlılık göstermelidir.

Türkiye’de 2000’li yılların ardından gerek iç dinamikler harekete geçirilmek suretiyle gerekse Avrupa Birliğinin ilgili kurumlarıyla yürütülen başarılı çalışmalar doğrultusunda Türk Yükseköğretiminde devrim niteliğinde çalışmalar yapılmıştır. Bir ülkede yükseköğretim alanında devrim niteliğinde çalışmalara imza atılmış olması, o ülkenin gelecek perspektifinde üniversitelerin üstleneceği role yüklenen büyük anlam ile doğrudan alakalıdır. Çünkü vakıa şunu gösteriyor ki bilimin aydınlık yüzü ile tanışan milletler gelişmiş toplumlar kategorisinde yer almaya devam edecek, bilime sırtını dönmüş

toplumlar ise tarihte sadece bir figüran olarak kalacaktır.

Bilim yuvaları, kadim zamanlardan bugüne medeniyetlerin kurucu unsuru, devletlerin gelişip kalınmasında muharrik güç olagelmıştır. Modern dönemin bu anlamda en önemli temsil makamı hiç kuşkusuz üniversitelerdir. Üniversiteler ürettikleri bilgi, geliştirdikleri teknoloji ve yetiştirdikleri insan kaynakları aracılığı ile hizmetkârı oldukları toplum ve insanlık için vazgeçilmez derecede önemli kurumlar olagelmıştır.

Ülkemizde üniversitelere verilen değerle paralel biçimde her ile bir üniversite açılması, hatta bazen bir ile birden fazla üniversite açılması, bu eğitim yuvalarının gelişigüzel yapılanmasının önüne geçilmesi için bazı tedbirlerin alınmasını da zorunlu kılmıştır. Filhakika son dönemde Yeni YÖK sloganı ile öne çıkan Yükseköğretim Kurumu Başkanlığı, bu tedbirler meyanında pek çok adım atmıştır. Ancak bu adımlar içerisinde en önemli kararlardan biri, kanaatimce bağımsız bir Kalite Kurulunun oluşturulmasıdır.

Kalite Kurulu, YÖK'ten bağımsız yapısı ile üniversiteleri 'değerlendirmekte' ve bu değerlendirmede bulunurken temel kriter olarak üniversitelerin kendi özgün hedeflerini dikkate almaktadır. Bu hedefleri tutturma yolunda akademik ve idari anlamda ne gibi çalışmalar yapıldığı, öğrenci merkezli üniversite konseptine uygun olarak eğitim kalitesinin hangi düzeylerde olduğu yönünde önemli tespitler yapan Kurul, bu tespitlere dayanarak üniversitelere çeşitli tavsiyelerde bulunmaktadır.

Yazının ilk kısmında ifade edildiği gibi, Avrupa'da üniversitelere yüklenen ideolojik misyonun ülkemizde geleneklerimize, yerli kültürümüze ve inanç yapımıza uygun biçimde revize edilmesi elzemdir. Çünkü "Avrupa Değerlerini" merkeze alan yukarıdaki bakış açısının üniversitelere biçmiş olduğu rolde üniversitelerin asli gayesinden sapmalarını mümkün kılan tehlikeli yönlendirmeler mevcuttur. İnsanı merkeze alan, hakikatin hatırını âli tutan, bilimi putlaştırmayan ve derunî amacına ahlâki bir öz koymayı bilimsel üretimin vazgeçilmez şartı sayan akademik bakış açısına sahip olmadıkça üniversiteler daha çok konfor belki üretebilir, ancak bu konforun insanı mutlu etmesi çok zayıf ihtimaldir.

Ülkemizde yeni üniversitelerin kurulmadığı, üniversitelerin yeni yeni kurulduğu tarihi günlere şahit oluyoruz. İlinin, bölgesinin ve ülkenin beklentilerine cevap verme hedefiyle kurulan üniversitelerimiz bağımsız kalite çalışmalarıyla birlikte akademik başarı çitasını daha yukarıya çekme noktasında önemli bir eşiği atlamış durumdadır. Umarım ve tüm içtenliğimle temenni ederim ki icra edilen bu ve benzeri çalışmalar, 2023 ve 2071 hedeflerine odaklanmış Türkiye Cumhuriyeti'nin bölgesinde ve dünyada lider ülkelerden biri konumuna yükselmek için ortaya koyduğu cansiperane gayretlere bir can suyu olur.

Dicle Üniversitesinin değerli rektörüne ve onun kıymetli mesai arkadaşlarına arz-ı hürmetlerimle beraber teşekkürlerimi sunarım.

Prof. Dr. Fethi Ahmet POLAT
Muş Alparslan Üniversitesi Rektörü

Siirt Üniversitesinde Kalite Süreçleri

Üniversitemizde stratejik planlama ve kalite güvencesi konularındaki farkındalık, kurumsal destek ve güçlü liderlik ön plana çıkmaktadır. Kalite komisyonlarımız birim düzeyinde öğrenci temsilcisi de içerecek şekilde güncellenmiş ve birimlerde de kalite güvence sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi başlıkları altında birim kalite kurulu üyelerinin görevlendirmeleri gerçekleştirilmiştir. ISO-9001:2015 KYS'nin Üniversite'nin tüm akademik ve idari birimleri için alınmış olmasının yanı sıra ISO-27001:2013 Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi belgelendirilmesi süreci tamamlanmıştır. Ayrıca ISO 17025 Laboratuvar Akreditasyonu ile ilgili olarak iyileştirme çalışmaları devam etmekte, 2020 yılında belgelendirme sürecinin tamamlanması beklenmektedir. Üniversite'nin "Tarım ve Hayvancılık" misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma alanı olarak seçilmiş olması ile ilgili Tarım ve Hayvancılık İhtisaslaşma Koordinasyon Merkezi Koordinatörlüğü ve alt kurulları kurulmuştur. 2019 yılı Ağustos ayında edinilen kurumsal geri bildirim raporunda belirtilen geliştirmeye açık yönlerde kalite eylem planları oluşturulmuştur. Kalite yönetimi ve güvencesi çalışma ve uygulamalarından elde edilecek verilerin toplanması, etkinliğini ve verimliliğini ölçme, değerlendirme, raporlama ve iyileştirme yönünde yönetecek, Üniversite'nin diğer bilgi sistemleri ile entegre bir bilgi sisteminin oluşturulmasının ilk adımı olarak Ölçme-Değerlendirme Uygulama ve Araştırma Merkezi kurulmuştur. Uluslararasılaşma sürecimizde küresel ortaklık ve iş birliğine dayalı kurumsal tanınırlığın tüm birimlerde daha etkin yürütülmesi için Uluslararası Akademik İkili İlişkiler Koordinatörlüğü kurulmuştur. Üniversitemiz mezunlar derneğinin kurulmasının teşviki yönünde çalışmalar sürmektedir.

2007'de kurulan Siirt Üniversitesi, tarihi 1963'e dayanan köklü bir eğitim mirasına sahiptir. Bina ve sosyal alan imkânlarında hızlıca iyileştirilme sağlanan Kezer Yerleşkesi, öğrenci ve akademisyenlerin ihtiyaçlarına cevap vermektedir. Üniversitemiz ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeylerde geniş bir program çeşitliliğine sahiptir. Üniversitemizin insan kaynaklarının çoğunluğu genç ve dinamik bir kadrodan oluşmaktadır. Üniversite öğrencileri, program hedefleri doğrultusunda teorik ve uygulamalı dersler almanın yanı sıra alanlarında staj imkânı bulabilmektedirler. Siirt Üniversitesi, 2019 yılında bütün binalarında mekânda erişim turuncu bayrak ödülü olarak engelli öğrencilere yönelik eğitim öğretim alanlarında olumlu ortamı sağlamıştır. 2019 yılında Eğitim Fakültesi ve Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi öğrencilerine Çift Ana dal Programına kayıt olarak aynı zamanda iki diploma almaları imkânı sağlanmıştır. 2019 yılında birim bazlı AKTS'lerde bulunan eksikliklerin giderilmesi amacıyla AKTS uygunluk değerlendirme çalışması başlatılmıştır. Ortak Seçmeli Dersler Yönergesi'nin Üniversite Senatosu tarafından kabul edilmesi ile Ortak Seçmeli Dersler Koordinatörlüğü kurulmuş ortak seçmeli ders havuzu oluşturulmuştur. Bununla birlikte 2020 yılında da öğrencilerin disiplinler arası ders seçmeleri sağlanacaktır. Güçlü öğrenme kaynakları ve bunlara erişilebilirlik ile destek imkânlarına sahip olan üniversitemiz ayrıca bölgenin taleplerine yönelik eğitim-öğretim programlarına da sahiptir. Öğrenme Öğretme Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin kurulmuş Eğitici-lerin Eğitimi programları ile akademik personelin daha zengin bir eğitim-öğretim süreci tasarlaması hedeflenmektedir. 2019 yılında Ölçme-Değerlendirme Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin kurulması ile öğrenci memnuniyeti ve öğretim süreci değerlendirme çalışmaları tek merkezden etkin bir şekilde yürütülmekte, sürekli iyileştirmeyi hedefleyen kararların daha hızlı alınması hedeflenmektedir.

Siirt Üniversitesi'nin konumlandığı çevrenin en önemli ekonomik geliri tarım ve hayvancılıktır. Üniversite, bu alanda zengin araştırma, geliştirme ve uygulama olanaklarına sahiptir. Üniversite bünyesinde faaliyet gösteren tarım ve hayvancılığa ilişkin uygulama ve araştırma merkezlerinin sayısının çok olması, bölge ekonomisine katkı sağlayıcı araştırma faaliyetlerinin de sayısını ve niteliğini artırmaktadır. Üniversitemiz Proje Yönetim Ofisi'nin alt yapısının güçlendirilerek etkin proje takip sisteminin kurulması ile daha hem ulusal hem de uluslararası daha nitelikli projelerin yürütülmesi hedeflenmektedir. Üniversitemiz, Tarım ve Hayvancılık alanında ihtisaslaşmadan kaynaklı misyon farklılaşmasını göz önüne alarak AR-GE stratejisini ve politikasını güncellemiş, Tarım ve Hayvancılıkta İhtisaslaşma Koordinasyon Merkezi Koordinatörlüğü ve ilgili alt kurulları oluşturarak etkin bir şekilde iç ve dış paydaşlarla AR-GE sürecini yürütmektedir. Genç, nitelikli, topluma hizmet ve sorumluluk bilincine sahip insan kaynaklarıyla Üniversitemiz, topluma hizmet üreten güçlü bir yapıya ve zengin olanaklara sahiptir. Üniversite, yakın ilişkiler kurduğu bölgesel ve ulusal dış paydaşlardan (DİKA, KOSGEB, GAP, TAGEM, TÜBİTAK vb.) ARGE desteği almaktadır. Ayrıca 2019 yılında Senato'da kabul edilen Akademik Performans Teşvik Yönergesi ile başarılı akademisyenlere daha fazla destek sağlanmıştır. 2020 yılında araştırma geliştirme çalışmalarında performansın periyodik olarak ölçülmesi ve izlenmesine yönelik entegre bilgi sistemi edinilmesi, araştırma faaliyetlerinin eğitim ve öğretim süreçleri ile daha tanımlı bir şekilde ilişkilendirilmesi, çeşitli proje yazma eğitimi faaliyetleri ile sunulan dış kaynaklı proje sayısının artırılması, ulusal ve uluslararası projelere katılımın teşvik edilmesi ve Bilim ve Teknoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi Laboratuvarlarının akreditasyonunun sağlanması planlanmaktadır.

Üniversitemizin, toplumsal katkı faaliyetlerinde izleyeceği ilkeleri, öncelikleri ve kaynaklarını yönetmedeki tercihleri misyonunda, vizyonunda, kalite politikası belgesinde ve stratejik planında yer almaktadır. Üniversitemizde gerçekleştirilen iç ve dış kaynaklı projelerde toplumsal katkı çıktıları belirginlik kazanmaktadır. Tarım ve hayvancılık konusunda yapılan çalışmalar sonuçlarına göre ilimizdeki çiftçilere bilgilendirme eğitimleri verilmekte, payetleme projesi ile bölgenin ekonomisine daha fazla katma değer yaratma planlanmaktadır. Ayrıca Eğitim Fakültesi ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü arasındaki iş birliği protokolü özel yetenekli öğrencilerin eğitim olanaklarının zenginleştirilmesi planlanmaktadır. Bölgesel Kalkınma Lisansüstü Programı ile ihtisaslaşma sürecinde kentin kalkınmasına yönelik tezler ve projeler geliştirilecektir. 2020 yılında topluma katkı sağlayan faaliyet ve hizmetlerin etkinliğinin ve verimliliğinin ölçülmesi için ölçütler belirlenecektir.

Üniversitemizin üst yönetimi ile kalite komisyonu ve kalite koordinatörlüğü arasındaki güçlü bağ, kalite süreçlerinin etkin bir biçimde şekillendirilmesinin önünü açmaktadır. Ayrıca hem üst yönetimin kalite süreçlerine olan inancı hem de akademik ve idari personelin destekleri ile üniversitemizde kalite farkındalığı oluşmuş, kalite süreçlerine ilişkin iyileştirmeler kalite eylem planı çerçevesinde yürütülmektedir. 2019 yılında yürürlüğe giren Paydaş Yönergesi ile hem danışma kurulu aracılığıyla iç ve dış paydaşlar arasındaki koordinasyonu güçlendirmiş hem de paydaş görüşlerinin sistematik bir şekilde toplanıp karar süreçlerine dâhil edilmesinin yolu açılmıştır. Stratejik planlama ve stratejik yönetim konusundaki bilgi ve uygulamaya yönelik birikimi yüksek olan Üniversitemiz, misyon farklılaşması ve ihtisaslaşma kapsamında 2018-2022 stratejik planı üzerinde gözden geçirme çalışmalarına başlayacaktır.

Prof. Dr. Murat ERMAN

Siirt Üniversitesi 2012 - 2020 Dönem Rektörü

Şırnak Üniversitesinde Kalite Süreçleri

Hızla değişen dünya, bilgi ve teknoloji üretiminin üssü olan üniversitelerin önemini ve öncü değerini daha fazla artırırken aynı zamanda rekabet açısından kaliteyi zorunlu hale getirmektedir. Dünyanın önemli şirketleri yaşanan rekabette geri kalmamak için kendi üniversitelerini kurmakta ve böylece bütün süreçleri bilimsel ve kalite standartları yüksek bir boyutta ele almanın arayışına girmektedir. Başta internetin etkisi ve ulaşım ağlarının güçlenmesi neticesinde globalleşen dünyada devletlerin sınırları sanallaşmaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak kalite veya kalitesiz bütün üretim ve ürünler kısa sürede dünyanın dört bir yanına ulaşabilmektedir. Bu da kalite kavramını hayatın her an ve alanında yeniden ele alınmayı ihmal edilemez bir zaruret haline getirmektedir.

Bu gerçekliğin farkında olarak Şırnak Üniversitesi kuruluşundan itibaren kaliteyi bir yaşam ve yönetim biçimi olarak görerek, üniversitenin beş temel yönetsel alanında uygulamaya çalışmıştır. Fiziki mekân ve çevre yönetimi, insan kaynakları yönetimi, mali yönetim, eğitim öğretimin planlanması ve yönetilmesi ve son olarak akademik üretim yönetimi alanlarında kalite kavramını ana kıstas kabul etmiştir. Bu çerçevede Şırnak Üniversitesi Kampüsünün 2019 yılında “En İyi Eğitim Binası/ Kampüsü” seçilmesi kalite süreçlerin her alanda uygulama gayretinin bir sonucudur.

Şırnak Üniversitesi olarak YÖK Kalite Kurulu’nun ana çerçevesi doğrultusunda 2017 yılından itibaren daha düzenli şekilde kalite süreçleri titizlikle ele alınmaktadır. Bilindiği üzere kalite bir süreçtir ve ekip işidir. Bu çerçevede iç ve dış paydaşların katkıları kalitede büyük önem arz etmektedir. YÖK kalite kurulunun saha ziyaretleri sonucu rehberlik ve tavsiyeleri ile güçlü ve zayıf yönler daha net görülerek iyileştirmeler yapılmaktadır. Yapılan çalışmalar neticesinde fiziki mekâna erişimde turuncu bayrak alınmıştır ve engelsiz üniversite anlayışını yaygınlaştırarak bir kültür haline getirilmeye çalışılmaktadır.

Özellikle proje kültürünü yaygın hale getirerek Avrupa Birliği, Tübitak, GAP, DPT, DİKA ve kurum içi BAP Projeleriyle 3. Nesil Girişimci Üniversite olma yolunda emin adımlarla ilerlenmektedir.

Kalite süreçlerinin bir kültür haline gelmesi noktasındaki yönlendirme ve rehberlikleri nedeniyle YÖKAK Başkanımıza ve ekibine, ayrıca Dicle Üniversitesi Rektörü ve ekibine saygılarımı sunuyorum.

Prof. Dr. Mehmet Emin ERKAN
Şırnak Üniversitesi Rektörü

Dicle Üniversitesinde Kalite Süreçleri

Sayın YÖKAK başkanı, Sayın YÖKAK başkan yardımcısı, Üniversitelerimizin saygıdeğer rektörleri, değerli katılımcılar,

Sizleri en derin saygılarımla selamlıyorum. Yükseköğretimde Kalite Çalıştayına hoş geldiniz. Çalıştayımız Dicle Üniversitesi koordinatörlüğünde ve katılımcı 12 üniversitenin paydaşlığında gerçekleştirilmektedir. Çalıştay, üniversitelerimizin kalite deneyimleri ile kalite uygulamalarındaki birikimi paylaşma ve yükseköğretimde kalite duyarlılığını pekiştirme amacı taşımaktadır. Bu itibarla 13 üniversitenin büyük bir ilgi ve motivasyon ile kalite konulu bu çalıştayda bir araya gelmesi son derece kıymetlidir. Kalite konusundaki duyarlı yaklaşımları dolayısıyla sayın rektörlerimize çok teşekkür ediyorum.

Kalite süreçlerinde YÖKAK'ın çevik liderliği ve yapıcı yaklaşımı her zaman üniversitelerimiz için yol açıcı ve motive edici olmuştur. Bütün üniversitelerimizde olduğu gibi Dicle Üniversitesinde de profesyonel bir kalite anlayışının yerleşmesinde YÖKAK'ın Dış Değerlendirme Programının büyük katkısı vardır. YÖKAK Dış Değerlendirme Programının bütüncül bir bakış açısıyla bütün üniversiteleri kapsıyor olması, yükseköğretimde kalite lehine önemli bir avantajdır. Bu yıl başlatılan YÖKAK İzleme Programının da üniversitelerimizin kalite yaklaşımlarında büyük bir iyileştirme sağlayacağına inanıyorum.

Dicle Üniversitesi kısa süre içinde kalitede güçlü bir birikim oluşturmıştır. Üniversitemiz TS EN ISO 9001: 2015 Kalite Yönetim Sistemi sertifikasına sahiptir. Tıp Fakültesi Araştırma Hastanesi ayrıca K-Q TSE ISO EN 9000, EFQM sertifikasyonu, TEPDAD Akreditasyonu, Merkezi laboratuvarımız 7 parametrede TÜRKAK akreditasyonu gibi çok sayıda kalite ve akreditasyon sertifikasına sahiptir. Diğer taraftan birimlerimizin MÜDEK, FEDEK, İAA gibi akreditasyon kuruluşları nezdinde akreditasyon süreçleri devam etmektedir. YÖKAK'ın Öz Değerlendirme ve Akran Değerlendirme Programı tüm birimlerimizde bir planlama dahilinde uygulanmaktadır. Bu arada Kalite Yönetim Sistemi süreçlerinin takibi için üniversitemiz kendi KYS takip yazılımını gerçekleştirmiştir.

Bu kapsamda Dicle Üniversitesi, Kalite Yönetim Sistemi ve Kalite Güvence Sisteminin yanı sıra Araştırma-Geliştirme, Uluslararasılaşma, Akreditasyon, Eğitim-öğretim, Sosyal Sorumluluk ve Toplumsal Katkı kategorilerinde çok sayıda model uygulama geliştirmiştir. Üniversitemiz anılan başlıklarda strateji belgelerini 2020 yılı itibarıyla uygulamaya koymuştur. Uluslararasılaşma alanında pek çok uygulamanın yanı sıra üniversitemize özgü bir tasarım olarak kısa süreli gelen ve giden uluslararası öğrenci hareketliliği başarıyla gerçekleştirilmiş reel bir uygulama örneğidir. Bilimsel araştırma alanında yıllık öğretim elemanı bazlı dış kaynaklı proje ve yayın tasarımı, üniversitemizin önemseydiği stratejik hedefler arasında belirlenmiştir. Ortaöğretim öğrencilerine yönelik kültürel miras projemiz sosyal sorumluluk ve toplumsal katkı alanında uygulanmış örnek bir tasarımıdır. Bu tasarım öğretmenlere yönelik kültürel mirası koruma eğitici eğitimi projesi ile pekiştirilmiştir. Engelsiz üniversite kavramı, sosyal sorumluluk anlayışıyla toplumsal alana taşınarak engelsiz kütüphane, kitap seslendirme gibi projelerle çok sayıda uygulama yapılmıştır. Covid-19 sürecinde üniversitemiz çevik bir şekilde uzaktan öğretim entegrasyonunu gerçekleştirmiştir.

Katılımcı bütün paydaş üniversitelerimizde de aynı şekilde benzer ve daha güzel çalışmaların gerçekleştirildiğine inanıyorum. Bu çalıştayda bu tür güzel çalışmalar ile model uygulamaların paylaşılmasının bir kazanç olacağı açıktır.

Kalite ile ilgili bütün hususlarda her zaman olduğu gibi bu çalıştayda da katılımlarıyla desteğini ortaya koyarak bizleri onurlandıran YÖKAK başkanı sayın Prof. Dr. Muzaffer ELMAS Bey'e ve YÖKAK başkan yardımcısı sayın Prof. Dr. Sibel AKSU YILDIRIM'a şahsım ve üniversitem adına çok teşekkür ediyorum. Kalite süreçlerinin çevik liderleri olarak çalıştaya ve bu oturuma değer katarak kaliteyi sahiplenen saygıdeğer rektörlerimize şükranlarımı sunuyorum.

Çalıştayın planlanmasında, tasarlanmasında ve uygulanmasında emeği geçen Dicle Üniversitesi kalite ekibine, paydaş üniversitelerimizin kıymetli yöneticilerine ve kalite ekiplerine çok teşekkür ediyorum.

Ayrıca bildiri ve sunumlarıyla çalıştaya kıymet kazandıran değerli panelistlere teşekkür eder, çalıştayın bütün üniversitelerimiz için yararlı geçmesini ve hayırlara vesile olmasını dilerim.

Prof. Dr. Talip GÜL
Dicle Üniversitesi 2016 - 2020 Dönem Rektörü

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde Kalite Süreçleri

Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanarak 23 Temmuz 2015 tarihli ve 29423 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği gereği Üniversitemiz 2016 yılında Kalite Güvence Sistemi çalışmaları başlatılmıştır.

Kurumsal değerlendirme ve kalite geliştirme çalışmalarını yapmak ve Kurum İç Değerlendirme Raporunu hazırlamak üzere Üniversite Kalite Komisyonu oluşturuldu.

Kalite Alt Komisyonları oluşturuldu.

- Eğitim ve Öğretim Kalite Alt Komisyonu
- Araştırma ve Geliştirme Kalite Alt Komisyonu
- Yönetim sistemi Kalite Alt Komisyonu
- Tüm akademik ve idari birimlerde Birim Kalite Komisyonu oluşturuldu.
- Strateji Geliştirme Daire Başkanlığı bünyesinde kalite çalışmalarını yürütmek üzere Kalite Yönetim Şube Müdürlüğü oluşturuldu.

Bunlara ilave olarak periyodik aralıklarla;

- 2015 Yılı Kurumsal İç Değerlendirme Raporu hazırlandı ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Yükseköğretim Kalite Kuruluna gönderildi.
- 2016 Yılı Kurumsal İç Değerlendirme Raporu hazırlandı ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Yükseköğretim Kalite Kuruluna gönderildi.
- 2017 Yılı Kurumsal İç Değerlendirme Raporu hazırlandı ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Yükseköğretim Kalite Kuruluna gönderildi.
- 2018 Yılı Kurumsal İç Değerlendirme Raporu hazırlandı ve Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Yükseköğretim Kalite Kuruluna gönderildi.

Yükseköğretim Kalite Kurulu Dış değerlendirme ekibi tarafından 4-5 Ekim 2017 tarihinde Üniversitemize ön ziyaret gerçekleştirilmiş olup 12-15 Kasım 2017 tarihleri arasında ise saha ziyareti gerçekleştirilmiştir. Saha ziyareti sonrası Yükseköğretim Kalite Kurulu Dış Değerlendirme Takımı tarafından oluşturulan Kurumsal Geri Bildirim Raporu (KGBR) Şubat 2018 tarihinde Üniversiteye gönderilmiştir.

KURUMSAL GERİ BİLDİRİM RAPORUNDA (KGBR) TESPİT EDİLEN GELİŞMEYE AÇIK YÖNLERİN GİDERİLMESİ YÖNÜNDE ALINAN ÖNLEMLER

Kurumsal Geri Bildirim Raporunda belirtilen iyileşmeye açık yönlerle ilişkin çalışmalara 2018 yılı içerisinde başlanılmıştır. İyileşmeye açık yönlerin giderilmesi yönünde alınan önlemler ve gerçekleştirilen faaliyetlere aşağıda yer verilmiştir.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Kalite Güvencesi Yönergesi hazırlanarak yürürlüğe konuldu.

Tüm kalite çalışmalarını içermek üzere www.kalite.yyu.edu.tr internet sayfası açıldı.

Kalite Güvence sistemi kapsamında aşağıdaki politikalar oluşturulmuştur.

- Kalite Politikası
- Ar-Ge Politikası
- Yönetim Politikası

Üniversitemizin bazı birimleri tarafından akreditasyon ve kalite belgeleri alınmış ve aşağıda belirtilmiştir.

• Bilim Uygulama ve Araştırma Merkezi bünyesinde deney laboratuvarı olarak faaliyet gösteren Merkezi Araştırma Laboratuvarı 2018 yılında sertifikasyon çalışmalarını tamamlayarak TS ENISO/IEC 17025:2012 standartlarına göre Akreditasyon Belgesi almıştır.

- Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi, ISO 9001:2015
- Diş Hekimliği Fakültesi, ISO 9001:2015
- Eğitim Bilimleri Enstitüsü, ISO 9001:2015
- Eğitim Fakültesi, ISO 9001:2015
- Mimarlık ve Tasarım Fakültesi ISO 9001:2015,
- Yeşil Alan Müdürlüğü ISO 14001:2015,
- Bilgisayar Bilimleri Araştırma ve Uygulama Merkezi Bilgi Güvenliği Yönetim Sistemi ISO 27001 Kalite Sertifikası almışlardır.

Alınan akreditasyon ve kalite belgeleri, kurumda işleyen süreçlerin tanımlı hale gelmesine, izlenmesine, kalite bilincinin artmasına ve kurumsallaşma sürecine katkı sağlamıştır.

1. Kalite Güvence Sistemi Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Üniversite Kalite Komisyonunun yapmış olduğu saha ziyaretleri ve tüm birimlere gönderilen bilgilendirme yazıları ile Üniversite Stratejik Planı doğrultusunda birim stratejik planlarını hazırlamaları ve birim internet sayfalarında yayınlamaları sağlanmıştır. Bununla birlikte kalite güvence sisteminin içselleştirilmesi bağlamında her birimde kalite komisyonları kurulmuş ve Üniversite Kalite Komisyonu ile eşgüdümlü çalışmaları sağlanmıştır. Birim kalite komisyonları kendi bünyelerinde periyodik toplanarak kalite çalışmaları ile ilgili kararlar almakta, birim internet sayfalarında yayınlamakta ve bu toplantılar hakkında personele gerekli bilgilendirmeler yapılmaktadır.

Eğitim-öğretim süreçlerinde birim/bölüm kurullarında eğitim-öğretim yılı başında düzenli olarak planlama yapılmaktadır. Uygulamada derslerin düzenli olarak yapılmasına, öğrencilerin derse devamının sağlanmasına, eğitim teknolojilerinden etkin olarak faydalanılmasına özen gösterilmektedir. Devam takip çizelgeleri ve dönemsel olarak yapılan sınavlarla öğrenci başarı durumları takip edilmektedir. Eğitim-öğretimde görülen aksaklıklar birim/bölüm kurullarında yeniden görüşülerek gerekli önlemler alınmaktadır. Eğitim öğretim süreçleriyle ilgili öğrencilere anketler uygulanarak elde edilen sonuçlar değerlendirilerek gerekli iyileştirmeler yapılmaktadır.

Akademik birimlerde hazırlanan projeler ve kurum içi/kurum dışı alınan destekler doğrultusunda yapılan projeler ile planlanan Ar-Ge faaliyetleri hayata geçirilmektedir. Projelerin çıktıları Akade-

mik Veri Yönetim Sistemi (AVESİS) ve Bilimsel Araştırma Proje Süreçleri Yönetim Sistemi (BAPSİS) üzerinden takip edilmektedir. Projeler, iç ve dış paydaşlardan gelen talepler doğrultusunda geliştirilmekte ve uygulanmaktadır. Proje sonuçları belirli aralıklarla izlenmekte ve paylaşılmaktadır. Yönetimsel ve idari süreçler, mevzuat çerçevesinde Üniversite Yönetim Kurulu, Senato ve Akademik Birim Yönetim Kurulları tarafından planlanmakta, uygulanmakta ve değerlendirilmektedir. Bu bağlamda iç ve dış denetim sonuçlarına göre gerekli tedbirler alınmaktadır.

Kalite süreçlerine ilişkin tüm faaliyet ve dokümanlar üniversite ve birim internet sayfalarında bulunan kalite linkleri altında görünür hale getirilmiştir.

2. Eğitim ve Öğretim Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Bologna ders bilgi paketlerindeki eksiklikler giderilmiş ve Üniversite internet sayfasında ulaşılabilir kılınmıştır. Tüm birimler, dış paydaşların da dahil olduğu danışma kurullarını oluşturmuştur. Yeni bölüm/program açılmasında ve eğitim-öğretim programlarının güncellenmesinde, danışma kurullarının görüşleri dikkate alınmaktadır.

Öğretim üyelerinin yetkinliklerinin geliştirilmesine yönelik olarak “Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitimcilerin Eğitimi Yönergesi” yayınlanmış, yönerge ile uygulanan programın etkililiğinin değerlendirilmesi ve alınan dönüşlerle programın iyileştirilmesi çalışmalarının yürütülmesi güvence altına alınmıştır.

Öğrenci danışmanlık sistemi kapsamında, birimler kayıtları takiben öğrencilere bir danışman öğretim üyesi atamakta ve mezuniyete kadar danışmanlık hizmeti vermektedir. İlgili birimler danışmanlık hizmetlerine ilişkin görüşme gün/saatlerini ofis kapılarında ve internet sayfalarında ilan etmektedirler.

Öğrenci merkezli eğitim, üniversitemizin temel değerlerinden biri olup öğretim üyeleri; teori ve uygulamanın yanı sıra ödev, seminer, proje vb. faaliyetler ile öğrenciyi merkeze alan eğitim uygulamaktadırlar.

Mezunlarımız ile Üniversitemiz arasındaki bağı koparmamak, etkili iletişim kurmak ve işbirliği olanaklarını geliştirmek üzere Mezun Bilgi Sistemi (MBS) oluşturularak veri girişine açılmıştır.

Bu kapsamda mezun aşamasında bulunan öğrencilerimizin sisteme kayıt olmaları yönünde sürekli bilgilendirmeler yapılmaktadır. Ayrıca üniversitemiz dâhil olmak üzere tüm kamu kurum ve kuruluşlarına üniversitemizden mezun olan personelinin Mezun Bilgi Sistemine kayıt olmaları yönünde yazışmalar yapılmıştır. Belirli periyotlarla sosyal medya üzerinden duyurular yapılarak mezunlarımızın sisteme kayıt olmaları yönünde çalışmalar yapılmış ve sürmektedir.

Engelliler Araştırma ve Uygulama Merkezi ile Engelsiz Üniversite Birimi, üniversitede bulunan engelli öğrencilerin birim bazında tespit edilmesi, öğrencilerin ihtiyaçlarının tanımlanması ve takip edilmesi, bu öğrencilerin ihtiyaç duymaları durumunda burs ve kısmi zamanlı iş imkânı sağlamak için aktif faaliyetler yürütmektedir. Ayrıca, üniversite çevre düzenlemesinde engelsiz üniversite haline getirilmesi yönünde; ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda gerekli düzenlemeler yapılmış olup, eksikliklerin

giderilmesi için ise çalışmalar devam etmektedir.

Engelli öğrencilere yönelik sosyal, kültürel, sportif ve sanatsal faaliyetler rektörlüğümüz tarafından desteklenmektedir.

Üniversite bünyesindeki yabancı öğrenci ofisi yabancı öğrencilerin konaklama, yurt ve diğer ihtiyaç duydukları konularda hizmet sunmaktadır. Yabancı öğrencilerin ihtiyaç duyabileceği konularda Üniversite bir internet sayfası da oluşturmuştur. Üniversitede uluslararası öğrencilerin intibakının kolaylaştırılması için Sürekli Eğitim Merkezi (YÜSEM) ve Türkçe Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezi (TÖMER) tarafından Türkçe dil kursları düzenlenmektedir.

Öğrencilerin sosyal, kültürel ve sportif faaliyetleri Sağlık Kültür ve Spor Daire Başkanlığı tarafından desteklenmektedir. Ayrıca 2018 yılında faaliyete başlayan spor kompleksi ile öğrencilerin sportif faaliyetlerine yönelik destekler artırılmıştır.

3. Araştırma ve Geliştirme Kapsamında Yapılan Çalışmalar

2018 yılında üniversitenin Ar-Ge politikası oluşturularak kurumun internet sayfasında iç ve dış paydaşlara görünür kılınmıştır.

Teknoloji Transfer Ofisinin faaliyetleri, <https://www.yyu.edu.tr/AkademikBirimler/sayfalar/882/7892> linki altında görünür kılınmıştır.

Araştırma faaliyetleri çıktılarını içeren Akademik Veri Yönetim Sistemi (AVESİS) kurum internet sayfasında görünür kılınmıştır.

Üniversite stratejik planı ile belirlenen araştırma ve geliştirme hedeflerine yönelik performans gösterge gerçekleştirmeleri yıllık olarak izlenmekte ve sonuçlarına İdare Faaliyet Raporlarında yer verilmektedir.

4. Yönetim Sistemi Kapsamında Yapılan Çalışmalar

Üniversitenin Yönetim Politikasına, öğrenci ve personel memnuniyetine yönelik anketler (Van YYÜ Akademik Personel Memnuniyet Anketi, Van YYÜ İdari Personel Memnuniyet Anketi, Ders ve Öğretim Elemanı Değerlendirme Anketi, Öğrenci Memnuniyet Anketi) hazırlanmış ve uygulamaya konulmuştur.

Birimlerin iş/görev tanımları, iş süreçleri ve teşkilat şemaları birim internet sayfalarında yayınlanmıştır. Ayrıca idari ve destek birimlerindeki personelin eğitim ve liyakatlerinin, üstlendikleri görevlerle uyumu iş/görev tanımları ile güvence altına alınmıştır.

Prof. Dr. İsmail Hakkı EKİN
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi 2016 - 2020 Rektör Yardımcısı

Yükseköğretimde Değişen Yetkinliklere Hızla Sahip Olmalıyız

Dünyada yükseköğretim alanında hızlı bir değişim ve dönüşüm yaşanıyor. Bir süredir hayatın tüm alanlarında olduğu gibi yükseköğretim alanında da etkisi hissedilen değişim, pandemi ile birlikte hızlandı. Dijitalleşme, jeopolitik belirsizlikler, eğitim teknolojileri ve yeni yetkinliklere duyulan ihtiyaç gibi pek çok etken, yükseköğretim kurumlarından beklenenlerin de değişmesine neden oldu. Üniversitelerimizin bu hızlı değişimi anlaması, uyum göstermesi ve yönetmesi gerekiyor.

Teknolojide son yıllarda akıllı sistemler, artırılmış gerçeklik, yapay zekâ, robotlar ve büyük veri gibi önemli gelişmeler kaydediliyor. Bireylerin ise hızla değişen bu teknolojiye uyumu biraz yavaş kalıyor. Bu nedenle eğitim-öğretim alanında yapılan planlamalar kısa sürede eskiyebiliyor veya yetersiz kalıyor. Yükseköğretimdeki küresel eğilimler, bu hızlı değişim ve dönüşüme nasıl ayak uydurulması gerektiğini açıklıyor. Yetkinlikler ve yeterlilikleri merkeze alan sistemde beklentiler ve ihtiyaçlar hızla değişiyor. Örneğin inovasyon ve aktif öğrenme stratejileri, bu yıl gerçekleştirilen Dünya Ekonomik Forumu sonrası ihtiyaç duyulan beceriler arasında ön sıralara alındı. Büyük ihtimalle birkaç yıl sonra da farklı yetkinliklerle karşı karşıya kalacağız. Dolayısıyla bu yetkinliklere hızla sahip olamazsak, önümüzdeki yılları yakalayamayız.

Yükseköğretim sisteminin günümüzde geldiği noktada ‘yeterlik’, ‘yetkinlik’, ‘hayat boyu öğrenme’ ve ‘değer katan liderlik’ gibi konular öne çıkıyor. Yetkinlikler ve yeterlilikler, Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) olarak oluşturduğumuz kalite güvencesi sisteminin kalbini oluşturuyor.

2015 yılında YÖK’e bağlı olarak kurulan YÖKAK, 2017’den itibaren bağımsız bir kurul olarak çalışmalarını sürdürmektedir. Dünyada 50 yıl, 100 yıl gibi geçmiş uzun yıllara dayalı kalite kuruluşları bulunuyor. YÖKAK olarak bu anlamda genç bir kuruluşuz. Dünyadaki bu kuruluşların on yıllar boyunca aldığı yolu kısa bir sürede almak istiyoruz. Bu amaçla Avrupa Kalite Ajansları Birliğine (ENQA), Dünya Kalite Ajansları Birliğine (INQAAHE), ABD’deki Uluslararası Kalite Ajansları Grubuna (CHEA-C-HIG), Asya Pasifik Ajanslar Birliğine (APQN) ve İslam Ülkeleri Kalite Ajansları Birliğine (IQA) tam üye olduk. Kısa bir süre sonra da Afrika’daki kalite birliğine de tam üye olmayı planlıyoruz. Dinamik bir kuruluş olarak dünya ile konuşan, ülkemiz şartlarını da dikkate alan ulusal bir kalite güvencesi sistemi oluşturduk.

Üniversitelerin dünyaya, kendi ülkelerinin hedeflerine, üniversitelerin olanaklarına ve altyapılarına bakarak kendilerine bir hedef belirlemeleri gerekiyor. Bunun için üniversitelerin bir ‘İç Kalite Güvence Sistemi’ kurmasını istiyoruz. Üniversitelerimiz bu sistem doğrultusunda misyon, vizyon, eğitim-öğretim, araştırma ve topluma katkı politikalarını belirliyorlar. Bu çalışmalar çoğu üniversitede gerçekleşmiş durumda. Bizim burada en önemli eksikliğimiz, bu politikaların sonuç odaklı olmaması. Üniversiteler tüm bu süreçleri başarıyla tamamladıktan sonra YÖKAK’ın ve diğer kalite ajanslarının kurumsal değerlendirme ve akreditasyon uygulamaları devreye giriyor. Üniversiteler bu süreçleri tamamlamadığı zaman değerlendiricilerin yapacağı fazla bir şey kalmıyor ve dış kalite güvencesi sisteminin kuruma katkısı yetersiz oluyor. Üniversitelerin kendi hedeflerini izlemesi ve sonuçlarını değerlendirerek ilerlemesi, yükseköğretimde en önemli konu haline geldi.

Hedefimiz üniversitelerdeki mezunların beklenen yeterliliklere sahip olması, kolay iş bulabilmesi ve üniversitelerin Ar-Ge'ye ve topluma katkı sağlaması. Üniversitelerin ülkemizde olduğu kadar dünya-daki görünürliğünün artırılmasının sağlanması gerekiyor. Bu sayede Türkiye'nin kalkınma vizyonuna da katkı sağlanacağına inanıyorum. Üniversitelerin mevcut durumunu adım adım yukarıya taşımayı amaçlıyoruz. Üniversiteler iç kalite güvence sistemlerini sağlıklı bir şekilde yönettiğinde, kalite kültürü de içselleştirilmiş olacaktır.

Prof. Dr. Muzaffer ELMAS
YÖKAK Başkanı

YÖKAK Çalışmaları ve Kurumsal Akreditasyon Programı

Türkiye'nin 2001 yılında Bologna sürecine dahil olması yükseköğretimde kalite çalışmalarına ivme kazandırmıştır. 2002'de EUA Avrupa Kalite Kültürü Projesi ve Kurumsal Değerlendirme Programı başlatılmış, bu tarihten itibaren birçok akreditasyon kuruluşu oluşturularak kalite güvencesi alanında faaliyet göstermeye başlamıştır. 2015 yılına gelindiğinde ise Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği yürürlüğe girmiştir. 2015 yılında YÖK'e bağlı olarak oluşturulan Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK), 1 Temmuz 2017'de İdari ve mali olarak bağımsız bir kurul haline gelmiştir.

Yükseköğretim Kalite Kurulu, “Kurumsal Dış Değerlendirme ve Akreditasyon Programı”, “Akreditasyon Kuruluşlarının Tanınması ve Yetkilendirilmesi” ile “Kalite Güvencesi Kültürünü Yaygınlaştırma” alanlarında faaliyet göstermektedir.

YÖKAK Kurumsal Akreditasyon Programı (KAP), Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından verilen yükseköğretim kurumuna ait akreditasyon kararının ve raporun kamuoyu ile paylaşıldığı bir değerlendirme sürecidir. Değerlendirmede; kalite güvencesi sistemi, eğitim ve öğretim, araştırma ve geliştirme, toplumsal katkı ve idari süreçlerde, “planlama, uygulama, kontrol etme ve önlem alma” kelimelerinden oluşan PUKÖ döngüsünün olgunluk düzeyi temel alınmaktadır. Kurumsal Akreditasyon Programı, Kurum İç Değerlendirme Raporlarının hazırlanması, KAP'a dahil edilecek kurumların belirlenmesi, değerlendirme takımlarının oluşturulması ve saha ziyaretlerinin gerçekleştirilmesi, en sonunda da Kurumsal Akreditasyon Raporunun hazırlanıp kabul edilerek kamuoyu ile paylaşılması süreçlerinden oluşmaktadır. Değerlendirme, Kalite Güvencesi, Eğitim ve Öğretim, Araştırma ve Geliştirme, Toplumsal Katkı ve Yönetim Sistemi olmak üzere 5 başlık altında, 22 ölçüt ve 56 alt ölçütten oluşmaktadır.

Kurumsal Akreditasyon programına başvurabilmek için, öncesinde kurumların, gelecek planlarını belirlemesi, sahip olunan kaynakların ve yetkinliklerin bu hedefler doğrultusunda yönetilmesi, tüm çalışmaların kurumsal değerlerle ve hedeflerle uyumlu olarak yönetilmesi ile kurum genelinde ve süreçler bazında ölçme ve izleme yoluyla sürekli öğrenme ve iyileştirmenin gerçekleştirilmesi süreçlerini içeren sürdürülebilir bir iç kalite güvencesi sistemini yapılandırmış olması beklenmektedir.

Prof. Dr. Sibel AKSU YILDIRIM
YÖKAK Başkan Vekili

Sayın YÖKAK başkanı,
Sayın YÖKAK başkan yardımcısı,
Üniversitelerimizin saygıdeğer rektörleri,
Değerli katılımcılar,

Dicle Üniversitesinin ev sahipliği ve 12 üniversitenin paydaşlığıyla gerçekleştirilen Yükseköğretimde Kalite Çalıştayında sizleri ağırlamaktan büyük onur duyuyor, sizleri saygıyla selamlıyorum.

Üniversitelerde kalite süreçleri ve uygulama deneyimleri temasıyla tasarlanan bu çalıştay düşüncesinin pratize edilmesi aşamasında paydaş üniversitelerimizin olumlu yaklaşımlarının ve yapıcı katkılarının kalite ekibimize motivasyon kattığını ifade etmek istiyorum. Bundan dolayı paydaş üniversitelerimizin saygıdeğer yöneticilerine ve kalite kademelerine şükranlarımı sunuyorum.

Çalıştayın hazırlık aşamasında üniversitelerimizin saygıdeğer yöneticilerinin ve kalite kademelerinin yükseköğretimde kalite konusuna son derece duyarlı ve ilgili olduklarına tanık olduk. Bu durum üniversite mensupları için hem motivasyon hem de gurur vesilesidir. Şüphesiz üniversitelerimizde kalite ilgisi ve kalite anlayışının mevcut seviyeye taşınmasında YÖKAK son derece etkili bir rol icra etmiştir. YÖKAK'ın güncel ve yenilikçi yaklaşımlarının ve girişimlerinin üniversitelerimizi kısa sürede çok daha ileriye taşıyacağı kuşkusuzdur.

Çalıştayımız, yükseköğretimde kalite konusunda üniversitelerimiz arasında sahiplenme ve işbirliği ortamlarının oluşturulması, üniversitelerimizdeki kalite deneyimlerinin paylaşılması, model uygulamaların tanıtılması ve kalite kültürünün yaygınlaştırılmasına odaklanmıştır. Diğer taraftan bu çalıştay, kalite süreçleri ve kalite uygulamalarının akademisyenler tarafından bilimsel bir yaklaşımla ele alınmasına yönelik bir fırsat olarak da değerlendirilmelidir.

Dicle Üniversitesi kalite anlayışının bir hayat biçimi ve bir inanma işi olduğunu benimsemiştir. Bu itibarla üniversitenin faaliyet alanına giren bütün planlamalara PUKÖ ilkesiyle yaklaşmaktadır. Üniversitemiz PUKÖ döngüsünü KYS ve KGS nin yanı sıra diğer faaliyet alanlarında da uygulamaktadır. Bu faaliyet alanlarında çevirimler hazırlanan strateji belgeleriyle uyumlu olarak uygulanıp kontrol edilmekte ve gerekli önlemler alınmaktadır.

Üniversitemiz koordinatörlüğünde gerçekleşen bu çalıştayın ve benzeri kalite temalı akademik programların önümüzdeki süreçlerde diğer üniversitelerimiz tarafından planlanması ve yürütülmesi hepimiz için memnuniyet verici olacaktır.

Kalite konusunda teşvik edici ve yapıcı yaklaşımlarıyla her zaman bizlerin yanında yer alan saygıdeğer YÖKAK başkanı Prof.Dr. Muzaffer ELMAS Bey'e, YÖKAK başkan yardımcısı sayın Prof. Dr. Sibel AKSU YILDIRIM Hanımefendiye, Dicle Üniversitesinde kalite için gönlünü ortaya koyan Rektörümüz Sayın Prof. Dr. Talip GÜL'e, kalite konusundaki sahiplenmeleri ve duyarlıkları dolayısıyla üniversitelerimizin saygıdeğer rektörlerine şükranlarımı sunuyorum, ayrıca emeği geçen bütün arkadaşlara içtenlikle teşekkür ediyor, bu programın bütün katılımcılar için verimli geçmesini temenni ediyorum.

Prof. Dr. Eyyüp TANRIVERDİ

Dicle Üniversitesi 2016 - 2020 Dönem Rektör Yardımcısı ve Kalite Komisyonu Başkan Vekili

Yükseköğretimde Kalite Yönetim Sistemi, Dicle Üniversitesi Örneği

Hasan BAYINDIR^{1*}, Rukiye KAYA²

^{1*}Dicle Üniversitesi, Diyarbakır Teknik Bilimler MYO, Makine ve Metal Teknoloji Bölümü, Diyarbakır

^{2*}Dicle Üniversitesi, Diyarbakır Teknik Bilimler MYO, Tekstil Giyim Ayakkabı ve Deri Bölümü, Diyarbakır

* hbayindir@dicle.edu.tr

Özet

İnsanoğlu yıllar boyu temel ihtiyaçlarını karşılama çabasıyla bir takım eylemler gerçekleştirmiştir. Her eylem bir önceki oluşumdan aldığı bilgiyi yeniden işlemiş, eksikliklerini tamamlamış, gelişen toplum hayatına cevap verebilecek şekilde sürekli oluşturmaya, geliştirmeye, ihtiyaçlar doğrultusunda “yeniden ve sürekli yeniden” şekillendirmeye devam etmiştir. İhtiyaçlar doğrultusunda oluşan bu eylemler, üretim, bilgi ve benzeri faaliyetler zaman içinde dönemin imkânlarıyla kayıt altına alınmış, belli nitelikler tanımlanmış belli koşullarda belli standartlar oluşmasıyla, ihtiyaçların nitelikli olarak karşılanması sağlanmıştır. Bu standartları sağlayacak lonca teşkilatları gibi teşkilatlar kurulmuş yapılan faaliyetlerin nitelik ve nicelikleri ayrıntılı olarak ifade edilmiştir. Günümüz için belge niteliğinde olan bu kayıtlar incelendiğinde tarihsel süreçte de “kalite” kavramına verilen önem anlaşılmaktadır. Sanayi sektöründe olduğu gibi, Yükseköğretimde de kalite kültürünün oluşturulmasında küreselleşmenin etkisi büyük olup, Eğitim alanındaki gelişmeler yaşam boyu eğitimi zorunlu kılmış, üniversitelerin rekabet gücünü artırmada kalite yönetim ve kalite güvence sistemlerinin uygulanmasını gerektirmiştir. Kalite sistemleri süreç iyileştirme aracı olarak kullanıldığı gibi, eğitim sisteminin niteliğinin artırılmasında kültürel dönüşüm yaratarak değişimlerin altyapısını da oluşturmaktadır.

Bu çalışmada, yükseköğretimde kalite olgusu, kalite uygulamaları ve Dicle Üniversitesi Kalite Yönetim Sistemi örneği ele alınmış örneği ele alınmış, Deming döngüsü, Toplam Kalite Yönetimi (TKY), Altı Sigma ve Kaizen yaklaşımlarına da değinilmiştir. Bologna Sürecinin başlatılması (1999), ülkemizin bu sürece dâhil olması (2001), Avrupa Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Birliği (ENQA)’nın kuruluşu (2000) ve YÖKAK’ın bu birliğe üye olması (2020) ile Avrupa’da ve ülkemizde Yükseköğretimde kalite çalışmalarının önemli bir noktaya geldiği belirlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Kalite Sistemleri, Kalite Güvencesi, Eğitimde Kalite, Deming Döngüsü, Altı Sigma,

Abstract

Mankind has carried out a number of actions over the years in an effort to meet their basic needs. Each action has re-processed the information obtained from the previous formation, has completed its deficiencies, has continued to create and develop continuously in a way to respond to the developing society life, and to “re-shape and continuously reshape” in line with the needs. These actions, production, information and similar activities that were formed in line with the needs were recorded with the opportunities of the period in time, certain qualities were defined, and certain standards were established in certain conditions, and the needs were met in a qualified manner. Organizations

such as guild organizations were established to meet these standards, and the quality and quantity of the activities carried out were expressed in detail. When these records, which serve as documents for today, are examined, the importance given to the concept of “quality” in the historical process is understood.

As in the industrial sector, the effect of globalization on the establishment of a quality culture in Higher Education is great, developments in the field of education have made life-long education mandatory, and the implementation of quality management and quality assurance systems in increasing the competitiveness of universities. Quality systems are used as a process improvement tool, as well as creating the infrastructure of changes by creating cultural transformation in increasing the quality of the education system.

In this study, the concept of quality in higher education, quality practices and the example of Dicle University Quality Management System are discussed, and the Deming cycle, Total Quality Management (TQM), six Sigma and Kaizen approaches are also mentioned. The initiation of the Bologna Process (1999), the participation of our country in this process (2001), the establishment of the European Association for Quality Assurance in Higher Education (ENQA) (2000) and the membership of YÖKAK (2020), and It has been determined that it has come to an important point.

Keywords: Quality Systems, Quality Assurance, Quality in Education, Deming Cycle, Six Sigma, Kaizen

1. GİRİŞ

Kalite ile ilgili ilk kayıtlar M.Ö. 2150 yılına kadar uzanır. Hammurabi Yasaları madde 229’da “eğer bir inşaat ustası bir adama ev yapar ve yapılan ev yeterince sağlam olmayıp sahibinin üstüne çökerek ölümüne sebep olursa o inşaat ustasının başı uçurulur” ifadesi yer almakla, aslında kalitenin vurgulanmasına vurgu yapılmaktadır. Kalite kontrolünün en gerekli önceliği olan ölçme işleminin ne zaman başladığı bilinmemekte, ancak yapılan bazı arkeolojik çalışmalar Taş Devri sonlarında insanların karşılaştırmaya dayalı olarak ölçme yaptıklarını ve bu amaçla standart olarak kabul edilen bir birimle karşılaştırarak, ölçüsü bilinmeyen bir nesneyi ölçülendirdiklerini göstermektedir (Yılmaz, 2010).

Fenikeli denetçilerin (enspektörlerin) zamanında, kalite standartlarını yerine getirmeyenlerin ve hatalı mal üretenlerin elleri kesilirdi. Denetçiler o dönemlerde, devlet şartnamelerine göre malları ya kabul ya da reddederlerdi. MÖ. 1450 yıllarında, mısırlı denetçiler, kare taş kesimi yapanların gözü önünde kontrolünü yaparlardı. Orta Amerika’daki Aztek’ler de böyle bir yöntem kullanırdı. Buna göre eski medeniyetlerin, kaliteli mal ve hizmet üretmeye önem verdikleri görülmektedir (Közlme, 2014). Daha önce başlayıp, Sanayi Devriminin belli dönemlerinde özellikle 20. yüzyılın başlarında kalite kontrolü önem kazanmış, Amerika’da üretim örgütleri 1946’da kalite yönetimini uygulamaya başlamıştır. Toplam Kalite Yönetimi (TKY) 1980’lerden itibaren artan rekabeti karşılamak için önce sanayide sonra kamu hizmet kuruluşlarında yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. TKY önce üretim sektörü, daha sonra silahlı kuvvetler, hastane ve diğer sağlık kuruluşları, bankalar ve eğitim kurumlarında uygulanmaya başlamıştır (Çimen, 2012).

1980'li yıllara gelene kadar üretim yönetimindeki yolculuk aşağıda verilmiştir.

- 1776 yılında Adam Smith işin bölümlere ayrılması ve üretim arasındaki ilişkiler üzerine çalışmalar yapmıştır.
- 1799'da Eli Whitney, işin parçalara ayrılması ve maliyet muhasebesi ile ilgili yaptığı çalışmalar.
- 1832 yılında Charles Babbage, iş bölümü ve uzmanlaşmanın faydaları üzerine yaptığı çalışmalar.
- 1900 yılında Frederick W. Taylor, Bilimsel Yönetim Yaklaşımı, hareket ve zaman etüdünü geliştirme.
- 1901 yılında Henry L. Gantt, fabrikadaki makine, iş ve işçiler için geliştirdiği şemalar.
- 1915 yılında F.W. Harris, ekonomik stok miktarı üzerinde yaptığı araştırmalar.
- 1927 yılında Elton Mayo tarafından insan ilişkilerinin araştırılmasına yönelik, Hawthorne çalışmaları.
- 1931 yılında Walter A. Shewhart ürün kalitesinin istatistiksel dağılımı ve kalite kontrol grafikleri konularını araştırmıştır.
- 1935 yılında Dodge ve Romig, kalite kontrolünde istatistiksel örnekleme ve muayene örnekleme planı ile ilgili yaptıkları uygulamalar.
- 1940 P.M.S. Blacket tarafından yöneylem araştırmaları ikinci dünya savaşı sırasında uygulanmıştır.
- 1950 yılında A. Charnes, W.W. Cooper ve H. Raiffa, matematiksel programlama, doğrusal olmayan programlama ve stokastik modeller üzerinde çalışmalar yapmışlardır.
- 1951 yılında geniş boyutlu ticari hesaplamalar yapabilen dijital bilgisayarlar geliştirilmiştir.
- 1960 yılında Cummings, Porter ve arkadaşları tarafından iş ve insan ilişkilerini konu alan, organizasyonlarda davranış bilimleri üzerine çalışmalar yapılmıştır.
- 1970'de W. Skinner tarafından iş geliştirme stratejileri ve politikaları üzerine araştırmalar yapılmıştır (Altay 2007).

Kalite ile ilgili olarak bilim insanları ve çeşitli kurumlar tarafından yapılan tanımların bazıları da şöyledir:

1. Kalite, şartlara uygunluktur.
2. Kalite, bir ürün veya hizmetin belirlenen veya doğabilecek gereksinimleri karşılama yeteneğine dayanan özelliklerin toplamıdır (ISO-8402).
3. Kalite mükemmeli aramanın sistematik bir yaklaşımıdır (American Society for Quality Control).
4. Kalite, ürün veya hizmeti ekonomik bir yoldan üreten ve tüketici isteklerine cevap veren bir üretim sistemidir (JIS-Japon Standartlar Enstitüsü). Taş (2009), Juran ve Bingham'ın Kalite ile ilgili görüşlerini, sorunlar ortaya çıkmadan önce çözümlerini oluşturur, ürün ve hizmetlerin yapısına tasarım yoluyla üstünlük ve kusursuzluk katar. Kalite, kusursuzluk anlayışına sistemli bir yaklaşımdır şeklinde ifade etmektedir.

Kalite çalışmalarında, İstatistiksel Proses Kontrol Teknikleri önemli bir yere sahiptir. 1920'lerden itibaren istatistiksel metotların sanayide kullanımı modern anlamda kalite kontrolü önem kazanmıştır. Bu dönemde sanayide karşılaşılan kalite sorunlarını çözmede istatistiksel yöntemler denenmiştir. Bu yöntemlerin kullanımı ile verimliliğin arttığı, maliyetlerin düştüğü ve kaliteyi yükselttiği gözlemlenmiştir (Şengül ve Şengül 2018).

Kalite eski çağlardan beri önemini korumuş ancak kavram olarak kullanımı sanayi devriminin gerçekleşmesi ile müşteri beklentileri ve ürünün kontrol edilme ihtiyacı sonucu yaygınlaştığı görülmektedir.

2. Dünya Savaşı'ndan sonra kalite, önemli bir faktör haline gelmiş ve Shewhart tarafından bulunan İstatistiksel Proses Kontrol Teknikleri bazı ülkeler tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Toplam Kalite kavramı, Deming ve Juran tarafından literatüre kazandırılmıştır (Tezsürücü ve Bursalioglu 2013).

Erener'e göre (2018), Toplam Kalite Yönetimi'nin ilkeleri aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- Müşteri odaklılık
- Karşılıklı fayda (kazan/kazan prensibi)
- Çalışanların katılımı
- Liderlik
- Süreç Yaklaşımı
- Sürekli iyileştirme
- Karar vermede gerçekçi yaklaşım
- Yönetimde sistem yaklaşımı

Kalite ve Kalite Sistemleri; üretim alanındaki ihtiyaçları, standartlara uygun, nitelikli olarak karşılamak, emek zaman tasarrufuyla sürekli iyileştirmeyi sağlama çabaları olarak başlasa da globalleşen günümüz dünyasında farklı üretim ve hizmet alanlarında yaygın olarak kalite sistemleri ve standartları kullanılmaktadır. Tüketicinin artmasıyla birlikte üretim alanında geleneksel yöntemler ihtiyacı karşılamakta zorlanmıştır. İletişimin hız kazandığı, toplumun tüketim ihtiyaçlarının çeşitliliği hızlı iletişim kanallarının yaygınlaşmasıyla birlikte teknoloji ve bilgi çağını yaşayan günümüz dünyasında ihtiyaçlar çeşitlenmiş ve nitelikli ürünlere talep artmıştır. Bu taleplerin karşılanmasında Firmalar, kurum ve kuruluşlar sorumluluklarını paylaşarak tabandan tavana her bireyin görev üstlendiği kalite sistem yaklaşımlarını benimsemişlerdir. Temel prensip olarak "Üretimde Kalite" arayışından ortaya çıkan kalite sistemleri zamanla hayatın her alanında yaygınlaşmıştır. Kalite sistemlerinin uygulandığı önemli alanlardan biri olan yükseköğretimde de YÖK'ün 2015 ve 2018 yıllarında çıkardığı Yönetmelik doğrultusunda kalite standartları sistematik olarak uygulanmaktadır.

2. KALİTE YAKLAŞIMLARI

2.1. Kalite Kontrol

1924 yılında, Walter Shewhart istatistiksel kalite kontrol diyagramları kavramını açıklamıştır. Bu diyagramlar istatistiksel kalite kontrolün temelini oluşturmaktadır. Shewhart'ın kalite yaklaşımı, ürünü oluşturan süreçle alakalı olduğuna ve süreç değişiminin sürekli olarak izlenmesine dayanmaktadır. İstatistiksel kalite kontrol (İKK) kavramı, süreç değişiminin belirli kontrol limitlerine kadar tolere edilebilir olduğunu kabul ettiği için üreticileri, oldukça zaman alıcı bir yöntem olan %100 kalite kontrol sisteminden kurtarmıştır. Böylelikle kalite kontrol, üretim hattının sonundan sürece kaymıştır (Özdoğan, 2019). Shewhart döngüsü Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Shewhart'ın 6'lı ve Deming'in sadeleştirdiği PÜKO Döngüsü (Oğuz, 2001).

2.2. Deming Döngüsü

Kalite öncülerinin ortaya attığı fikirler Amerika'dan çok Japonya'da ilgi görmüş ve 2. Dünya savaşı sonrasında Japonya'nın dünya çapında endüstriyel güç kazanmasında en önemli rolü oynamıştır. Dr. Edwards Deming, konferans vermek üzere Japonya'ya davet edilmiştir. Burada amaç, savaş sonrasında Japonya'yı yeniden imar etmek ve ürünlerin kalitesinin iyileştirilmesi için yöntemler geliştirmektir. Deming, Japonları kendi geliştirdiği yöntemleri kullanmaya ve Dünyada Kalite Devrimi yapabileceklerine inandırarak, kendi öğretilerinin Japonya'da kullanılmasını sağlamayı başarmıştır. Bu arada Japon bilim adamı Kaoru Ishikawa, sürekli iyileştirmede kullanılan bazı teknikleri geliştirmiştir. Kalite çemberi ilk defa Japonya'da başarılı bir şekilde uygulanmaya başlanmış, tüm bu yeni teknikleri kullanan Japonlar, sanayi kollarındaki teknolojilerini geliştirerek kalite, verimlilik ve rekabet güçlerini geliştirme imkânını elde etmişlerdir (Erertem 2001).

Dr. William E. Deming, ürün ve hizmetlerin geliştirilmesi için amacın değişmezliğinin kesin bir gereklilik olduğunu ortaya koyarak, derin bilgi sahibi olma konusunu ve istatistiksel analizin kullanımını önermektedir (Gencil 2001). Kalitenin temelini iyileştirme olduğunu savunan Deming, Shewhart'ın 6'lı döngüsünü (Planla, Uygula, Kontrol et Önlem al) sadeleştirmiştir Şekil 1. Kalite olayının bir yönetim sistemi olarak algılanması gerektiği üzerinde duran Deming, Toplam Kalite yönetiminin gelişmesinde önemli katkılar sağlayarak görüşlerini on dört ilkeye dayandırmaktadır. Bunlardan bazıları;

- Kaliteyi sağlamak için muayeneye bağlılık azaltılmalıdır. Muayene gereksinimini ortadan kaldırmak için, İstatistiksel verilere dayanarak sürecin her noktasında adım adım kaliteyi oluşturmak gerekmektedir.
- Rekabet gücünü artırmak, iş hayatında kalabilmek ve iş sağlayabilmek için, ürün ve hizmetlerin kalitesini geliştirmeye yönelik amaç sürekliliği sağlanmalıdır.
- İşletmenin değerlendirilmesinde sadece “fiyat” esasına dayanan çalışmalara son verilmeli, maliyetin en aza indirilmesi sağlanmalıdır.
- Suçlayıcı tutumlar ortadan kaldırılmalıdır. Her elemanın işletme içinde etkin çalışabilmesi açısından korkunun silinip atılması gerekir.
- Yeni felsefeyi benimseyin, Japonya tarafından oluşturulan yeni ekonomik çağa girmiş durumdayız. Bundan böyle, alışlagelmış gecikme, hata, hatalı malzeme, hatalı işçilik düzeyleri kabul edilemez. Yönetim bu konuda sorumluluklarını öğrenmeli ve gerekli değişiklik için önderlik yapmalıdır.
- Etkili bir eğitim programı uygulanmalıdır.
- Amaçlara ulaşmak için işletmedeki herkesin grup halinde çalışması sağlanmalıdır
- Verimlilik ve kalitenin yükseltilmesi için üretim ve hizmet sistemi sürekli olarak geliştirilmeli ve maliyetler bu yolla azaltılmalıdır (Gönültaş 2008).

Mükemmellik yaklaşımı, bir prosesin hiçbir israf çeşidi söz konusu olmadan müşteri tarafından tanımlandığı şekilde saf değer yaratması olarak tanımlanabilir. Yalın yönetim sisteminde mükemmelliğin aramanın ve ulaşmanın temelinde Planla-Uygula-Kontrol Et-Önlem Al (PUKÖ) döngüsü yatar. PUKÖ, bir proseste bir değişimin önerilmesi, değişimin hayata geçirilmesi, sonuçların ölçülmesi ve uygun eylem için harekete geçilmesinden oluşan bilimsel metoda dayalı bir iyileştirme çevrimidir. W. Edwards Deming 1950’li yıllarda Japonya’da tanıttığı için Deming Çevrimi ya da Deming Döngüsü olarak da bilinmektedir. PUKÖ çevriminin dört aşaması vardır. Şekil 2, Şekil 3.

1. Planla: Amaç, hedef, sorumlulukları ve ölçütleri belirle,
2. Uygula: Değişimleri hayata geçir, öğretim ve eğitim ver, iyileştirmeyi uygula,
3. Kontrol et: Yansıt, uygulamanın etkilerini kontrol et,
4. Önlem al: Etkin eylemleri kararlı hale getir, sonuçlara göre değişimi standartlaştır ya da çevrimi yeniden başlat (Akyüz ve Çetin 2009). William Edwards Deming, Joseph M. Juran, Philip Crosby “Toplam Kalite Yönetimi” anlayışının temellerini kurarak Kalite ve verimlilik konusunda büyük yararlıklar sağlamışlardır.

Şekil 2. PUKÖ Döngüsü

Şekil 3. PUKÖ Döngüsü

2.3. Kaizen Yaklaşımı

Kalite, iyileştirilebilen her şey olup, sadece ürün ve hizmette değil, aynı zamanda kişilerin nasıl çalıştıkları, makinelerin nasıl işletildikleri, sistem ve prosedürlerin nasıl yürütüldüğü ile de ilgilidir. Japonların performanslarını en iyi açıklayan ilkelerin başında gelen Kaizen gelir. “Kai: değişim” ve “Zen: iyi, daha iyi”dir. Japon felsefesine göre, hiçbir şey mükemmel değildir, her şeyi ileriye götürmek mümkündür. Mükemmel erişmek yolunda durma kabul edilemez, sürekli olarak daha iyiyi arama çabası vardır. KAİZEN kavramı, ister iş hayatı olsun ister sosyal hayat olsun hepsinin sürekli gelişmeye açık olduğuna inanır ve sürece yönelik, küçük adımlı, insana dayanan, bilgiyi paylaşan bir sürekli iyiyi arama çabasıdır. Bu anlayış, her şeyde daha iyiyi götürülecek bir taraf aranmasını gerektirir, geliştirme, iyileştirme ve özellikle de “sürekli gelişme” anlamlarında kullanılmaktadır (Yeşilbayır, 2007).

Şekil 4. Kaizen Şemsiyesi (<https://tr.pinterest.com/pin/321163017146858822>)

Kaizen'i gerçekleştirmek için üç temel koşul mevcuttur. Bunlar;

1. Mevcut durumu yetersiz bulmak: bir sistem kusursuz bir şekilde çalışıyor olsa, o sisteme bile geliştirilecek bir faktör bulunabilir. Ayrıca teknolojik gelişmeler de her gün “verimlilik” ölçütünü ileriye taşımaktadır.
2. İnsan faktörünü geliştirmek: her şeyi yapan “insan”dır. İnsan kaynakları bir kuruluşun en önemli varlığıdır. Alışlagelmiş yönetim biçiminde bu kaynağın ancak küçük bir bölümünden yararlanılmaktadır. Oysa her çalışanı bu geliştirme faaliyetlerinin bir üyesi haline getirmek gerekir.
3. Problem çözme tekniklerini yaygın bir şekilde kullanmak: işletmelerde karşılaşılan problemlerin çoğunu çözmek için basit istatistik ve karar verme teknikleri yeterli olmaktadır. (Baykal 1998).

Kaizenin temel ilkeleri;

- Olumlu olmak,
- Değişmeyi istemek,
- Farklı düşüncelerin dile getirilip bir sinerji oluşturulmasına imkan vermek,
- Birilerine sorumluluğu yükleyip olumsuzlukları değiştirmemek,
- Karşılıklı saygıyı temele oturtmak,
- Soru(n)ların nereden kaynaklandığını anlamaya çalışmak
- Diğer kişilere olan davranışlarınızda “bana nasıl yaklaşılmasını isterim” düşüncesinden hareket etmek,
- Düşüncenin kimden geldiği değil işe yarayıp yaramayacağı önemlidir. (İşçi, patron, ara eleman vs.).
- Kaizen yaklaşımına göre hareket etmek (Erdeniz 2018).

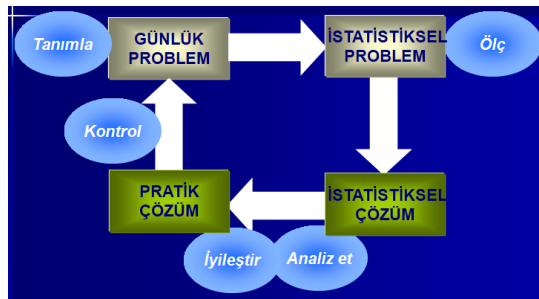
Kaizen felsefesindeki mevcut birkaç madde;

1. Sahip olunan iyidir düşüncesinden vazgeçmek
 2. “Niçin olmuyor?” yerine “nasıl olabilir?” sorusuna odaklanmak
 3. Vakit kaybetmeden işe yarar fikirleri uygulamaya koymak.
 4. Her şeyin bir anda mükemmel olmasını hedeflemek yerine iyileştirilecek parçaları yavaş yavaş değiştirmek.
 5. Çıkan sorunları vakit kaybetmeden çözmek.
 6. Sıkıntılı anlarda sızlanmak yerine çözmeye uğraşmak.
 7. Problemin sebebini bul, 5 defa “Niçin oldu” sorusunu sormak ve sonra çözümünü aramak.
 8. Geliştirme, iyileştirme sonsuzdur.
- Yukarıda da görüldüğü gibi Kaizen de iyileştirmeye çok önem vermektedir.

2.4. Altı Sigma

Sigma, bir sürecin mükemmellikten ne kadar saptığının ölçülmesini sağlamaktadır. Altı Sigma yöntemi, bir hizmetin, ürünün, sürecin ya da çıktının o andaki ve gelecekte ortaya çıkabilecek istek ve beklentileri karşılayabilme yeteneğini gösteren bir performans ölçüsü olup, esas fikri işlem basamaklarını daha hassas bir şekilde değerlendirmek, süreç değişkenliklerini azaltmak ve ölçmek, hataları ortadan kaldırmak ve muhtemel hataları saptamaktır (Doğan ve Demiral, 2008).

Altı Sigma kavramı 1980’lerde Motorola firmasında “üretim ve hizmet süreçlerinde kusur ve hataların nedenlerini bulmaya ve ortadan kaldırmaya yönelik olarak kullanılmıştır. Verimliliğin artırılması, süreç maliyetlerinin düşürülmesi, proses zamanının azaltılması ve müşteri beklentilerinin yerine getirilmesine dayalı bir iş iyileştirme yaklaşımı olarak kullanılmıştır (Özveri ve Çakır 2012; Çalışkan, 2006). Altı Sigma’yı diğer yaklaşımlardan ayıran en önemli fark, kendisinden önceki kalite yaklaşımlarının başarılı yanlarını bünyesine alması, daha önceki yaklaşımların gerçekleştiremedikleri hedefleri de başarabilmesidir. Diğer yaklaşımlarda olduğu gibi, Altı Sigma’nın da bir takım ilkeleri olup, bunlar kısaca; kusurların azaltılması, müşteri memnuniyetinin yükseltilmesi, çıktının iyileştirilmesi vb gibidir (Çabuk ve Karayılmazlar, 2010). Şekil 5’te Altı Sigma’da problem çözümü döngüsü verilmiştir.

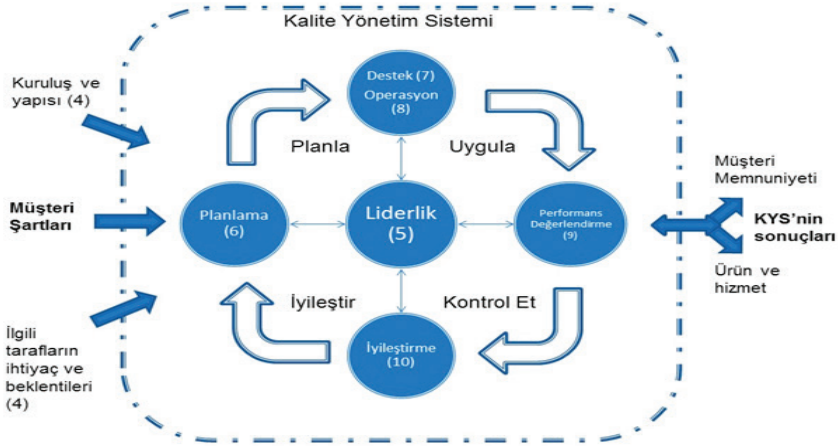
Şekil 5. Altı Sigma’da Problem Çözümü

3. YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE OLGUSU VE KALİTE UYGULAMALARI

Yükseköğretim kurumları, ilk başlarda Eğitim-Öğretim, sanayi devrimi ile birlikte Ar-Ge çalışmaları ve günümüzde de Akreditasyon, Topluma Katkı ve Sosyal Sorumluluk kavramlarını ön plana almıştır.

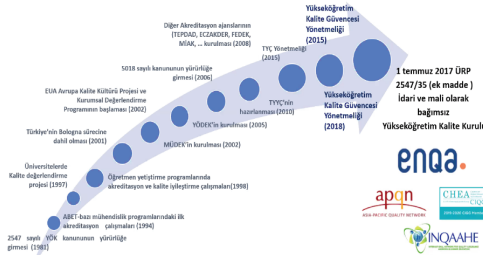
Üniversite olma ilkeleri ile vizyon, misyon, amaçlar, hedefler, değerler gibi kavramların hakkını vermek ve kalite Güvencesi ve Standartları gereği de kalite politikası ve stratejik planlar dahilinde yaptıkları tüm etkinlikler sayesinde ülkemiz ve dünya ölçeğindeki yerlerini tayin etmektedirler. Bunu yaparken, kendilerini günümüz dünyasında küresel bir rekabetin içerisinde bulmaktadırlar. Bu nedenle, uluslararasılaşma, paydaş oluşturma, mezun takip sistemleri ve nitelikli öğrenci çekme gibi konular da önem kazanmaktadır. Buna ilaveten, hazırlanan projeler, bilimsel yayınlar, toplantılar (seminer, konferans vb.) birer çıktı mahiyetindedir. Üretilen hizmetlerin sağlıklı bir şekilde yığınlara ulaşması ve katma değere dönüşmesi için 1980'li yıllardan günümüze hızlı bir Kalite Güvence ve Standartları sürecine girilmiştir. Köklü üniversite geleneğine sahip ülkeler mevcut kalite mekanizmaları ve prosedürlerinde revizyonlar yaparken, diğer ülkeler kalite güvence sistemi mekanizmalarını kurmaya ve uygulamaya devam etmeye başlamıştır. Şirketlerde “Kaliteli Ürün”, Eğitim sektöründe ise “Kaliteli İnsan” kavramı ön plana çıkmış, böylece yükseköğretimdeki kalite olgusu, ülke ekonomisine nitelikli bireyler sunma noktasında en önemli konu haline gelmiştir. Ülkemizde de Yükseköğretim’de “Kalite Güvencesi” konusu 1990’lı yıllarda gündeme gelmeye başlamıştır. Bunun sonucunda bir yönetmelik YÖK tarafından yayımlanmış ve Yükseköğretim Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) oluşturulmuştur. Yönetmelik, yükseköğretim kurumlarında kalitenin artırılması konusunda bazı ilkeler belirlemiştir. 2000’li yıllardan itibaren süregelen yükseköğretime erişim ve yükseköğretim alanındaki Bologna Süreci ülkemiz yükseköğretiminde farkındalık yaratmış, Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme kurulları oluşturularak kalite geliştirme çalışmaları başlamıştır. Avrupa Yükseköğretimde Kalite Güvence Birliği (European Association for Quality Assurance in Higher Education-ENQA), kalite güvencesi için birtakım standartlar geliştirmiştir. Bu gelişme sonucu ülkemiz yükseköğretiminde de İç Kalite Güvencesinin sağlanmasına yönelik ciddi adımlar atılmıştır. Temmuz 2015 ve 2018 tarihlerinde yürürlüğe giren Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği ile nitelik ve kalite bakımından büyüme odaklı yaklaşıma geçiş sağlanmıştır (Özer, 2012; Karahan ve Kuzu, 2014; Koçdar ve Aydın 2017; Işık ve Beykoz, 2018).

23/07/2015 Yılında Yükseköğretim Kurulu’nun (YÖK) çalışmaları sonucunda “Yükseköğretim Kalite Güvence Yönetmeliği” yürürlüğe girmiş ve üniversitelerde kalite kurulları oluşturulması zorunlu hale getirilmiştir. Daha sonra 28.11.2018 tarihinde Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği resmi gazetede yayımlanarak, bu yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır. Bu durum, YÖKAK tarafından günümüzde yürütülen Kalite Güvencesi çalışmalarının temel gerekçesini oluşturmaktadır. Yükseköğretimde Kalite Yaklaşımı Şekil 6’da verilmiştir. Ayrıca, Şekil 7’de Yükseköğretimde Kalite Güvence Sistemindeki Yapı Taşları ve Şekil 8’de de Yükseköğretimde Kalite Güvence Sistemi verilmiştir.

Şekil 6. Yükseköğretimde Kalite Yaklaşımı

Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Sistemindeki Kilometre Taşları

Şekil 7. Yükseköğretimde Kalite Güvence Sistemindeki Yapı Taşları

Şekil 8. Yükseköğretimde Kalite Güvence Sistemi

4. DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Dicle Üniversitesi Kalite Yönetim sistemi çalışmaları;

Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği 23 Temmuz 2015, Yükseköğretim Kalite Güvencesi ve Yükseköğretim Kalite Kurulu Yönetmeliği 23.11.2018 tarihinde yayımlanmıştır. Dicle Üniversitesi Kalite Komisyonu Yönergesini hazırlayarak, Kalite Komisyonunu 2017 tarihinde, Kalite Geliştirme Koordinatörlüğünü de 08.08.2017 tarihinde kurmuştur.

Kalite El Kitabı Onaylanması: 12 Kasım 2018

- Dicle Üniversitesi Kalite Yönetim Sisteminde Bulunan Dokümanlar;
- Kalite El Kitabı
- Kalite Yönetim Sistemi
- Kalite Geliştirme Koordinatörlüğü
- Prosedürler
- Prosesler
- Talimatlar
- Görev Tanımları
- Formlar

- Listeler
- Planlar
- Şartnameler
- Organizasyon Şeması
- Düzeltici Faaliyetler
- İş Akış Şemaları
- Lisansüstü Eğitim
- Ön lisans-lisans Eğitimi

Dicle Üniversitesi Prosedürler;

- Dokümanların Kontrolü Prosedürü
- Kayıtların Kontrolü Prosedürü
- Uygun Olmayan Ürünün Kontrolü Prosedürü
- İç Tetkik Prosedürü
- Düzeltici Faaliyet Prosedürü
- Risk Analiz Prosedürü
- İnsan Kaynakları Prosedürü
- Bakım Onarım Prosedürü
- Yönetimin Gözden Geçirmesi Prosedürü olmak üzere 9 adet oluşturulmuştur.

Dicle Üniversitesi Prosesler;

- Bilimsel Arş Proje Prosesi
- Ön lisans - Lisans Eğitim Prosesi
- Lisansüstü Eğitim Prosesi
- Öğrenci İşleri Prosesi
- Satın alma Prosesi
- Sürekli Eğitim Prosesi
- Sosyal ve Kültürel Faaliyet Prosesi
- Tıpta Uzmanlık Eğitimi Prosesi
- Uzaktan Eğitim Prosesi olmak üzere 9 adet oluşturulmuştur.

Dicle Üniversitesi Planlar;

- Proses-Faaliyet Planlaması
- KYS Planlaması
- Hedef Eylem Planı
- Eğitim Planı
- Tasarım Planlaması
- İç Tetkik Planı
- Bilgisayar Laboratuvarları Bakım Onarım Planı
- SEM Çalışma Programı Planı
- Yıllık Bakım Planlaması olmak üzere 9 adet oluşturulmuştur.

Ayrıca;

- Dicle Üniversitesi Talimatlar; 205 adet
- Dicle Üniversitesi Görev Tanımları; 56 adet
- Dicle Üniversitesi Görev Formlar; 532 adet
- Dicle Üniversitesi Listeler; 21 adet
- Dicle Üniversitesi İş Akışları; 22 adet
- Dicle Üniversitesi dış kaynaklı dokümanlar; 110 adet olmak üzere kalite sisteminin dokümantasyonu ile birlikte “Kalite El Kitabı” oluşturulmuş ve revizyonlar devam etmektedir.

4. SONUÇ

Bologna Süreci kapsamında Türkiye’de YÖDEK, kuruluşundan sonra Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Rehberi hazırlamıştır. Üniversitemiz 2000’li yılların başında Bologna sürecine geçmiş, ders bilgi paketleri ve AKTS’yi yürürlüğe sokmuştur. Ülkemizde 2007 yılında Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (MÜDEK) kurulmuştur. Üniversitemizde YÖK’ün çıkardığı yönetmelikler doğrultusunda Yönerge hazırlanıp Kalite Komisyonu kurulmuş, Kalite Geliştirme Koordinatörlüğü de kurularak, Kalite Güvence Sisteminin kurumsallaşması açısından yapısını 2018 yılında tamamlamıştır. 2017 ve 2018 yıllarında TSE’den alınan Kalite ve İç Tetkik eğitimleri ile 180 İç Tetkikçi yetiştirilmiştir. Üniversitemiz Kalite Yönergesi gereği yılda iki defa Mayıs ve Aralık aylarında İç Tetkik gerçekleştirilmektedir. İç tetkiklerle hemen her alanda iyileştirmeler PUKÖ döngüsü kullanılarak yapılmaktadır. Bazı alanlarda iyileştirmeler yeterli seviyeye ulaşmış, PUKÖ döngüsü kapatılmıştır. Üniversitemizde Kalite Güvencesi ve Standartları kapsamında öğrenci merkezli eğitim-öğretim verilmekte ve olgunluk düzeyleri yükseltilmektedir. Üniversitemiz 29.06.2019 tarihinde TS EN ISO 9001: 2015 Kalite Yönetim Sistemi Belgesi almaya hak kazanmıştır. Haziran 2020 tarihinde TSE’ Uzmanları tarafından gerçekleştirilen 1. Gözetim Tetkikini başarı ile vermiştir. Kalite Geliştirme Koordinatörlüğümüz tarafından 2020 yılında KYS otomasyonu hazırlanarak veriler birimler tarafından dijital olarak girilmekte, veri akışı hızlı ve güvenli şekilde yapılması sağlanmıştır. Avrupa Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Birliği (ENQA)’nın kuruluşu (2000) ve YÖKAK’ın bu birliğe üye olması (2020) ile Avrupa’da ve ülkemizde Yükseköğretimde kalite çalışmalarının önemli bir noktaya geldiği belirlenmiştir. Üniversitemiz, Kurumsal Akreditasyon, Kalite Güvence ve Standartları konularında YÖKAK’ın tüm süreçlerine etkin bir şekilde katılım sağlamaktadır.

KAYNAKLAR

- Altay, U. (2007). Kurumsal Kaynak Planlaması ve Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma. Ankara: Yüksek Lisans Tezi.
- Akyüz, N.Ç., Çetin, C. (2009). Yalın Organizasyon İlkeleri ve Uygulamaları Üzerine Bir Araştırma, Öneri Dergisi, 8(32), 1-14.
- Baykal, M. (1998). İmalatta Kalite Kontrol ve Toplam Kalite Yönetimi. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.
- Çalışkan, G. (2006). Altı Sigma ve Toplam Kalite Yönetimi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 5(17), 60-75.

- Çimen, O. (2012). Yükseköğretimde Talep-Finansman-Kalite İlişkisi, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, 3(6), 159-182.
- Çabuk, Y., Karayılmazlar, S. (2010). Altı Sigma Yaklaşımı, Bartın Orman Fakültesi Dergisi, 12(17), 93-99
- Doğan, S., Demiral Ö. (2008). Yalın Yöntemler ve Altı Sigmayı İçeren Bütünleşik Bir Yaklaşım: Yalın Altı Sigma, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 22 (1), 343-366.
- Erdeniz, M. (2018). 5s ve Kaizen Uygulamalarının İşletme Performansına Etkileri: Mobilya Sektöründe Bir Uygulama. Kayseri: Yüksek Lisans Tezi.
- Erener, G.İ. (2018). Hizmet Kalitesinin Servqual Ölçeği ile Ölçülmesi: Bir Catering Firması Üzerinde Bir Çalışma. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.
- Erertem, D. (2001). Bir Toplam Kalite Yönetimi Değerlendirme Modeli: Türkiye Uygulaması. İstanbul: Doktora Tezi.
- Gencel, U. (2001). Yükseköğretim Hizmetlerinde Toplam Kalite Yönetimi Ve Akreditasyon, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(3), 164-218.
- Gönültaş, İ. (2008). Kalite, Kalite Güvence ve Tekstilde Uygulaması. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.
- Işık, S., Beykoz, S.Y. (2018). Türk Yükseköğretiminde Yeni Bir Arayış: Kalite Güvence Sistemi, Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 20(3), 7-22.
- Juran, J. M. (1951). Juran's Quality Control Handbook. New York: McGraw Hill.
- Koçdar, S., Aydın, C.H. (2017). Açık ve Uzaktan Öğrenme Kurumlarının İç Kalite Güvence Sistemleri Üzerine Bir İnceleme, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Elektronik Dergisi, 8 (21), 229-247.
- Karahan, M., Kuzu, Ö.H. (2014), Yükseköğretimde Kalite Yönetim Sistemi Uygulamalarının Toplam Kalite Yönetimi Bağlamında Değerlendirilmesi: Selçuk Üniversitesi Hadım ve Sarayönü Meslek Yüksekokulları Örneği, Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 28(3), 23-41.
- Közleme, F. (2014). Toplam Kalite Yönetiminin İncelenmesi ve Çalışan Tatmini Üzerine Bir Uygulama. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.
- Oğuz, T. (2001). İstatistiksel Kalite Kontrol'u Yönetim Metodolojisine dönüştüren Kalite Gurusu: W. Edwards Deming, Kurgu Dergisi, 18, 279-293.
- Özer, M. (2012). Türkiye'de Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması ve Kalite Güvence Sistemi, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, 2, 18-23.
- Özdoğan, G.N. (2019). Bir Üretim Sürecinde Kontrol Diyagramları Yardımı ile Performans Ölçümü. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.

Özveri, O., Çakır, E. (2012). Yalın Altı Sigma ve Bir Uygulama, Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi, XIV(II), 17-36.

Şengül, Ü., Şengül, A.B. (2018). Bir İmalat İşletmesinde İstatistiksel Kalite Kontrol Grafiklerinin Uygulanması: SHEWHART, CUSUM, EWMA, 5 Th International Congress On Political, Economic And Social Studies, Niğde: Bildiriler Kitabı 2.

Taş, Y.F. (2009). Toplam Kalite Yönetimi ve Stratejik Liderlik. İzmir: Yüksek Lisans Tezi.

Tezsürücü, D., Bursalıoğlu, S. (2013). Yükseköğretimde Değişim: Kalite Arayışları, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10 (2), 97-108.

Yılmaz, E. (2010). Kütüphanelerde Toplam Kalite Yönetimi: Kısa Bir Gözden Geçirme, Türk Kütüphaneciliği 24(1), 33-62.

Yeşilbayır, S. (2007). Toplam Kalite Yönetimi. İstanbul: Yüksek Lisans Tezi.

<https://tr.pinterest.com/pin/321163017146858822>

<http://www.aic.lv/terta/7assurance.htm>

<https://opess.ethz.ch/course/section-18-2/18-2-1-the-deming-cycle-pdca-cycle-and-the-shewhart-cycle/>

Araştırma – Geliştirme Çalışmalarının Üniversitelerin Gelişmesi Üzerindeki Rolü

Zeynel Fuat TOPRAK

Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi İnşaat Mühendisliği Bölümü Hidrolik ve Su Kaynakları
Anabilim Dalı 21280 Sur-Diyarbakır
toprakzf@dicle.edu.tr

Özet

Üniversiteler iki şekilde büyür: 1) Üniversitelerin yapay şekilde büyümesi, 2) Araştırma – Geliştirme faaliyetleri ile büyümesi. Üniversitelerde yapay büyümeyi çok farklı şekilde sağlamak mümkündür. Birkaç tanesi burada örnek olarak verilecek ise: 1) Çeşitli teşvik, reklam, tanıtım ve benzeri yollar ile lisans ve lisansüstü öğrenci sayısının artırılması (kontenjan artırılarak bu araçlar ile artan talep karşılanır), 2) Büyük bütçeler ile altyapının, donanımın veya çevresel peyzaj ve benzeri yatırımların yapılması, 3) Yine büyük bütçeler ile yerli veya yabancı, alanında iyi bilinen akademisyenlerin bünyeye alınması ve 4) Yine farklı teşvikler ile günümüzde üniversitelerin sıralamalarında gösterge olarak bilinen yayın, patent ve benzeri akademik faaliyetlerin artırılması. Yapay olan tüm görünür gelişmeler genellikle sürdürülebilir değildir. Üniversitelerin gerçek, sürdürülebilir, kalıcı ve güven verici bir şekilde büyümesi araştırma – geliştirme faaliyetlerine büyük ölçüde bağlıdır. Üniversitelerin yapay bir şekilde büyümesinde yukarıda sıralanan enstrümantaller araç olması gerekirken amaca dönüşmektedir. Kısa ömürlü olması da bu yüzdendir. Oysa kalıcı büyümede bu enstrümantaller gerçek sıfatları ile yani araç olarak kullanılmaktadır. Başka bir ifade ile büyümeyi sağlamak için değil, büyümeyi artırmak için kullanılır. Bu çalışmada güncel literatür ve uygulamaların ışığında bu konu detaylı bir şekilde araştırılmıştır. Sonuç olarak yapay bir büyümenin üniversiteler için kalıcı veya sürdürülebilir olmadığı, yüzlerce yıl hatta onlarca yıl marka olabilecek tarzda isim yapamayacağı, ar – ge faaliyetleri ile gerçek büyümenin sağlanabileceği, kalıcı olanın da bu tarz bir büyüme olduğu sonucuna varılmıştır. Bu yüzden üniversitelerin bünyesine, akademisyenliği meslek veya geçim kaynağı olarak gören araştırma görevlilerinin değil, araştırmayı yaşam tarzı olarak benimsemiş araştırma görevlilerinin alınması ve yetiştirilmesi önerilmektedir. Böylesi yeni bir sürecin uzun soluklu olduğu ve ancak birkaç 10 yıl sonra meyvelerini vereceği göz ardı edilmemelidir. İkinci olarak akademisyenlerin yaş haddinden zorunlu emekliliğe ayrılmaması gerektiği söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Araştırma – geliştirme, üniversiteler, büyüme, üniversite sıralama kuruluşları, sıralama kriterleri.

The Role of R&D Activities on the Development of Universities

Abstract

The universities develop in two ways: 1) Artificially development and 2) development through research activities. It is possible to achieve artificial growth in universities in many different ways. If a few of them are given as examples here: 1) Increasing the number of undergraduate and graduate students through various incentives, advertising, promotion and similar means (increasing the quo-

ta to meet the increasing demand with these tools), 2) Investing in infrastructure, equipment or environmental landscaping and similar investments with large budgets, 3) Recruiting local or foreign academics, who are well-known in their field, with large budgets, and 4) Again, with different incentives, publications, patents etc. increasing academic activities. All visible or artificial improvements are mostly not sustainable. The real, sustainable, permanent and trusting growth of universities is highly dependent on research and development activities. In the artificial growth of universities, the instrumentals listed above turn into goals when they should be tools. That is why it is short-lived. However, these instrumentals are used as tools in permanent growth. In another words, they used to increase growth, not to provide growth. In this study, this issue was investigated in detail in the light of current literature and practices. As a result, it has been concluded that an artificial growth is not permanent or sustainable for universities, that it cannot be a brand for hundreds of years or even decades, that real growth can be achieved with R & D activities, and that this type of growth is permanent. Therefore, it is recommended to recruit and train research assistants who have adopted research as a lifestyle, rather than research assistants who see academics as a profession or source of income. It should not be overlooked that such a new process is long-lasting and will bear fruit only after a few decades. Secondly, it can be said that academics should not be compulsory retirement based on age limit.

Keywords: R & D, growth of universities, development, universities ranking institutions, universities ranking criterion.

1.GİRİŞ

Araştırma-Geliştirme faaliyetleri ve bu faaliyetler sonucunda ortaya çıkan ürünler üniversitelerin gelişmesinde çok önemli ve bir o kadar da özel etkisi vardır. Nitekim hangi derecelendirme kuruluşu olursa olsun en önemli ve en puan getirici kriterleri doğrudan ar-ge faaliyetleri veya bunların çıktılarıdır. O halde ilk olarak üniversitelerin gelişmişlik düzeyinde hangi kriterlerin göz önüne alındığını belirlemek gerekir. Küresel boyutta farklı derecelendirme kuruluşları bulunmaktadır. Bu kuruluşların bazısı bölgesel sıralamaları yapmaktadır (Asya, Amerika, Avrupa gibi). Ayrıca, bu kuruluşlar üniversiteleri, mühendislik bilimleri, tıbbi bilimler ve benzeri alt disiplinler bazında da sıralamaktadırlar. Örneğin QS hem global hem bölgesel hem ulusal düzeyde hem de disiplin bazında derecelendirme yapmaktadır. Ayrıca sadece bölgesel ve ulusal veya disiplinlere yönelik sıralama yapan kuruluşlar da mevcuttur. Üniversitelerin gelişmişlik düzeyini ve buna bağlı olarak sıralanmasını (veya derecelendirilmesini) bu kuruluşlarca benimsenmiş kriterler belirlemektedir. Gerek derecelendirme kuruluşları gerek bu kuruluşların derecelendirmede esas aldıkları kriterler ayrıca sonraki bölümlerde tartışılacaktır. Konu ile ilgili güncel literatürde, SCI, SSCI, SCI Expanded kapsamında yer alan dergilerde, toplam 215 makaleye ulaşılmıştır. Bu makalelerin çoğu bu derecelendirme kuruluşlarının tam anlamıyla objektif bir değerlendirme yapmadığı, farklı kuruluşların farklı kriterler ve bu kriterlere ait farklı ağırlık katsayıları kullandığı yönünde görüş bildirmektedir. Gorobets (2018), her yıl küresel ölçekte binlerce akademik birimin akademik performansları açısından QS, THE, WUR, AEWU gibi bilinen (meşhur) derecelendirme kuruluşları tarafından değerlendirmeye alındığını, fakat sıralamada birbirinden farklı kriterlerin ve bu kriterlerin subjektif ağırlıkları esas alındığını belirtmektedir. Yazar, bu nedenle dünyadaki çoğu akademik kurumun (ABD ve İngiltere'deki birkaç üst düzey üniversite hariç) sıralamalarında geniş bir aralık gösterdiğini, bu da dünya çapındaki farklı akademik kurumlar

arasında, akademik performans açısından, sorunlu bir karşılaştırmaya neden olduğunu iddia etmektedir. Gorobets (2018)'u teyiden, TCE (The Chemical Engineer), 2009 Dünya Üniversite Sıralamasının yayınlandığını bildirmekte, Kimya Mühendisleri Enstitüsü (ICHEME) tarafından akredite olan beş üniversite, mühendislik ve bilgi teknolojisi alanında ilk 20'ye dahil edildiğini ve Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (MIT) en üst sırada olduğunu ifade etmektedir. Bu da dünya genelinde bu derecelendirme kuruluşlarının önemsendiği anlamına gelmektedir. Victor (2007), dünya üniversiteleri sıralamasında birinci sınıf üniversitelerin genel ve somut olmayan özellikleri üzerinde bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmanın da Gorobets (2018)'in, "...bu durumun dünya çapındaki farklı kurumlar arasındaki akademik performans açısından sorunlu bir karşılaştırmaya neden olduğu" yönündeki iddiasını destekler mahiyette olduğu söylenebilir. Bununla birlikte birçok üniversite ve ülkenin de bu derecelendirme kuruluşlarına itibar ettiği (Dowsett, 2020), stratejik planlarını buna göre yaptığı (Dowsett, 2020) yönünde çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu derecelendirme kuruluşlarının stratejik bir manipülasyona neden olabildiği ve bunun prestij açısından öğrencilerin tercih sebebi olabildiği yönünde de çalışmalar bulunmaktadır (Dearden ve ark., 2019). Özetle, bir çok üniversite ve ülkenin derecelendirme kuruluşlarının derecelendirmesini önemsendiği, hatta bunlara göre stratejik plan yaptığı, ancak derecelendirme kuruluşlarının birbirinden farklı kriter ve ağırlıkları kullandığı, bu nedenle tam anlamıyla objektif bir değerlendirme veya derecelendirme yapamadığı, bunun da öğrenci tercihlerine varıncaya kadar manipülasyonlara neden olduğu söylenebilir.

2. ÜNİVERSİTE DERECELENDİRME KURULUŞLARI

Yukarıda belirtildiği üzere küresel çapta çok sayıda üniversite derecelendirme kuruluşları bulunmaktadır. Bunların en çok bilinenleri/itibar edilenleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- 1) Turkish University Ranking (TUR),
- 2) Times Higher Education (THE),
- 3) Quacquarelli Symonds'ın (QS),
- 4) University Ranking by Academic Performance (URAP),
- 5) Green Metrics (GM),
- 6) Round University Ranking (RUR),
- 7) Best Global Universities Rankings (BGUR),
- 8) Center for World University Rankings (CWUR),
- 9) World University Rankings (WUR) ve
- 10) Academic Ranking of World Universities (ARWU) olarak sıralanabilir.

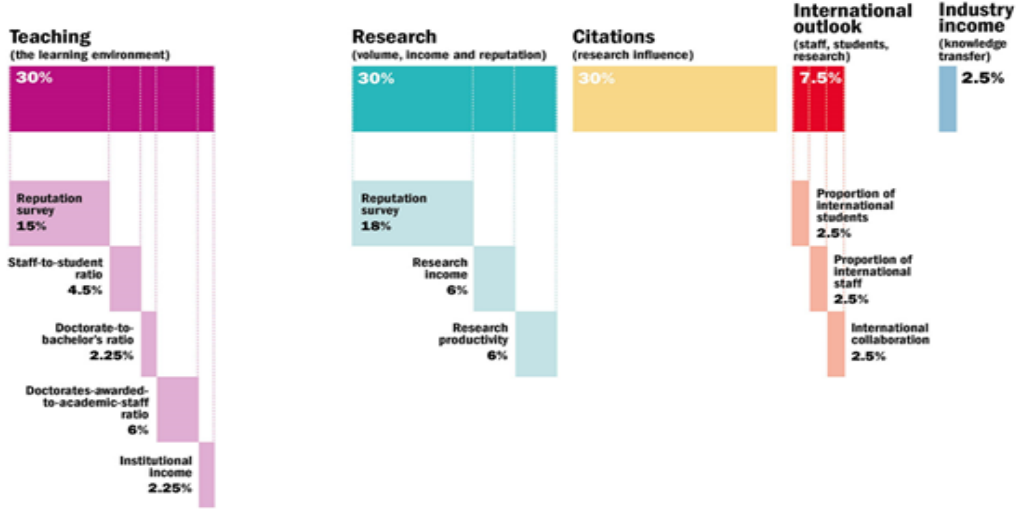
3. ÜNİVERSİTE DERECELENDİRME KRİTERLERİ

Aşağıda iki bilinen derecelendirme kuruluşunun karşılaştırma kriterleri ve bu kriterlerin ağırlık yüzdeleri verilmiştir. Tablolardan görüldüğü üzere iki kuruluşun kriterleri birbirinden kısmen farklıdır. Burada verilen özet bilgilerdir. Detaylarda ayrışma daha belirgin hale gelmektedir.

Tablo 1 QS kuruluşunun değerlendirme kriterleri (ÖZET) (INT, 08.07.2020)

Academic reputation (40%)
Employer reputation (10%)
Faculty/Student Ratio (20%)

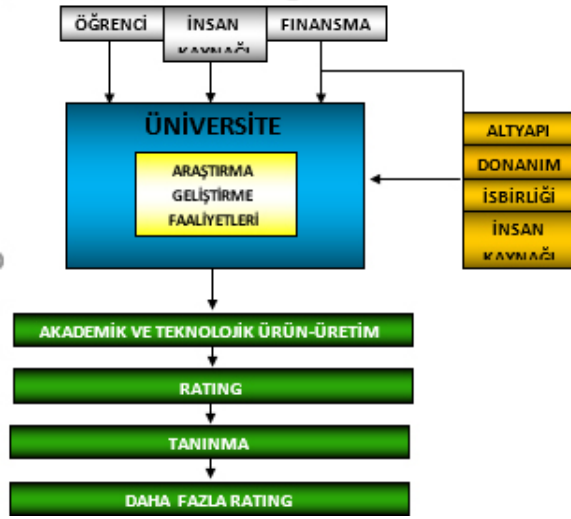
Citations per faculty (20%)
 International faculty ratio(5%)
 International student ratio (5%)

Tablo 2. THE kuruluşunun değerlendirme kriterleri (ÖZET)

4. ARAŞTIRMA-GELİŞTİRME ÇALIŞMALARININ ÜNİVERSİTELERİN GELİŞMESİ ÜZERİNDEKİ ROLÜ

Üniversiteler iki şekilde büyür: 1) Üniversitelerin yapay şekilde büyümesi, 2) Araştırma – Geliştirme faaliyetleri ile büyümesi. Üniversitelerde yapay büyümeyi çok farklı şekilde sağlamak mümkündür. Birkaç tanesi burada örnek olarak verilecek ise: 1) Büyük bütçeler ile altyapının, donanımın veya çevresel peyzaj ve benzeri yatırımların yapılması, 2) Yine büyük bütçeler ile yerli veya yabancı, alanında iyi bilinen akademisyenlerin bünyeye alınması, 3) Çeşitli teşvik, reklam, tanıtım ve benzeri yollar ile lisans ve lisansüstü öğrenci sayısının artırılması (kontenjan artırılarak bu araçlar ile artan talep karşılanır) ve 4) Yine farklı teşvikler ile günümüzde üniversitelerin sıralamalarında gösterge olarak bilinen yayın, patent ve benzeri akademik faaliyetlerin artırılması. Yapay olan tüm görünür gelişmeler genellikle sürdürülebilir değildir. Üniversitelerin gerçek, sürdürülebilir, kalıcı ve güven verici bir şekilde büyümesi araştırma – geliştirme faaliyetlerine büyük ölçüde bağlıdır. Üniversitelerin yapay bir şekilde büyümesinde yukarıda sıralanan enstrümantaller araç olması gerekirken amaca dönüşmektedir. Kısa ömürlü olması da bu yüzdendir. Oysa kalıcı büyümede bu enstrümantaller gerçek sıfatları ile yani araç olarak kullanılmaktadır. Başka bir ifade ile büyümeyi sağlamak için değil, büyümeyi artırmak için kullanılır. Araştırma – geliştirme faaliyetlerinin olduğu bir üniversite, finansmanı, yerli ve yabancı insan kaynaklarını ve yerli ve yabancı öğrencileri çeker, para ve güçlü insan kaynağı ve yüksek öğrenci profili donanım ve altyapıyı güçlendirir. Böylece akademik ve teknolojik ürün ortaya çıkar. Bu durum beraberinde derecelendirmede üst sıraları, üst sıralar tanıtımı, tanıtım ise daha yüksek dereceleri sağlar.

Şekil 1'de bu durum şematik olarak gösterilmiştir.

Şekil 1 Araştırma – geliştirme faaliyetlerinin üniversitelerin gelişmesi üzerindeki rolü

Ar-ge çalışmaları daha çok bizatihi hoca veya hocanın rehberliğinde öğrenci (araştırma görevlisi, lisansüstü öğrenci) tarafından yapılmaktadır. Araştırma görevlileri yarının güçlü veya zayıf akademik kadrosunu teşkil edecektir. Bu yüzden üniversitelerin bünyesine, akademisyenliği meslek veya geçim kaynağı olarak gören araştırma görevlilerinin değil, araştırmayı yaşam tarzı olarak benimsemiş araştırma görevlilerinin alınması ve yetiştirilmesi önerilmektedir. Tecrübeli akademisyenlerin en verimli çağında emekliye ayrılması ar-ge çalışmalarını sekteye uğratmaktadır. Bu yüzden akademisyenlerin yaş haddinden zorunlu emekliliğe ayrılmaması gerektiği söylenebilir. Diğer taraftan aktif olarak çalışmayan çeşitli kademedeki akademisyenlerin emekliye ayrılması önerilebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada güncel literatür ve uygulamaların ışığında Araştırma – Geliştirme çalışmalarının üniversitelerin gelişmesi üzerindeki rolü detaylı bir şekilde araştırılmıştır. Yapay bir büyümenin üniversiteler için kalıcı veya sürdürülebilir olmadığı, yüzlerce yıl hatta onlarca yıl marka olabilecek tarzda isim yapamayacağı, ar-ge faaliyetleri ile ancak gerçek büyümenin sağlanabileceği, kalıcı olanın da bu tarz bir büyüme olduğu söylenebilir. Bir çok üniversite ve ülkenin derecelendirme kuruluşlarının derecelendirmesini önemsemediği, hatta bunlara göre stratejik plan yaptığı, ancak derecelendirme kuruluşlarının birbirinden farklı kriter ve ağırlıkları kullandığı, bu nedenle tam anlamıyla objektif bir değerlendirme veya derecelendirme yapamadığı, bunun da öğrenci tercihlerine varıncaya kadar manipülasyonlara neden olduğu söylenebilir. Üniversitelerin bünyesine, akademisyenliği meslek veya geçim kaynağı olarak gören araştırma görevlilerinin değil, araştırmayı yaşam tarzı olarak benimsemiş araştırma görevlilerinin alınması ve yetiştirilmesi önerilmektedir. Böylesi yeni bir sürecin uzun soluklu olduğu ve ancak birkaç 10 yıl sonra meyvelerini vereceği göz ardı edilmemelidir. En verimli çağlarında akademisyenlerin yaş haddinden zorunlu emekliliğe ayrılmaması gerektiği söylenebilir. Diğer taraftan aktif olarak çalışmayan çeşitli kademedeki akademisyenlerin emekliye ayrılması önerilebilir.

6. REFERANSLAR

Gorobets, A (Gorobets, Alexander) (2018), Universities Rankings: Methodology Should be Improved, Volume: 114, Issue: 2, Pages: 245-245, DOI: 10.18520/cs/v114/i02/245-245, JAN 25 2018.

Anonymous (2009), Top universities rankings revealed, TCE (The Chemical Engineer), Issue: 821 Pages: 17-17, , ISSN: 0302-0797, WOS:000272527500041, NOV 2009.

Victor, DHF (Victor, Da Hsuan Feng) (2007), World Universities Rankings: Generic and Intangible Features of World-Class Universities, Higher Education for a Knowledge Society, Proceedings Paper, Pages: 55-60, Accession Number: WOS:000282338500005, ISBN:978-92-9069-184-6.

Dowsett, Leah, (2020), Global university rankings and strategic planning: a case study of Australian institutional performance, Journal of Higher Education Policy and Management, DOI: 10.1080/1360080X.2019.1701853, Early Access: Jan 2020.

Dearden, JA (Dearden, James A.); Grewal, R (Grewal, Rajdeep); Lilien, GL (Lilien, Gary L.), (2019), Strategic Manipulation of University Rankings, the Prestige Effect, and Student University Choice, Journal of Marketing Research, Volume: 56, Issue: 4, Pages: 691 – 707, DOI: 10.1177/0022243719831258, Published: Aug 2019.

Int1, 08.07.2020: <https://www.topuniversities.com/qs-world-university-rankings/methodology>

Int 2: https://www.timeshighereducation.com/sites/default/files/wur_2020_methodology_table.jpg

Dicle Üniversitesi Özelinde Yükseköğretim Kurumlarında Kalite Yönetim Sisteminin Araştırma Geliştirme Faaliyetlerinin Süreçlerine Etkileri

Neşe ÜZEN*

*Dicle Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü, Diyarbakır
nuzen@dicle.edu.tr

Özet

Dicle Üniversitesi Stratejik Planının amaçlarına uyumlu olarak Araştırma Geliştirme çalışma grubunun stratejisi, Süreklilik niteliğine sahip kurumsal Araştırma-geliştirme ve inovasyon ortamlarını ve araştırma kapasitesini geliştirerek üniversitemizi ulusal ve uluslararası düzeyde daha ileriye taşımaktır. Bunları gerçekleştirmek üzere üniversitemizde Araştırma-geliştirme faaliyetlerini geliştirmek ve yaygınlaştırmak, elde edilen çıktılar ile teknolojik, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmada bölgesel ve ulusal katkılar sağlamak, ulusal ve uluslararası alanda Dicle Üniversitesi adresli nitelikli ve etkili yayın ve proje sayılarını artırmak, dünyanın ilk üniversitelerini adres alan ortak yayın ve projeler geliştirmek, üniversitemizin temel tutumu olarak benimsenmiştir. 2019 yılından beri Araştırma Geliştirme Çalışma Grubunun katkıları ile yapılan toplantı ve seminerler ile öncelikli alanlarda, üniversitemizin kurumsal güçlü yönleri ile tehditleri fırsata, fırsatları değerlendirerek zayıf yönleri güçlüye çevirip; ulusal öncelikler ile uyumlu, uluslararası gelişmeler yönünde bölgesel ihtiyaçlara yönelik özgün, katma değeri yüksek araştırma-geliştirme faaliyetleri ile bilgi ve teknolojiler üretmek amaçlanmıştır. Devamlılığı olan kurumsal Ar-Ge ve inovasyon ortamları oluşturarak ya da geliştirerek, Üniversitemizin araştırma çalışmaları ile ulusal konumunu korumak ve daha ileriye taşımak bundan sonraki süreçte hedefler arasındadır. Ayrıca, yapılan iş birlikleri ile uluslararası ortamlarda tanınırlık oluşturmak ve rekabet edebilirliğini arttırmaktır. Bu çalışma kapsamında Dicle Üniversitesi Kalite Geliştirme Koordinatörlüğü Araştırma Geliştirme Çalışma Grubunun Dicle Üniversitesinde yaptığı çalışmalar ve ileriye dönük bu çalışmaların Kalite Yönetim Sisteminde meydana getireceği sonuçlar incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kalite Yönetim sistemi, Araştırma- Geliştirme, İnovasyon

Effects of Research and Development Activities on Quality Management System Processes in Higher Education Institutions in Dicle University

Abstract

In line with the objectives of the Dicle University Strategic Plan, the strategy of the Research and Development working group is to develop and disseminate Research-Development activities in our university in order to select them for continuity, to provide your economic and international needs in industrial, economic, social and economic development with the outputs obtained, nationally and internationally. Prioritize with the meetings and seminars held with the Research and Development Working Group Relations since 2019, by turning the weaknesses into strengths by evaluating the institutional strengths and threats of our university, by evaluating opportunities; It is aimed to produce information and technologies about research and development activities that are in line

with national priorities, specific to regional needs in international activities, and have high added value. It is among the targets in the next process to protect and further develop national surgery with the research studies of our University, either by developing or for continuing institutional R&D and innovation environments. In addition, it is to create recognition and increase competitiveness in international environments through collaborations. Under this study, Dicle University Quality Development Coordination Research and Development Working Group's studies at Dicle Universities and forward-looking study.

Keywords: Quality Management System, Research-Development, Innovation

1. GİRİŞ

Dicle Üniversitesi'nde Kalite Yönetim Sistemi (KYS) yolculuğu, Dicle Üniversitesi'nin 2015 ve 2016 Yılı Kurum İç Değerlendirme Raporlarını (KİDR) Yükseköğretim Kalite Kuruluna sunması ve Kurumsal Dış Değerlendirme sürecine girme talebini 2017 yılı için beyan eden 50 yükseköğretim kurumlarından birisi olmakla başlamıştır. Üniversite geçmişte; "EFQM Mükemmellikte Kararlılık" ödülüne (2008), Üniversite hastanesi ise ISO 9001:2008 Kalite Sistem Belgesine (2011) hak kazanmıştır. Dicle Kurumsal Dış Değerlendirme-Dicle Üniversitesi/Ocak 2018 9 Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi (DÜBTAM)'ndeki Gıda Kontrol Laboratuvarı "ISO 17025 Deney ve Kalibrasyon Laboratuvarları Yetkinliklerinde Şartlar" Standardına göre halen geçerli olan akreditasyon belgesine sahiptir.

Kalite Geliştirme Koordinatörlüğü (KGK) 2018 yılının ilk yarısında üniversitemiz akademik ve idari birimleri ile toplantılar gerçekleştirilmiş olup bu sürecin sonucunda kalite dokümanları taslakları hazırlanmıştır (Anonim, 2020 a).

Ayrıca 18-21 Eylül 2018 ve 02-05 Ekim 2018 tarihleri arasında iki ayrı grup olmak üzere (60+60 katılımcı) akademik ve idari personele Türk Standartları Enstitüsü uzmanlarınca Temel Eğitim, İç Tetkikçi Eğitimi, Dokümantasyon Eğitimi ve Risk Tabanlı Proses Eğitimi olmak üzere 4 (dört) adet eğitim verilmiş olup bu kişiler sertifikalandırılmıştır.

Tüm bu süreçlerden sonra da 12.11.2018 tarihinde Kalite El Kitabı Üniversitemiz Rektörü imzası ile yürürlüğe girmiştir (Anonim, 2020 a).

25 Ekim 2019 tarihinde de KYS sürecinde Dicle Üniversitesinin özveri ve gayretleri neticesinde Türk Standartları Enstitüsünden (TSE) TS EN ISO 9001:2015 Kalite Yönetim Sistemi belgesi almaya hak kazanmıştır (Anonim, 2020 a).

Yukarıda Üniversitemizin KYS yolunda hak kazandığı bazı belgeler sıralanmıştır. Bu belgelerin hak edilmesinin arkasında Üniversite Üst Yönetimi, Kalite Geliştirme Koordinatörlüğü, Kalite Komisyonu ve bu komisyonun alt çalışma grupları (Eğitim-Öğretim, Araştırma-Geliştirme, Uluslararasılaşma, Akreditasyon, Topluma Hizmet ve Sosyal Sorumluluk, Yönetim sistemi Çalışma Grupları) ile birimlerin Kalite Komisyonları yer almaktadır.

Bu bildiride Kalite Komisyonunun çalışma gruplarından olan Araştırma - Geliştirme çalışma grubunun Dicle Üniversitesinde yaptığı çalışmalar ve ileriye dönük bu çalışmaların Kalite Yönetim Sistemi içinde meydana getireceği sonuçlar incelenmiştir.

2. DİCLE ÜNİVERSİTESİ KALİTE YÖNETİM SİSTEMİ YOLCULUĞUNDA ARAŞTIRMA-GELİŞTİRME ÇALIŞMA GRUBU ÇALIŞMALARI

Dicle Üniversitesi için 2018 senesinde Kalite Yönetim Sistemi süreci için çok yol kat edilmiştir. Bunlardan en önemlisi de Kalite Komisyonu ve buna bağlı çalışma gruplarının yeniden düzenlenerek iş programları ve paketlerinin somutlaştırılmış olmasıdır. Kalite Komisyonu çalışma gruplarından biri de Araştırma-Geliştirme çalışma grubudur.

Bütün üniversitelerde eğitim – öğretim ana faaliyeti kadar önem taşıyan araştırma – geliştirme faaliyetleri, Üniversiteleri ulusal ve uluslararası düzeyde tanınır kılp, yayın, bildiri, toplantı düzenleme, Erasmus gibi öğretim üyesi ve öğrenci değişim programlarına dahil olma, disiplinlerarası ve uluslararası proje geliştirme, patent ve faydalı model geliştirme gibi konularda faydalar sağlamaktadır. Dicle Üniversitesi 2018 yılı Kalite İç Değerlendirme Raporu'nda (KİDR) bu grupların çalışma düzeni sağlanmış olup Kalite Komisyonu altında görevlerine başlamışlardır.

Araştırma-Geliştirme Çalışma Grubu da diğer çalışma grupları gibi 2019 senesinde strateji belgelerini hazırlamışlardır.

Dicle Üniversitesi Araştırma-geliştirme Stratejisi, “Üniversiteler İçin Stratejik Planlama Rehberi” dikkate alınarak hazırlanan 2020-2024 Dicle Üniversitesi Stratejik Planı ve Kalkınma Planının yükseköğretimle ilgili hedefleri ile uyumlu bir şekilde hazırlanmıştır. Belgenin hazırlanmasında, rehberin çizdiği çerçevede; “11. Kalkınma Planı”, “Orta Vadeli Program”, “2019 Yılı Programı” ve “Öncelikli Çalışma Alanları” dikkate alınmıştır.

Öncelikli alanlarda, kurumsal güçlü yönleri ile tehditleri fırsata, fırsatları değerlendirerek zayıf yönleri güçlüye çevirip; ulusal öncelikler ile uyumlu, uluslararası gelişmeler yönünde bölgesel ihtiyaçlara yönelik özgün, katma değeri yüksek araştırma geliştirme faaliyetleri ile bilgi ve teknolojiler üretmek amaçlanmıştır.

Bu strateji belgeleri içerisinde her çalışma grubunun bir çalışma takvimi ve buna bağlı yıl içerisinde gerçekleştireceği hedefler bulunmaktadır(Anonim, 2020 b).

3. DİCLE ÜNİVERSİTESİ KALİTE KOMİSYONU ARAŞTIRMA – GELİŞTİRME ÇALIŞMA GRUBUNA AİT STRATEJİK HEDEFLER

3.1. Stratejik Hedefler

Stratejik Hedef 1: Nitelikli Ulusal Ve Uluslararası Yayın Sayısını Artırmak

Bilimsel araştırma alanında etkinliğini artırarak araştırma üniversitesi olmayı hedefleyen Dicle Üniversitesi, bilimsel araştırmaların sayısını artırmayı, niteliğini yükseltmeyi ve saygın bilimsel/sanatsal

dergilerin yer aldığı indeksler tarafından taranan yayın sayısını artırmayı amaçlamıştır..

Bu hedefin gerçekleştirilmesine yönelik olarak da aşağıdaki çalışmaların yapılması hedeflenmiştir.

- Öğretim Elemanı Bazlı Bilimsel Araştırma Planlamasının Yapılması
- Akademik Personel ve Lisansüstü Öğrencilere Yönelik Bilimsel Makale Yazma Eğitimlerinin Verilmesi
- Doktora/Sanatta Yeterlik Programlarında Mezuniyet Koşulu Düzenlenmesi
- Ortak Yayınlarda Dünya Sıralamalarında İlk 500'ün Hedeflenmesi
- Atanma ve Yükseltme Kriterlerinin Düzenlenmesi
- Ülke Öncelikleri Gözetilerek, Disiplinlerarası Yayın Sayısının Artırılması

Stratejik Hedef 2: Ulusal Veya Uluslararası Kongre, Konferans Veya Sempozyumlarda Sunulan Bildiri/Poster Sayısının Artırılması

Öğretim elemanı başına düşen ulusal veya uluslararası kongre, konferans veya sempozyumlarda sunulan bildiri/ poster sayısı 2020 yılı için 2 (iki) olarak hedeflenmiştir.

Bu hedefin gerçekleştirilmesine yönelik olarak da aşağıdaki çalışmaların yapılması hedeflenmiştir.

- Ulusal ve Uluslararası Kongre, Konferans ve Sempozyumlara Katılım Desteğinin Sağlanması
- Bilimsel Bildiri Hazırlama Uygulamalı Eğitimlerinin Verilmesi

Stratejik Hedef 3: Dış Kaynaklı Proje Sayısının Artırılması

Dış kaynaklı projeler, üniversitenin ulusal ve uluslararası etkinliği için önemli bir kriter olduğundan Dicle Üniversitesi adresli dış kaynak proje sayısının artırılması zorunlu olarak sağlanmalıdır. Öğretim elemanlarının taraf olduğu dış kaynaklı projeler yapılacak araştırmalar için dış kaynak temini anlamına gelmektedir. Bundan dolayı öğretim elemanlarının dış kaynaklı proje seçeneğini değerlendirmeleri önemli bir stratejik hedef olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu hedefin gerçekleştirilmesine yönelik olarak da aşağıdaki çalışmaların yapılması hedeflenmiştir.

- Proje Başvuruları Hakkında Bilgilendirme Eğitimlerinin Düzenlenmesi Doktora Öğrencilerinin TÜBİTAK vb. Dış Kaynaklı Projeler Hakkında Bilgilendirilmesi
- Akademik Personle ve Doktora Öğrencilerine Proje Yazma Eğitimleri Verilmesi
- Proje Yazım ve Başvurusu Konusunda Destek Sağlanması
- Araştırma Desteği Sağlayan Kamu ve Özel Sektör Kuruluşları İle İşbirliğinin Geliştirilmesi
- Uluslararası Proje Yazma Eğitimlerinin Verilmesi
- Öncelikli Alanlarda, Bölgenin ve Ülkenin İhtiyaçları Doğrultusunda, Disiplinlerarası, Yenilikçi ve Girişimcilik Odaklı Araştırma Projelerinin Geliştirilmesi
- Üniversite-Sanayi İşbirliğine ve Ürün Geliştirmeye Yönelik Proje Yazım Eğitimlerinin Verilmesi
- Ortak Projelerde Dünya Sıralamalarında İlk 500'ün Hedeflenmesi
- Atama ve Yükseltme Kriterlerinde Dış Kaynaklı Proje Etkisinin Düzenlenmesi

Stratejik Hedef 4: Patent Ve Faydalı Model/ Endüstriyel Tasarım Belge Sayısının Artırılması

Patent, faydalı model, endüstriyel tasarım alanlarının ele alınması ve Dicle Üniversitesi adresli patent başvurusu, patent tescili faydalı model ve endüstriyel tasarım sayılarının artırılması hedeflenmiştir. Bu hedefin gerçekleştirilmesine yönelik olarak da aşağıdaki çalışmaların yapılması hedeflenmiştir.

- Dicle Üniversitesi Fikri Haklar Yönergesi Hazırlanması ve Fikri Haklar Konusunda Eğitim Verilmesi
- Patent ve Faydalı Model/ Endüstriyel Tasarım ile ilgili Atölye Çalışması Düzenlenmesi
- Atama ve Yükseltme Kriterlerinde Patent, Faydalı Model Belgesi ve Endüstriyel Tasarım Belgesi Etkisinin Artırılması

Stratejik Hedef 5: Teknokent İle Sanayi Etkileşiminin Üst Düzeye Çıkarılması

Sanayi ve sektör paydaşları işbirliğiyle Dicle Üniversitesi kaynaklı ve adresli Ar-Ge faaliyetlerini geliştirmek için Dicle Teknokentin işlevselliğinin artırılması hedeflenmiştir.

Bu hedefin gerçekleştirilmesine yönelik olarak da aşağıdaki çalışmaların yapılması hedeflenmiştir.

- Teknokent Firma Sayısının Artırılmasının Teşvik Edilmesi
- Öğretim Üyesi/Sanayi Ortaklı Şirket Sayısının Artırılması
- Teknokent Projelerine Katılan Öğrenci Sayısının Artırılması

Stratejik Hedef 6: Uluslararası Bilimsel Etkinlik Destekleme Düzenlemesi

Bilimsel çalışma, araştırma ve yayınların nitelik-niceliğini artırmak amacıyla Dicle Üniversitesinde görev yapan araştırmacıların Dicle Üniversitesi / Dicle University adresli uluslararası bilimsel etkinliklerinin/yayınlarının, ulusal/uluslararası patentlerinin ve üniversiteye önemli katkı sağlayan çalışmalarının Dicle Üniversitesi tarafından ödüllendirilmesini sağlamak hedeflenmiştir.

Bu hedefin gerçekleştirilmesine yönelik olarak da aşağıdaki çalışmanın yapılması hedeflenmiştir.

- Uluslararası Bilimsel Etkinlik Destek Yönergesinin Hazırlanması

Stratejik Hedef 7: Araştırma Geliştirme Ödülleri

Dicle Üniversitesi Kalite Ödülleri kapsamında bu strateji belgesinde belirlenen hedefler doğrultusunda üniversitenin araştırma ve geliştirme hedeflerinin gerçekleşmesine önemli ölçüde katkı sağlayan öğretim elemanlarının ve çalışmalarının ödüllendirilmesi hedeflenmektedir.

Bu hedefin gerçekleştirilmesine yönelik olarak da aşağıdaki çalışmanın yapılması hedeflenmiştir.

- Araştırma Geliştirme Ödül Kategorilerinin Belirlenmesi
- Araştırma Geliştirme Ödül Kriterlerinin Belirlenmesi
- Araştırma Geliştirme Ödüllerinin Belirlenmesi
- Araştırma Geliştirme Ödül Takviminin Belirlenmesi

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

Yukarıda verilen stratejik hedeflere çalışma takvimi içinde ulaşılmaya çalışılmıştır. Mart 2020 itibarıyla başlayan Covid19 pandemisi nedeni ile takvimde bazı aksaklık ve gecikmeler yaşansa da hedeflerin çoğuna online katılımlar neticesinde ulaşılmıştır. Gerçekleştirilen etkinliklerden bazıları şöyledir:

Tablo 1. Araştırma- Geliştirme Çalışma Grubunun 2020 Yılı Eğitim Çalışmalarının Bazıları

Etkinlik İsmi	Tarih
Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları, Buluşların Yönetimi ve Ticarileşmesi	09/06/2020
Araştırma Kalitesi ve Performans: InCites & Journal Citation Reports	15/06/2020
Proje Hazırlama Eğitimi: Öğretim Elemanlarına Yönelik (Karacadağ Kalkınma Ajansı işbirliği ile)	29 Haziran – 3 Temmuz 2020
Web of Science Researcher ID & Publons	7 Temmuz 2020
Web of Science Core Collection: Akademisyenlere Yönelik	14 Temmuz 2020
Web of Science Core Collection: Lisansüstü Öğrencilerine Yönelik	14 Temmuz 2020

Yukarıda adı geçip gerçekleşen ve hala takvimde dahilinde tarihi gelmeyen bazı eğitim ve çalışmaların da takvim dahilinde gerçekleştirilerek, hemen gerçekleşmese bile, kısa vadede Üniversitemizin ülke ve Dünya Üniversiteleri sıralamasındaki yerinin daha üst sıralara çıkması beklenmektedir.

5. SONUÇ

Araştırma- Geliştirme Çalışma Grubunun üyelerinin de değişeceği düşünüldüğünde kişi bazlı değil de strateji ile uyumlu olarak gerçekleştirilen etkinliklerin kendisini ulusal ve / veya uluslararası makale, toplantı, bildiri, proje ve işbirliği şeklinde göstererek Üniversitemizin tanınırlığı ve bilinirliği somut kanıtlarla amaçlanmalıdır. Bunun için de bu bildiride vurgulanan ve önümüzdeki senelerde değişip gelişecek yeni hedeflerin ve eylem planlarının gözden geçirme, izleme, değerlendirme ve gerekli önlemlerin alınması süreçleri her bir hedefin ve eylem planının içeriğine göre sorumlu birimler arasında gerçekleştirilmelidir. Hedef eylem planlarında belirlenen gözden geçirme periyotlarının sonunda Kalite Komisyonunda görev yapan Araştırma Geliştirme Çalışma Grubu 6 aylık ve 1 yıllık izleme ve değerlendirme raporu hazırlayarak Kalite Geliştirme Koordinatörlüğüne sunacaktır. Performans göstergelerinin gerçekleşme durumlarını, yapılan iyileştirmeleri, görülen aksaklıkları ve bütün bunların tarafı olan mercileri tespit ederek veriye dayalı analizler ve iyileştirme önerileri içeren rapor yaz Kalite Komisyonunda görev yapan Araştırma Geliştirme Çalışma Grubunun belirli sürelerle izleme ve değerlendirmesine dayalı olacaktır.

Sonuç olarak Üniversitemizin Kalite Yönetim Sistemi sürecinde akademik olarak önem arz eden araştırma geliştirme faaliyetlerini belli standartlarda ve plan dahilinde geliştirerek eğitim ve araştırma yapısı güçlü bir üniversite olması amaçlanmaktadır.

6. TEŞEKKÜR

Kalite Komisyonuna bağlı çalışan Araştırma-Geliştirme Çalışma Grubu üyeleri sayın Prof. Dr. Zeynel Fuat TOPRAK, sayın Prof. Dr. Recep KARAKAŞ, sayın Prof. Dr. Bilal ÇEKİÇ, sayın Prof. Dr. Özkan ADI-GÜZEL ve sayın Prof. Dr. Hakan SAĞSÖZ'e sağladıkları katkılar için teşekkürlerimi sunarım.

7. KAYNAKLAR

Anonim. (2020a). Dicle Üniversitesi 2018 Kurum İç Değerlendirme Raporu. http://www.dicle.edu.tr/Dosya/2020-03/kurum-ic-degerlendirme-raporu-2018_7781.PDF (Erişim tarihi: 8 Temmuz 2020)
Anonim. (2020b). Dicle Üniversitesi Kalite Komisyonu Araştırma-Geliştirme Çalışma Grubu Strateji Belgesi 2020. http://www.dicle.edu.tr/Dosya/2020-03/02-arastirma-ve-gelistirme-strateji-belgesi_8026.PDF (Erişim tarihi: 19 Ağustos 2020)

Yükseköğretim Kurumlarının Sosyal Sorumluluk ve Toplumsal Katkı Gelişimindeki Rolü

Bahar BURTAN DOĞAN

Dicle Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü, Diyarbakır
baharburtandogan@yahoo.com

Özet

Sosyal sorumluluk kavramının son yıllarda üzerinde önemle durulan konulardan biri haline gelmesiyle birlikte bu alan ile ilgili çalışmalarda da bir artış meydana gelmiştir. Sosyal sorumluluk bilincinin yerleşmesi ve gelişmesi için toplumsal desteğe ve eğitime ihtiyaç vardır. Toplumun eğitim örgütlerinden beklentisi yalnızca eğitim-öğretim ve araştırmalar yapmaları değil, aynı zamanda toplumun sosyal, kültürel ve eğitsel gelişimine katkı yapmalarıdır. Yaşamın sürekliliği ve toplumsal hayatın iyileştirilmesi için ortak evrensel değerlerin toplumlar tarafından paylaşılmasının sağlanması gerekmektedir. Yükseköğretim kurumlarının sosyal sorumluluk ve toplumsal katkı çerçevesindeki temel amacı, bireylerdeki toplum bilincini uyandırıp gençleri topluma kazandırmayı sağlamaktır. Bu bağlamda topluma hizmet ve sosyal sorumluluk faaliyetleri, öğrencilerin sosyal sorumluluklarını bilen, çevrelerine ve topluma duyarlı bireyler olmasını sağlamakla birlikte toplumda var olan sorunlara karşı farkındalık oluşturmaktadır. Toplumsal sorumluluk anlayışı gelişen bireyler, sorunlara karşı kolaylıkla çözüm üretebilmektedirler. Sosyal sorumluluk bilincinin geliştirilmesi ve bireylere yerleştirilmesi için en büyük görevi üniversiteler üstlenmektedir. Yükseköğretim kurumları kapsamında eğitim-öğretim gören öğrenciler meslek edinme becerilerinin yanı sıra sosyal sorumluluk ve toplumsal katkı becerilerini de geliştirme imkânları bulmaktadırlar. Dikkat çekilmesi gereken diğer bir konu ise; Günümüzün küreselleşen dünyasında herhangi bir soruna karşı farkındalık yaratmak için büyük faaliyetlerin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu konuda sosyal medyanın önemli bir rolü vardır. Sosyal medyanın doğru kullanılmasıyla beraber sorunlarla alakalı büyük bir kesime ulaşmak mümkündür. Böylece topluma hizmet ve sosyal sorumluluk faaliyetleri, sosyal medya, görsel, işitsel ve basılı medya organları ile diğer iletişim vasıtalarından etkin ve efektif şekilde istifade etmeyi amaçlamaktadır. Tüm bu amaçlar doğrultusunda sosyal sorumluluk ve toplumsal katkı faaliyetlerinin eğitimin her basamağında olması gerektiğini görmekteyiz. Böyle faaliyetlerin artırılması ve bireylerde kalıcılığının sağlanması için başta yükseköğretim kurumları olmak üzere diğer yetkili mecraların da maddi/manevi desteklerinin artırılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Sorumluluk, Toplumsal Katkı, Sorumluluk Bilinci

The Role of Higher Education Institutions in The Development of Social Responsibilites and Contributions

Abstract

As the social responsibility concept becomes one of the most important issues in recent years, there has also been an increase in social responsibility studies. Social support and education are needed for the establishment and development of social responsibility awareness. Society expects educational organizations to contribute not only to education and research, but also to the social, cultural

and educational development of society. In order to improve the sustainability and the socialness of the life, it is necessary to ensure that common universal values are shared within societies. The main purpose of higher education institutions within the framework of social responsibility and social contribution is to raise awareness of the individual's community and adapt young people into society. In this context, service and social responsibility activities in the community, students who are aware of their social responsibilities, ensure that they are conscious to their environment and society, but also raise awareness against the problems that exist in society. Individuals who develop a social responsibility approach can easily find solutions to social problems. Universities have the greatest task for developing this social responsibility awareness and transferring them to individuals. Students studying in higher education institutions have the opportunity of developing social responsibility and social contribution skills beside their purpose of obtaining a profession. Another issue to note is that we will be obligated to take care of it. In today's globalized world, great activities need to be carried out to raise awareness of any problem. Social media has an important role to play in this regard. The correct use of the social makes reaching to large segment of the society possible against the existing problem. Thus, social media aims to benefit from visual, auditory and print media outlets and other means of communication efficiently to service to the society and social responsibility activities. For all these purposes, we see that social responsibility and social contribution activities should be included in each step of the education. In order to increase such activities and to ensure the persistence of individuals, the material/moral support of other authorized media, especially higher education institutions, should be increased.

Key Words: Social Responsibility, Social Contributions, Sense of Responsibility

Akademisyenlerin Akademik Performans İzlemi: Fırat Üniversitesi Örneği

Neslihan AKA*

*Fırat Üniversitesi, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Elazığ

*naka@firat.edu.tr

Özet

Dünya çapında bakıldığında bilimin, bilimsel araştırmanın merkezi üniversitelerdir. Buna bağlı olarak üniversitelerin en temel görevlerinden birisi Araştırma ve Geliştirme' dir. Aynı zamanda Yükseköğretim Kalite Kurulu'nun belirlediği en temel proseslerden birisi de Araştırma ve Geliştirme'dir. Fırat Üniversitesi Kalite çalışmaları kapsamında Ar-Ge dalında çeşitli faaliyetler yürütmekte olup, etki ve çıktı odaklı Ar-Ge faaliyetlerini artırmayı amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik olarak akademisyenlerin bilimsel yayın faaliyetlerinin tespiti ve güncel konulara yönlendirilmesi maksadıyla Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı bünyesinde de çeşitli faaliyetler yürütülmektedir. Bu çalışmada Fırat Üniversitesinde uygulanan akademik performans izlem sistemine, kütüphanenin bu konudaki yürüttüğü faaliyetlerine ve Fırat Üniversitesinin akademik başarısını üst seviyelere çıkarmak için bir takım önerilere yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Bilimsel araştırma, Ar-Ge, Akademik performans, Akademik performans izlemi, Araştırma Kalitesi

Academic Performance Monitoring of Academicians: The Case of Fırat University

Abstract

Looking across the world, universities are the center of science and scientific research. Accordingly, one of the most basic duties of universities is Research and Development. At the same time, one of the most basic processes determined by the Council of Higher Education Quality is research and development. Within the scope of Quality Studies, Fırat University has carried out various activities in the branch of R&D and aims to increase the impact and output oriented R&D activities. For this purpose, a number of activities are carried out within the Department of Library and Documentation in order to determine the scientific publication activities of the academics and to direct them to current issues. In this study, the academic performance monitoring system applied at Fırat University, the activities of the library on this subject and some suggestions to increase the academic success of Fırat University will be included.

Keywords: Scientific research, R&D, Academic performance, Academic performance monitoring, Research quality

1.GİRİŞ

Kalitenin 1900’lerde ilk ortaya çıktığındaki anlamı bugün tanımlanandan çok daha basittir: “denetleme”. Daha sonra 1924 yılında Bell laboratuvarlarında üretim sektöründe kullanmak üzere istatistiksel metotların sektörde yaygınlık kazanmasıyla birlikte “kalite kontrol” anlayışı ortaya çıkmıştır. Kalite kontrol önceden belirlenen ölçü ve özelliklere uygun olacak şekilde hizmet ve/veya ürünün bu ölçü ve özelliklere uygunluğunun kontrol edilmesi ve hataların üretim sürecinin sonunda düzeltilmesidir. Feigenbaum’un 1951’de getirdiği “Toplam Kalite Kontrol” kavramıyla bu sistem değişerek kalite çabası bütün birimlerin ortak sorumluluğunda olmuştur. Bu sistemde mal/ürün üretildikten sonra kontrol etmek, hatayı bulmak ve düzeltmek yerine kalite çalışmaları “önleyici” özellik kazanmıştır. (Köksoy, 1997, s.2) Bu noktada Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından kalite yaşam döngüsü olarak esas alınan PUKO döngüsünün (Planla, Uygula, Kontrol et, Önlem al) bir adımı olan “önlem al” ile örtüşmektedir.

1960’larda Deming ve Crosby prensiplerinin kalite dünyasına yayılmasıyla birlikte kalite kontrolden daha geniş anlama sahip olan “Kalite Güvence’sinden söz edilmeye başlanmıştır. Burada standartlar önceden belirlendikten sonra kurallar ayrıntılarıyla bir program haline getirilir. Hataların üretimin sonunda düzeltilmesi yerine bunların önceden belirlenen kalite standartlarına uygunluğu için üretimin her aşamasında istatistiksel metodlarda kaliteyi sağlamak önemlidir. (Köksoy, 1997, s.2)

Kalitenin kısa bir tarihsel gelişiminin ardından günümüzde Yükseköğretim Kalite Kurulunun üniversitelerde kalite yönetimi sürecini nasıl ele aldığına değinmekte fayda vardır. Yükseköğretim Kalite Kurulunun üniversitelerde kalite yönetimi sürecinde ele aldığı Kalite Güvence Sistemi, Eğitim Öğretim, Araştırma Geliştirme, Toplumsal Katkı, Uluslararasılaşma, Yönetim Sistemi, Kurumsal Dış Değerlendirme ve Akreditasyon Programı ve Uzaktan Eğitim ve Kalite Güvencesi olmak üzere sekiz temel başlık bulunmaktadır.

Yükseköğretim Kalite Kurulunun temel başlıklarından “Araştırma ve Geliştirme” başlığı içerisinde yer alan “Araştırma Performansı” üniversiteler için son derece önemlidir. Üniversiteler, gerçekleştirdikleri araştırma ve geliştirme faaliyetlerini verilere dayalı olarak ve düzenli aralıklar ile ölçmeli ve değerlendirmelidir. (Yükseköğretim Kalite Kurulu, 2020). Çünkü ulusal ve uluslararası alanda araştırma kurumları sürekli bir rekabet, bir yarış içerisinde. Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde kaliteyi artırmak için, zayıf yönlerin giderilerek güçlendirilmesi için, başarı sıralamalarında daha üst sıralarda yer alabilmek için bir akademik performans izlem sistemi olmalı ve kurumun araştırma ve geliştirme performans sonuçları düzenli olarak gözden geçirilerek iyileştirmeler için kullanılmalıdır. Yılmaz ve Memişoğlu, (2019) çalışmalarında akademik performans değerlendirme sistemleri nitelik açısından kaliteye olumlu katkı sağladığını ve bu sistemlerin akademisyenlerin daha kaliteli yayınlar yapması konusunda özendirici olduğunu ifade etmiştir. Akademik performans sonuçlarının (akademik performans izlemi) aynı zamanda araştırma alanında doğru kararlar almasına rehberlik eden/edecek olan araştırma politikasına da yön vermesi gerekmektedir.

Performans değerlendirmesi yapılırken doğru ve nesnel sonuçlar elde edebilmek için verilerin çeşitli kaynaklardan ve kişilerden toplanması gerekmektedir. Akademisyenlerin akademik başarısının, performansının değerlendirilmesinde sadece bilimsel yayın değerlendirmesi değil aynı zamanda dersin akademik başarısı, öğrenci anketleri, yönetici değerlendirmesi, öz değerlendirme, iş arkadaşı de-

ğerlendirmesi gibi birçok değerlendirme aracı kullanılmalıdır. (Dalgıç, 2010). Üniversitelere atanma ve yükseltme, doçentlik ve akademik teşvik gibi ölçüt sistemleri de akademik personelin akademik geçmişine bakarak; yayınlarını, makalelerini, bildirilerini, kitap ve kitap bölümlerini, verdiği derslerini, lisans ve lisansüstü tez danışmanlıklarını, ödülleri, üyeliklerini, idari görevlerini, projelerini, araştırmalarını, atıflarını, sergilerini vb. birçok çalışmasını içermektedir (Aydemir, 2019).

Yükseköğretim kurumlarındaki akademik performans değerlendirme ölçütleri arasında yer alan unsurlara bakıldığında bilimsel faaliyetler (f=53), öğretim faaliyetleri (f=15) ve diğer faaliyetler (f=6) olarak belirtilmiştir. Burada görüldüğü üzere akademik performans değerlendirilmede bilimsel çalışmalar diğer unsurlara göre daha ön plandadır. Bilimsel çalışmalar içerisinde ise en çok vurgu yapılan bilimsel makalelerdir. (Yılmaz ve Memişoğlu, 2019).

Fırat Üniversitesi Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atanma Yönergesinde de SCI /SSCI/AHCI kapsamındaki yayınların ve atıfların puan değeri diğerlerine göre yaklaşık iki katı daha fazladır (Fırat Üniversitesi, 2018). Bu bilgilere dayanarak bu çalışmada Fırat Üniversitesi tarafından Web of Science Core Collection veri tabanında indeksli dergilerde yapılan yayınların analizleri kullanılarak oluşturulan Akademik Performans İzlemi ele alınmaktadır.

1. AMAÇ

Fırat Üniversitesi Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atanma Yönergesi ile ulusal ve uluslararası başarı sıralamalarına bakıldığında Web of Science veri tabanında indeksli dergilerde yayın yapmak, özellikle Q1 ve Q2 dergilerinde yayın yapmak son derece önemlidir. Bu nedenle F.Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı Web of Science veri tabanında indeksli dergilerde yapılan yayınları esas alarak InCites platformu içerisinde üniversitemizin akademik performansını değerlendirebilmek için 2019 yılında bir izlem sistemi oluşturmuştur. Bu çalışmanın amacı, akademik performans izlem/değerlendirme sürecinin nasıl işlediği, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığının bu konuda hangi çalışmaları yürüttüğü ve sürecin tamamlanmasının ardından elde edilen sonuçların üniversitemizde kaliteyi artırmak için nasıl kullanılabileceği konusunda bilgi vermektir.

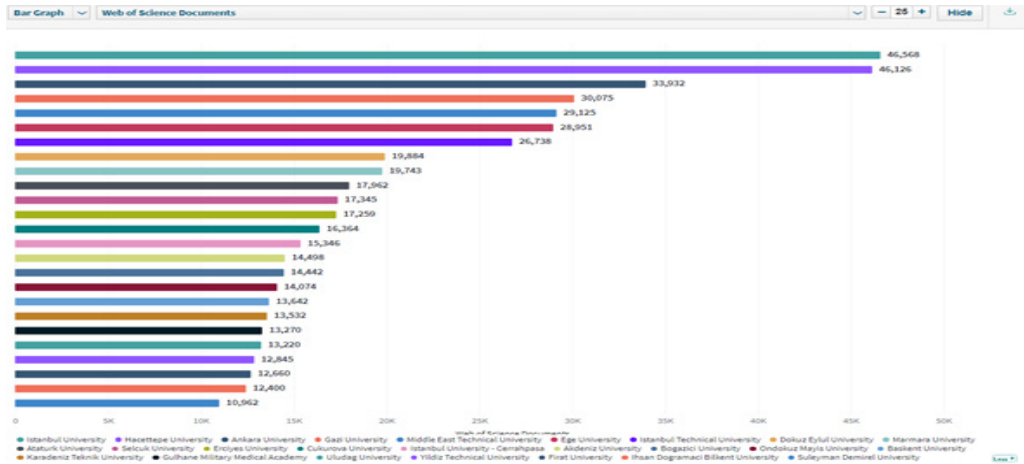
2. FIRAT ÜNİVERSİTESİ VE ULUSAL/ULUSLARARASI BAŞARI SIRALAMASI

1975 yılında kurulan F.Ü. 2020 yılı itibarı ile 16 Fakülte, 4 Enstitü, 3 Yüksekokul, 9 Meslek Yüksekokulu ve 44.012 öğrenci, 1.937 akademik personel, 3.163 idari personeli ile hizmete devam etmektedir. Fırat Üniversitesi, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun en fazla öğrencisi olan 3. Üniversitesidir. Üniversitemizin ulusal sıralamadaki yerine baktığımızda Tablo 1'de yer alan URAP verilerine göre Fırat Üniversitesi 166 Türk Üniversitesi arasında 22. sırada yer almaktadır.

Sıralama	Üniversite	Makale Puanı(1)	Atıf Puanı(2)	Bilimsel Doküman Puanı(3)	Doktora (Mazun+ % Öğrenci) Puanı(4)	Öğretim Üyesi / Öğrenci Puanı(5)	TOPLAM
1	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ	181.16	200.00	182.96	180.47	58.33	802.91
2	ORTA DOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	193.66	185.57	186.04	173.29	44.19	782.75
3	İSTANBUL TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	194.86	183.10	180.08	161.94	43.70	763.68
4	İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ	161.56	162.54	167.98	174.94	50.15	717.17
5	KOÇ ÜNİVERSİTESİ	179.11	175.23	170.73	123.53	68.36	716.97
6	ANKARA ÜNİVERSİTESİ	155.41	154.42	157.67	190.61	50.33	708.45
7	BOĞAZİÇİ ÜNİVERSİTESİ	172.78	175.62	166.74	123.53	44.59	683.27
8	EGE ÜNİVERSİTESİ	151.35	152.70	157.36	155.43	61.36	678.20
9	İHSAN DOĞRAMACI BİLKENT ÜNİVERSİTESİ	176.45	182.51	171.74	101.11	44.22	676.03
10	GEBZE TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	160.93	165.07	158.38	132.49	56.05	672.92
11	GAZİ ÜNİVERSİTESİ	148.01	143.48	155.80	163.74	47.43	658.45
12	YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	166.32	147.49	151.00	142.87	42.94	650.63
13	SABANCI ÜNİVERSİTESİ	164.52	167.91	160.26	100.00	57.01	649.70
14	İZMİR YÜKSEK TEKNOLOJİ ENSTİTÜSÜ	154.34	157.96	144.59	112.61	54.81	624.32
15	ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ	133.03	138.96	135.04	156.50	59.87	623.41
16	BEZMİ ÂLEM VAKIF ÜNİVERSİTESİ	149.99	163.08	162.61	60.36	85.47	621.52
17	ERCIYES ÜNİVERSİTESİ	132.23	157.85	147.15	125.91	46.13	609.28
18	MARMARA ÜNİVERSİTESİ	129.75	132.24	137.80	153.42	42.33	595.53
19	DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ	133.39	139.64	140.19	126.39	50.55	590.16
20	SELÇUK ÜNİVERSİTESİ	134.01	133.75	140.26	131.15	45.90	585.07
21	ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ	137.94	129.14	138.37	131.82	45.83	583.11
22	PIRAT ÜNİVERSİTESİ	142.17	137.56	133.45	111.35	58.17	582.70
23	KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ	134.24	140.79	135.37	119.47	48.55	578.42
24	ESKİŞEHİR OSMANGAZİ ÜNİVERSİTESİ	133.79	130.88	135.94	111.19	57.66	569.47
25	AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ	129.69	128.80	136.46	111.89	55.02	561.87

Tablo 1: 2019-2020 Tüm Üniversitelerin Genel Puan Tablosu
Kaynak: URAP, 2020

Fırat Üniversitesi aynı zamanda ülkemizde Web of Science Core Collection veri tabanında indeksli dergilerde en çok yayın üreten (12.660) ilk 25 üniversite içerisinde (Şekil 1)

Kaynak: "InCites Benchmarking & Analytics (Clarivate Analytics, 2020).

Şekil 1: Üniversitelerin Yayın Sayısına Göre Sıralaması

Şekil 2’de görüldüğü gibi Fırat Üniversitesi Shanghai Ranking Consultancy tarafından yayınlanan 2019 Dünya Üniversiteleri Akademik Sıralamasında (ARWU) 12 Türk Üniversitesiyle birlikte listede yer almıştır.

Academic Ranking of World Universities 2019

Top 1000 Methodology Statistics					
World Rank	Institution*	By location Turkey	National/Regional Rank	Total Score	Score on Alumni
401-500	Istanbul University	Ç	1	18.6	
701-800	Akdeniz University	Ç	2-7	0	
701-800	Bilkent University	Ç	2-7	0	
701-800	Dokuz Eylul University	Ç	2-7	0	
701-800	Erciyes University	Ç	2-7	0	
701-800	Hacettepe University	Ç	2-7	0	
701-800	Middle East Technical University	Ç	2-7	0	
801-900	Ankara University	Ç	8-10	0	
801-900	Gazi University	Ç	8-10	0	
801-900	Istanbul Technical University	Ç	8-10	0	
901-1000	Ege University	Ç	11-12	0	
901-1000	Fırat University	Ç	11-12	0	

* Institutions within the same rank range are listed alphabetically.

Kaynak: Shanghai Ranking Consultancy, 2019

Şekil 2: 2019 Dünya Üniversiteleri Akademik Sıralamasında (ARWU) Yer Alan 12 Türk Üniversitesi

URAP, Ağustos 2020’de yayınladığı raporda dünya sıralamalarında en fazla yer alan Türk Üniversitelerine yer vermiştir. Tablo 2’de 11 dünya sıralaması içerisinde en az 7’inde yer alan toplam 19 Türk Üniversitesi yer almaktadır. Görüldüğü gibi Fırat Üniversitesi 2019 yılında 7 önemli dünya başarı sıralamasında yer almıştır. Aynı raporda üniversitelerimizin dünya sıralamalarındaki durumunun iyi olmasına rağmen, son yıllarda çok sayıda üniversitenin yükselme hızının düştüğü, bazı üniversitelerin ise gerilemeye başladığı da ifade edilmiştir. Bu durumun temel sebepleri arasında yayın sayısındaki artış hızının diğer ülkelere oranla daha az olması ve etki faktörü yüksek dergiler (Q1, Q2) yerine etki faktörü düşük dergilerin (Q4 grubu dergileri) daha çok tercih ediliyor olması yer almaktadır. (URAP, 2020)

Akademik Performans İzlem Sistemi sayesinde üniversitemizde hangi fakültelerin, bölümlerin, kişilerin daha çok hangi Q grubu dergilerde yayın yaptığı görülebilmektedir. Üniversitemizin akademik performans konusunda kalitesinin artırılması ve başarı sıralamalarında daha üst sıralarda yer alabilmesi için ağırlıklı olarak Q3 ve Q4 dergilerinde yayın yapan fakülte ve bölümlerin ziyaret edilerek bu konularda eğitim verilmesi ve Q1 ve Q2 dergilerinde yayın sayısının artırılması planlanmaktadır.

Tablo 2: 2019 yılında 11 dünya sıralamasından en az 7'sinde yer alan 19 Türk üniversitesi

ÜNİVERSİTE	URAP	ARWU	CWTS	CWUR	NTU	QS	RUR	SCIMAGO	THE	US NEWS	WEBOMETRICS	TOPLAM
HACETTEPE Ü.	534	750	456	636	575	900	378	625	550	532	640	11
İSTANBUL Ü.	582	450	356	644	675	900	536	626	900	706	737	11
İTÜ	698	850	534	678	675	675	449	664	700	424	603	11
ODTÜ	706	750	586	571	625	595	454	654	700	398	472	11
ANKARA Ü.	787	850	643	659	725	900	504	670	1001+	624	751	11
İ.D. BİLKENT Ü.	894	750	958	910		505	385	494	550	571	756	10
BOĞAZİÇİ Ü.	1019		1074	645	625	675	425	662	700	186	625	10
EGE Ü.	842	950	570	810			695	691	1001+	914	1419	9
GAZİ Ü.	884	850	613	826			655	701	1001+	963	936	9
ERCİYES Ü.	1028	750	787	1155			698	712	1001+	1233	1864	9
KOÇ Ü.	1040		1031	1138		451	448	660	550	747	879	9
DOKUZ EYLÜL Ü.	998	750	712	1127				733	1001+	1096	1026	8
AKDENİZ Ü.	1246	750	900	1384				711	1001+	1223	1398	8
SABANCI Ü.	1402			1501		525	344	688	450	850	1038	8
ATATÜRK Ü.	1036		788	1269			744	714		1168	1084	7
FIRAT Ü.	1168	950	975	1464				735		1228	1589	7
ÇUKUROVA Ü.	1303		925	905				733	1001+	815	1937	7
ANADOLU Ü.	1420		1076	1610				757	1001+	1168	1720	7
GEBZE TEKNİK Ü.	1525			1852			587	762	1001+	1329	1530	7

Kaynak: URAP, 2020

3. AKADEMİK PERFORMANS İZLEMİ İÇİN KULLANILAN VERİ TABANI: INCITES

254 konu alanı, 21,000'den fazla Core Collection için seçilen dergi, 1,89 milyar atıf referansı, 1900'lü yıllara dayanan içeriği ile Web of Science Core Collection dünyada kullanılan temel bibliyografik ve atıf veri tabanlarından biridir. Web of Science verilerine dayanan InCites Benchmarking & Analytics, araştırma politika ve stratejilerini geliştirmeye de yardım eden bir araştırma değerlendirme platformudur. (Soğuksu, 2020). Şekil 3'te gösterildiği gibi InCites, kurum (organizations), bölge, ülke (locations), araştırmacı (researchers) ve araştırma alanlarının (research areas) üretkenlik ve etki durumu, en iyi performansı, bilimsel iş birlikleri gibi göstergeleri ve çok daha fazlasını bizlere sunmaktadır.

InCites, bu göstergeleri kullanarak kurum ve/veya araştırmacıların akran kıyaslaması, herhangi bir kurumun en iyi araştırmacılarını belirleme, herhangi bir alandaki en iyi kurum veya araştırmacıları belirleme, herhangi bir alandaki çalışmalara fon desteği veren kurum ve kuruluşları belirleme, ilgili verileri grafik, tablo, şekil vb. ile kolayca görselleştirme ve raporlara entegre etme, kurumların ve araştırmacıların (ResearcherID'ler ile) performanslarını gösteren hazır raporlara erişme gibi birçok imkan sunmaktadır. Bütün bu özellikleriyle InCites üniversitemizin akademik performans kalitesini artırmak için kullandığı temel bir araştırma değerlendirme aracıdır.

Web of Science Core Collection içerisindeki Journal Citation Reports platformu, etki değerine göre dergileri her bilim alanında Q1, Q2, Q3 ve Q4 olmak üzere %25'lik 4 gruba ayırmıştır. İlk %25'lik dilime giren dergiler Q1 olarak, yani alanındaki en kaliteli dergiler olarak değerlendirmektedir. URAP, sıralamalarda yayın sayısından ziyade yayın kalitesini daha ön planda tutmak için makale sayısı göstergesinde Q4'de yer alan makaleleri değerlendirmemiştir. (Journal Citation Reports, 2020; URAP, 2020)

InCites: Benchmarking & Analytics Göstergeleri

Kaynak: "InCites Benchmarking & Analytics (Clarivate Analytics, 2020).

Şekil 3: InCites: Benchmarking & Analytics Göstergeleri

4. FIRAT ÜNİVERSİTESİ KÜTÜPHANESİNİN AKADEMİK PERFORMANS İZLEMİ İÇİN YAPTIĞI ÇALIŞMALAR

Üniversitelerde akademisyenlerin ve lisansüstü öğrencilerin ürettiği bilimsel yayınlar üniversitenin bilimsel yayın performans artışında da önemli bir faktördür. Çünkü bilimsel yayın üreticilerinin başarısı ile üniversitenin başarısı doğru orantılı olarak ilerlemektedir. Bu bağlamda değerlendirildiğinde Üniversitelerin akademik performansının belirlenmesi için öncelikle bilimsel yayın üreticileri olan akademisyenlerin akademik performanslarının düzenli aralıklarla ölçülmesi, sonuçların değerlendirilmesi gerekmektedir.

Bu gerekçelere dayanarak InCites platformu içerisinde akademik performans izlem sistemi oluşturmak için bütün akademisyenlerimize ResearcherID'lerini temin etmeleri ve Web of Science'da indeksli dergilerde yapılan yayınlarını ID'lerine tanımlamaları resmi yazı ile bildirilmiştir.

Bu sürecin daha sağlıklı ve kolay ilerlemesi için Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından farklı yer ve tarihlerde toplam 28 Fakülte/MYO için 15 farklı oturumda eğitim düzenlenmiştir. Ayrıca Kütüphane web sayfasında “Araştırmacı Profilleri” başlığı altında yer alan ResearcherID (Publons), ORCID, Google Akademi, Scopus gibi araştırmacı profilleri ile ilgili hem rehberler hem videolar hazırlanmıştır (<http://kutuphane.db.firat.edu.tr/tr/node/246>). Bu eğitim ve videolarda öncelikle araştırmacı kimlik numarası (Araştırmacı Profili) olan ResearcherID ve ORCID’in gerekliliğine vurgu yapılmıştır. Çünkü isim benzerlikleri, bayanlarda evlilik öncesi-sonrası soy ad değişikliği, isim ve soy isimdeki Türkçe karakterler, özellikle çift isimli yazarların yayınlarındaki farklı isim girişleri, kurum değişiklikleri gibi durumlar bir yazarın bütün yayınlarına erişimi tek bir taramada bulmayı zorlaştırmaktadır. Bu nedenle kişilerin, bölümlerin ve fakültelerin akademik performans analizinin yapılabilmesi için ResearcherID’lerin mutlaka alınması ve var olan yayınların ID’lere tanımlanması gerekmektedir. Bir araştırmacı ResearcherID’sine yayınlarını tanımlamaz ise yazar adı tarama sonucunda çıkan onlarca, yüzlerce yayın arasından kendi yayınına tespit etmesi zaman alacaktır. Bunun yanı sıra araştırmacı kendi yayınlarının performans analiz sonuçlarını (toplam yayın sayısı, toplam atıf sayısı, h indeksi, yayınlarının Q değerlerindeki dağılımı vb.) tek bir sayfada elde edemeyecek, platformda var olan bilimsel yayınlarının etkisini kendi bölüm ve fakülte analizine yansıtamayacaktır. Yükseköğretim Kurumu’nun üniversitelerden ORCID (Open Researcher and Contributor ID) numarası temini isteği üzerine Researcher ID’ye yayın aktarımı konusunda yapılan eğitimlerde “ORCID Temini ve Profil Düzenleme” konusunda da bütün akademisyenlerimize eğitim verildi. Eğitimlerden, rehber ve videolardan yararlanan akademisyenlerimize verilen süre sonunda her bölüm kendi fakülte dekanlığı aracılığı ile EBYS üzerinden Kütüphaneye ID’lerini göndermeye başlamıştır. İşlemler tamamlandıktan sonra EBYS üzerinden farklı tarihlerde ve farklı formatlarda kütüphaneye gönderilen dosyalar bölüm, unvan, ad-soyad, e-posta, ResearcherID, Publons profil linki, ORCID olmak üzere 7 sütunda tek bir excel dosyasında düzenlenerek birleştirildi. Ardından InCites platformu içerisinde Web of Science’da indeksli dergilerde yapılan yayınlar esas alınarak üniversitemizin akademik performansını değerlendirebilmek için bir izlem sistemi oluşturuldu. Bu çalışmaların sonucunda başta akademik performans izlem sistemi olmak üzere yapılacak olan bütün akademik çalışmalar için alt yapı hazırlanmış oldu. Örneğin, bir akademisyene ait bütün akademik profilleri tek bir adreste toplamak (Researcher ID, ORCID, Google Akademi, Scopus ID, ResearchGate), araştırmacı profillerinin yönetimini kolaylaştırmak ve akademisyenin görünürlüğünü/tanınırlığını artırmak için her akademisyenin araştırmacı profil linkleri Üniversite Akademik Bilgi sayfasında her hocanın sayfasına yerleştirilebilir. Böylece üniversitemizdeki bir akademisyen hakkında bilgi edinmek isteyen bir araştırmacı/ editör/yayıncı ilgili akademisyenin bütün araştırmacı profillerine tek bir yerden erişim sağlayabilir.

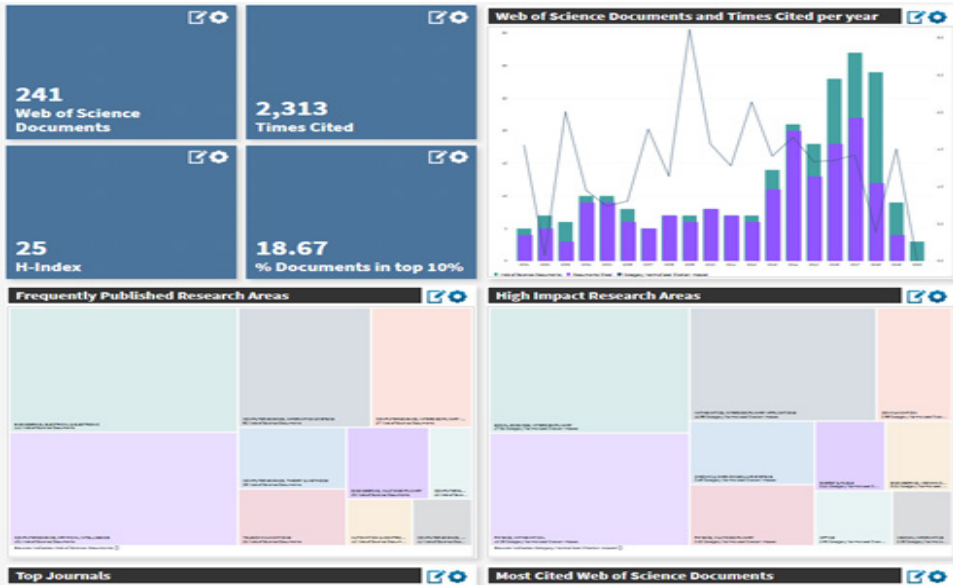
InCites platformu içerisinde Akademik Performans İzlemi için Fakülte-Bölüm Klasörlendirmesi yapılarak yayın tanımlama işleminin ne derece tamamlandığının analizi çıkarıldı. Sistemde görünmeyen ID’ler yeniden değerlendirmeye alındı. Belirli aralıklarla bölümlere işlemleri tamamlamaları için tekrar resmi yazı gönderildi ve ResearcherID’lere yayınların tanımlanması istendi. Bütün bu işlemler tamamlandıktan sonra Akademik Performans İzlem Sistemi tamamlandı.

Eğitimler ve web desteğinin ardından güzel başarılar elde edilmiştir. Publons (ResearcherID) platformu içerisinde ülke çapında Fırat Üniversitesi ResearcherID’sini tamamlayan 7. Üniversitedir. Eylül 2020 itibarı ile Fırat Üniversitesine ait toplam 12.660 yayından 10.594 yayın F.Ü. akademisyenleri tarafından ResearcherID’lerine tanımlanmıştır. (Publons, 2020). Web of Science veri tabanında in-

dekslenen yayınlar temel alınarak gerçekleştirdiğimiz Akademik Performans İzlemi büyük oranda veri sağladığı için sonuçların güvenilirliğinden bahsetmek mümkündür. F. Ü. Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından yapılan eğitimler ile akademik performans konusunda akademisyenlerin farkındalığı arttıkça akademisyenlerimizin dergi seçimlerinde daha bilinçli olacağı ve üniversitemizin ulusal ve uluslararası sıralamalarda daha çok başarı elde edeceğine inanılmaktadır.

5. AKADEMİSYENLERİN AKADEMİK PERFORMANS İZLEMİ

Elektronik Belge Yönetim Sistemi üzerinden kütüphaneye gönderilen Web of Science ResearcherID'ler fakülte ve bölüm bazında düzenlendi ve ardından Publons'tan ID taraması yapılarak bir ResearcherID'nin ilgili yazara ait olup olmadığı kontrol edildi. Ardından sistemde Fakülteler, Yüksekokullar, Meslek Yüksekokulları ve ilgili bölüm klasörleri Researcher ID'ler kullanılarak oluşturuldu. Yayınlarını ResearcherID'lerine ekleyen akademisyenlerin ID'leri sisteme dahil edildi, sistemde çıkmayan ID'ler ise incelenmek üzere not edildi. Bu şekilde işlemler tamamlandıktan sonra hem fakültelerin hem de bölümlerin akademik performansları rapor alınabilir halde tamamlandı. Şekil 4'te görüldüğü gibi sistem, bir fakültedeki, bölümdeki akademisyenlere ait yayın sayısı, atıf sayısı, h-indeksi, top 10 listesindeki yayın sayısı, en çok yayın yapılan araştırma alanları, yıllara göre yayın ve atıf dağılımı, bu yayın ve atıfların kaç tanesinin hangi akademisyene ait olduğu, en çok hangi dergilerde yayın yapıldığı ve yayın yapılan bütün dergilerin etki faktörleri, en çok atıf alan yayından en az atıf alan doğru yayın sıralaması, hangi yılda kaç yayın yapıldığı bilgisi, belirli bir yılda yayın yapan akademisyen sayısı ve isimleri, uluslararası işbirliği ve endüstri işbirliği ile üretilen yayın sayısı, işbirliği yapılan kurum isimleri ve yayın sayıları, Q1, Q2, Q3 ve Q4 dergilerinde yapılan yayın sayıları ve yüzdelik dilimleri, ağırlıklı olarak hangi aralıkta yayın yapıldığını gösteren ağ görseli, yıllara göre Q dergilerindeki yayın sayıları gibi birçok bilgiyi bizlere sunmaktadır. Her veri görselinin yanında bulunan «View Data» ile çok detay analizler incelenebilmektedir. Raporlar istenilen kişi ve/veya kişilere mail atılabilmekte ve indirilebilmektedir.

Kaynak: "InCites Benchmarking & Analytics (Clarivate Analytics,2020).

Şekil 4: Akademik Performans İzlemi

Sistemin sunduğu bu bilgiler ışığında kaliteyi artırmak için InCites ve akademik performans izlem verilerinin nasıl ve ne için kullanılabileceği sorusu akla gelmektedir. Akademik performans izlem verileri genel anlamda araştırma stratejisi belirlemek için, araştırma politikası oluşturmak için, araştırma kaynaklarını etkili kullanmak için, araştırma yetkinliğini ve performansını artırmak için kullanılabilmektedir. Daha özele indirildiğinde InCites ve Akademik performans izlem verileri;

- Araştırma politikası hazırlanırken araştırmadaki öncelik ve tercihlerin belirlenmesi için,
- Akademik personel istihdam edilirken akademisyenin çalışmalarının etki değerine bakmak için,
- Bir ödül sistemi var ise hangi araştırmacılara ödül verileceğini belirlemek için,
- Araştırmacılara verilecek ödüllerin belirlenmesi için,
- Üniversitenin etki değeri yüksek çalışmalar yapması amacıyla platformdan trend konuların takip edilmesi için,
- Araştırmanın niceliksel ve niteliksel boyutunun tespiti için,
- Üniversitenin araştırma alanlarının güçlü ve zayıf yönlerini belirlemek için,
- Belli bir konu alanındaki güçlü yazar/yayın/kurumları belirlemek için,
- Gelişmekte olan alanların tespiti için,
- Zayıf alanları geliştirme çalışmaları yapmak için,
- Belirli bir alanda bilimsel etkisi yüksek akademisyenlerin olduğu üniversiteler ile Erasmus anlaşması yapabilmek için,
- TÜBİTAK Projelerinde veya ERASMUS programında kaliteli yayınlar yapan araştırmacılardan kabul mektubu almak için,
- Üniversiteler, Hükümetler ve Fon sağlayıcılar için yatırım yapılacak alanları tespit etmek için,
- Kurumlar arasında akran karşılaştırması yapmak için,
- Üniversite dergilerine (makale konusuna göre) hakem-editör seçimi için,
- Doktora-Yüksek lisans tez konusu seçilirken popüler konu araştırması yapmak için,
- Kütüphanelerin koleksiyon geliştirirken parayı daha bilinçli kullanmaları için kullanılabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Birey ve kurumların akademik durumunu ve gösterdiği olumlu ve olumsuz değişiklikleri takip edebilmek için ölçüm ve değerlendirmeler yaygın ve sık kullanılmalıdır. (Turan, İ, 2007) Performans değerlendirme sisteminde amaç sadece var olan sonucu değerlendirmek değil, aynı zamanda değişen koşullara uygun yeni hederlerin belirlenmesi, yeni plan/programların yapılması da amaçlanmalıdır. Üniversitelerdeki performans değerlendirme uygulamalarının kurum hedeflerinin gerçekleşme düzeyini artıracığı, bu süreçlerde yaşanan aksaklıkların tespit edilerek çözümü kolaylaştıracağı ve kurumsal performansın hep pozitif yönde artacağı öngörülmektedir. (Tonbul, 2010).

Üniversitelerin akademik yapısında kalitenin ve sürekli iyileştirilmelerin artması için uygulanan akademik performans izlem sistemi beraberinde rekabeti de getirmektedir. Rekabete bağlı olarak atılabilecek birçok olumlu adım vardır. Kurum ve birey performans kriterlerinin belirlenmesi ve bu kriterlere göre kurumların ve bireylerin ödüllendirilmesi yönünde teşvik edici çalışmalar yapılabilir, bu konuda farklı yöntemler kullanılabilir. Başarılı olmayan kurumlara da kurumsal gelişim desteği vermek onların da ilerlemesine yardımcı olabilir.

InCites ve Akademik Performans İzlem Verileri göz önünde bulundurularak sunulabilecek birtakım öneriler mevcuttur. Akademik Performans İzlem sonuçlarına göre kurumun güçlü ve zayıf yönleri belirlenerek zayıf alanlar için geliştirme çalışmaları yapılabilir, bölümlerden- fakültelerden en çok Web of Science'da indeksli dergilerde yayın yapan, atıf alan akademisyenlere de ödül/plaket verilebilir. Üniversitenin güçlü olduğu alanlarda endüstri iş birliği, ulusal ve uluslararası iş birliği çalışmaları geliştirilebilir.

Akademik performans analizlerinin doğruluğu ve sürekliliği için yeni göreve başlayan akademisyenler Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından ResearcherID ve ORCID alımı, varsa yayınlarının Publons profillerine tanımlanması konusunda bilgilendirilmelidir. Ve Personel Daire Başkanlığında akademisyenlerin kişisel bilgilerinin yer aldığı sayfalarına ResearcherID ve ORCID numaraları eklenmelidir. Böylece göreve yeni başlayan akademisyenlerin bilgileri eklenerek ve kurumdan ayrılan akademisyenlerin bilgileri silinerek analizlerde doğru sonuçlar elde edilebilir.

Web of Science /InCites platformundan alınan akademik performans raporlarında bir kurumun Ulusal/uluslararası iş birliği çalışmalarında yayın sayısı ve kurum çeşitliliğinin artması için ulusal/uluslararası iş birliği çalışmaları (ortak yazarlı bilimsel yayınlar) artırılabilir. Bunun için akademik teşvik veya atama yükselme kriterlerinde başka üniversite ile (ulusal/uluslararası) yapılan yayınlara daha fazla puan verilebilir.

Her üniversitenin kendi üniversitesi/bölgesi dışında bir üniversite ile ortak yaptığı yayın puanı/ ödülü daha fazla olabilir. Çünkü Üniversitelere çevre illerden öğrenci gelmesi (ulaşım kolaylığı gibi durumlardan dolayı) öğrenci tercihinin bağlı olduğu için engellenemez bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak aynı üniversite veya çevre illerdeki akademisyenler ile ortak yayın yapma, yani tek bölgeden ortak yayın yapma durumu engellenebilir, iş birliği yapılan kurum tablosu ulusal iş birliği açısından çeşitlilik kazanabilir. Böylece birlikte yayın yapılan kişi tekrarı önlenir, farklı ülkelerde, farklı üniversitelerde eğitim alan akademisyenlerin bilgi paylaşımı yaparak daha kaliteli, daha özgün yayınlar yapması söz konusu olabilir. Bunun için akademisyenlere iki ya da üç ayda bir bir haftalık akademik izin hakkı tanınarak farklı bölgeden üniversite ile ortak yayın yapmak için yüz yüze görüşme imkânı verilebilir. Bu uygulama da Bilgi Paylaşım Programı (BiPaP) gibi bir isim altında yürütülebilir.

Kurumun Web of Science veri tabanında indekslenen dergilerdeki, özellikle Q1 ve Q2 dergilerindeki yayın sayısını artırmak için veri tabanının Master Journal List (mjl.clarivate.com) platformunda yer alan "Match Manuscript" özelliği (makale göndermek için uygun dergi bulma) konusunda akademisyenler Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı tarafından bilgilendirilebilir ve bu konulardaki farkındalıkları da artırılabilir.

Her eğitim-öğretim döneminin başında (1. Dönem: Eylül-Ekim / 2. Dönem: Şubat- Mart) 'Akademik Performans Günleri' veya 'Akademi Şenlikleri' gibi etkinlikler düzenlenebilir.

Bu etkinlik kapsamında;

- a) 6 aylık süre içerisinde yapılan Web of Science yayınlarının ResearcherID'lere tanımlanması eğitimi, ORCID profili oluşturma ve düzenleme eğitimi,
- b) Akademik Performans İzlem sonuçlarına göre bölümlerden- fakültelerden en çok yayın yapan, atıf alan akademisyenlere ödül/plaket verilmesi,

- c) Göreve yeni başlayan akademisyenler için araştırmacı profilleri eğitimi,
 - d) Yazar Çalıştayıları
 - e) Kütüphane tanıtımı/kullanıcı eğitimi,
 - f) Literatür tarama teknikleri eğitimi,
 - g) Web of Science /Scopus/Incites eğitimi,
 - h) Web of Science’de indekslenen dergilerde yayın sayısını artırmak için Master Journal List (mjl.clarivate.com) platformunda yer alan “Match Manuscript” özelliği ve Springer, Wiley.... gibi yayıncıların « makale göndermek için uygun dergi bulma» modülleri eğitimi,
 - i) Endnote/Mendeley referans yönetim araçları eğitimi,
 - j) İntihal veri tabanları eğitimi,
 - k) Firma temsilcileri tarafından yeni/çok kullanılan veri tabanı eğitimleri,
 - l) Ve akademisyen ve öğrencilerden gelen talepler üzerine eğitimler düzenlenerek üniversitenin bütün mensuplarının üniversitenin akademik ilerlemesine katkıda bulunması sağlanabilir.
- Sonuç olarak değerlendirildiğinde üniversitenin akademik başarısı, akademisyenlerin ve yetiştirilen öğrencilerin başarıları ile paraleldir. Bu noktada akademisyenlerin ve öğrencilerin akademik performans konusunda bilgilendirilmesi ve farkındalığın artırılması, akademik performans izlem sisteminin de pozitif sonuçlar vermesini sağlayacaktır.

7. KAYNAKLAR

- Aydemir, E. (2019). Akademik personel performans değerlendirmesinde bir karar destek sistemi önerisi. Bilişim Teknolojileri Dergisi, 12 (2), 131-140.
- Dalgıç, G. (2010). Öğretim elemanı performans değerlendirme envanterler (ÖEPDE) geçerlik ve güvenirlik çalışması. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 92-105.
- Fırat Üniversitesi. (2018).Fırat Üniversitesi Öğretim Üyeliğine Yükseltme ve Atanma Yönergesi. 17.08.2020 tarihinde <https://atanmailkeleri.firat.edu.tr/announcement/view/files/yonerge.pdf> adresinden erişildi.
- InCites Benchmarking & Analytics (Clarivate Analytics). (2020). Üniversitelerin yayın sayısına göre sıralaması. 18.08.2020 tarihinde <https://incites.clarivate.com/#/analytics-landing> adresinden erişildi.
- Journal Citation Reports. (2020). InCites Journal Citation Reports. 20.08.2020 tarihinde <https://jcr.clarivate.com/> adresinden erişildi.
- Köksoy, M. (1997).Yükseköğretimde kalite ve Türk Yükseköğretimi için öneriler. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Publons. (2020). Instituon: Fırat University. 03.09.2020 tarihinde <https://publons.com/institution/68761/> adresinden erişildi.
- Shanghai Ranking Consultancy (2019). Academic Ranking of World Universities 2019. 20.08.2020 tarihinde <http://www.shanghairanking.com/ARWU2019.html> adresinden erişildi.

Soğuksu, Derya .(2020).Web of Science&InCites. Online Eğitim Sunumları.

Tonbul, Y. (2008). Öğretim üyelerinin performansının değerlendirilmesine ilişkin öğretim üyesi ve öğrenci görüşleri. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 56(56), 633-662.

Turan, İ.(2007). “Kalite sorununu aşmada atama ve yükseltme kriterleri”, Uluslararası İlişkiler Dergisi, 4(13), 129-136.

URAP (University Ranking by Academic Performance) (2020). 2019 yılında üniversitelerimizin 11 dünya genel sıralamasındaki durumu, 10 Ağustos 2020. 20.08.2020 tarihinde <http://tr.urapcenter.org/2019/2019%20YILINDA%20%C3%9CN%C4%B0VERS%C4%B0TELER%C4%B0M%C4%B0Z%C4%B0N%2011%20D%C3%9CNYA%20GENEL%20SIRALAMASINDAK%C4%B0%20DURUMU%2010%20A%C4%9EUSTOS%202020.pdf> adresinden erişildi.

Yılmaz Ö.&Memişoğlu SP.(2019). Yükseköğretim kurumlarında akademik performans değerlendirmeye ilişkin akademisyen görüşleri. Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science, 9(3), 542-554

Yükseköğretim Kalite Kurulu (2020). Yükseköğretim Kalite Kurulu Araştırma Performansı. 18.08.2020 tarihinde <https://portal.yokak.gov.tr/makale/arastirma-performansi/> adresinden erişildi.

Meslek Yüksekokullarında Kalite Güvence Sistemine Geçmek İçin Sorunlar ve Öneriler: İKMEP AB Projesi ve BTEC Örneği

Mehmet İlyas BAYINDIR

Fırat Üniversitesi, Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Elazığ
mbayindir@firat.edu.tr

Özet

Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK) ülkemizde Kalite Güvence Sistemini (KGS) hayata geçirmek üzere, özerk yapısıyla akreditasyonu da kapsayan çalışmaları ile üniversitelere yol gösterici görevini başarıyla yürütmektedir. Fırat Üniversitesinin de akreditasyon için başvurduğu KGS'nin en önemli alt başlığı eğitim-öğretim olup, bunun da merkezinde öğretim programlarına kayıtlı öğrencilerin hedeflenmiş yeterliliklere ulaştığının güvence altına alınması yer almaktadır. Üniversitelerin kalite politikalarında ve kurumsal iç değerlendirme süreçlerinde öğrenci merkezli eğitim vurgusu dikkat çekmektedir. Bu güvenceye ulaştıracak iç ve dış değerlendirme aşamalarının büyük iş yükü olacaktır. Fırat Üniversitesinin en büyük ve köklü meslek yüksekokulu olan Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, Avrupa Birliği İnsan Kaynaklarının Mesleki Eğitim Yoluyla Geliştirilmesi (İKMEP) projesinde pilot okul olarak katılmış ve BTEC kalite güvencesini uygulayan İngiltere'nin Bradford Üniversitesi ile 1+1 uluslararası ortak önlisans eğitimi vermiştir. Bu kapsamdaki birikim ve tecrübelerin ve öğrenci merkezli bir mesleki ve teknik eğitim için Fırat Üniversitesi kalite komisyonunun ilgili çalışmaları ışığında görülen sorunlar ve öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kalite yönetimi, mesleki eğitim, kalite güvencesi, akreditasyon

Problems and Proposals to Apply Quality Management System in Vocational High Schools: HRD-VET EU Project and BTEC Case

Abstract

The Turkish Higher Education Quality Council successfully carries out the mission of guiding the universities with its efforts, including its autonomous structure and accreditation, to implement the Quality Assurance System in our country. The most important subtitle of the Quality Assurance System, which Fırat University also applies for accreditation, is education and training, which is to ensure that the students enrolled in the curriculum reach the targeted qualifications. The emphasis on student-centered education draws attention in the quality policies and institutional internal evaluation processes of universities. The internal and external evaluation stages that will bring this assurance will have a great workload. The Technical Sciences Vocational School, which is the biggest and essential vocational school of the Fırat University, has participated as a pilot school in the Development of Human Resources through Vocational Education (HRD-VET) European Union project and has given a 1 + 1 international associate degree education with Bradford University, which implements BTEC quality assurance. Issues and suggestions in the light of the relevant studies of the Fırat University quality commission and knowledge and experience of the school in this context for a student-centered vocational and technical education will be presented.

Keywords: Quality management, vocational training, quality assurance, accreditation

1. GİRİŞ

Bir yükseköğretim kurumunun veya programının iç ve dış kalite standartları ile uyumlu kalite ve performans süreçlerini tam olarak yerine getirdiğine dair güvence sağlayabilmek için yapılan tüm planlı ve sistemli işlemlere kalite güvence sistemi denilir (Döğeroğlu 2020). Kalite güvence sisteminin en önemli boyutu, öğretim programlarına kayıtlı öğrencilerin hedeflenen yeterliliklere ulaşabilmesinin güvence altına alınmasıdır. Böyle bir sisteme bir kurumun sahip olabilmesi için, o kurumun kendi öz değerlendirmesini yaparak eksiklerini görmesi ve düzeltici eylemler ortaya koyarak yol haritasını çizmesi yaygın bir yöntemdir. Böylece, kurumun verdiği hizmetlerin kalite güvencesiyle yürütüldüğünün kanıtları dış değerlendiricilerin onayına sunularak akredite olma yolunda ilerler.

2. KALİTE GÜVENCESİ İÇİN YÖKAK TARAFINDAN İSTENİLENLER

YÖKAK tarafından, öz değerlendirme yöntemi olarak yıllık kurum iç değerlendirme raporu (KİDR) istenmektedir. Hem üniversite hem de YÖKAK bu yolla, KGS açısından mevcut durumda kurumun ne seviyede olduğunu ve eksikler için yıldan yıla neler yapılması gerektiğini belirler. Bir üniversitenin kurumsal akreditasyonu için rubrik tabanlı olarak “olgunluk düzeyini” belirlemek üzere, toplamı 1000 puan olan değerlendirme ölçeğini YÖKAK beş başlıkta tanımlamıştır:

Tablo 1. Bir üniversitede KGS sisteminin ana başlıkları ve puan ağırlıkları

A. Kalite Güvencesi	200 Puan
B. Eğitim-Öğretim	400 Puan
C. Araştırma-Geliştirme	150 Puan
D. Toplumsal katkı	100 Puan
E. Yönetim sistemi	150 Puan

Ana başlıklarda eğitim-öğretimin büyük ağırlık teşkil ettiği ve onun alt başlıklarında da öğrenci merkezli öğrenme ve öğretmenin önemi anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Eğitim-öğretim başlığının alt maddeleri ve puan ağırlıkları

B.1 Programların Tasarımı ve Onayı	60 Puan
B.2 Öğrenci Kabulü ve Gelişimi	40 Puan
B.3 Öğrenci Merkezli Öğrenme Öğretme ve Değerlendirme	80 Puan
B.4 Öğretim Kadrosunun Yetkinliği ve Mesleki Gelişimi	60 Puan
B.5 Öğrenme Kaynakları	80 Puan
B.6 Program Amaç ve Hedeflerin İzlenmesi ve Güncellenmesi	80 Puan

Yükseköğretim sistemimizde öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme için bir engel yoktur. Hali hazırda, derslerin kazanımlarını ölçmek üzere ödev, proje, uygulama gibi yöntemlerle sınavlar yapılabilmektedir. Bölüm kurulları, ara sınav ve final sınavlarında hangi ders için hangi oranda uygulamaya dayalı değerlendirme yapılacağını mümkün olduğunca kriterleriyle birlikte karara bağlayıp Bologna tanımlarında ve web sayfalarında öğrencilere ilan etmekte ve okul idaresine bildirmektedir. Derslerin

kazanımlarına öğrencilerin ulaştığının kanıtları da tutulmaktadır. Öğrenci merkezli ölçme değerlendirilmenin gereği olan, yaparak, yaşayarak ve aktif öğrenme yaklaşımları bu süreçte kullanılmaktadır (Yelken, 2020). Bu kanıtların oluşturulması ve kayıtlarının tutulması için sonuçlardan emin olunacak şekilde bir denetim mekanizması bulunmamaktadır. PUKÖ (Planla-Uygula-Kontrol et-Önlem al) döngüsü çalıştırılarak, süreçlerin bir güvence sistemi altında alınması ve böylece kurumsal tanınma ve akreditasyona ulaşma yolunda sistemli dönüşüm çalışmaları yapılması gerekmektedir.

3. BTEC SİSTEMİ

BTEC, Uluslararası geçerliliği bulunan İngiltere merkezli Pearson şirketinin yürüttüğü bir mesleki yeterlilik sistemidir. Diplomaları, dünyada 700 üniversite tarafından tanınmaktadır. Avrupa Yeterlilik Çerçevesi ile uyumlu seviyelendirme ve kredilendirme sistemine sahiptir. İş hayatına ve üniversite yaşamına diploma tanınırlığı ile geçiş imkânları sunarken, 21. yüzyılın güncel ihtiyaçları doğrultusunda bilgi, beceri ve davranışların geliştirilmesini sağlayarak öğrencileri geleceğe hazırlar.

BTEC’te diğer öğrenme yöntemlerinden farklı olarak sınav uygulaması bulunmamaktadır. Bu uygulamanın yerine ‘Portfolyo Denetimi’ uygulaması yer almaktadır. Derslerin yürütülmesi sürecinde öğretim elemanı, BTEC müfredatına (spesification) göre dersini işler ve sürecin devamında aşağıdaki adımlar atılır;

1. Ölçme değerlendirme kriterlerine göre ölçme yapabilmek için ödev (assignment) verir.
2. Öğrenci, ödev karşılığında öğrendiklerini kanıtlamaya çalışır. Ödevdeki görevlendirmelere karşılık sunum, video vb. kanıtlayıcı dokümanlar hazırlar.
3. Öğretim elemanı, öğrencinin hazırladığı ödevi kontrol eder. Özellikle ölçme değerlendirme kriterlerine uyum ve ödevin özgün olması başta gelen kriterlerdir.
4. Öğretim elemanının kontrolünden geçen ödev, ‘assignment brief’ haline getirilerek iç denetçinin (Internal Verifier) kontrolüne sunulur. İç Denetçi, ödevi BTEC metodolojisine uygunluğu yönünden inceler.
5. Dış denetçi (External Verifier) kurumu ziyaret ettiğinde örneklem yöntemiyle belirlediği kanıtları iç denetçiden alıp inceler ve uygunlukta sorun görmezse diploma üzerinde güvenceyi temsil eden BTEC onayı kazanılır.

Ödev (assignment) değerlendirmeleri yapılırken, müfredata göre verilen ödevde nasıl kazanılacağı tanımlanmış olarak, üç kademeye öğrenci ödüllendirilir: Geçer, iyi, ayrıcalıklı (pass, merit, distinct). Üst kademeyi kazanan öğrenci alt kademelerdeki kazanımları da sağlamış anlamına gelmektedir. Öğrencinin derslerini bu derecelerin hangisi ile geçtiği, onun lisans eğitimi için bir üniversiteye veya büyük şirketlere kabulünde belirleyici olmaktadır.

Tablo 3. Analog elektronik ilkeleri ve uygulamaları dersinden başarı ölçek tanımlarına bir örnek

DEĞERLENDİRME VE DERECELENDİRME KRİTERLERİ		
<u>Geçer</u> dereceyi alması için kanıtın öğrencinin şunları yapabildiğini göstermesi gerekir:	<u>İyi</u> dereceyi alması için, geçer kriterine ek olarak, kanıtın öğrencinin şunları yapabildiğini göstermesi gerekir:	<u>Ayrıcalıklı</u> dereceyi alması için, geçer ve iyi kriterlerine ek olarak, kanıtın öğrencinin şunları yapabildiğini göstermesi gerekir:
P1 kazanç ve gürültünün ölçüsü olarak desibeli açıklar	M1 iki farklı yükselteç pratik performanslarını karşılaştırır	D1 tasarlanmış bir elektronik devrenin sonuçlarını hem gerilim hem frekans ölçüm bilgilerine göre analiz eder
P2 iki farklı yükselteç sınıfını tanımlar	M2 verilen bir tasarım gerekliliğini karşılayan belirli bir analog entegre devrenin seçimine karar	D2 tasarım sürecindeki etkinliğine göre analog devrelerin davranışlarını analiz için kullanılan pratik ve bilgisayara tabanlı yöntemleri değerlendirir
P3 bir yükseltecin fonksiyonu üzerindeki geri-beslemenin dört farklı etkisini açıklar	M3 ölçme sonuçlarını yorumlayarak bir analog devrenin performansını değerlendirir	

Burada her bir öğrencinin her bir dersteki her bir kazanıma eriştiğinin güvence altına alınmasının kırtasiye ve bürokrasi yükü yanında ücreti de olmaktadır. Böyle bir sistemin sağlıklı yürütülebilmesi için öğretim elemanı başına 20 ila 30 öğrenci olması İngiliz yeterlilikler üst kurulu tarafından tavsiye edilmiştir (Instructions for conducting examinations 2020).

Bu iş yükü ve ücret bedeli, örneğin denizcilik (Piri Reis Üniversitesi) gibi uluslararası diploma tanınırlığının zorunlu olabileceği mesleklerde kolaylıkla üstlenilebilmektedir (Demirel, 2014). Uludağ Üniversitesi üretim ve makine dalları için otomotiv sektörüyle olan ilişkilerinden dolayı BTEC sistemiyle çalışmaktadır. Fırat Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulunda, YÖK'ün öncülüğünde İngiltere'nin Bradford Üniversitesiyle uluslararası ortak ön lisans antlaşması yapılarak, 1+1 çift (ulusal ve BTEC) diplomalı olarak 2011-2014 yıllarında bilgisayar programcılığı ve elektronik teknolojisi alanlarında eğitim verilmiştir. Ancak öğrenci sayısında azalma ve yabancı dil eğitimi geçebilen öğrenci azlığı nedeniyle devam edilememiştir.

4. İKMEP AB PROJESİ VE BOLOGNA SİSTEMİYLE MEVCUT DURUM

Meslek yüksekokullarımızın müfredatları MEB-YÖK eşgüdümündeki bir AB projesi olan İKMEP kapsamında ulusal ölçekte 2010 yılında güncellenmiştir. Bu müfredatları oluşturmak için, sektörden alınan görüşlerle önce meslek analizi yoluyla bir ulusal meslek standardı (UMS) çıkarılarak (Tablo 4,5), sonra meslek elemanının görevleri altındaki işlemleri analiz edilip, bilgi, beceri, tutum, araç gereç, ortam ve işin süresi bileşenleri ortaya konulmuştur (Şekil 1,2). Alt işlemleri içeren bir görevden çıktısı bir yeterliğe denk gelen, öğrenme birimleri çıkarılarak bunlara modül denilmiştir. Yeterlik, İngilizcede "competence" denilen hem bilgi hem beceri gerektiren mesleki bir işlemi ya da çözümü (arızayı bulmak, montajı yapmak, uygun malzemeyi seçmek vb.) yerine getirmek demektir. Bu yeterliklerin toplamına "mesleki yeterlilik" (qualification) denilmektedir.

Tablo 4. İKMEP projesinde uygulanan program geliştirme süreci

1.	Meslek Analizi
2.	Görev ve işlemlerin belirlenmesi
3.	Yeterlik tablolarının oluşturulması
4.	İşlemlerin analiz edilmesi
5.	Modül bilgi formlarının oluşturulması
6.	Derslerin oluşturulması
7.	Programın tasarlanması
8.	Öğretim materyallerinin geliştirilmesi
9.	Programların uygulanması
10.	Programların güncellenmesi

Eğitim sisteminin kurgusunda çok kritik bir karar olarak, “bir modül eşittir bir AKTS” yaklaşımı benimsenmiştir. Bu modüllerin bileşiminden ders bilgi formları oluşturulmuştur. Mesleki yeterlilik tabloları ve meslek standartları ile birlikte bu dersler havuzlar halinde YÖK sayfasında yayınlanarak tüm meslek yüksekokullarına müfredat güncellemesi için tavsiye edilmiştir. Her üniversite, özerk olarak derslerin zorunlu veya seçmeli mi ve hangi dönemde olacağına kendisi karar vermiştir.

Bir modül bir AKTS olsun yaklaşımı, MEGEP gibi diğer önceki AB projelerinde de Mili Eğitim sistemine önerilmiştir. Böylece, AB ile uyum için hem ECVET (mesleki eğitimde Avrupa kredi transfer sistemi) denilen gayri resmi mesleki öğrenmelerin de tanınması sistemine hem de yükseköğretim sistemindeki kredi transfer sistemine uyum amaçlanmıştır. Sektör talebine göre belirlenmiş yeterliklere dayalı ve güncellenebilen bir eğitim sistemi hedeflenmiştir. Öğrenci merkezli olarak bu eğitim sistemini uygulamak için modül bazlı ölçme değerlendirme gerekli görülmüş ve önerilmiştir. Hedeflenen modüler eğitim sisteminin temel özellikleri aşağıdaki maddelerde açıklanmaktadır.

Öğrenci merkezli, bireyselleştirilmiş bir öğrenme-öğretme yaklaşımıdır.

- Modüler programlar doğrultusunda modüler bir sistemi gerektirmektedir.
- Eğitim programının modüllerden oluşmasıdır.
- Modüllerin bölümleri belirli bir sıra takip eder.
- Her modül ile bir yeterliğe yönelik bilgi ve beceriler kazandırılır.
- Programlarda “(ISCED 97) International Standard Classification Of Education”, Uluslararası Eğitim Standart Sınıflandırması” kullanılmıştır.
- Programlar, meslek seviyeleri, yatay ve dikey geçişler, alan ve dal eğitimi esas alınarak hazırlanmıştır.
- Programlar, eğitim için ayrıntılı bir plan olup, bireylerin mezuniyet sonrası profillerini gösterir.
- Eğitimde etkinliği en üst düzeyde tutmak, standardizasyon ve mesleki sertifikasyona ulaşabilmek için; resmi ve özel eğitim kurumları arasında koordinasyon, müfredat bütünlüğü ve devamlılığı amaçlanmıştır.

Tablo 5. Ulusal Meslek Standardına (UMS) yönelik yapılmış meslek analizinin yapısına bir örnek

MESLEK ADI: BİLGİSAYAR PROGRAMCILIĞI (5.Seviye)			
MESLEK TANIMI: Bilgisayar Web Programcısı; web projesini hazırlama ve yayınlama, görsel düzenlemeleri, web projesi için html seviyesinde kod yazma, kod yazma, veritabanını yönetme, açık kaynak kodlu programlar yazma ve mesleğinde iş planlaması yapma yeterliklerine sahip nitelikli kişidir.			
GÖREVLER		İŞLEMLER	
A	WEB PROJESİNİ HAZIRLAYIP YAYINLAMAK	A01	Web projesinin analizini yapmak
		A02	Yayınlama sürecini yönetmek
		A03	Web projesinin yönetimini yapmak
B	GÖRSEL DÜZENLEMELERİ YAPMAK	B01	Görüntü düzenleme işlemlerini yapmak
		B02	Metin düzenlemek
		B03	Katman işlemlerini yapmak
		B04	Web araçları hazırlamak
		B05	Hareketli resimleri aktarmak
		B06	Dosya aktarım işlemlerini yapmak
C	ANİMASYON HAZIRLAMAK	C01	Grafik, metin ve semboller düzenlemek
		C02	Ses ve hareket eklemek
		C03	Gelişmiş teknikleri uygulamak
		C04	Etkileşimli animasyonlar oluşturmak

5. SORUNLAR VE ÖNERİLER

Yukarıda bahsedilen iki örnekte ülkemizin mesleki eğitim sistemi için iyi örnekler kadar uygulama zorlukları da vardır. Sistematik olarak kalite güvence altında eğitim verilmesi, öğrencilerin aldığı başarı derecesinden işverenlerin emin kılınması yani akreditasyon ve tanınma hedefine ulaşabilmek, zihniyet değişimi sonrasında, hem kurumsal hem de ulusal birçok düzenleme ile olabilir. Öğrenci merkezli bir mesleki eğitim için:

Öğrencilere, meslekte karşılığı tanımlanmış modül bazlı öğrenme birimlerinin çıktısıyla örtüşen, başka bir deyişle derslerin kazanımlarını ölçecek, uygulama/proje/sunum tarzı ödevler verilmelidir. Öğrencinin özgeçmişinde (portfolyo) bu ödevlerdeki ürünlerinin görüldüğünde işverenlerce takdir edileceğini düşünmesi de işlenmelidir. İş dünyası sertifika veya diploma ile birlikte, yeni bir mezunun yapabilmesini şart koştuğu yeterlikleri akreditasyon kuruluşlarına bildirdiği gibi mezunlara da ilan etmelidir.

Öğretim elemanlarından iç denetçi ve akreditasyon kuruluşlarından dış denetçi atandığında bu mekanizmaları çalıştıracak bir doküman sistemi tasarlanmalıdır.

Ara sınav ve final notlarından oluşan harf notu yerine, ders modüllerine ait notların ortalaması olarak “geçer, orta, pekiyi” gibi bir derecelendirme daha motive edici olacaktır.

Bu değişimin motivasyonu, sektörde istihdam edilmek için aranan nitelikli eleman olunacağı bilinci ile sağlanabilir. Uluslararası boyutu da olan tanınma (akredite olma) ödülü, hem kendi vatandaşlarımızın hem de uluslararası öğrencilerin tercihlerinde cazibe unsuru olmalıdır.

Müfredatlar, daima sektörün taleplerine hitap eden mesleki nitelikleri kazandıracak şekilde güncellenmelidir. AB projelerinde işletilen süreçler, kurumsal olarak MYK tarafından yürütülmekte ve meslek standartları ve yeterlilikleri ilan edilmektedir. MEB teşkilatı, program geliştirme süreçlerini çalışan merkezi yapıda tam zamanlı uzmanlara sahiptir. Ancak YÖK için buna benzer kurumsal bir işleyiş yoktur. MYK tarafından çok geniş katılımı oluşturulan referans dokümanlar olan meslek standartları ve yeterlik tanımları takip edilmeli, Ulusal boyutta çekirdek dersler için esas alınmalıdır. Özellikle seçmeli derslere dönük, paydaşlarla yapılan yerel çalıştaylar ve komisyon raporları, senatolarda görüşülerek müfredatlar güncellenmelidir. Ulusal boyuttaki çalışmalar, devlet personel sistemine de uyumlu olmalıdır. MYK tarafından akreditasyonda kullanılan 5. Seviye mesleki alt yeterlilikler KPSS sınavlarında tanımlı olmalıdır. Meslek yüksekokullarındaki yeni programlar kurulurken, tasarlanmış müfredatı üniversitenin senato kararıyla YÖK'e sunulup bir defa onaylanıp açıldıktan sonra, paydaş görüşlerinin doğrultusunda güncellenebilmesi için sadece senato kararı yeterlidir. Sektörel ve mesleki kuruluşlardan alınabilecek paydaş görüşleri yerel boyutta olunca, ancak öğrenci bazlı ve yerel taleplerle sınırlı kalacaktır. Tüm müfredatı etkileyecek geri-beslemeler (PUKÖ) ulusal boyutta olmalıdır; yerel geri-beslemeler ise ancak seçmeli dersleri etkileyecek kadar güçlü olabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı da, MYK standartlarını ve yeterliliklerini de dikkate alan önemli bir dönüşümü gündemine almıştır. Özellikle otomasyon ve yapay zekâ teknolojilerinin yaygınlaşması, mesleğe özgü spesifik eğitimden ziyade akademik ve genel becerilere ağırlık veren ve mesleğe daha genel yaklaşan meslek eğitimi gündemine almıştır (Özer 2019).

Öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı, ortalama 30 civarında sınırlandırılmalıdır ki her bir öğrenci için ders kazanımlarını, yapılandırmacı yöntemlerle elde ettiğinin kanıtları oluşturulabilsin. Norm kadro sınırı bu anlamda genişletilmelidir. Teorik derslerin ardından aynı anda tüm sınıfın birlikte deney yaptığı mevcut sistemde tek bir öğretim elemanı ve teknisyenin her bir öğrenci için kontrolü oldukça zayıf kalmaktadır. Teorik dersler uzaktan eğitimle verilirken her bir öğrenciye deneyler ve uygulamalı örgün eğitim için daha fazla süre ve denetim sağlanması iyi bir çözüm olacaktır.

Öğretim elemanlarının mesleki bilgilerinin güncel kalması için sektör temsilcilerinin desteği ile hizmet içi eğitimler, eğitici eğitimleri, çalıştaylar düzenlenmelidir. AB projelerinde başarılı olan bu hususlara benzer olarak, daha önce YÖK koordinasyonunda, sanayi kuruluşlarını da kapsayan bu tarz işbirlikleri yapılmıştır. Mesleki gelişim boyutu desteklenmediği takdirde, hem iş yükünden hem de zihniyetin değişiminden kaynaklanan zorlanma sonucu, kalite güvence sisteminin uygulanmasına karşı personelde direnç görüleceği iyi bilinmelidir.

AB kurumlarının eğitim projeleri yoluyla, Milli Eğitim Bakanlığı ve YÖK'ten uygulanmasını istediği halde tam uygulamaya geçirilemeyen iki husus dikkati çekmektedir: sektör ve veli temsilcilerinin de katıldığı okul geliştirme kurullarının etkin olması ve ders geçme yerine modül bazlı ölçme değerlendirme yapılması (Aydın 2009). Sistem değişikliğini kabullenmek ve hayata geçirmek, tüm yönleriyle anlaşılıp benimsenmediği sürece başarıya ulaşmanın zor olacağına, bu durum bir örnektir. Ahilik kültüründeki lonca sistemi, değerleriyle günümüze uyarlanabilirse, mesleki okulların geliştirilmesine katkı verecek paydaşlık görevi, etkin şekilde yerine getirilebilir.

6. SONUÇ

Burada sunulan sorunlar ve öneriler, mesleki eğitim üzerinde KGS amaçlı yapılacak sıcak tartışmalara tabandaki uygulamalardan geri-besleme tarzında bir bakışı ifade etmektedir. Her sorun görülen alanda, mükemmel zamanlama ve mükemmel çözümün ifade edildiği iddia edilmeksizin, tartışmaların tabana yayılması çok faydalıdır. Mesleki eğitimin tüm paydaşları tarafından yukarıdaki öneriler tartışıldıkça, üst yönetimlerin desteği olmak şartıyla, anlayış birliği sağlanması sayesinde tabana nüfuz edecek iyileştirmeler yapılabilir.

7. KAYNAKLAR

Aydın H., (2009). Yönetici ve Öğretmen Görüşlerine Göre Megep (Mesleki Eğitimi Güçlendirme Projesi)' İn Uygulanmasında Yaşanan Sorunların İncelenmesi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Hüseyin Yüksek Lisans Tezi.

Demirel, E. (2014). A study on application of the edexcel quality assurance system in Turkey. Procedia-Social and Behavioral Sciences 152 : 1242-1251.

Döğeroğlu, T. (2020). Kalite Güvencesi Sistemi Nedir, son güncelleme 05.06.2020, <https://portal.yokak.gov.tr/makale/kalite-guvence-sistemi-nedir/>

Instructions for conducting examinations, (2020). <https://www.jcq.org.uk/exams-office/ice---instructions-for-conducting-examinations/instructions-for-conducting-examinations-2019-2020>

Özer, M, Suna, H. (2019). Future of Vocational and Technical Education in Turkey: Solid Steps Taken After Education Vision 2023. Eğitim Ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori Ve Uygulama, 10 (20) , 166-192. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/eibd/issue/51497/668405>

Yelken, T. Y. (2020) Öğrenci Merkezli Öğrenme-Öğretme ile Ölçme ve Değerlendirme, son güncelleme 17.04.2020, <https://portal.yokak.gov.tr/makale/ogrenci-merkezli-ogretim-olcme-ve-degerlendirme/>

Küreselleşme Sürecinde Üniversitelerimizde Eğitim-Öğretim ve Kalite Güvencesi

Servet ULUTÜRK

Batman Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Biyoloji Bölümü, Batman

servet.uluturk@batman.edu.tr

Özet

Bu çalışmanın amacı ülkemizde eğitim sisteminin geliştirilmesinde atılan adımları küresel anlamda karşılaştırmaktır. Küreselleşmenin hızla yayıldığı günümüzde ülkelerin eğitim sistemlerinde, endüstri ve sanayi toplumunun taleplerini karşılayacak şekilde, önemli değişiklikler yaptıkları aşikardır. Hızla değişen dünyada, ekonomik, siyasal, kültürel ve teknolojik boyutlarda meydana gelen değişimler ülkelerin pek çok sistemini dolaylı ya da doğrudan etkilemektedir. Eğitim sistemi bu değişimlerden etkilendiği gibi aynı zamanda küreselleşme sürecini etkileme potansiyeline de sahip bir sistemdir. Ekonomik zenginlik bilgi temelli hale geçtikçe ve bilginin üretimdeki rolünün artması ile birlikte üniversitelerin eğitim öğretim sistemlerinde dünya koşullarında varlığını sürdürebilmeleri ve rekabet güçlerini koruyabilmeleri için eğitim sistemlerini küresel değişime uyacak biçimde uyarlamaları ve bunu güvence altına almak için politikalar geliştirmeleri ile mümkün olacaktır. Ancak sürekli değişim, gelişim ve araştırmaya dayalı bir öğretim kalite kültürünün oluşturulmasında her ülkenin kendi öz değerlerini ve bölgesel özelliklerini dikkate alarak eğitim sistemlerini geliştirmeleri önem kazanmaktadır. Ülkemizde, küreselleşmeden en çok etkilenen ve buna bağlı olarak da en köklü değişimlere uğrayan üniversitelerimizde kalite güvencesi, hesap verebilirlik ve uluslararasılaşma Türk yükseköğretiminde önemli değişikliklere yol açan en kilit kavramlar olarak görülebilir.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Üniversiteler, Eğitim, Uluslararasılaşma.

Education Systems and Quality Assurance in Our Universities in Globalization Process

Abstract

The aim of this study is to compare the steps taken in the development of the education system in our country by the meaning of globalization. Nowadays while the globalization is spreading rapidly, it is obvious that significant changes have been made in the education systems of the countries to satisfy the demands of industry and industrial society. During this globalization process, changes in economic, political, cultural and technological dimensions chance many systems of countries directly or indirectly. The education system is not only affected by these changes, but also has a potential to chance the globalization process. As economic wealth becomes information-based and the role of knowledge increases in production, it will be possible for universities to adapt their education systems to this process in order to sustain their existence in world education conditions and to maintain their competitive power, and to develop policies to secure this. However, in creating a culture of education based on continuous change, development and research, it is important for each country to develop their education systems by considering their own values and regional characteristics. Quality assurance, accountability and internationalization can be seen as the key concepts that lead

to significant changes in Turkish Higher Education in our universities, which are most affected by globalization and, accordingly, undergoing radical changes.

Key words: Globalization, universities, education, internationalization

1. GİRİŞ

İnsan ve toplumların yeryüzünde olup bitenlerden giderek daha çok haberdar olmaları, birbirlerinin eylem ve deneyimlerinden etkilenmeleri, bunları paylaşmaları ve yaymaları ile ortaya çıkan küreselleşme süreci içinde yaşadığımız dünyanın son zamanlardaki en önemli olgusudur (Balay, 2004). Toulmin, (1999) küreselleşmenin, ulusal hükümetlerin ekonomik rollerini azalttığını ve küresel rekabetin ülkelerden çok, uluslararası şirketler arasında olmasına yol açan bir süreci hızlandığını belirtmiştir. Araştırmacı bu sürecin aynı zamanda iş dünyası ile ulus devletler arasında giderek artan bir amaç çakışmasının varlığını da haber verdiğini ifade etmiştir. Toplum yapısında meydana gelen gelişmeler; nüfusun farklılaşması, ekonomik dönüşüm, aile biçimleri ve yaşam tarzlarının değişmesi küreselleşmenin yol açtığı önemli değişim konularından sadece bazılarıdır. Bütün bunlar bilginin küresel düzeyde paylaşımı ve yayılması ile yakından ilişkili görünmektedir (Balay, 2004).

Küreselleşmenin hızla yayıldığı günümüzde ülkeler eğitim sistemlerinde, endüstri ve sanayi toplumunun taleplerini karşılayacak şekilde, önemli değişiklikler yapmaktadırlar (Sever ve ark., 2018). Hızla değişen dünyada, ekonomik, siyasal, kültürel ve teknolojik boyutlarda meydana gelen değişimler eğitim sistemini de dolaylı ya da dolaysız etkilemektedir. Eğitim sistemi, bu değişimlerden etkilendiği gibi aynı zamanda küreselleşme sürecini etkileme potansiyeline de sahiptir.

Hızlı değişim ve dönüşümün gerçekleştiği günümüz dünyasında küreselleşmenin eğitim sistemlerinde hızlı ve büyük değişimlere yol açacağı ve bu süreç doğrultusunda bir eğitim sisteminin oluşturulmasını zorunlu kılacağı aşikardır (Erdem, 2008; Genç ve Eryaman, 2008; Ilgar ve Ilgar, 2013). Küreselleşmenin eğitime yönelik etkileri göz önünde bulundurulduğunda eğitimin gerek genel amaçlar gerekse de içeriğinin düzenlenmesinde yerel kültür ve değerlerin ortadan kaldırılmasına yol açtığı söylenebilir. Tüm dünyada küreselleşme, hem siyasal hem de kurumsal düzeyde eğitimi önemli derecede etkilerken, buna paralel olarak ülkeler de, eğitim planlamalarını ve politikalarını kendi ihtiyaç ve beklentileri dışında küresel beklentilere de cevap verecek şekilde kurgulamaktadırlar. Bu tarz yeni tip eğitim sistemleri ülkeleri kendi toplumları için nasıl bir insan yetiştireceği noktasında arayışa sürüklemiştir (Cantekin, 2015; Marcuse, 2001; Miser, 2002).

Ekonomik zenginlik bilgi temelli hale geçtikçe ve bilginin üretimdeki rolü arttıkça üniversitelerin bu koşullarda varlıklarını sürdürebilmeleri ve rekabet güçlerini koruyabilmeleri için eğitim sistemlerini küresel değişime uyacak biçimde uyarlamaları ve bunu güvence altına almak için politikalar geliştirmeleri gerekmektedir (Sever ve ark., 2018). Doğan (2002) küreselleşen eğitimde bireylere kazandırılması gereken yeterlikleri öğrenmeyi bilmek; öğrenmeyi öğrenmek; bireysel öğrenmek ve birlikte yaşamayı öğrenmek biçiminde açıklamıştır.

Küreselleşme sürecinde pek çok ülke sözü edilen bireysel özellikleri vatandaşlarına kazandırmak üzere hem kendi karar alma mekanizmaları hem de üyesi oldukları uluslararası organizasyonların yönlendirmeleri doğrultusunda eğitim sistemleri ile ilgili pek çok değişiklik gerçekleştirmişlerdir

(Sever ve ark., 2018). Ancak sürekli değişim, gelişim ve araştırmaya dayalı bir eğitim sistemi oluşturulmasında her ülkenin kendi öz değerlerini ve bölgesel özelliklerini dikkate alması büyük önem taşımaktadır. Küreselleşmeden en çok etkilenen ve buna bağlı olarak da en köklü değişimlere uğrayan yükseköğretim kurumlarında en kilit kavramlar Kalite güvencesi, Hesap verebilirlik, Uluslararasılaşma ve Yaşamboyu öğrenmedir.

Bu çalışma, küreselleşme ile ortaya çıkan üniversitelerimizde eğitim-öğretim ve kalite güvencesi konuları hakkında üniversitemizden örneklemeler yaparak bilgi vermek ve bu konuda yapılmış önceki çalışmaların bir analizini yaparak, yeni eğilimleri tartışmayı amaçlamaktadır.

2. MATERYAL VE METOT

Bu çalışmada yöntem olarak literatür taraması ve üniversitemizde Bologna Süreci ve Kalite Güvencesi çalışmaları ile Programların Tasarımı ve Onayı yöntemlerinde kullanılan uygulamalar ele alınmıştır. Literatür taraması ile güncel konularla okuyucuya bilgilendirme ortamı hazırlanırken üniversitemizden verilen örneklemeler ile ülkemizdeki yükseköğretim kurumlarının eğitim sistemlerini küresel boyutta iyileştirilmek için yapmaları gereken çalışmalar tartışılmıştır.

3. BULGULAR VE TARTIŞMA

Batman Üniversitesi kuruluşundan bu yana, bulunduğu şehir ve bölgenin dezavantajına rağmen, uluslararasılaşmayı geliştirmek için çaba sarf etmekte, kendi eğitim sistemini yurtdışındaki öğrenciler için çekici hale getirmeye çalışmaktadır. Özellikle Erasmus, Mevlana gibi uluslararası değişim programlarını etkin kullanmak amacıyla bulunduğu coğrafya ülkeleri üzerinde uluslararası ölçekte yeni işbirlikleri geliştirmeye çalışmaktadır. Uluslararasılaşma bakımından, küresel bağlamdaki en önemli gelişmelerden biri Bologna Süreci olmuştur. Bu Süreçte yükseköğretimin uluslararasılaştırılması için belli etkinlik alanları tanımlanmış ve bu etkinlik alanlarında yapılacak çalışmalarla sürecin benimsenmesi amaçlanmıştır. Bologna Süreci'nin bir yansıması olarak uluslararası yeterlik çerçevesi kapsamında üniversitemiz programları yeniden düzenlenmiş, programlar Avrupa Kredi Transfer Sistemi'ne (AKTS) uyumlu hale getirilmiş ve mezun olan öğrencilere diploma eki verilmesi uygulaması başlatılmıştır. Üniversitemiz 2011 yılından itibaren tüm programlarında Bologna Süreci kapsamında program çıktıları, öğrenme çıktıları, AKTS tablosu, ölçme ve değerlendirme tablosu vb. bilgilerin yer aldığı «Ders Bilgi Paketlerini» Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesi'ne uygun olarak hazırlayarak web sayfası üzerinden Türkçe ve İngilizce olarak yayımlamaktadır (<https://obs.batman.edu.tr/oibs/bologna/>).

Bu süreç içerisinde Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından üniversitelerimizde Kurumsal Dış Değerlendirme Programının faaliyete girmesiyle birlikte üniversitemizde Kalite Koordinatörlüğü kurulmuş ve bu koordinatörlüğe ait komisyon ve alt komisyonlar kurulmuştur. Bu komisyonların koordineli çalışmaları sonucunda oluşturulan üniversitemizin eğitim ve öğretim politikası içerisinde

- Ulusal ve uluslararası eğitim işbirliklerini güçlendirerek evrensel bilim anlayışına uygun eğitim-öğretim hizmetleri sunmak,
- Öğrenci merkezli eğitim-öğretim anlayışı benimseyerek, öğrencinin öğrenmesini desteklemek amacıyla bilimsel ve teknolojik imkanlar sağlamak,

- Eğitim-öğretim süreçlerini paydaşların katılımıyla, ulusal ve uluslararası işbirliklerinden faydalana-rak sürekli olarak iyileştirmek,
- Öğrencilere, mezuniyet sonrasında ulusal kalkınma çabalarına etkili bir biçimde katılabilecekleri yüksek kalitede bir eğitim sunmak,
- Öğrencilerin sosyo-kültürel becerilerinin artırılması için, üniversite seçmeli ders havuzu oluşturmak,
- Uzaktan eğitim ile eğitimde erişebilirlik fırsatı sunmak,
- Çalışanların ve öğrencilerin uluslararası değişim programlarına katılımını destekleyerek üniversite-mizin ve ülkemizin uluslararası alanda tanınırlığına katkıda bulunmak

Bu politikalar geliştirilmiş ve bu politikaların büyük bir çoğunluğu başarı ile uygulamaya konulmuş-tur. Ayrıca eğitim-öğretimde olması gereken Kurumsal Dış Değerlendirme ölçütlerinden Programla-rın tasarımı ve onayı; Öğrenci Merkezli Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme; Öğrencinin Kabulü ve Gelişimi, Tanınma ve Sertifikalandırma; Eğitim-Öğretim kadrosu; Öğrenme Kaynakları, Erişilebilirlik ve Destekler gibi ölçütler başarılı bir şekilde uygulanırken, sadece Programların Sürekli İzlenmesi ve Güncellenmesi ölçütü henüz tam anlamı ile uygulanamamıştır.

Eğitim sistemimizin küresel boyutta iyileştirilmesi çalışmalarında yükseköğretim kurumumuzun be-lirttiği kalite güvence sistemine ilişkin göstergeler esas alınarak üniversitemizde öğrencilerin sürece aktif katılımı sağlanmış, mezun takip sistemi kurulmuş, program yeterliliklerine ulaşılma düzeyleri izlenmekte, ölçme ve değerlendirme her ders için program çıktılarını yansıtabilecek şekilde yapılmakta ve web sayfasında yayınlanmaktadır. Ayrıca yine bu göstergelere uygun olarak üniversitemiz üst yö-netimi tarafından program akreditasyonları desteklenmektedir. Üniversitelerimizde kalite güvence sisteminin en önemli göstergelerinden biri öğrencilerin mezun olduklarında hedeflenen yeterliliklere ulaşabilmesinin güvence altına alınmasıdır.

4. SONUÇ

Dünyamız değişik insanlar, farklı sosyal ve kültürel gereksinimler, yeni yaşam tarzları ve farklı alış-kanlıkları ile giderek çeşitlenen ve farklılaşan bir yaşama doğru kaymaktadır. Giderek farklılaşan ve dağılma eğilimi gösteren toplumsal çevrenin bütünlüğünü koruma ve sürdürme sorunu ortaya çıkmaktadır (Balay, 2004). Ancak Balcı (1995)'nin de belirttiği gibi farklılaşma ne kadar fazlaysa bütünlüğü sağlamak da o derece zor olmaktadır. Özellikle küreselleşmeyle birlikte eğitim tüm dün-yada stratejik bir yatırım alanı haline gelmiştir (Çınar, 2009). Küresel güç olmak isteyen ülkeler en iyi eğitim sistemine sahip olmalılar.

Her değişim ve dönüşümün olumlu ve olumsuz etkileri olduğu gibi küreselleşmenin de eğitim sis-temine olumlu ve olumsuz etkileri vardır (Bilhan, 1996; Tezcan, 1996; Balay, 2004). Araştırmacılara göre sadece seçkin bir kesimin eğitilmesinin çıkar yol olmadığı, kalkınma için halkın tabanına kadar ulaşan bir eğitim sistemiyle kitlesel olarak yetişmiş nitelikli nüfusa ihtiyaç olduğu gerçeği kavran-mıştır. İnsanlar arasında yeni ve ortak yaşam biçimleri belirmeye başlamış, ortak eğitim politikaları yoluyla ülke vatandaşları arasında ortak kavrayış ve anlayışlar gelişmiştir. Dünyada eğitim sürecine katılan insanların sayısı giderek artmakta ve eğitim kurumları teknolojik imkânları kullanarak bu insanların bilgi ve beceri düzeylerini yükseltmektedirler. Ancak tüm bunlara karşı eğitimden yarar-lanmayanların sayısında bir azalma değil, artma olduğu ileri sürülmüştür (Bilhan, 1996; Tezcan, 1996; Balay, 2004).

Balay (2004)'a göre geleceğin işgücünü hazırlamada eğitim kurumlarına büyük iş düşecektir. Araştırmacı gelecekte çalışanlardan sadece iş değil, sosyal yaşama ilişkin sorumluluklar bakımından da ciddi beklentiler olacağından eğitim kurumlarının, mesleki ve teknik eğitimin yanı sıra, moral ve etik eğitime de yer vermek durumunda kalacaklarını belirtmiştir. Böylece öğrenme okul duvarlarını aşacak, coğrafi ve kültürel sınırlar öğrenmede engelleyici olmaktan çıkacak, üniversiteler öğretmen yetiştirme programlarını yeniden gözden geçirecek, bireylerin birden fazla dili öğrenip konuşabilmesi önemli hale gelecektir (Balay, 2004).

Y aman'a (2016) göre eğitimle ilgili konularda ülke sınırları aşılmış; küresel birey yetiştirme kaygısı ön plana çıkmıştır. Küresel birey yetiştirilme kaygısı; Bologna süreci, Erasmus hareketliliği, yurt dışında eğitim gibi pek çok uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yine UNESCO tarafından tüm dünya bireylerinin eğitim hakkından yararlanması çalışmalarına hız verilmiştir.

Üniversitemizde Program Yeterliliklerine ulaşmış ulaşılmadığının izlenmesi yeni bir üniversite olmamız, bazı programlarımızın ve mezun takip sistemimizin yeni açılmış olması sebebi ile tam olarak gerçekleşmemiştir. Ayrıca Ölçme ve Değerlendirmenin Program Çıktılarını yansıtacak şekilde olmasına yönelik kontrollerde, birçok programda maalesef kontrol edilmeyen göstergelerin başında gelmektedir. Bu eksikliklerin akreditasyon çalışmalarının teşvik edilmesi ile birlikte ortadan kalkacağı unutulmamalıdır.

Tüm üniversitelerimizde olduğu gibi Batman Üniversitesinin de küreselleşme sürecinde eğitim sistemi geliştirmek ve iyileştirmek için önemli adımlar attığını söyleyebiliriz. Ancak eğitim sistemi ürünlerini uzun süre sonunda veren bir sistem olduğundan yapılan değişikliklerin yansımalarını almak için bir süreye ihtiyaç olduğu kaçınılmazdır.

Bununla birlikte, her ülkenin kendi kültürel, sosyal, ekonomik ve siyasal yapısıyla göz ardı edemeyeceği küresel gerçekleri vardır. Bu noktada yapılacak çalışmalarda kendi öz değerlerini ve özelliklerini göz önünde tutması ancak küresel gereklilikleri de göz ardı etmeyerek ilerlemesi gerekmektedir. Böylece küreselleşmenin en fazla eleştirildiği noktalardan biri olan geleneksel değerlere zarar vermesi boyutu ortadan kalkacaktır. Hızla küreselleşen dünyada, üniversitemiz eğitimi zaman ve mekândan bağımsız olarak yaşam boyu sürdürebileceği, bireylere eleştirel, yaratıcı ve yansıtıcı düşünmeyi, bilgiye ulaşma ve sentezleme becerisi kazandırmayı amaç edinen doğrultuda çalışmalarını kararlılık ile devam ettirmektedir.

5. KAYNAKLAR

Balay, R. (2004), Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, Cilt: 37, Sayı: 2, 61-82.

Balcı, A. (1995). Örgütsel Gelişme. Ankara: Pegem Personel Eğitim Merkezi Yayın No: 18.

Bilhan, S. (1996). Küreselleşme ve Ulusal Değerler. Türkiye 2. Eğitim Felsefesi Kongresi (23-26 Ekim). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 177-185.

Cantekin,Ö. F. (2015), Küreselleşme ve Eğitim: “Homo Economicus” Eğitim Anlayışının Dönüşümü, Akademik Hassasiyetler, 43-71.

Doğan, E. (2002). Eğitimde Küreselleşme. Eğitim Araştırmaları 6: 87-98.

Erdem, 2008; Öğretmen Görüşlerine Göre Dil Bilgisi Konularının Öğretilme Güçlükleri, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, Cilt 6, Sayı 1, 85-105

Genç, S. Z., Eryaman, M. Y. (2008). Changing values and new education paradigm. Journal of Social Sciences of the Afyon Kocatepe University, 9(1), 89-102.

İlgar, M. Z., İlgar, S. C. (2013). Nitel bir araştırma deseni olarak gömülü teori (temellendirilmiş kuram). İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 2(3), 197-247

Marcuse, W. R. (2001), One dimensional Society in the Twenty First Century, Administrative theory & Praxis, Vol 33, No 2, 169-191

Miser, R. (2002). Küreselleşen Dünyada Yetişkin Eğitimi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 35: 1 (2), 55-60.

Sever, D., Baldan, B., Tuğlu, B., Kabaoğlu, K. ve Hamzaj, Y.A. (2018): Küreselleşme Sürecinde Eğitim Alanında Atılan Adımlar: Türkiye ve Eğitimde Başarılı Ülke Örnekleri. İlköğretim Online, 2018; 17(3): s. 1583-1603.

Tezcan, M. (1996). Küreselleşmenin Eğitimsel Boyutu. Türkiye 2. Eğitim Felsefesi Kongresi (23-26 Ekim). Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 187-195.

Toulmin, S. (1999). The ambiguities of globalization. Futures 31, 905-912.

**Batman Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Elektrik ve Elektronik Mühendisliği
Bölümü, Batman**
omerfaruk.ertugrul@batman.edu.tr

Özet

Akademik yükselme kriterleri, akademik teşvik ve yayın teşvik sistemleri ülkemiz kaynaklı makale sayısını artırmıştır. Bu akademik çalışmalar, ulusal veya uluslararası birçok dergide basılmakta ve paylaşılmaktadır. Bilimsel çalışmaların sanayiye uygulanması katma değer üreten yeni sistemlerin/ cihazların geliştirilmesine olanak sağladığından ülkenin ekonomisine katkı sağladığı gibi ayrıca yeni bilimsel araştırmalar için de fon sağlanmasına neden olmaktadır. Bu ve benzeri sebeplerle üniversite-sanayi işbirliklerine önem vermektedir. Öte yandan artan bilimsel makale sayısı sanayide yeni patent sayısı veya yeni üretilen ürün sayısı göz önüne alındığında aynı oranda yansımadığı görülmüştür. Bu çalışmada bu sorunların en başında yer alan etik sıkıntılar değerlendirilmiş ve araştırmacılar için yol gösterici bir yaklaşım önerilmiştir. Bu yaklaşım özetle, akademik çalışmaya başlamadan önce konuyla ilgili ciddi bir literatür taraması gerektirdiği, ürünleşme potansiyeli olan araştırmalar için üretilecek ürüne ait ulusal ve uluslararası patent veya faydalı model olup olmadığının sorgulanması, yapılacak testler canlılara ilişkin herhangi bir girişimsel veya girişimsel olmayan çalışma yapılacak ise etik kurul onayının alınması ve üretilecek ürüne ilişkin ilgili yasal mevzuatların kontrol edilmesi gerekmektedir. Ayrıca bilimsel araştırma daha önce belirlenmiş seviyede başarıya ulaştığında ürünün patentleştirilmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bilimsel araştırma, Sanayi, Etik, Patent.

Scientific Research, Industry and Ethics at Universities

Abstract

Academic promotion criteria, academic incentives, and publication incentive systems have increased the number of published articles originating from our country. These academic researches are published and shared in many national or international journals. As the application of scientific researches to the industry enables the development of new systems/devices and it contributes to the economy of the country and also provides funding for new scientific researches. For these and similar reasons, university-industry collaborations have major importance for researchers. On the other hand, considering the increasing number of scientific articles, the number of new patents or the number of newly produced products in the industry did not increase in the same ratio. In this study, ethical problems, which are at the top of these problems, were evaluated and a guiding approach was proposed for the researchers. To summarize this approach, it requires a serious literature search before the academic study, it is necessary to question whether there is a national and international patent for the potential product, furthermore, if any invasive or non-invasive studies on living things will be conducted, an ethical approve must be provided and the relevant legal regulations regarding

the potential product should be checked. Also, when scientific research reaches a predetermined level, the potential product must be patented.

Keywords: Scientific research, Industry, Ethics, Patent

1. GİRİŞ

Bilime katkı sağlamak amacıyla yapılan sistematik çalışmaya/araştırmaya bilimsel çalışma denir (Çaparlar ve Dönmez 2016). Üniversitelerin marka değeri akademik performansı ile ilişkilidir (Erarslan, 2015). Akademik performansı belirlemek için ise çeşitli parametreler kullanılmaktadır (Ertekin, 2014). Bunlardan birisi de akademik makalelerdir. Ülkemizde bilimsel çalışma türlerinden olan akademik makaleler çeşitli mekanizmalar ile desteklenmektedir. Bu mekanizmalar akademik makalenin basıldığı derginin etki faktörüne ve tarandığı veri tabanına göre değerlendirilebilecek hassasiyete sahiptir (Ör., SSCI/SCI-E, TR Dizin, uluslararası ve ulusal indeksli makaleler). Bu mekanizmalara örnek olarak üniversitelerin akademik yükselme ve atama kriterleri, akademik teşvik sistemi, akademik yayın teşvik sistemi ve bazı üniversitelerin lisansüstü eğitimde mezuniyet kriterleri sayılabilir.

Bu süreç içerisinde gerekse teşvik mekanizmalarındaki engelleyici düzenlemeler ve etik kurallara ilişkin özellikle (1) eğitim-öğretim, (2) lisansüstü tez danışmanlığı, (3) bilimsel jüri üyeliği /dergi hakemliği alanında eğitim (Erdem, 2012) akademik makalelerden en temel etik problemlerden biri olduğu belirtilmektedir. Mevcut mekanizmalara ilaveten artan akademik makale sayısı ve bu çerçevede intihal tespiti önleyici uygulamalar ile ilgili birçok yeni mekanizma önerilmiştir (Yaşar, 2018) ve önemine binaen bu alanda birçok çalışma yapılmıştır (Aydın, 2007; Uçak ve Birinci, 2008). Mevcut çalışmalar ve faal mekanizmalar akademik çalışmalarda intihal alanında bir farkındalık ve bilgi birikimi oluşumuna neden olmuştur.

Bir dönem sadece mesleki eğitime odaklanmış olan üniversiteler geçen zaman zarfında akademisyenlerin eğitim faaliyetlerinin yanı sıra akademik araştırmaya ya da diğer bir tabirle bilime katkı yapmaya odaklanmıştır. Şu anda ise bilimin katma değer üretmesi akademisyenlerden beklenmektedir. Ancak, artan akademik makale sayısı patent sayısına veya bilginin sanayiye uygulanmasına yansımamaktadır. Bu çalışmada bunun akademik bilginin sanayiye uygulanması önündeki temel problemlerin detaylı olarak irdelenerek pratik çözümler önerilmiş ve akademik makaleden (bilgiden) patente ve oradan da bilginin sanayiye uygulanması sürecine kadar olan kısım detaylandırılmıştır. Bu çalışma özellikle akademisyenlerin ürün üretimi konusunda küçük bir rehber olması planlanmaktadır.

2. ÜNİVERSİTE SANAYİ İŞBİRLİĞİNİN ÖNEMİ

Üniversiteler toplumsal katkının en önemli dinamiklerinden biridir (Çelik ve Gür, 2014). Eğitimin topluma kattığı eğitsel ve sosyolojik katkıların yanında bulunduğu şehrin sanayisine ve kalkınmasına direkt olarak katkı sağlamaktadır (Çakmak, 2008). Mevcut dönemde üniversiteler stratejik bir planlama içerisinde akademik performansı artırmak ve sanayi ile işbirliğini geliştirmeyi hedeflenmektedirler (Eren vd., 2014). Bu sebeple üniversiteler bünyesinde üniversite sanayi işbirliği platformları oluşturulmakta ve TÜBİTAK, KOSGEB ve benzeri kuruluşlar tarafından bu işbirliği desteklenmektedir. Üründen elde edilecek katma değer ve bilgiye dayalı sanayide üretimin gerçekleştirilmesi için firmalarca nitelikli personel istihdamı gerçekleştirmek ve bu personellerce ürün geliştirecek potan-

siyele ulaşmalarını için gerekecek eğitim ve zaman sebebiyle oluşacak yüksek maliyetlere alternatif olarak üniversitelerin sanayiye destek vermesi ile sağlanabilmektedir. Bu perspektifte üniversite sanayi işbirliği en önemli marka bileşenlerinden ve kalkınmanın en önemli temel taşlarından biri haline gelmiştir (Kiper, 2010; Göker, 2000; Işık ve Çiçek, 2016).

Üniversite sanayi işbirliği temelde: (1) katma değer üreten yeni sistemlerin/cihazların geliştirilmesi, (2) yeni bilimsel araştırmalar için de fon sağlanması, (3) ülkenin ekonomisine katkı sağlanması ve (4) Yeni akademik araştırmalar için motivasyon kaynağı olması sebepleri ile önemlidir.

3. FİKİRDEN ÜRÜNE

Akademik araştırma kültürünün oluştuğu ülkemizde ürün tasarımına ilişkin hala birçok ön değerlendirme basamağı ihmal edilmekte ve bu sebeple zaman ve enerji kaybı yaşandığı gibi yaptığı proje başvuruları ret edildiği için birçok proje fikri hiç başlamadan rafa kaldırılmaktadır. Fikirden ürüne geçiş için özetle aşağıdaki adımların takip edilmesi zaman kazancı açısından gerekmektedir.

- a. Fikir: bir ürünün tasarlanması ve geliştirilmesi için en önemli birleşen olup akademik araştırma temelli olması ürünün katma değeri artıran en temel faktörlerden biridir.
- b. Ön araştırma: ön araştırma aşağıdaki adımlardan oluşmalıdır.
- i. Literatür araştırması: ürüne veya üründe kullanılacak teknolojik yenilikleri içerir akademik çalışmaların taranması,
- ii. Etik açıdan yapılabilirlik: eğer gerekiyorsa (aşağıda özet olarak verilmiştir) etik kurul onayı alınması,

Etik kurul gerektirmeyen çalışmalar: herhangi bir canlıyla direkt olarak ilişkili olmayan çalışmalar için etik kurul onayına gerek yoktur.

Etik kurul onayı gerektiren çalışmalar: canlılarla ilişkili tüm çalışmalarda etik kurul onayı almak gereklidir. Bu etik kurul gerektiren çalışmalara örnek olarak anket, kan ve benzeri örneklerin toplanması, ameliyat gereksinimleri ve benzeri çalışmaların yürütülen proje/araştırmalar gösterilebilir. Yapılacak çalışmalara göre girişimsel veya girişimsel olmayan etik kurul onayları alınması gereklidir.

- Girişimsel etik kurul onayı: canlılara fiziksel bir müdahale gerektirmeyen anket veya biyolojik sinyallerin okunması ve benzeri faaliyetlerin yapılabilmesi için gereklidir.
- Girişimsel olmayan etik kurul onayı: canlılara fiziksel bir müdahale gerektiren doku örneği alma veya tedavi süreçleri ve benzeri faaliyetlerin yürütülebilmesi için gereklidir.

- iii. Patent araştırması: fikri ve sanai hakların araştırılması

Patent veya faydalı model bir ürünün başka firma tarafından üretilmesine karşı korumaktadır. Bu sebeple korunan bir ürün tamamen tekrar geliştirilse dahi bir ürünün başka bir firma tarafından ticarileştirilememektedir.

Patent: Daha önce kimse tarafından bilinmeyen bir ürün ortaya çıkaran, üretim, yönetim sistemi bulan icat eden kişiye, icada konu ürünü belirli bir süre ile üretme, kullanma, satma, ihraç veya ithal etme hakkını elde etme sürecine patent denir. Ürünü 20 yıl boyunca korumaktadır.

Faydalı model: Daha önce kimse tarafından bilinmeyen bir ürün ortaya çıkaran, var olan bir üründe geliştirme ortaya koyarak üretimde veya işleşte yenilik sağlayan, bulan icat eden kişiye, icada konu ürünü belirli bir süre ile üretme, kullanma, satma, ihraç veya ithal etme hakkını elde etme sürecine faydalı model denir. 10 yıl boyunca ürünü korumaktadır.

iv. Pazar araştırması: Ürüne ilişkin satılabilirlik ve rakip araştırması

Pazar Araştırması, potansiyeli olan iç ve dış pazarları tespit etmek üzere, sistematik bilgi toplamayı ve analiz etme sürecini içerir. Pazar araştırması şirketlere potansiyel işleri belirlemeye ve olası hatalardan kaçınmayı sağlar. Potansiyel fırsatların mevcut olduğu ve pazara yeni girecek olan ürünler için engel teşkil eden pazarları açığa çıkarır. Potansiyel müşteriler, rakipler, dağıtım yapısı, pazar eğilimleri, pazar ihtiyaçları, teknik ihtiyaçlar ve pazara giriş koşulları hakkında temel bilgileri sunar. Bu araştırmanın akabinde potansiyel teşkil etmeyen pazarlara girmekten kaçınılarak kazanılan zaman, enerji ve maliyet kapsamında önemlidir.

c. Mevzuat: bazı ürün türleri her ülkede değişebilen ve söz konusu ülkece belirlenmiş mevzuatlar kapsamında ancak pazara sunulabilmektedir. Başta medikal alanında olmak üzere neredeyse tüm ürünlerin pazara sunulması için sahip olması gereken sertifikalar ve geçmesi gereken test süreçlerinin ürünleşmeye başlanmadan önce değerlendirilmesi ve ticarileşme öngörülerinin bu kapsama hazırlanması önemlidir.

d. Araştırma - geliştirme: özellikle bilgi tabanlı ve katma değer üreten ürünlerin piyasaya sunulması aşamasında ürünü mükemmelleştirmek ve kullanılabilir hale getirmek için gerekli olan çalışmalar bütününe verilen isimdir. Birçok ar-ge yaklaşımı bulunmakta olup en yaygın kullanılan yaklaşım V tipi ar-ge yaklaşımıdır. V tipi ar-ge temelde:

i. Prensipler: sistemin minimum gereksinimleri ve kesin faydası temel alınarak gereklilikler belirlenmesi

ii. Doğrulamalar: doğrulama yapılması için öncelikle prototip geliştirilmesi gereklidir. Daha sonra bu prototip kullanılarak test veya simülasyon yapılarak prototipteki eksikler veya fazlalıklar belirlenmeli ve bu çerçevede yeni bir prototip üretilerek tekrar doğrulama yapılmalıdır. Bu yeni prototip üretimi ve doğrulama aşaması ideal prototip tasarımına ulaşınca kadar devam etmelidir.

iii. Son Ürün: ideal prototip artık ürün ismini almakta olup bu ürün piyasaya sürülmeden önce saha testleri ve işletme koşullarına göre değerlendirilmelidir.

e. Ürün: ürünün tüm testleri geçmesine müteakip ürüne ilişkin ilgili fikri ve sanai hakları açısından koruma altına alınmalıdır. Ürünleşmenin sonuçlarında: (1) ticari ürün, (2) fon kaynakları, (3) şirketleşme ve (4) tanınırlık açısından önemli bir bileşendir.

Özellikle bilişim teknolojilerindeki gelişmeler literatür ve patent taraması için kullanılan süreyi eskiye oranla bayağı kısaltmıştır (Gökşen, 2009). Ayrıca artık kişiselleştirilmiş sanal araştırma ortamlarının oluşturulmasına olanak sağlayacak şekilde teknolojik ilerlemeler meydana gelmiş olması prototip doğrulama işlemlerini ciddi oranda rahatlatmıştır (Mutlu, 2013).

4. TARTIŞMA

Birçok çalışmanın gündelik hayata yansımaları uzun zaman alabilmektedir. Ancak günümüzde artık bilimsel çalışmaların sanayiye yansımaları ve ürüne dönüşmesi beklenmektedir. Ürünleştirme süreci bilimsel araştırmanın ileri seviyesi olarak ta görülebilir. Bu süreç konusunda ise kültürün akademik çevrede yerleşmemiş olması birçok soruna neden olmaktadır. Bu sorunlara örnek olarak yeni ürün üretimine dönük araştırma-geliştirme faaliyetleri içeren projelerin bilimsel olarak değerlendirilmesindeki bakış hataları nedeniyle birçok proje hayata geçmeden reddedilmekte ya da proje için yapılan zamansal veya maddi yatırımlara rağmen ürün hukuki sebeplerle pazara çıkamamaktadır. Bu tip kayıpların azalması için ürünleşme sürecinin yönetimi ve bu sürecin sistematik olarak ilerlemesi elzemdir. Bu çalışma ürünleşmeye ilişkin kültürün oluşması ve akademik bilgi birikimine dayalı katma değerli ürün üretiminin aşamaları detaylandırılmıştır.

5. SONUÇ

Akademik dünya evrilmekte ve üniversitelerin performans parametrelerinin değişmesine müteakip akademisyenlerden beklentiler her geçen gün artmaktadır. Akademisyenlerin akademik araştırma ve bilime katkısına ilaveten artık yapmış oldukları araştırmalar sonucu elde ettikleri bilgi birikimi ile sanayiye destek vererek ülke ekonomisine katkı sağlamaları veya en azından yapmış oldukları çalışma sonucunda elde edilen ürünü patentleyerek koruma altına almaları ve bu yolla bu fikrin sanayiye destek olması beklenmektedir. Ürünleştirme süreci ise bir akademik araştırma sürecine göre çok daha fazla parametre (pazar analizi, mevzuat kontrolü, fikri ve sanayi hakları) içeren bir süreç olması sebebiyle akademisyenlere daha karmaşık gelmektedir. Bu sürecin tahmin edildiği kadar karmaşık olmadığı ancak farklı bir iklim olması nedeniyle dikkat edilmesi gereken basamaklar içerdiğini göstermektedir.

6. KAYNAKLAR

Yaşar, E. (2018). Akademik intihal, nedenleri ve çözüm önerileri. Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi, 1(1), 34-44.

Gökşen, V. T. Y. (2009). Bilişim Teknolojilerinin Üniversitelerde Etkin Kullanımı Üzerine Bir Çalışma. Journal of Yaşar University, 4(14), 2237-2256.

Mutlu, M. E. (2013). Kişisel Araştırma Ortamları. Akademik Bilişim. 1-7.

Erarslan, I. (2015). Üniversitelerin Uluslararası Görünürlüğü: Akademik Performans Ve Üniversite Marka Değeri İlişkisi. Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 8(1), 37-47.

Kiper, M. (2010). Dünyada ve Türkiye’de üniversite-sanayi işbirliği. Birinci Baskı, Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı, Ankara.

Göker, A. (2000). Ulusal inovasyon sistemi ve üniversite-sanayi işbirliği. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Geleneksel Bahar Paneli IV: Bilimsel Araştırmada Üniversite-Sanayi İşbirliği, 20, 1-9.

- Erdem, A. R. (2012). Bilim insanı yetiştirmede etik eğitimi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 25-32.
- Uçak, N. Ö., & Birinci, H. G. (2008). Bilimsel etik ve intihal. *Türk kütüphaneciliği*, 22(2), 187-204.
- Aydın, E. (2007). Bilim, araştırma ve etik. *Türk Hijyen ve Deneysel Biyoloji Dergisi*, 64(2), 47-53.
- Çakmak, Ö. (2008). Eğitimin Ekonomiye ve Kalkınmaya Etkisi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 33-41.
- Eren, V., Orhan, U., & Dönmez, D. (2014). Üniversitelerde stratejik planlama süreci: Devlet ve vakıf üniversitelerinde karşılaştırmalı bir araştırma.
- Çaparlar, C. Ö., & Dönmez, A. (2016). Bilimsel Araştırma Nedir, Nasıl Yapılır?. *Turk J Anaesthesiol Reanim*, 44, 212-8.
- Ertekin, C. (2014). Bilimsel araştırma ve bilimsel performans ölçümü. *Türk Nöroloji Dergisi*, 20(2), 32-36.
- Işık, M., & Çiçek, B. (2016). Üniversite Sanayi İşbirliğinin Kalkınma Üzerindeki Etkisi: Bitlis ve Muş İli Örneği. *ÜNİDAP Uluslararası Bölgesel Kalkınma Konferansı (Muş-2016)*, 470-484
- Çelik, Z., & Gür, B. S. (2014). Yükseköğretim Sistemlerinin Yönetimi ve Üniversite Özerkliği: Küresel Eğilimler ve Türkiye Örneği. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 4(1), 18-27

Üniversitelerin Yerel Kalkınmadaki Rolü: Sosyal Sorumluluk ve Toplumsal Katkı Üzerine Bir Çözümleme

Halil İbrahim AYDIN

Batman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü,
Batman
hiaydin12@gmail.com

Özet

Büyüme olgusu en yalın hali ile gayri safi milli hasıla veya kişi başına gelirdeki artış şeklinde ifade edilirken, kalkınma kavramı ise büyümeyi de içine alan sosyal, siyasal, kültürel yaşamdaki değişme ve gelişmeler olarak açıklanabilmektedir. Bir ülkenin kalkınması için bölgesel dengesizliklerin minimize edilmesi büyük önem ihtiva etmektedir. Bu bağlamda genelden özele doğru bir yaklaşımla özellikle yerel kalkınmanın gerçekleşmesi hem bölgesel kalkınmaya hem de ulusal kalkınmaya değer sağlamaktadır. Yerel kalkınma sürecinde ise önemli bir aktör olan üniversiteler kilit rol üstlenmektedir. Üniversitelerin bulundukları bölgede iktisadi bir canlılık sağladığı aşikardır. Ekonomik faydasının yanı sıra özellikle üniversiteler, öğrencilerin eğitim süreci, kütüphaneleri, sosyal etkinlikleri, öğrenci kulüpleri, seminerler, konferanslar ve benzeri etkinliklerle salt kendi öğrencisine değil, aynı zamanda bulundukları şehrin dokusuna da katkı sağlamaktadır. Tam da bu noktada üniversiteler yapacakları sosyal sorumluluk ve toplumsal katkılarla sosyal, kültürel hayata dokunmakta, yerel kalkınma sürecinde pozitif etki oluşturmakta, sosyoekonomik ve sosyokültürel hayata değer sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yerel Kalkınma, Üniversiteler, Sosyal Sorumluluk, Toplumsal Katkı.

The Role of Universities in Local Development: An Analysis on Social Responsibility and Social Contribution

Abstract

While the phenomenon of growth is simply explained the gross national product or increase in per capita income, the concept of development can be explained as changes and developments in social, political and cultural life which includes growth. Minimizing regional imbalances is crucial for a country's development. In this concept, particularly realization of local development, with a general to specific approach, provides value for both regional development and national development. Universities which is an important actor in the local development process play a key role. It is obvious that universities provide an economic vitality in the region they are in. In addition to their economic benefits, universities not only contribute to their students, but also they contribute to the structure of cities with their educational process, libraries, social events, student clubs, seminars, conferences and similar activities. At this point, universities touch social and cultural life with their social responsibility and social contributions and create a positive impact in the local development process and offer value to socioeconomic and sociocultural life.

Keywords: Local Development, Universities, Social Responsibility, Social Contribution.

1. GİRİŞ

Tüm ülkelerin ortak hedefi büyümek ve gelişmektir. Bu ortak hedefi sağlamak için ilk etapta büyüme akabinde kalkınma süreci için adımlar atılmaktadır. Hiç şüphe yok ki ulusal kalkınmanın gerçekleşmesi için bölgesel dengesizliklerin minimize edilmesi büyük önem taşımaktadır. Bölgesel kalkınma içinde yerel kalkınmanın gerçekleşmesi hayati öneme sahiptir. Tam da bu noktada bölgelerin ayrı ayrı kalkınması ile bölgesel kalkınma ve çarpan etkisi ile ulusal kalkınma gerçekleşecektir. Yerelden başlayan kalkınma yolculuğunda üniversitelere büyük görev düşmektedir. Evrensel bilim yuvası olan üniversitelerde yapılan eğitim öğretim faaliyetleri ve araştırmanın ötesinde topluma hizmet sunması yerel kalkınma için kritik öneme sahiptir. Bulundukları bölgelerde ekonomik katkılarının yanı sıra sosyal ve kültürel hayata da dokunan üniversiteler kalkınma yolculuğunda önemli yapı taşları haline gelmiş bulunmaktadır. Üniversiteler gerek kendi gelişim yolculuğunda gerekse yerel kalkınmanın gerçekleşmesinde mutlak suretle sosyal sorumluluk ve toplumsal katkıyı göz önüne almalıdır. Bu gereklilik çalışmanın da konusunu teşkil etmektedir.

Bu çalışmada girişe müteakip yerel kalkınmanın kavramsal çerçevesi çizilmiştir. Akabinde üniversitelerin yerel kalkınmadaki rolü detaylandırılmış ve üniversitelerin sosyal sorumluluk ve toplumsal katkısı üzerine çözümlemeler yapılmıştır. Son kısımda ise sonuç ve değerlendirmelere yer verilerek, politika önerilerinde bulunulmuştur.

2. YEREL KALKINMA KAVRAMI

Kalkınma kavramının açıklanmasından önce büyüme kavramının tanımlanması önem ihtiva etmektedir. Bu bağlamda, büyüme olgusu fert başına reel hasılda meydana gelen sürekli yükseliş şeklinde ifade edilebilmektedir (Ünsal, 2007: 11). Kalkınma ise sadece üretimin ve kişi başına düşen gelirin artması anlamına gelmeyip, gelişmekte olan ülkelerde iktisadi, sosyal ve kültürel dokunun da revize edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Han ve Kaya, 2012: 2). Diğer bir ifade ile kalkınma kavramı, üretim ve kişi başına ulusal gelirin yükselmesi ile beraber, iktisadi ve sosyokültürel yapının da değişmesi şeklinde açıklanabilmektedir. Bir diğer ifade biçimiyle kalkınma olgusu, bir ülkenin yapısal niteliklerinin pozitif biçimde değişmesi anlamına da gelmektedir. Bölgesel kalkınma olgusu ise bir bölgenin veya yörenin refah seviyesindeki yükselme şeklinde ifade edilebilmektedir (Yıldız ve Talih, 2011: 273). Yerel Kalkınma kavramı özellikle son yıllarda çok sık kullanılan bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ulusal kalkınmanın bir alt bileşenini bölgesel kalkınma oluştururken, bölgesel kalkınmanın alt bileşenini de yerel kalkınma oluşturmaktadır. Yerel kalkınma anlayışının iyi uygulanabilmesi için Birleşmiş Milletler tarafında gündeme getirilen “Yerel Gündem 21” ile yerel kalkınmanın diğer vazgeçilmezleri olan katılım ve yetkinin yerele devri söz konusu olmaktadır (Zengin vd., 2014: 104). En yalın hali ile yerel kalkınma kavramı, yerelin sosyo-ekonomik, kültürel ve siyasal düzlemde gelişiminin merkezin ve yerelin işbirliğinde gerçekleştirilmesi şeklinde açıklanabilmektedir (Eroğlu, 2010: 45). Bu anlamda yerelde üniversitelerin sosyal, ekonomik ve kültürel hayata sağlayacağı katkılar büyük önem ihtiva etmektedir.

3. ÜNİVERSİTELERİN YEREL KALKINMADAKİ ROLÜ

Günümüzde üniversiteler, eğitim ve araştırmanın yanında iktisadi ve sosyal gelişmeye sundukları katkılar ile katalizör şeklinde görülmektedir. Yapılan araştırmalarda da üniversitelerin yerel kalkınmanın motoru olarak kilit rolleri üzerinde durulmuştur. Üniversitelerin yerel kalkınmaya sağladıkları katkılar, ekonomik kurum ve bilgi üreticisi ile beşeri sermaye yetiştiricisi, ağlar kurucusu ve yöneticisi rolleri ile irdelenmiştir. Bunlardan ilk ikisi, iktisadi; diğerleri ise, sosyo-kültürel unsurlara odaklanmıştır (Çelik, 2019: 44). Üniversiteler, bulundukları bölgelere bir takım katkılar sunmaktadır. Bunlar (Yıldız ve Talih, 2011: 273-274);

- İktisadi alanda; bölgesel gelir, bölge ekonomisi ve işgücü hareketliliği sağlamak,
- Sosyal ve fiziksel altyapı alanında; konut, sağlık, iletişim, taşımacılık hizmetlerinin iyileşmesi,
- Yaşam kalitesinin ve kültürel etkinliklerin yükselmesi,
- Demografik yapının iyileşmesi; eğitime katılma oranında yükselme, doğum ve ölüm oranlarında değişme, göçün düşmesi

Üniversitelerin yerele yukarıda belirtilen şekilde katkılar sağlanacağı beklentisi 1960'lardan sonra birçok Avrupa ülkesi tarafından da genel kabul görmüştür.

Yukarıda yer verilen üniversitelerin bulundukları bölgelere katkılarının özünde üniversitelerin üstlenmiş oldukları fonksiyonlar söz konusu olmaktadır. Bu noktada üniversitelerin esas fonksiyonları (Dağlar vd., 2009: 43);

- Bölgesel bilgi ekonomisinin ve sosyal yapının destekleyicisi olması,
- İktisadi istikrar, sosyal yaşam ve kültürel kaynakların önemli bir dinamiği olması,
- Bölgenin uluslararası işbirliği faaliyetlerine katkı sunması,
- Yeniliğin ve girişimciliğin ana kaynağı olmasıdır.

Üniversiteler salt öğrenme kültürü, ilişkisel ve kurumsal adaptasyonu sağlamaz, bunların yanı sıra bulundukları bölgelere faydalı olabilecek biçimde kendilerini şekillendirme özelliğine de sahiptir. Üniversitelerin bu birincil fonksiyonu, aynı zamanda beşeri sermaye oluşumunda kendisini göstermektedir. Üniversiteler, bölgenin kültürel kaynaklarının özünü oluşturma ve güçlendirmede de kilit rol üstlenebilmektedir. Ayrıca, üniversiteler bölgenin dışarıya açılan kapısı olarak da düşünülmektedir (Çetin, 2007: 219-220). Tüm bu bilgiler ışığında üniversitelerin bulundukları yörenin kalkınması noktasında önemli katkılar sundukları görülmektedir.

Yükseköğretim kurumları bulundukları yörede artan bir şekilde bütünleşme yoluna giderken, benzer şekilde şehirler de, üniversitelerin kentin iktisadi, sosyal ve kültürel gelişimine katkılarını destekleyecek biçimde iç potansiyelini harekete geçirme yöntemlerini aramaktadır. Bölgesel politikaların zemin bulmasına paralel olarak bulundukları şehir ve bölgelerin üniversitelerden beklentileri daha geniş bir tabanda yayılarak yükselmiştir. Bilişim teknolojisi alanında ortaya çıkan gelişmeler, küreselleşmenin etkileri ve bölgesel uzmanlaşmanın öneminin yükselmesi ile beraber söz konusu talepler her geçen gün daha da artmaktadır. Üniversitelere yönelik bu beklentiler bölgesel çevrenin hem ulusal, ulus üstü ve küresel ekonomilerle yarışabilmesi hem de ulusal makroekonomik durum için de bir gerekliliğin semeresi olmaktadır. Bu bağlamda, bölgenin yerel sosyo-ekonomik alt yapısı potansiyeli fiziksel

alt yapı kadar önemli duruma gelmekte ve üniversiteler iktisadi gelişme için kilit unsurlar olarak gün yüzüne çıkmaktadır (Sankır ve Sankır, 2017: 474).

Üniversiteler bulundukları bölgelerin yerel kalkınmasında, istihdam oluşturulmasında, gelişmesinde, canlanmasında ve büyümesinde en kilit aktörler arasında yer almaktadır. Yükseköğretim kurumlarının, sosyal ve kültürel noktada bölgeye sağlayacağı değerlerin yanı sıra bölgenin iktisadi gelişiminde de önemli katkıları söz konusu olmaktadır. Özellikle az gelişmiş, dışarıya sürekli göç veren, toplumun ekonomik gelirinin önemli bir kısmı tarım sektörü olan, sermayeleri az olan yörelerde bir yükseköğretim kurumunun var olması birçok noktadan bölgenin kalkınmasına destek olabilmektedir. Üniversitenin kurulmasıyla beraber bölgede nüfusun yükselmesi ve ekonomik hareketliliğin yükselmesi, barınma, alt yapı gibi hizmetlerin bölgeye çekilmesine yardımcı olmaktadır. Üniversitede göre yapan personel ve yaptığı harcamalar da bölge ekonomisine önemli katkılar sunulmaktadır. Üniversitelerde istihdam edilen personel genel olarak bölge halkından oluşmakta, bu sebeple bölgedeki işsizliğin giderilmesinde de üniversitenin çözüme yönelik katkısı söz konusu olmaktadır (Güllü vd., 2018: 193). Bir bütün olarak değerlendirildiğinde üniversitelerin yerel kalkınmada olumlu etkisi olduğu görülmektedir.

4. ÜNİVERSİTELERİN SOSYAL SORUMLULUK VE TOPLUMSAL KATKISI

On birinci yüzyılda ilk üniversitenin kurulduğu günden bu güne üniversitelerin bulundukları sosyal yapıdaki rolleri sosyal, tarihi, çevresel, kültürel ve politik koşullara bağlı olarak değişim göstermiştir. İktisadi alanda küresel rekabetin söz konusu olduğu, sosyal değişimin ise postmodernizm gibi olgularla açıklandığı içinde bulunduğumuz yüzyılda üniversitelerin eğitim-öğretim ve araştırma fonksiyonlarının ötesinde görevler üstlenmesi; yerel, bölgesel ve küresel problemler karşısında aktif rol oynaması beklenmektedir (Toker ve Tat, 2013: 35-36).

Üniversitelerin fonksiyonlarına ilişkin gelişmelerin ışığında, günümüzde üniversitelerin üç temel fonksiyonunun yaygın olarak kabul gördüğü ileri sürülebilir. Bunlar, eğitim-öğretim, araştırma ve toplum hizmeti şeklinde sıralanmaktadır. Tarihsel süreç içinde ve toplumların gereksinimleri doğrultusunda farklı ülkelerin ve dahası aynı ülke içindeki üniversitelerin bu fonksiyonlara birbirlerinden farklı ağırlıklar verdiği görülmektedir (<https://portal.yokak.gov.tr>).

Yükseköğretim Kanunu'nun 12. maddesinde tanımlanan yükseköğretim kurumlarının görevleri arasında; toplumun gereksinimlerine uygun eğitim – öğretim, bilimsel araştırma, yayım ve danışmanlık yapmak, yörelerindeki tarım ve sanayinin gelişmesine katkıda bulunmak, sanayi, tarım ve sağlık hizmetleri ile diğer hizmetlerde modernleşmeyi sağlayacak çalışmalara katılmak, bunlarla ilgili kurumlarla işbirliği yapmak ve çevre sorunlarına çözüm getirici önerilerde bulunmak yer almaktadır. Buna göre Yükseköğretim Kanunu, üniversitelere, toplumla bütünleşme ve topluma hizmet sunma noktasında çeşitli görevler vermiş bulunmaktadır (<https://www.mevzuat.gov.tr>; <https://portal.yokak.gov.tr>). Tüm bu bilgiler ışığında üniversitelerin, eğitim faaliyetleri, uygulama araştırmaları, danışmanlık ve sağlık hizmetleri toplumsal katkı olarak değerlendirilebilir. Örneğin, üniversitenin düzenlemiş olduğu konferanslar, toplantılar, akademik metinler hatta kurum bünyesinde yer alan kütüphaneler üniversitelerin toplumsal katkısı olarak sunulmaktadır.

Sosyal sorumluluk olgusu ise etimolojik olarak irdelendiği zaman sorumluluk, “kişinin kendi davranışlarının veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi” şeklinde tanımlanabilmektedir. Bu bağlamda, sosyal sorumluluk olgusu; başkalarının meşru çıkarı ile haklarının muhafaza edilmesi için tüm toplumu bağlayan bireysel zorunluluk olarak da ifade edilebilmektedir. Bu noktada, bireysel davranışların toplumsal sonuçları göz önüne alarak tasnif edilmesi olarak ifade edilebilen sosyal sorumluluk olgusunun hedefinin toplumsal yarar sağlamak, sosyal yapıda bir fark oluşturmak olduğu söylenebilmektedir (Toker ve Tat, 2013: 36).

Sosyal sorumluluk yaklaşımı sivil toplum kuruluşları ile özel sektörü bir araya getirirken, kamu kurumları da hazırladıkları projelerle bu sürece bir katkı sağlamaktadırlar (Saran, vd. 2011: 3736). Öncelikli amacı bilim üretmek olan üniversitelerin kural olarak böyle bir yasal zorunluluğu olmamasına rağmen, bu kurumlardan da bu tarz topluma sağladığı katkının açıkça görüldüğü projeler beklenmektedir. Zaten üniversiteler de sosyal sorumluluk çalışmalarını performans ölçütleri kapsamına alarak, bu konuya ne kadar önem verdiklerini göstermektedirler (Nejati, vd. 2011: 440).

Günümüzde üniversite çevrelerinde kurumsal sosyal sorumluluk sürecini yürütmede, geleceğe yönelik iş anlamında fayda sağlayabilecek kursların organize edilmesi bu açıdan örnek olarak gösterilebilir. Bu tarz kurslar, üniversite içindeki eğitimin adeta fildişi kulesinden çıkmasına ve toplumda bir karşılık bulmasına katkı sağlayabilecektir. Öğrenci toplulukları da üniversitenin en temel ögesi olan öğrencileri sayesinde tabandan gelen gönüllülüğe dayalı faaliyetleri ile kurumsal sosyal sorumluluğun üniversitede akademik bir çerçevede içinde uygulanmasına faydalı olabilecektir (Mehta, 2011).

Sosyal sorumluluğa yönelik üniversite içindeki uygulamalar, içinde bulunulan toplumun başlıca sorunlarını dikkate alan müfredat güncellemeleri, yeni akademik programların oluşturulması, çeşitli topluluklarla ortaklıklar oluşturulması şeklinde örneklendirilebilir (Parsons, 2014: 11). Sosyal sorumluluk kavramının üniversitelere doğru genişlemesini açıklayan çeşitli nedenler vardır (Dima, vd. 2013: 24):

- Üniversiteler hem kamu hem de özel şirketlerde gelecekteki çalışanları oluştururlar
- Üniversiteler, şirketlerin faaliyet gösterdiği topluluklar içinde önemli bir eğitim ve araştırma rolü oynar
- Üniversiteler, insanların kişisel ve sosyal ihtiyaçları ve istekleri arasında bir denge bulmalarına yardımcı olur
- Yükseköğrenim pazarı değiştikçe, üniversitelerin rekabet gücünü korumak için paydaşlarıyla (ör. Öğrenciler, işverenler, devlet, toplum vb.) Daha güçlü stratejik ilişkiler kurması gerekir
- Üniversiteler bölgesel yaşam boyu öğrenmeye ve istihdam edilebilirliğe katkıda bulunur
- Yükseköğretim hizmetlerinin daha geniş bir şekilde pazarlanmasına bağlı olarak üniversitelerde kurumsal katılım artmıştır
- Öğrencilerin ve akademisyenlerin ortak bilincinin artması, sosyal sorumlulukla ilgili girişimlerin hayata geçirilmesi ihtiyacını doğurur
- Üniversiteler, müfredatlarına sürdürülebilirlik kavramını entegre ederek çevresel zorlukların üstesinden gelmede önemli bir rol oynamaya teşvik edilmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında, üniversiteler, toplumsal katkı uygulamaları için ortam ve mali kaynaklar hazırlamalı dahası bunların etkin bir biçimde kullanımına yönelik politikalara ve stratejilere sahip

olmalıdır (<https://portal.yokak.gov.tr>). Böylelikle üniversitelerin atacağı adımlar hem kendi kalite standartlarını yükseltecek hem de sosyal dokuya katkı sağlayacaktır. Nitekim üniversitelerin ekonomik katkılarının yanı sıra sosyal sorumluluk ve toplumsal katkı parametrelerini göz önüne alarak sunacakları değer ile bulundukları yerde sosyal ve kültürel hayata da artı değer sağlayacaktır. Tüm bu gelişmeler büyümenin yanı sıra üniversitelerin yerel kalkınmadaki rolünü de gözler önüne sermektedir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Üniversitelerin birimleri ile bulundukları il ve ilçelerde aktif bir şekilde faaliyette olması, yalnızca akademisyenlerin yayın sayılarının artması gibi nicelik boyutunda kalmamalıdır. Gerek araştırma merkezleri ile gerekse üniversitelerin sahip oldukları laboratuvar ve benzeri yapıların bölge halkının ve ekonomik sektörlerinin (sanayi, tarım veya ticaret) ortak kullanımına açılması, iktisadi anlamda bulunduğu yöreye maddi açıdan fayda da sağlayacaktır. Bu noktada üniversitenin bulunduğu yöreye özgü olarak araştırmalara yönelmesi büyük önem arz etmektedir.

Türkiye’de ulusal çaptaki eski ve köklü üniversitelerinin ve kısmen büyük şehirlerdeki üniversitelerin haricinde, Anadolu’nun birçok şehrinde ve özellikle 2007 sonrasında kurulan üniversitelerinde mevcut öğrenciler ağırlıklı olarak kurumun bulunduğu şehirden ya da en yakın komşu şehirlerinden geldiği görülmektedir. Bu nedenle üniversitelerin mevcut araştırma birimlerinde ya da yeni kurulması planlanan fakülte, bölüm ya da araştırma merkezlerinde dahil olunan il ve yakın çevredeki dış paydaşlarla istişarede bulunmak son derece önemlidir. İl Ticaret Müdürlüğü, Ticaret ve Sanayi Odaları ile diğer meslek odaları ya da birlikleri, şehrin ihtiyaçlarını en iyi şekilde tespit etme imkanına sahiptir.

Ayrıca İl Milli Eğitim Müdürlükleri ile yapılacak ortak çalışmalar, özellikle meslek lisesi mezunu öğrencilerin üniversitelerde önlisans, lisans düzeyinde eğitime devam edebilmeleri açısından önemlidir. Öğrencilerin teknik veya sosyal programlarda okumaları fark etmeksizin, özellikle girişimcilik tarzı, okul sonrası reel dünyaya hazırlığı esas alan derslere ayrı bir önem verilmeli; yukarıda adı geçen yerel kurumların da bu yönüyle öğrencilere ve üniversitelere destek olmaları beklenmelidir. Tam da bu noktada kurumsal sosyal sorumluluk kavramının gerek üniversite gerekse şehrin ekonomik birimleri açısından önemi ortaya çıkmaktadır. Bu konu üniversitelerin fonksiyonları açısından da önem arz etmektedir.

Üniversiteler salt eğitim öğretim faaliyeti ya da araştırma yapan kurumlar olmanın ötesinde topluma hizmet sunan, sosyal sorumluluk ve toplumsal katkı gibi parametreleri de göz önüne alan kurumlar olarak değerlendirilmelidir. Üniversitelerin hayata geçireceği her çalışma gerek kendi kalite standartlarını ilerletecek gerekse sosyal dokuya katkı sunacaktır. Benzer şekilde üniversitelerin iktisadi katkılarının yanı sıra sosyal sorumluluk ve toplumsal katkı parametrelerini göz önüne alarak sunacakları değer ile bulundukları yerde sosyal ve kültürel hayata da artı değer sağlayacaktır. Tüm bu gelişmeler büyümenin yanı sıra üniversitelerin yerel kalkınmadaki rolünü de gün yüzüne çıkarmaktadır.

Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre bazı politika önerilerine yer verilmektedir. Üniversitelerin sosyal sorumluluğu iki boyutta değerlendirilmelidir: Üniversitenin kuruluş aşamasında yapılması gerekenler; halihazırda var olan bir üniversitenin sorumlulukları. Kuruluş aşamasında merkezi otoritenin yerel bilgi ağılarıyla çok sıkı işbirliği içinde olması, üniversitede açılan fakülteler, enstitüler

ve araştırma merkezlerinin önceden planlanması açısından önemlidir. Bölgenin ihtiyaçlarını karşılayacak bölümler için öncelikli olarak alanında uzman akademisyenler ve özel sektör temsilcileriyle yapılacak karma toplantılar, içeriklerin ve akademisyen kadrosunun uygun şekilde belirlenebilmesi için elzemdir. İkinci olarak halihazırda var olan bir üniversitenin, yalnızca rektörlük birimleriyle değil, tüm öğretim elemanları ve idari personeliyle şehrin ihtiyaçlarına yönelik algılarının açık olması gereklidir. Bu amaçla oluşturulacak komisyonlar mevcut programlarda ve müfredatlarda hem bilimsel gelişmeleri yakından takip edebilmeli, hem de bölgenin değişen ihtiyaçlarına günlük değil, 10 yıl ve daha fazla etkili olabilecek uzun vadeli projeksiyonlarla yön verebilmelidirler. Bu komisyonların farklı kesimlerin temsilcilerinden oluşması, şehir ve bölge hakkında daha fazla fikir sahibi olunmasını sağlayacaktır. Bunların yanı sıra üniversitelerin yapacağı konferans, panel, konser, çalıştay ve benzeri bilimsel ve kültürel etkinliklerin kalitesini arttırarak ve düzenli bir şekilde yapması hem üniversitenin kalitesini arttıracak hem de yerel kalkınmaya değer sunacaktır.

6. KAYNAKÇA

Çelik, F. (2019). Yerel Kalkınmada Üniversite-Kalkınma Ajansı İşbirliği: Türkiye (İzmir) Örneği, Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt.9, Sayı.1, ss.41-62.

Çetin, M. (2007). Bölgesel Kalkınma ve Girişimci Üniversiteler, Ege Akademik Bakış, 7(1), ss.217-238.
Dağlar, H., Tunç, H., Kaya, M. (2009). Bölgesel Kalkınmada Yükseköğretim Kurumlarının Rolü ve Bucağ Örneği, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Yıl.1, Sayı.1, ss.39-50
Dima, A. M., Vasilache, S., Ghinea, V., & Agoston, S. (2013). A model of academic social responsibility. Transylvanian Review of Administrative Sciences, 9(38), 23-43.

Eroğlu, H. T. (2010). Sürdürülebilir Yerel Kalkınma ve Kent Konseyleri, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı.26, ss.44-55.

Güllü, M., Kartal, Z., Acaroğlu, H. (2018). Üniversitelerin Bölgesel Ekonomik Kalkınma Üzerindeki Etkisi: Eskişehir'in Sivrihisar İlçesi Üzerine Bir Araştırma, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı.55, ss.192-206.

Han, E., Kaya, A. A. (2012). Kalkınma Ekonomisi Teori ve Politika. Ankara: Nobel Yayınevi, 7. Baskı.
<https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-toplumsal-katki-baglaminda-kaynaklari/>
<https://portal.yokak.gov.tr/makale/kurumun-toplumsal-katki-politikasi/>
<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.2547.pdf>

Mehta, S. R. (2011), Corporate Social Responsibility (CSR) and Universities: Towards an Integrative Approach, International Journal of Social Science and Humanity, Vol. 1, No. 4, 300-304

Nejati, M., Shafaei, A., Salamzadeh, Y., Daraei, M. (2011). Corporate Social Responsibility and Universities: A Study of Top 10 World Universities' Websites. African Journal of Business Management, Vol. 5, No. 2, pp. 440-447

Parsons, A. (2014). Literature review on social responsibility in higher education. Paper prepared for UNESCO Chair for Community Based Research and Social Responsibility in Higher Education.

Sankır, H., Sankır, Ş. (2017). Toplumsal Değişim Açısından Üniversite-Kent Etkileşimi ve Algısı: Bülent Ecevit Üniversitesi Örneği, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, Cilt.7, Sayı.3, ss.473-483.

Saran, M., Coşkun, G., İnalzorel, F., & Aksoy, Z. (2011). Üniversitelerde Sosyal Sorumluluk Bilincinin Geliştirilmesi: Ege Üniversitesi Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi Üzerine Bir Araştırma. Journal of Yasar University, 6(22).

Toker, H., Tat, M. (2013). Sosyal Sorumluluk: Kamu ve Vakıf Üniversiteleri Öğrencilerinin Sosyal Sorumluluğa İlişkin Bilgi Düzeyleri ve Algılarının Ölçülmesi, Selçuk İletişim, Cilt.8, Sayı.1, ss.34-56.

Ünsal, E. (2007). İktisadi Büyüme. Ankara: İmaj Yayınevi, Ekim.

Yıldız, E., Talih, D. (2011). Üniversitelerin Kalkınmadaki Rolü: Babaeski Meslek Yüksekokulu Örneği, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 6:2, ss.269-287.

Zengin, E., Başkurt, M., Es, M. (2014). Yerel Yönetimler ve Yerel Kalkınma, Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, Cilt.3, Sayı.2, ss.95-124.

Kalitede Yerelevrenselleşme (Loca-universalization) ve Mardin Artuklu Üniversitesi Bağlamında Bir Öneri

Ömer BOZKURT

Mardin Artuklu Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Mardin
omerbozkurt21@gmail.com

Özet

Şayet her şey küreselleşirse farklılıkların ortaya çıkması söz konusu olamayacaktır. Yine eğer yerel küreselin arasına alınırsa, onun bünyesinde erir ve gider. Bu nedenle yerele öncelik ve özerklik verilmelidir. Yerelin evrenselleşmesi veya küreselleşmesi ise doğal bir seyre bırakılmalıdır. Küreselleşme ve evrenselleşme birilerinin eliyle değil kendi potansiyelleriyle gerçekleşmelidir. Bu bakış açısıyla çalışmamız globalizm ve glocalizm karşısında lokaglobalizmi yerelliğin temelleri ve değeri üzerinden inşa eder ve önerir. Bu çalışma globalizm ve glocalizme alternatif olarak “lokaglobalizm” kavramını ve içeriğini temel alır. Lokaglobalizm yerelin dayandığı ana kavramlar olan farklılık, çeşitlilik, zenginlik, öznellik, ayrıntı, özgünlük gibi kavramları insanlığın gelişmesi ve ilerlemesi için temel dayanaklar kabul eder. Bu bakış açısı gelişim ve üretim süreçlerinin dinamosu olacağı için, kalite süreçlerinde göz ardı edilmemelidir. Kanaatimizce Mardin Artuklu Üniversitesi de akademik, idari ve kurumsallaşma süreçlerinde büyük oranda böyle bir yerelevrenselleşme bakış açısını esas almaktadır.

Anahtar Kavramlar: Yerel, evrenselleşme, küreselleşme, küyerelleşme, yerelevrenselleşme, yerelküreselleşme, Mardin Artuklu Üniversitesi

Loca-universalization in Quality and a Proposal in the Context of Mardin Artuklu University

Abstract

If everything becomes globalized, the existence of differences will not occur. Also, if the local is inserted in global, it melts and dissolves in the structure of global. Therefore, the local should be given priority and autonomy. Besides, universalization and globalization of local should be left to its natural course. Globalization and universalization should exist with their own potentials not with the power of others. In this respect, this study builds and proposes “locaglobalism” on the basics and value of locality against globalism and glocalism. This study bases on “locaglobalism” concept and its content as an alternative to globalism and glocalism. “Locaglobalism” considers main concepts of local on which the locality is based, such as difference, diversity, wealth, subjectivity, detail and originality, as the basis for the development and improvement of humankind. Since this perspective will be the dynamo of development and production processes, it should not be ignored in quality processes. In my opinion, Mardin Artuklu University bases on such a “loca-universalization” perspective in its academic, administrative and institutionalization processes.

Keywords: Local, universalization, globalization, glocalization, locauniversalization, locaglobalization, Mardin Artuklu University

Bütün varlıklar en temelde “fark-lı-lık”, “çeşitlilik”, “zenginlik”, “öznellik”, “ayrıntı”, “özgünlük” gibi özellikler üzerine var edilmiştir. Bu özellikleriyle, bütün varlıklar kendilerine ait bir özgünlüğe ve hususiliğe sahiptirler.

Farklılık bütün varlıkların var olma sebebi ve niteliğidir. Bütün varlıklar farklı unsurlardan oluşmuş, unsurlarının farklı oranlarıyla farklı varlıklar olmuşlardır. Farklılığın olmayışı aynılığı doğurur ki bu da hiçbir varlığın kendine özgü oluşuna imkân vermez. Farklılık, insanların birbirine ihtiyaç duymasının temel nedenidir. Herkes aynı şeyi düşünüp üretseydi, kimsenin kimseye ihtiyacı olmazdı. Fakat her insan kendisinin ihtiyaç duyduğu her şeyi üretmediği için de varlığını sürdüremez. Dolayısıyla farklılık insanların karşılıklı muhtaçlığını doğurur, muhtaçlık bir araya gelmeyi, bir araya gelme de çeşitli mal ve ürünlerini üretmeyi, bu da çeşitliliği, zenginliği, ortaklaşmayı, bazı ürünleri herkes için bazılarını ise bazıları için genel bir ihtiyaç olarak üretmeyi doğurur. Dolayısıyla esasında özel, öznel, ayrıntı, farklı olan insan varlıkları bu zayıfmış gibi görünen özellikleri yoluyla karşılaşmalar yaşadılar ve bu karşılaşmalar neticesinde özelden genele, öznelenden nesnele, ayrıntıdan bütüne, farklılıklardan benzerliklere ve nihayetinde yerelden evrensele ulaşılar. Öyleyse başlangıçta yerel vardı ve her şey yereldi. Sonra evrensel oldu, evrenselleşmeler ve küreselleşmeler doğdu.

Ancak insanlar akıllı varlıklardır. Doğasındaki hırslar ile akıllarını bir araya getirerek doğal yollarla gerçekleşen evrenselleşme ya da küreselleşmeyi zamanla zoraki bir yolla evrenselleştirme veya küreselleştirmelere dönüştürdüler. Bunun neticesinde de yerel, öznel, özel, lokal ve ulusal olan zayıflık olarak; evrensel, nesnel, genel, küresel ve beynelmilel ise güçlülük olarak görülür oldu.

Elbette hiçbir şey tamamen kötü değildir. Bize göre de doğal evrenselleşme / küreselleşme kötü değildir ama bunların zoraki halleri tehlikelerle doludur. Bu tehlike küreselleşmenin, çeşitliliğin ve zenginliğin dinamosu niteliğindeki farklılığı ve dolayısıyla da yereli ortadan kaldırmasıdır. Çünkü her şey benzer kılınırsa, benzerleşme, aynılaşıma ve bir olma ortaya çıkar ki bu da herkesin aynı şeyleri yemesi, aynı şeyleri giymesi, aynı şeyleri oynaması, aynı şeyleri düşünmesi ve üretmesine yol açacaktır. Bu aynılık farklılığı ortadan kaldırınca, farklı yol, yöntem ve fikirleri düşünme ve bulma ortadan kalkacaktır. Bütün zorlama evrenselleştirmeleri kötü olarak nitelemek de yanlıştır. Zira özellikle fen bilimlerindeki araştırmalarda evrenselleştirmelerin/nesnelleştirmelerin olumlu yanları vardır. Bu tür alanların araştırmalarının, geçerliliği, güvenilirliği, test edilebilirliği, genellenebilirliği evrenselleştirme ve nesnelleştirmelere bağlıdır. Tıp, kimya ve diğer teknolojik alanlarda bunlar kaçınılmaz hususlardır. Ancak bilimin merak, şaşkınlık, hayal, buluş, keşif gibi çıkış sağlayan noktalarında, üretim dinamosu niteliğindeki yerellik ve öznellik ortadan kaldırılmamalıdır. Bu nedenle evrenselleşme ve küreselleşme doğal bir seyirle olursa bu olumsuz bir sonuç doğurmazken zoraki bir şekilde gerçekleştirse tehlikeli sonuçlara yol açabilir. Fakat durum ne olursa olsun, yerelin dışlanmaması ve bir zayıflık olarak görülmemesi gerekir. Çünkü dil, din, kültür, ahlak, gelenek, görenek, paradigmalara vs. gibi unsurlarda gizli ya da açık bir şekilde yerleşik bulunan yerelliğin çeşitlilik, zenginlik ve özgünlük yönlerini ortadan kaldıran evrenselleştirme (bazen doğal bir hal olan evrenselleşme de buna eklenebilir), adeta farklı renk, tat, koku, içerik vs.yi barındıran ırmakları bir arıtma cihazından geçirmeye benzer ki bu durumda ırmakların bünyesinde yaşayan canlı ve cansız tüm varlıkların yapıları değişecek ve insanların faydasına olabilecek çeşitli unsurlar ortadan kalkmış olacaktır. Bu açıdan evrenselleş(tir)meler yerelle tekrar karşılaştığında o yerelin kendi rengini kaybetmeden evrenselleşmelere müsait ya da müsait olmayan- yeni yereller üretme imkanı vermelidir.

Bu sonuç bizi ilk haliyle kalan bir yerelliği savunmaya götürecektir. Zira bu haliyle yerelin değeri, otantikliği, özgünlüğü olsa da işlevi, canlılığı, doğal gelişimi yoktur. Bu nedenle çoğunlukla geliştirmeye, güçlendirmeye, büyümeye ve üretmeye destek olan doğal evrenselleşmeye müsaade edilmeli, fakat çoğunlukla tektipleştirmeye, aynılaştırmaya, benzetmeye götürerek yok eden ve kendileştiren evrenselleştirmeye karşı ise dikkatli ve tedbirli olmak gereklidir. Birincisiyle yeni yereller, çeşitlilikler, zenginlikler, özgünlükler üretip yeni evrenselleşmelere yol alınırken, ikincisiyle kendisi gibi zoraki evrenselleştirilmiş şeylerle karşılaşp tüm özgünlüklerin kaybolup gitmesi söz konusu olabilir.

Öyleyse önerimiz ne olacaktır? Evvela önerimizin, “kendine özgü bir tarzda evrenselleşme”yi sağlayabilmesi, hatta yerellik sayesinde daha büyük sıçramalar yapabilecek bir özelliğe olması gerekir. “Kendine özgü bir tarzda” evrenselleşme (universalization) ifadesini “globalization” (küreselleşme) ve “glocalization” (küyerelleşme) kavramlarıyla ilişkilendirerek izah edecek olursak, bu evrenselleşmede ne “globalization”daki gibi locali ortadan kaldırma, ne de “glocalization”daki gibi “local”i “global”in içine hapsedilip, eritip yine “global”i öne almak söz konusudur. Bizim önerimiz, “local”i önceleyerek, yereli esas alarak evrenselleşme ya da küreselleşmeyi sağlamaktır. Bu da kavramsal olarak “globalization”dan “glocalization”a evrilen sürecin ötesine ve üstüne geçip “loca-globalization” şeklinde ifade edilir.

Bu durumu daha ayrıntılandırarak olursak; “globalization”da (küreselleş(tir)me), tektipleştirme çabası bulunmakta ve bu çabada yerel göz ardı edilmekte, küreselin yerele, büyüğün küçüğe egemen olduğu bir sistemden söz edilmektedir. Ancak “globalization”a ait bu durum, yine “globalization”ın menfaati gereği, süreç içerisinde küresel ve yerel istekleri ve öncelikleri bir araya getirmeyi gerekli kılmıştır. Böylece bir kültürün kendi değerlerinin diğer kültürler üzerinde her zaman olumlu etkileri ve kazanımları olmayacağı için “küresel düşün, yerel davran” sloganıyla “glocalization” (küyerelleşme) denen bir süreç ve kavram oluştu(rulmuştur). Esasında bu şekilde “globalization” daha iyi kazanacaktı. Oysa “glocalization” bir anlamda, “globalization”ın getirdiği kültürel emperyalizme meydan okumayı düşündürüyordu ve farklılık gösteren yerel değerleri göz önünde bulundurmaya ifade ediyordu.

Acaba glocalization yani küyerelleşmeyle bu sağlanabildi mi? Değişik form ve versiyonlarıyla küyerelleşme istenen sonucu vermedi. Dahası “glocalization” kavramında bile “local”, “globalization”ın arasına alındı (g-(loCal)-ization), onda eritildi, ona dönüştürüldü ve ona hizmet ettirildi. Tıpkı “global” bir markanın yerel bir unsuru önemseyerek ve kullanarak “local”i kendine evirme, dönüştürme ve kendinde eritme sürecinde olduğu gibi.

Oysa bizim önerimizde, yereli öne almak veya her yerelin katkı, etki, özgünlük, renklilik ve güzelliğinin kendi çerçevesiyle evrenselleşebileceği ve bu haliyle insanlığa önemli kazanımlar getirebileceği söz konusudur. Aynı kavram altyapıları ile ifade edecek olursak, biz “local” ile “global” kavramlarının kendilerini çok fazla bozmadan, ama bununla birlikte “local”i öncel ve asıl görüp “global”e geçiş de önemseyerek “loca-globalization” kavramsallaştırmasını önermekteyiz. Dahası biz, “globalization” ve “glocalization”ın algısal olarak daha sosyo-ekonomiksel bir bağlam taşıması nedeniyle, bu bağlamın dışına çıkarak daha geniş bir anlamı içermek ve ifade etmek istiyoruz. Bu nedenle “loca-globalization” kavramı yerine, felsefi bir kaygıyla ve daha şumullü bir yaklaşımla “global” yerine “universal”i kullanarak “loca-universalization” kavramsallaştırmasının daha yerli yerinde olacağını

düşünüyoruz. “Loca-universalization” şeklindeki kullanımıyla “yerelevrenselleşme”, “loca-globalization” kullanımıyla “yerelküreselleşme” olarak Türkçeleştirebileceğimiz bu kavramsallaştırmada yerelin öne alınması, önemsenmesi, asli olduğu vurgulanmakta ve yerelden evrenselleşmeye gidiş ifade edilmektedir. Bu evrensele gidişte evrenselin veya küreselin mutlaklığına yer yoktur. Zira bize göre evrenselleşen her şey başka bir yerel üzerinden evrenselleştiği için, bu evrensel de özünde yereldir ve başka yerellerle başka türlü evrenselleşmelere gebecektir. Dolayısıyla yerelin öncelenmesiyle her an ve fırsatta farklı, çeşitli ve özgün yaklaşımların evrenselleşmesine imkân tanınmış olmaktadır. Dinamik bir fikrîsel üretime fırsat veren bu yaklaşımda yerelden gelen her düşünce, fikir, kavram, buluş, bakış açısı, yenilik, ayrıntı ve yaklaşım özgün olmaya adaydır. Bu özgünlüğe aday olma durumu, küreselin dışına taşabileceği veya onun ötesinde olabileceği için ilk anda küresel standartlarla değerlendirilmemelidir. Onun doğal bir şekilde küreselleşmesi veya evrenselleşmesi, kendisine verilecek varoluş alanıyla doğru orantılıdır. Burada bir nevi küreselleşme putlarından arındırılmış bakışın yerleştirilmesi temel ilkedir. Küreselleştirmenin putlarını yıkmak yeni fikir ve iddialara imkân tanıyacak ve bu durum küreselleşmeyi hararetle savunanlar için de kısırlaşan bir döngüden çıkışı ve başkaca üretimsel faydaları sağlayacaktır. Zira benzerleştirme, aynılaştırma, birleştirme üzerine kurulu olan küreselleş(tir)menin, değiştirme ya da dönüştürme süreçleriyle her farklılığı ortadan kaldırarak yenilikleri engelleyeceği ve kendisini bir kısır döngüye sokarak nihayetinde yok edeceği unutulmamalıdır. Bütün bunların üstesinden gelmeyi küreselleşmenin “insafına” ya da onun çıkarına hizmet edebil(en) küyerelleşmeye değil, yerelküreselleşme ya da yerelevrenselleşme gibi yereli, asli ve öncel gören daha üretici, geliştirici ve özgün bir yaklaşıma bırakmanın daha rasyonel ve adil olduğunu düşünmekteyiz. Bu nedenle küreselleşmeden (globalism) küyerelliğe (glocalism) varan sürecin ortaya çıkardığı dil, düşünce, din, kültür, ekonomi, sanat, bilim vb. alanlardaki çıkmazlara yerelevrenselliği / yerelküreselliği (locauniversalism / locaglobism) bir çıkış noktası ve çözüm önerisi olarak sunuyoruz. Yerelevrenselleşmeyi benimsemek elbette uzun vadede meyve toplamayı amaçlamaktır ve bu nedenle kısa vadede birtakım bedeller ve dezavantajlar içermektedir. Bu dezavantajlar da küreselleşmenin dikte ettiği bakış açıları üzerinden gerçekleşmektedir ki buraya kadar küreselleşmeci bakış açılarının ne tür sorunlara neden olduğuna değinildi.

Teknolojiden dile, makinadan düşünceye kadar her alana uygulanabilen yerelevrenselleşmenin, kalite ve akreditasyon süreçlerinde, uluslararasılaşma politikalarında ve akademik araştırma alanlarında bir temel bakış açısı olarak kullanılması gerektiğini düşünüyoruz. Bu çerçevede, Mardin Artuklu Üniversitesinin kuruluşunun ilk yıllarından başlayarak süreç içerisinde oluşan hafızasında ve ortak bilincinin derinliklerinde yerelevrenselleşmeyi esas kabul ettiğini söyleyebiliriz. Üniversite, vizyon ve misyonunda yereli, değerlerini ve potansiyelini önemseydiğini resmi bir ifadeyle söylese de bu durumun Üniversitenin reel vizyon ve misyonunda, akademik birimlerinde, ihtisaslaşma çabalarında, bilimsel ve sosyal aktivitelerinde, akademik üretimlerinde ve elbette ki kalite güvencesi sisteminde daha baskın bir şekilde görülebilmektedir.

Nitekim Mardin Artuklu Üniversitesinin, Mardin’in kadim tarihi mirasında yer alan; din, dil ve düşünce üçlüsüyle özetlenebilecek birikimini akademik alanlarına yansıttığı görülebilmektedir. Bu çerçevede Üniversitenin, sosyal bilimler ağırlıklı bir yapıyı benimsemesi ilk husus olarak göze çarpar. Bu yapıda Edebiyat Fakültesinin Tarih, Felsefe, Sosyoloji, Süryani Dili ve Edebiyatı, Kürt Dili ve Edebiyatı, Doğu Dilleri gibi bölümlerine ek olarak Yaşayan Diller Enstitüsünün Arap Dili ve Kültürü, Süryani Dili ve Kültürü, Kürt Dili ve Kültürü anabilim dalları akademik yapıdaki örnekler olarak dikkat çekmektedir. Benzer şekilde İslami İlimler Fakültesi başta olmak üzere birçok farklı bölüm ve programın yabancı

dille (Arapça) olması, Midyat Meslek Yüksekokulu bünyesinde yerel unsurlar olarak taş ve gümüş işlemeciliği bölümlerinin bulunması da örnekler olarak zikredilmelidir. Mimarlık Fakültesinin sosyal bilimlerle içli dışlı yaklaşımı, Midyat Sanat ve Tasarım Fakültesinin yerel değerlere dayalı olan kuruluş süreci, Turizm Fakültesi bünyesinde Mardin'in yemek ve kültürel miras alanlarına dair birimleri de Üniversitenin yerelevrenselleşme çabalarının bir sonucudur. Üniversite kütüphanesinin sosyal bilimlerle ağırlıklı içerikte olması, akademinin bütün bölümlerde “İnsan Toplum ve Medeniyet Dersi”nin ortak bir şekilde yer alıyor olması da benzer akademik yapıya örnekler olarak verilebilir.

Mardin Artuklu Üniversitesinin ihtisaslaşma girişimleri de yerel bakışı esas almıştır. Son iki yılda diller ve kültür turizmi üzerinden ihtisaslaşma beyanında bulunmasıyla Üniversite, yerelevrenselleşme bakışını yansıtmış olmaktadır.

Mardin Artuklu Üniversitenin kuruluşundan bu yana gerçekleştirdiği sempozyum, kongre ve çalıştayların yerelevrenselleşme bakışını yansıtmaları bakımından oldukça dikkat çekici olduğu görülür. Bu çerçevede; “Kürtçe ve Türkçe Karşılaştırmalı Edebiyat Sempozyumu”, “Türkiye’de Konuşulan Arapça Lehçeler ve Sözlü Edebiyatları Uluslararası Sempozyumu”, “Hilmi Yavuz Sempozyumu / Hilmi Yavuz 75 Yaşında Sempozyumu”, “Sezai Karakoç Sempozyumu”, “Klasikler Çalıştayı”, “Dil, Düşünce Din Bilimleri Uluslararası Kongresi”, “Ulusal Din Görevlileri Sempozyumu”, “Mardin İşrak Günleri Çalıştayı 1, 2, 3”, “Uluslararası Ortadoğu Sempozyumu”, “Uluslararası Süryani Sempozyumu”, “Uluslararası Bilim Düşünce ve Sanatta Cizre Sempozyumu”, “Milliyet Fikri ve Kürt Meselesi Sempozyumu”, “Münazarat Sempozyumu”, “Uluslararası İlisu Barajı Arkeoloji Sempozyumu”, MAÜ’de Kültür, Dil ve İnanç: Bir Köprü Olarak Süryani Çalışmaları Sempozyumu”, “Uluslararası Ömerli / Ömeran ve Çevresi Sempozyumu”, “Artuklu Akademi Günleri: Bilim Tarihi ve Felsefesi Sempozyumu”, Uluslararası el-Cezeri Sempozyumu”, “Bilim Tarihine Yeni Bakışlar: Fuat Sezgin Sempozyumu”, “Ortadoğu ve Mardin Sempozyumu”, “Uluslararası Hanna Dolabani Çalıştayı” gibi etkinlikler bunlardan sadece bir kısmı olarak örnek verilebilir.

Bu etkinliklere bakıldığında, yerel unsurların dil, din, düşünce, kültür, tarih, turizm vb. gibi şekillerde ele alındığı ve bu yerel unsurların evrensele taşındığı dikkatleri çekmektedir. Bu çabanın yereli yerelde bırakmadan, uluslararası nitelikli çalışmalarla evrensele taşıdığı, bunun akademik bir bakış üzerinden gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu çabanın doğal evrenselleşmeyle gerçekleştiği söylenebilir. Neredeyse bütün etkinliklerde dünyanın farklı yerlerinden çok sayıda akademisyenin bu çalışmalara katılması ve katkıda bulunması, bu çalışmaların Mardin Artuklu Üniversitesi Yayınevi tarafından yayımlanarak dünyanın farklı kütüphanelerine gönderilmesi hep yerelevrenselleşmenin bir sonucudur.

Mardin Artuklu Üniversitesinin yerelevrenselleşme bakış açısı, akademisyenlerinin çalışma sahalarına da yansımıştır. Dil alanında Arapça, Süryanice, Kürtçe; din alanında Hristiyanlık/Süryanilik, Mecusilik, Ezidilik, diğer din ve mezhepler; düşünce alanında geçmişten günümüze bölgede yaşamış, yetişmiş veya bölgede bir süreliğine bulunmuş önemli düşünürlerin hayatları, düşünceleri ve eserleri; sosyolojik açıdan göç çalışmaları ile Antropoloji, güzel sanatlar, tasarım, mimari, müzik, tarih, turizm gibi alanlarda çok sayıda akademik yayın bu çerçevede zikredilebilir. Bütün bu çalışmalar akademik açıdan yerelin evrensele taşınmasına güzel örneklerdir.

Bütün bu içeriksel ve yapısal akademik boyut, dolaylı veya doğrudan bir şekilde Üniversitenin kalite süreçlerine de yansımaktadır. Bu çerçevede uluslararası işbirlikleri, ihtisaslaşma, akademik yayın ve standartlar kalitenin araştırma boyutunda karşımıza çıkarken; etkinlikler ve araştırmaların toplumsal katkı boyutuyla kendini göstermektedir. Eğitim öğretim alanlarında programların içerikleri, derslerin güncellenmesi, öğrenci merkezilik vb. birçok konuda da yine yerelevrenselleşme temel bakış açısı olarak görülmektedir. Kalite güvence sistemi ve yönetim sistemine dair standartlar ise daha genel hususlar olup büyük çoğunlukla belli standartlar çerçevesinde gerçekleştirilmektedir.

Dolayısıyla Mardin Artuklu Üniversitesi, akademik, idari ve araştırma boyutlarıyla yerelevrensel bir yaklaşımı benimsemiş gözükmektedir. Bu yaklaşımın bedelleri de yok değildir. Bu bedellerin temel sebebi, ilk defa ele alınan, incelen, araştırılan yerel konuların, akademik anlamda kendisine yayın alanı bulmakta zorlanması, yayınlansa bile atıf almada sorunlar yaşayabilmesidir. Diğer bir sorun sosyal bilimler alanına yoğunlaşmanın, ranking kuruluşlarının ölçütleri içerisinde fen bilimlerine göre dezavantajlı bir konumda olmasıdır. Kuruluşların belirlediği standartların küresel beklentiler ile küreselin yereli göz ardı eden bakışı üzerinden şekillenmiş olması, içerikten ziyade şekilsel ve belli bazı alanlara yoğunlaşmayı güdülemektedir. Bu küresel bakışın sorunlu olduğunun bir kanıtı, pandemi sürecinde ortaya çıkmış oldu. Sürekli maddi katma değerleri öne çıkaran küresel bakış açısı, başta insanın kendisi olmak üzere, çevreyi ve doğayı ihmale ve hatta bozmaya, eşitlik, adalet, ahlak, merhamet gibi insani değerleri de göz ardı etmeye götürdü. Bu durum, olağanüstü bir teknolojiye sahip olan insanlığın bir sağlık sorunu karşısında çaresiz kalmasına yol açtı. Bu çaresizliğin günahını küresel zihin, hâlâ başkasında aramakta ve virüsü suçlamaktadır. Oysa bütün araştırmalarda temel bakış insani değerler ve doğa merkezli bir bakış olsaydı ve yerel değerler göz ardı edilmemiş olsaydı bugün sadece bu virüs değil bütün diğer sorunların çözümü daha kolay olabilirdi.

KAYNAKÇA

Bozkurt, Ömer, “Glokalizmden “Lokaglobalizm”e: Yerelliğin Temelleri ve Değeri”, Dini Araştırmalar ve Küresel Barış: Toplum-Birey İkileminde Ortak Değerler Ve Farklılıklar Sempozyum Bildirileri Kitabı, TİMAV Yayınları, Konya 2019, ss. 182-198.

Bozkurt, Ömer, “Önce Yerel Vardı: Yerelin Evrensele Önceliği ve Üstünlüğü Üzerine”, TYB AKADEMİ, 9 (25), 2019, ss. 51-54.

Üniversitelerde İç Denetim ve Kalite İlişkisi

Erhan POLAT

Mardin Artuklu Üniversitesi, İİBF, İşletme, Mardin
erhanpolat@artuklu.edu.tr

Özet

Modernite ile geleneksel kurumsallaşma çabaları yerine kurumsal yönetim/yönetişim kavramları öne çıkmıştır. Kamu ya da özel sektör fark etmeksizin her kurumun temel amacı kurumsallaşma olmuştur. Kurumsallaşmanın sağlanmasında iç denetim özel ve kamu sektöründe örgütlerin vazgeçilmez bir birimi haline gelmiştir. Ülkemizde üniversite sayıları her geçen artmaktadır. Üniversite sayısının artması aynı zamanda akademik, idari personel, öğrenci ve buna bağlı olarak mali yapı yükseköğretimde kurumsallaşmanın önemini arttırmaktadır. Yükseköğretimde uluslararası akreditasyon çalışmaları ile kalite kavramı da bu süreçte dahil olmuştur. Tüm bu sürecin yönetilmesi aşamasında kurumların mali ve idari çalışmalarındaki kalitenin artırılması ve hataların azaltılarak verimli ve etkin olarak kaynak kullanımı iç denetim biriminin üniversitelerde oluşturulmasına ilişkin önemi ortaya çıkartmaktadır. Bu çalışmada kurumsallaşmanın temel öğelerinden iç denetim üzerinde durularak kalite çalışmalarına olan desteği üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler: İç denetim, Üniversite, Kalite

Internal Audit And Quality Relationship in Universities

Abstract

With modernity, corporate governance / governance concepts came to the fore instead of traditional institutionalization efforts. Regardless of the public or private sector, the main purpose of every institution has been institutionalization. Internal audit has become an indispensable unit of organizations in private and public sector in ensuring institutionalization. The number of universities in our country is increasing day by day. The increase in the number of universities, as well as academic, administrative staff, students and accordingly financial structure increase the importance of institutionalization in higher education. The concept of quality has also been included in this process with international accreditation studies in higher education. In the process of managing all this process, it highlights the importance of increasing the quality of financial and administrative works of institutions and reducing errors and establishing an efficient and effective resource use internal audit unit in universities. This study will focus on internal audit, one of the basic elements of institutionalization, and its support for quality studies.

Keywords: Internal audit, University, Quality

1. GİRİŞ

Üniversitelerde kalite çalışmaları, Yükseköğretimde her geçen gün önemini arttırmaktadır. Kalite çalışmalarının ortaya çıkardığı en önemli problem bürokratik işlerin artması olmuştur. Bazı üniversiteler bu süreci hizmet satın alarak gerçekleştirirken, diğer üniversiteler mevcut kaynaklarını kullanarak gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Her iki yöntemde birçok akademik ve idari çalışan görev almıştır. Ancak tüm bu sürecin başarıya ulaşması ve sürdürülebilir kalite anlayışının yerleşmesi, bu sürecin bağımsız ve denetlenebilir bir yapıya bürünmesi ile güçlenebilir. Bu çalışma üniversitelerde iç denetim birimlerinin kalite çalışmalarına destek sunmasındaki yeri ve önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Çalışmada Doğu ve Güneydoğu Üniversitelerinin 2020 yılına ilişkin toplam bütçe ve öğrenci sayıları esas alınarak çalıştırılan iç denetçi başına yapılan denetim kat sayısı hesaplanmıştır. Buna göre Gazi Üniversitesinin Doğu ve Güneydoğu Üniversitelerine göre 3,5 kat daha fazla denetlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca iç denetim birimi olan üniversitelerin bazılarında iç denetimin bağlı olduğu yönetim organı açısından yanlış biçimsel yapılanmaların olduğu da görülmüştür. Üniversitelerin kalite süreçlerinin başarılı olması ve sürdürülebilir olması için öncelikle üniversitelerin kurumsallaşma süreçlerinin tamamlanması önem arz etmektedir. Bu çerçevede iç kontrol sisteminin ve risk yönetimi faaliyetlerinin etkinliğinin değerlendirmek amacıyla iç denetim birimlerinin oluşturulması gerekir.

2. İÇ DENETİM

Kurumsal yönetim, kurumun iç ve dış çevresini bir bütün olarak ele alması, kurum ile ilişkili olan çıkar gruplarının menfaatlerinin korunması, kurumun karşılaşması muhtemel risklerin önlenmesi vb. birçok fayda sağlaması nedeniyle önemsenmektedir. Dünya bankasına göre kurumsal yönetim; “Bir kurumun beşerî ve mali sermayeyi çekmesine, etkin çalışmasına ve böylece de ait olduğu toplumun değerlerine saygı gösterirken uzun dönemde de ortaklarına değer yaratmasına olanak tanıyan her türlü kanun, yönetmelik, kod ve uygulamalar” olarak tanımlamaktadır (Polat, 2008: 38).

Kurumsal yönetim; iç kontrol sistemi ve kurumsal risk yönetimi sistemlerinin temelini oluşturur. Bu bakımdan kurumsal yönetimin kurumlara kattığı temel değerler genel olarak şu şekilde sıralanabilir; Denetim bir, kurumun hedeflerini gerçekleştirmek için icra ettiği faaliyetlerin önceden belirlenmiş standartlara uygunluğunun tespit edilmesine yönelik yapılan faaliyetlerdir (Bayrakçı ve Demirel, 2017). Denetim kavramları komitesi denetim; “Denetim, iktisadi faaliyet ve olaylarla ilgili iddiaların önceden saptanmış ölçütlere uygunluk derecesini araştırmak ve sonuçları ilgi duyanlara bildirmek amacıyla tarafsızca kanıt toplayan ve bu kanıtları değerleyen sistematik bir süreçtir” şeklinde tanımlamaktadır (Güredin 2010).

Kamu ya da özel sektör kuruluşlarının denetimi bağımsız(dış) veya iç denetim şeklinde olmaktadır. Bağımsız denetim kamuda kamunun otorite olarak kanunlar ile belirlediği kurumlar tarafından yapılırken, özel sektörde bağımsız denetim şirketlerince gerçekleştirilmektedir. İç denetim ise kurumların örgüt yapıları oluşturdukları birimlerdir. Bağımsız denetim(dış) denetimin amacı daha çok üçüncü kişilere raporlama yapmayı hedeflerken, iç denetim kurum içi raporlamaya dönük bir faaliyettir. İç denetim kavramı, İç Denetçiler Enstitüsü tarafından şu şekilde tanımlanmıştır (The Institute of Internal Auditors- IIA).

“İç denetim, kurumun faaliyetlerine değer katmak ve bunları geliştirmek amacıyla tasarlanmış bağımsız, nesnel güvence sağlama ve danışmanlık faaliyetidir.” (Aslan, 2010).

Tanımaya bakıldığında iç denetim faaliyetinin kurumlarda üst yönetime bağlı olmasına rağmen bağımsız çalışması gerektiği, ayrıca kurumun verdiği bilgilerin güvenilirliğine yönelik bir güvence sunduğu böylece kuruma ait kaynakların etkin ve verimli kullanılmasına katkı sağlayan sayısal verilerden ziyade tarafsızlık ilkesine bağlı süreçlerden oluşması gerektiği ifade edilmektedir.

2.1.İç Denetim Faaliyeti

İç denetim faaliyeti, sunduğu güvence ve danışmanlık hizmetleri aracılığıyla kurumun amaçlarını gerçekleştirme fırsatlarını geliştirmeyi hedefleyen finansal denetim, uygunluk denetimi ve faaliyet denetimlerini kapsayan bakış açısıyla finansal ve finansal olmayan tüm süreçler ile ilgilenir (Tufan ve Görün 2013).İç denetim faaliyetleri; kurum kaynaklarının ekonomiklik, etkililik ve verimlilik esaslarına göre yönetilip yönetilmediğini değerlendirmek ile kurumsal yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol sistemi süreçlerinin etkinliğini değerlendirmek ve geliştirmek yönünde sistematik, sürekli ve disiplinli bir yaklaşımla olarak yürütülür.

2.2.İç Denetimin Güvence Sağlama Faaliyeti

İç denetimin güvence sağlama faaliyeti; kurum içerisinde etkin bir iç kontrol sisteminin var olup olmadığına ve risk yönetiminin etkin bir şekilde işleyip işlemediğine yöneliktir. Ayrıca iç kontrol sisteminin amaçları ile bütünleşen; üretilen bilgilerin doğru ve tam olup olmadığına; varlıklarının korunup korunmadığına, faaliyetlerin etkili, ekonomik, verimli ve mevzuata uygun bir şekilde gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine dair kurum içinde yöneticilere ve çalışanlara, bununla birlikte kurum dışında olup kurum ile ilgili olan üçüncü kişilere makul güvencenin sunulmasını ifade eder (Arcagök ve Erüz, 2006).

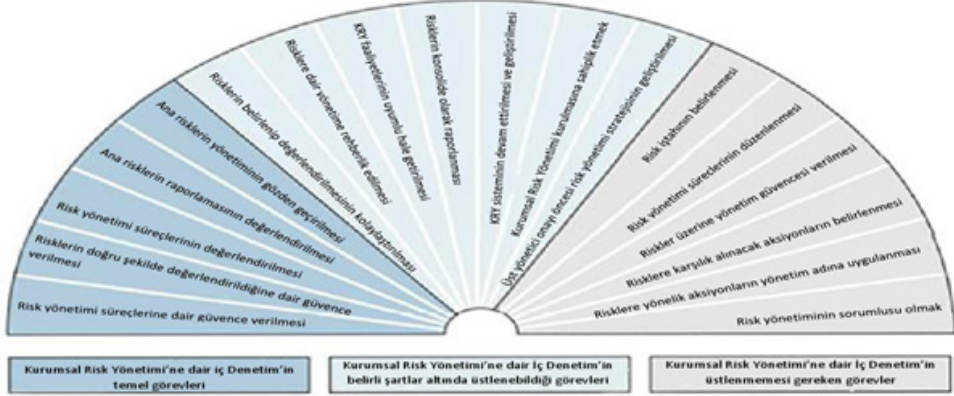
2.3.Danışmanlık Faaliyeti

İç denetim faaliyetleri, kurumun hedeflerini gerçekleştirmeye yönelik kurumsal yönetim, risk yönetimi ve iç kontrol faaliyetlerinin ve süreçlerinin sistematik bir biçimde değerlendirilmesi ve geliştirilmesine yönelik önerilerde bulunulmasıdır (Aslan, 2010).

3.RİSK YÖNETİMİ

Risk, genel olarak kişi ya da kurumların karşılaşması muhtemel tehditler olarak ifade edilir. Ancak risklerin tehditler il birlikte fırsatlar yarattığı düşüncesi de mevcuttur (Terje ve Ortwin, 2010: 8). Risk kavramı günümüz koşullarında kurumların kurumsal yönetim süreçleri ile birlikte yürüttüğü kurumsal risk yönetim modelleri ile göze çarpmaktadır. Bu modeller içerisinde en yaygın olanı Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO) tarafından 2004 yılında geliştirilen ve daha sonra 2017 yılında revizyona uğrayan risk modelidir. COSO'ya göre kurumsal risk yönetimi; “Bir kurumun yönetim kurulu, yöneticileri ve tüm çalışanlarından etkilenen, stratejinin belirlenmesinde ve kurum genelinde uygulanan, kurumu etkileme potansiyeli olan olayları belirleme ve risk iştahı çerçevesinde riskin yönetilmesi amacıyla dizayn edilen, kurumun hedeflerini başarması için makul güvence sağlayan bir süreçtir.” şeklinde tanımlanmıştır (Polat 2018: 62).

İç denetim faaliyetleri çerçevesinde kurumların risk yönetim modelleri de ele alınmaktadır. Şekil 1'de bu ilişkiye ilişkin bilgiler yer almaktadır. İç denetim faaliyetleri kurum risklerine yönelik güvence oluşturulması ve kurumun risk yönetim süreçlerinin değerlendirilmesi gibi faaliyetleri yürütür. Bununla birlikte kurum içerisinde oluşturulacak olan risk yönetim süreçlerine danışmanlık yapar. Ancak risk yönetim süreçlerinin oluşmasında, kurumun risk iştahının belirlenmesi ve risk yönetim süreçlerinin yönetim adına uygulanması gibi faaliyetlerde yer almaz.

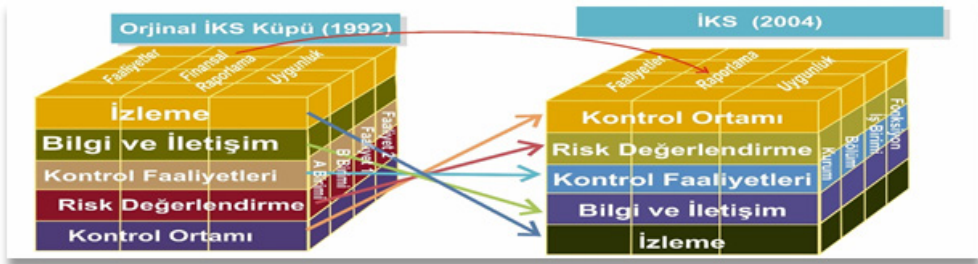

Şekil 1. İç denetim ve Risk Yönetim İlişkisi
Kaynak: Kaya, 2013.

4. İÇ KONTROL SİSTEMİ

Kurumların çevresinin üzerinde durduğu ve günümüz dünyasının kurumlardan en önemli beklentileri arasında şeffaflık ve hesapverebilirlik gelmektedir. Bu kavramlara yönelik güvence sunulması adına vazgeçilmez hale gelen yönetim aracı ise iç kontrol sistemidir. İç kontrol sistemi, kurumun hedeflerine ulaşması için makul güvence sağlamak üzere tasarlanmış olan bir sistemdir. İç kontrol sistemi; kurumdaki iş ve eylemlerin yasalara uygunluğu, faaliyetlerin etkililiği ve etkinliği, mali ve yönetsel raporlamanın güvenilirliği ile varlıkların korunmasını sağlamayı amaçlar.

5018 sayılı Kanunda iç kontrol; “idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem ve süreçle iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünü”. Şeklinde tanımlanmıştır.

Şekil 2. COSO İç Kontrol Sistemi
Kaynak: (Polat 2018:92)

İç kontrol sistemine yönelik oluşturulan modeller arasında en çok kullanılan model COSO tarafından 1992 yılında geliştirilen modeldir. Ülkemizde kamu kurumlarının kullanması önerilen model de COSO iç kontrol sistemi modelidir. Model ilk aşamada beş bileşenden oluşturulmuştur (Şekil 2). 2004 yılında iç kontrol sistemi ile risk yönetim modelleri arasındaki farklılığı ve finansal raporlamanın yanında finansal olmayan raporlamanın da önemini vurgulanması için güncellenmiştir. İç kontrol sistemlerinin oluşturulmasının beş temel amacı bulunmaktadır (Polat, 2018).

- Şirket varlıklarının korunması,
- Muhasebe kayıtlarının ve mali raporların doğruluğunu ve güvenilirliği,
- Şirket faaliyetlerinin yönetim politikalarına ve yasalara uygunluğu,
- Şirket kaynaklarının etkin ve verimli kullanılması,
- Şirketin belirlenen hedef ve amaçlara ulaşmasını sağlamaktır.

Denetim ve kontrol kavramları her ne kadar aynı anlama gelecek şekilde kullanılıyor olsa da aslında uygulamada birbirini tamamlayan süreçlerdir. Kontrol daha çok kurumların faaliyetlerini yürütürken uyguladıkları faaliyetler iken, denetim bu kontroller sonrasında ortaya çıkan sonuçların değerlendirilmesi faaliyetleridir. Bu nedenle kurumların oluşturacakları kontrol mekanizmalarının kalitesi aynı zamanda denetimin kalitesine de etki etmektedir (Kızılboğa ve Özşahin 2013: 221).

5. ÜNİVERSİTELERDE İÇ DENETİM

İç denetim sistemi Türkiye’de 5018 Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu çerçevesinde uygulamaya başlanmıştır. Kamu kaynaklarının ekonomik, etkili ve verimli kullanılmasını hedefleyen bu yeni bakış kurumlara iç denetim birimi kurulmasını da emretmektedir. Bununla birlikte kamu kurumlarında istihdam edilmek üzere iç denetçi kadroları tahsis edilmiştir. Ancak özellikle üniversitelerin iç denetim birimlerini kurma ve iç denetçi istihdam etme konusunda gerekli ilgiyi göstermedikleri görülmektedir. Bu kapsamda, Bayrakçı ve Demirel (2017), Üniversitelerde iç denetim üzerine yaptıkları araştırmaya göre 118 devlet üniversitesinin 22 tanesinde iç denetçi alınmadığını tespit etmişlerdir. Aynı dönemde devlet üniversitelerinde çalıştırılmak üzere 369 iç denetçi kadrosu tahsis edilmişken 165 kadro boş kalmıştır. Bu durum doğu ve güneydoğu üniversitelerinde daha da öne çıkmaktadır.

Tablo 1’de Doğu Anadolu üniversitelerinde iç denetim birimlerine ilişkin bilgileri içermektedir. 17 üniversitenin 9’unda iç denetim birimi kurulu iken 8 üniversitede iç denetim birimi yoktur. Bununla birlikte istihdam edilen iç denetçi sayısı 14’tür. İç denetim birimleri organizasyonda rektörlüğe bağlı olarak organizasyonda yer alması gerekir. Ancak iç denetim birimi olan üniversitelerde bu durumunda bazı üniversitelerde göz ardı edilerek çalışma usulüne aykırı bir yerde konumlandıkları tespit edilmiştir.

Tablo 1. Doğu Anadolu Bölgesi Üniversitelerinde İç Denetim

Sıra	Üniversite	İç Denetim Birimi	İç Denetçi Memur	Organizasyondaki Yeri
1	Adıyaman Üniversitesi	Var	2+1	Yönetim
2	Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	Yok	Yok	Yok
3	Ardahan Üniversitesi	Yok	Yok	Yok
4	Atatürk Üniversitesi	Var	2	Yönetim
5	Bingöl Üniversitesi	Var	1	Yönetim
6	Bitlis Eren Üniversitesi	Yok	Yok	Yok
7	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Var	1+1	Yönetim
8	Erzurum Teknik Üniversitesi	Yok	Yok	Yok
9	Fırat Üniversitesi	Var	3+1	Genel Sekreterlik
10	Hakkâri Üniversitesi	Yok	Yok	Yok
11	İğdır Üniversitesi	Var	1	İdari
12	İnönü Üniversitesi	Var	3+1	Üniversite
13	Malatya Turgut Özal Üniversitesi	Yok	Yok	Rektörlük
14	Munzur Üniversitesi	Var	1	Yönetim
15	Muş Alparslan Üniversitesi	Yok	Yok	Yok
16	Siirt Üniversitesi	Yok	Yok	Yönetim
17	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Var	Yok	Rektörlük- Araştırma Mrkz.

Kaynak: Üniversitelerin İnternet siteleri

Tablo 2 Güneydoğu Anadolu üniversitelerinde iç denetim birimlerine ilişkin bilgileri içermektedir. 8 üniversitenin 3'ünde iç denetim birimi kurulu iken 5 üniversitede iç denetim birimi yoktur. Bununla birlikte istihdam edilen iç denetçi sayısı 3'tür. Güneydoğu üniversiteleri de Doğu Anadolu üniversitelerindeki uygulamaya benzer bir anlayış çerçevesinde bazı üniversitelerde genel sekreterliğe iç denetim birimlerini bağlamışlardır. Bu organizasyon yapısı iç denetim birimlerinin amaç ve hedeflerine uygun bir yapılanma değildir.

İç denetim birimleri kurumların finansal yapılarına ilişkin bilgilerin raporlanmasının yanında finansal olmayan raporlama yapmak içinde görevlendirilmiştir. Tablo 3'te Doğu ve Güneydoğu Anadolu üniversitelerinin öğrenci sayıları ve Tablo 5'te bütçelere yer verilmiştir. Öğrenci sayıları kurum içerisindeki finansal olmayan süreçlerin iş yüküne işaret ederken, bütçe büyüklükleri kamunun denetime tabi mali kaynak büyüklüğünü göstermektedir. Tablo 3'e göre toplamda 456.670 öğrenci ve Tablo 5'e göre toplamda 5.629.285.000 TL bütçenin olduğu görülmektedir. Üniversitelerin İç denetime bakışının karşılaştırılması amacıyla Gazi Üniversitesi öğrenci ve bütçe büyüklükleri ve istihdam edilen iç denetçi sayısı ile Doğu ve Güneydoğu üniversitelerinde toplam öğrenci, bütçe büyüklüğü ve istihdam edilen iç denetçi sayıları karşılaştırıldığında (Tablo 4- Tablo 6) bir iç denetçi başına düşen öğrenci ve bütçe büyüklüğüne göre yaklaşık 3,5 kat daha fazla bir kurumsal faaliyetin denetimden yoksun bırakıldığı anlaşılmaktadır.

Tablo 2. Güneydoğu Anadolu Bölgesi Üniversitelerinde İç Denetim

Sıra	Üniversite	İç Denetim Birimi	İç Denetçi	Organizasyondaki Yeri
1	Batman Üniversitesi	Var	Yok	Yönetim
2	Dicle Üniversitesi	Var	1	İdari
3	Gaziantep İslam Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	Yok	Yok	Genel Sekreterlik
4	Gaziantep Üniversitesi	Var	2	İdari
5	Harran Üniversitesi	Yok	Yok	İdari
6	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	Yok	Yok	Yok
7	Mardin Artuklu Üniversitesi	Yok	Yok	Yok
8	Şırnak Üniversitesi	Yok	Yok	Yok

Kaynak: Üniversitelerin İnternet siteleri

Tablo 3. Doğu ve Güneydoğu Bölgesi Üniversitelerinde Kayıtlı Toplam Öğrenci Sayısı (2020)

Sıra	Üniversite	Öğrenci Sayısı	Sıra	Üniversite	Öğrenci Sayısı
1	Adıyaman Üniversitesi	20.036	13	Hakkari Üniversitesi	2.036
2	Ağrı İbrahim Çeçen Üni.	11.498	14	Harran Üniversitesi	24.403
3	Ardahan Üniversitesi	5.213	15	İğdır Üniversitesi	6.179
4	Atatürk Üniversitesi	69.222	16	İnönü Üniversitesi	40.299
5	Batman Üniversitesi	12.792	17	Kafkas Üniversitesi	19.340
6	Bingöl Üniversitesi	14.726	18	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	9.148
7	Bitlis Eren Üniversitesi	8.657	19	Mardin Artuklu Üniversitesi	9.122
8	Dicle Üniversitesi	28703	20	Munzur Üniversitesi	6.010
9	Erzincan Üniversitesi	21.714	21	Muş Alparslan Üniversitesi	8.383
10	Erzurum Teknik Üniversitesi	3.869	22	Siirt Üniversitesi	12.423
11	Fırat Üniversitesi	41.658	23	Şırnak Üniversitesi	2.548
12	Gaziantep Üniversitesi	49.448	24	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	29.243
TOPLAM					456.670

Kaynak: <https://www.drdatastats.com/turkiyede-universiteler-ogrenci-sayilari-doktora-ogrencisi-sayilari-yabanci-uyruklu-ogrenci-sayilari-ogretim-eleman-sayilari-2019-2020/>

Tablo 4. İç Denetçi Başına Öğrenci Sayısı

Üniversiteler	Toplam İç Denetçi Sayısı	Toplam Öğrenci Sayısı	İç Denetçi Başına Öğrenci Sayısı
Doğu ve Güneydoğu Üniversiteleri (25 Üniversite)	17	456.670	26.862
Gazi Üniversitesi	9	68.654	7.628
		Fark	3.5 kat

Tablo 5. Doğu ve Güneydoğu Bölgesi Üniversiteleri Toplam Bütçe (2020)

Sıra	Üniversite	Öğrenci Sayısı	Sıra	Üniversite	Öğrenci Sayısı
1	Adıyaman Üniversitesi	198.422.000	13	Hakkari Üniversitesi	70.127.000
2	Ağrı İbrahim Çeçen Üni.	118.622.000	14	Harran Üniversitesi	305.597.000
3	Ardahan Üniversitesi	91.879.000	15	İğdır Üniversitesi	100.994.000
4	Atatürk Üniversitesi	759.050.000	16	İnönü Üniversitesi	499.643.000
5	Batman Üniversitesi	118.660.000	17	Kafkas Üniversitesi	228.555.000
6	Bingöl Üniversitesi	163.183.000	18	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	88.422.000
7	Bitlis Eren Üniversitesi	110.258.000	19	Mardin Artuklu Üniversitesi	137.934.000
8	Dicle Üniversitesi	470.667.000	20	Munzur Üniversitesi	109.581.000
9	Erzincan Üniversitesi	203.127.000	21	Muş Alparslan Üniversitesi	141.266.000
10	Erzurum Teknik Üniversitesi	63.283.000	22	Siirt Üniversitesi	141.815.000
11	Fırat Üniversitesi	512.460.000	23	Şırnak Üniversitesi	73.149.000
12	Gaziantep Üniversitesi	437.689.000	24	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	465.488.000
13	Gaziantep İBT Üniversitesi	19.414.000			
TOPLAM					5.629.285.000

Kaynak: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/DuyuruDetay.aspx?did=925>

Tablo 6. İç Denetçi Başına Bütçe

Üniversiteler	İç Denetçi Sayısı	Toplam Bütçe (TL)	Denetçi Başına Bütçe
Doğu ve Güneydoğu Üniversiteleri (25 Üniversite)	17	5.629.285.000	331.134412
Gazi Üniversitesi	9	888.073.000	98.674.777
		Fark	3,4 kat

6.İÇ DENETİM – KALİTE İLİŞKİSİ

Kalite kelime olarak kullanıma uygunluk, şartlara uygunluk, ürün veya hizmet bedeli, üstün başarı vb. bir çok anlamda tanımlanmıştır Yükseköğretimde kalite arayışları sonucunda ülkeler arasında farklı uygulamalar olsa da kalite güvencesi ve akreditasyon amacına yönelik olmuştur. Türkiye’de Yükseköğretime de kalite arayışları ilk adımları olarak 1997 yılında “Türk Üniversiteleri Kalite Belirleme Proje” ile başlamıştır. 2005 yılında Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) oluşturularak bu anlayışın devamı niteliğinde bir uygulama hayata geçirilmiştir (Tezsürücü, 2013:100).

Kalite çalışmalarının üniversitelerde yoğunlaştırılması akreditasyonun sağlanmasında önemli bir çaba ve maliyeti içermesi bu faaliyetlerinde denetime tabi tutulması gerektiğine işaret etmektedir. Kalite denetimleri, üniversitelerin her yıl yayınlamak zorunda oldukları kalite beyanları ile, kalite çalışmalarının beş yılda bir dış denetimden geçmesi bu sürecin sağlıklı ve etkin yürütülmesi için gerekli başarıyı sağlamaktan uzaktır. Üniversitelerin birçoğunun iç denetim biriminde yoksun olması veya var olanların yeterli düzeyde etkin çalışmaması kalite çalışmalarına yönelik iç denetim değerlendirmelerinin başarısız olmasına yol açacaktır. Kalite denetiminin sağlanmasında hedef şu şekilde sıralanmaktadır. (Dalak, 2000:71);

- Kalite sisteminin belirlenen standart ve yönetmeliklere uygunluğu,
- Yönetmelik, yönerge ve usul ve esaslara ilişkin bağlılık,
- Kalite çalışmalarının belirlenen politikalara ulaşmadaki etkisi,
- Denetime tabi tutulan kalite sisteminin uygunluğuna dair sınıflandırılması ve/veya belgelendirilmesidir.

Kalite denetiminin ve iç denetim faaliyetlerinin amaç, fayda, sonuç ve çıktı düzeyinde benzeştikleri söylenebilir. Bu nedenle iç denetim birimlerinin olmadığı, iç denetim birimlerinin olmasına rağmen etkin çalışmadığı üniversitelerde kalite çalışmalarının istenilen düzeyde başarı sağlaması gerçekten uzaktır.

7. SONUÇ

Kurumlarda, kurumsal kapasitenin artırılması ve kalite süreçlerinin etkin ve verimli oluşturulması kurumsal yönetim uygulamalarına bağlıdır. Kurumsal yönetim uygulamaları ise kurumsal risk yönetimi, iç kontrol sistemi ve bu süreçlerin etkinliğini raporlayan iç denetim birimleri ile gerçekleşir. Risk yönetimi ile kurumun karşı karşıya kalma ihtimali olan risklerin tespiti, önlemlerin alınması ve amaçlara ulaşmak için alınması gereken önlemler söz konusudur. İç kontrol sistemi ile kurum yönetiminin belirlediği politikalara ulaşmaya yönelik kurum kaynaklarının etkin, etkili ve verimli kullanmasını sağlamak hedeflenir. İç denetim ile tüm bu sürecin faaliyet, uygunluk ve performans denetimleri yapılarak raporlanır. Üniversitelerimizin kalite yönetim sistemlerinde başarıyı ve sürdürülebilirliği sağlamaları için, kurumsal yönetimi tesis eden; iç kontrol sistemi, kurumsal risk yönetimi, kurumsal yönetim ilkeleri ve tüm bu sürece dönük beklentilerin gerçekleşme düzeyini raporlayan, güvence sunan ve danışmanlık faaliyeti yürüten iç denetim birimlerinin kurulması önerilmektedir.

8. KAYNAKLAR

- Arcagök, M, ve Erüz. E. S. (2006). Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Sistemi, Maliye Hesap Uzmanları Derneği Yayını, İstanbul.
- Aslan. B. (2010). Bir Yönetim Fonksiyonu Olarak İç Denetim, Sayıştay Dergisi, Sayı 77, 63-86.
- Bayrakçı. E., ve Demirel. A. (2017). İç Denetimin Yapısal ve İşlevsel Sorunlarının Türkiye'deki Üniversiteler bağlamında Analizi, KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 19(33):52-60.
- Kaya. B. (2013). Kamu İdarelerinde İç Kontrol Sistemi Oluşturma Faaliyetlerinde İç Denetçilerin Üstlenebilecekleri Rol Ve Sorumluluklar, Denetişim Dergisi, Sayı 11, 20-31.
- Kızılboğa. R, ve Özşahin. F. (2013). Etkin Bir İç Kontrol Sisteminin İç Denetim Faaliyetine Ve İç Denetçilere Katkısı, Niğde Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:6, Sayı:2, 220-236.
- Polat. E, (2018). Aile Şirketlerin Kurumsal Yönetim İlkeleri Çerçevesinde, Kurumsal Risk Yönetimi ve İç Kontrol sistemi:TRC3 Bölgesi Uygulaması, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yayınlanmış Doktora tezi, Malatya.
- Terje, A, Ortwin, R. (2010). Risk Management and Governance, Springer.
- Tezsürücü. D, (2013). KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı 10, Cilt 2, 97-108.
- Tufan. M, ve Görün. M. (2013). Türkiye'deki Kamu İç denetim Sisteminin Uluslararası İç Denetim Standartları Çerçevesinde İncelenmesi, Sayıştay Dergisi, Sayı 89, 115-135.

Kalite Yönetim Sisteminde İş Sağlığı ve Güvenliğinin Önemi

Şakir YILMAZ*1, Mustafa BİLİCİ2*, Zeki TAŞTAN*3

1Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Kimya Mühendisliği Bölümü, Van

2Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Van Güvenlik Meslek Yüksekokulu, Van

3Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Kimya Mühendisliği Bölümü, Van

* mustafabilici@yyu.edu.tr

Özet

Küresel dünyada İş Sağlığı ve Güvenliği (İSG) Kalite Yönetim Sistemlerinin yeterince uygulanmaması nedeniyle işyerlerinde ciddi iş kazaları ve meslek hastalıklarını meydana getirmektedir. Bunun sonucunda da gerek çalışanlar gerek ülke ekonomisi ve gerekse işyerleri ciddi kayıplara neden olmaktadır. Bundan dolayı, bu problemleri ortadan kaldırmak veya asgari düzeye indirmek için işyerlerinde İSG kalite yönetim sistemlerinin kurulması ve sürekliliğinin sağlanması gerekmektedir. Bununla birlikte, özellikle kalite, çevre koruma, İSG açısından süreçlerin iyileştirilmesi Devlet, işveren ve çalışanlar arasında işbirliğini gerektirmekte ve bununla birlikte Güvenlik kültürünün oluşması elzem hale gelmektedir. Bu iş birliğin sağlanması ve güvenlik kültürünün yerleştirilmesi için Yükseköğretim kurumlarına büyük görevler düşmektedir. Nitekim 04.04.2015 tarihinde İş Güvenliği Uzmanı olabilecek bölümlere İş güvenliği dersinin zorunlu hale getirilmesi oldukça olumlu bir adım olmuştur. İSG Ülkemiz ve Dünya çapında büyük önem taşımaktadır. İSG kalite yönetim sistemlerinin kurulmasıyla çalışanları iş kazalarından koruması, işyerlerinde güvenliği sağlayarak çalışanların sağlıklı bir ortamda çalışmasının sağlanması ve verimliliğinin artırılması sağlanabilmektedir. Sonuç olarak, işyerlerinde meydana gelebilecek iş kazaları ve meslek hastalıklarından korunmak ve güvenli bir iş ortamı sağlamak amacıyla tehlike ve risklere karşı önlemlerin alındığı bir adım olan İSG kalite yönetim sistemlerinin kurulması büyük önem arz etmektedir. Bu sayede güvenli ve sağlıklı bir ortamda çalışan kişi daha verimli olacak ve gerek iş yerine gerekse de ülke ekonomisine ciddi katkı sağlayabilecektir. Bu yüzden kalite yönetim sisteminin yerleşmesi için sağlık ve güvenlik kavramları oldukça önem kazanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çalışma ortamı, İş güvenliği, İş sağlığı, Kalite yönetimi.

The Importance of Occupational Health and Safety with The Quality Management System

Abstract

Inadequate implementation of Occupational Health and Safety (OHS) quality management systems in the global world causes serious work accidents and occupational diseases in workplaces. As a result, both employees and workplaces cause serious losses. Therefore, in order to eliminate or minimize these problems, it is necessary to establish and maintain OHS quality management systems in the workplaces. However, improving the processes especially in terms of quality, environmental protection and OHS requires cooperation between the state, employers and employees. OHS is of great importance worldwide. With the establishment of OHS quality management systems, it is possible to protect employees from work accidents, ensure safety at workplaces, ensure that employees work in a healthy environment and increase their productivity. As a result, the establishment of OHS quality management systems, which is a step in which to take measures against dangers and risks in order to protect from work accidents and occupational diseases that may occur at workplaces and to provide a safe work environment, is of great importance.

Keywords: Occupational Safety, Occupational Health, Quality management, Work environment.

Yükseköğretimde Kalite Yönetimi Kapsamında Eğitimci Eğitimi Program Önerisi: Yeni Nesil Akademisyenlik Programı

Semih DİKMEN*

Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim, Elazığ

* sdikmen@fiat.edu.tr

Özet

Üniversitelerin asıl mesaisi araştırma geliştirme olmasına rağmen ülkemizde okullaşma oranının yükselmesiyle yükseköğretim kurumlarında eğitim-öğretim süreçleri ve kalitesi dikkat edilmesi gereken bir konu haline gelmiştir. Üniversitelerde istihdam edilen akademik kadroların formasyon eğitimlerinin olmaması eğitim-öğretim konusunda niteliğin düşmesine sebep olabilmektedir. Yükseköğretim kurumlarında kalite çalışmalarını bir çatıda toplayan Yükseköğretim Kalite Kurulu, çalışmalarını kalite güvence sistemi, eğitim öğretim, araştırma geliştirme, toplumsal katkı, uluslararasılaşma olmak üzere beş ana başlıkta toplamaktadır. Bu çalışmada Yükseköğretim kurumları kalite çalışmalarında eğitim-öğretim durumlarında odaklandığı öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme sürecinde eğitimcilerde, alan bilgisi ve genel kültürün yanında meslek bilgisi konusunda haiz olması gereken özelliklere dikkat çekerek, eğitimcilerin eğitimi programı olarak Yeni Nesil Akademisyenlik Programı (YAP) başlığı altında meslek içi eğitimleri için öneride bulunmaktadır. Ayrıca bu çalışma yükseköğretim kurumlarında kaliteyi artırmak amaçlı eğitimcilere öğretim yöntem ve teknikleri önerisi için araştırmacılara kaynak olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Öğrenci Merkezli Öğrenme, Yükseköğretimde kalite, eğitimcinin eğitimi.

Abstract

Despite the fact that the main field of study of the universities is research and development, the education and quality of higher education institutions have become an issue to be considered with the increase in the schooling rate in our country. Lack of formation training of academic staff employed in universities causes a decrease in the quality of education. The Higher Education Quality Board, which gathers its quality studies in a higher education institution, focuses its activities under five main titles: quality assurance system, education, research, development, social contribution and internationalization. In this study, it is to make suggestions for in-vocational training under the title of training of educators, by drawing attention to the characteristics that should have on the subject of occupational knowledge in addition to the field knowledge and general culture, in the process of student-centered learning and teaching, which focuses on the education and training situations in quality studies in higher education institutions. In addition, this study will be a resource for researchers for the proposal of teaching methods and techniques to educators in order to increase quality in higher education institutions.

Keywords: Student Centered Learning, Quality in Higher Education, Education of the trainer.

1. GİRİŞ

Rekabetin uluslararasılaştığı günümüzde kurumlar mükemmeli bulma ve sunma yarışında ciddi yol almışlardır. Rekabetin kalite getirdiği özel sektör literatüründe dile pelesenk olmuş bir olgudur. Kurumlar rekabet konusunda ortaya konan üründen çok süreç, ekip niteliği, karar verme yeteneği ve uygulama kabiliyetleri üzerinde durmuşlardır. Kalite, ürün veya hizmetin sunulan kişinin ihtiyacını ne kadar karşıladığı ile alakalıdır (Özdemir, 2002).

Ersen (1997) çalışmasında Kalite Yönetimini sonuçlardan çok süreç üzerine yoğunlaşan paydaşlar arasında etkili iletişim ortamı kurmuş, sağlıklı veri toplama ve analiz ortamı sunan bir sistem yaklaşımı olarak aktarmaktadır.

Kalite, eğitim kurumları bakımından artırarak merkez konulardan biri haline gelmiştir.

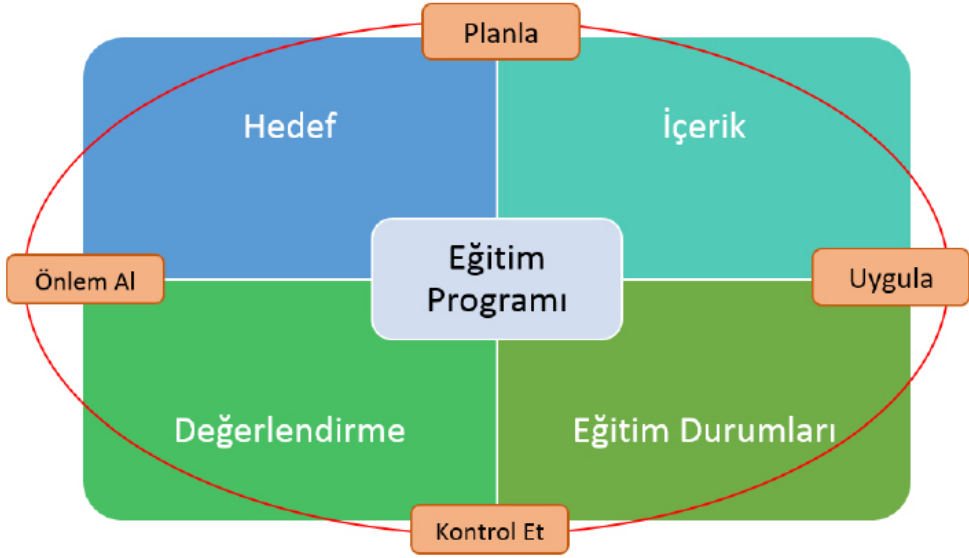
Yükseköğretim kalite kurulu (YÖKAK), kalite yönetimini akran değerlendirme modeli ile yükseköğretim kurumlarının dış değerlendirmesini yapmak, Akreditasyon kuruluşlarının yetkilendirilmesi ve tanınması süreçlerini yürütmek, Yükseköğretim kurumlarında kalite güvencesi kültürünün içselleştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla kurulmuştur. Yükseköğretim Kalite Kurulu 23 Temmuz 2015 tarihinde oluşturulmuş ve 1 Temmuz 2017 tarihinde 2547 sayılı Yükseköğretim Kanununa göre yeniden düzenlenmiştir (YÖKAK, 2020).

Ele alındığında eğitim bir hizmet işidir. Eğitim hizmetinin kalitesi sadece nihai ürünün değil sürecin kalitesi ile alakalıdır. Eğitim kurumlarında süreç eğitim programları çalışmalarında ele alınmaktadır. Eğitim programının 4 temel ögesi bulunmaktadır. Bunlar;

- Hedef (Kazanım),
- İçerik (Konu),
- Eğitim-Öğretim Durumları (Süreç),
- Değerlendirme (Ölçme) öğeleridir (Demirel, 2007).

Hedef, eğitim programlarının öğrenciye kazandırılması planlanan amaçları içermektedir. Eğitim programlarında hedefler ihtiyaçlara göre belirlenmektedir. İhtiyaç kavramı kişinin ihtiyacı, toplumun ihtiyacı ve konunun ihtiyacı olmak üzere 3 ana başlıkta toplanmaktadır. Hedefler eğitim programlarının planlama aşamasında dikkatli ve etraflıca hazırlanmaktadır. İçerik, eğitim programlarında hedefleri gerçekleştirmek için öğrenciye ne öğretilmesi gerektiğini açıklamaktadır. Literatürde müfredat, konu olarak da adlandırılmaktadır. İçerik belirlenen hedeflere yönelik olarak seçilmelidir. Eğitim Durumları, eğitim programları içinde yer alan hedefleri ve içeriği öğrenciye nasıl öğretileceğini kapsayan süreçtir. Eğitim durumları öğrenciye, zamana, teknolojiye, ortama ve öğreticiye göre düzenlenmelidir. Eğitim programlarının uygulama aşaması olarak da adlandırılmaktadır. Değerlendirme ise eğitim programlarının hedeflerine belirlenen konular ve bu konuları nasıl bir süreçle ele alındığının başarısını, ölçme yöntem ve tekniklerini kullanarak süreci değerlendirilmesini sağlamaktadır.

Eğitim-öğretim programları dirik bir yapıya sahiptir. YÖKAK tarafından kalite yaşam döngüsü olarak temele alınmakta olan PUKÖ döngüsü eğitim programlarının öğelerinde dirik bir yapı olarak görülmektedir.

Şekil 1. Eğitim programı öğeleri ve PUKÖ döngüsü kesişimi.

Şekil 1’ de Eğitim programları ve PUKÖ döngüsü kesişimi gösterilmiştir. Kalite çalışmalarının sürekli-liğini gösteren PUKÖ döngüsü ile Eğitim programlarının dirik yapısı birebir örtüşmektedir. Yükseköğretim Kalite Kurulunun üniversitelerde kalite yönetimini;

1. Kalite Güvence Sistemi
2. Eğitim Öğretim
3. Araştırma Geliştirme
4. Toplumsal Katkı
5. Uluslararasılaşma olmak üzere beş ana başlıkta toplamaktadır.

Bu çalışmanın amacı Yükseköğretim Kalite Kurulunun çalışma alanlarından biri olan eğitim-öğretim de öğrenci merkezli öğrenme-öğretme süreçleri hakkında üniversitelerde akademik kadrolara yönelik Yeni Nesil Akademisyenlik Programı adında hizmet öncesi ve hizmet içi eğitim önerisi sunmaktır.

1.1. Öğrenci Merkezli Öğrenme ve Öğretme Yaklaşımı

Yükseköğretim kalite güvence sisteminin eğitim-öğretim başlığında üzerinde durulması gereken temel durum, öğrenci merkezli eğitim ve değerlendirme yaklaşımıdır. Öğrenci merkezli öğrenme-öğretme yaklaşımına göre her öğrencinin öğrenme şekli ve hızı kişisel farklılıklara bağlı olarak değişiklik göstermektedir. Bu farklılıkların dikkate alınarak eğitim-öğretim ortamının düzenlenmesini temele almaktadır. Danielson (2002)’ a göre Öğrenme-öğretme süreci tüm öğrencilerin bireysel farklılıklarına göre tüm potansiyellerini ortaya koyabilecek ve fırsat eşitliği sağlayacak şekilde tasarlanmalıdır. Öğrenci merkezli öğrenme-öğretme yaklaşımında dikkat edilmesi gereken konulardan biri öğrenme ve öğretme etkinlikleri sırasında öğrencinin aktif, eğitmenin ise yönlendirici konumunda pasif olmasıdır (Temizkan, 2010). Öğrenci merkezli öğrenme-öğretme yaklaşımı zengin öğretim yöntem ve teknikleri sunmaktadır. Öğreticinin öğrenci merkezli öğrenme-öğretme yaklaşımına hizmet eden

yöntem ve tekniklere hâkim olması gerekmektedir. Eğitim-öğretim uygulamalarında başarıyı etkileyen ön önemli unsur öğretmenin niteliğidir (Marzano, 2003). Öğrenciyi merkeze alan öğrenme-öğretme yaklaşımında öğretici konunun uzmanı olmaktan ötesine sahip olması gerekmektedir (İncik ve Tanrıseven, 2012). Bu yaklaşımda öğretici, öğrencinin öğrenme sürecinde sorumluluk almasını kolaylaştıracak ortamı hazırlayan ve öğrencinin deneyimleri ile gerçek dünya arasında bağ kurmasını sağlayan profesyonellerdir (Thornburg, 1995).

1.2. Öğrenci Merkezli Ölçme ve Değerlendirme Yaklaşımı

Öğrenci merkezli öğrenme-öğretme süreci ile yönetilmiş eğitim-öğretimin değerlendirilmesi geleceksel klasik yöntemlerle değerlendirilmesi beklenmemektedir. Değerlendirme süreci öğrenme-öğretme sürecinde olduğu gibi öğrenciyi merkeze alan ve eğitim-öğretimin sonucu olan öğrenme ürününün yanında süreci değerlendiren bir yapıda olmalıdır. Klasik ölçme araçlarında eğitim-öğretim faaliyetinin ürünü olan öğrenmenin ortaya konulması beklenmektedir. Klasik ölçme araçlarında anlık motivasyonlar öğrencinin sınavdaki başarısını etkilemektedir. Örnek bir vakadan bahsedilerek somutlaştırmak istenirse, sınavdan bir gün önce motivasyonlu bir çalışma klasik değerlendirme için geçer bir not alınması mümkündür. Fakat öğrenci merkezli ölçme ve değerlendirme yaklaşımında uygulanan bir eğitim-öğretim faaliyetinde sürecin başından sonuna tüm durumları değerlendirildiğinden anlık motivasyonlar değil sürecin tamamında ki durumlar değerlendirilmektedir. Bu durum tam tersi içinde geçerlidir. Başarılı bir öğrencinin klasik yöntemler sebebi ile anlık motivasyon düşümleri öğrenciyi başarısız göstermektedir. Öğrenci merkezli öğrenme-öğretme sürecinde başarılı öğrenci sayısı öğrenme etkinliğinin başarısı hakkında doğrudan bilgi vermektedir. Değerlendirme süreci dirik bir yapıda olması hasebiyle rastlantısal başarıyı ortadan kaldırmaktadır.

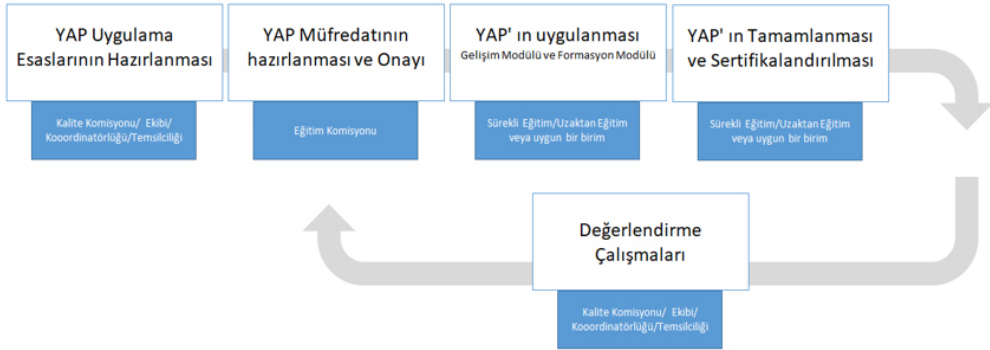
1.3. Öğrenci Merkezli Eğitim Öğretimde Eğitiminin Rolü

Bilgiyi üretmenin ve ona ulaşmanın yolu hızlı bir değişim geçirmiştir. Buna bağlı olarak öğretmenin rolü değişmiş ve öğretmen yetiştirme programlarının adaptasyonu bu yönde gerçekleşmiştir. (YÖK, 1998). Öğrenci Merkezli öğrenme-öğretme sürecinde öğretmenlerin haiz olması gereken özellikler değişmiştir. Öğretmenlerden beklenen yeterliliklerin değişmesi sonucunda onları yetiştiren programlar bu çerçevede değişmiştir. Hâlihazırda görevde bulunan öğretmenler için ise meslek içi eğitimler düzenlenmeye çalışılmıştır (Yılmaz ve Kocasaraç, 2010). Milli Eğitimde görevli öğretmenlerin eğitimlerinde öğrenci merkezli öğrenme-öğretme süreçleri ile eğitilmelerinin sonucu olarak sınıf ortamında yenilikçi öğretim yöntem ve tekniklerine daha yatkın oldukları görülmektedir (Yılmaz ve Şahin, 2010). Öğrenci merkezli öğrenme-öğretme yaklaşımında öğretmene yüklediği kılavuz olma rolü dikkat çekici bir unsurdur. Öğretmeni eğitim ortamı dışına alarak öğrencinin hazır sunulmuş bilgiye değil kendisi yapılandırarak bilgi oluşturmasını sağlamaktadır. Öğrenci merkezli öğrenme-öğretme yaklaşımı öğretmenin sorumluluklarını azaltmadığı gibi bilakis daha da çoğaltmış ve farklı bir boyut katmıştır. Öğretmenin süreç içerisindeki rolü alan bilisinin yanında iyi bir meslek bilgisi, teknoloji bilgisi ve genel kültür bilgisi gerektirmektedir. Bu gereklilikler öğretmenin süreçte aktif bir rol almasını ve sürekli güncel olmasını gerekliliğine de doğurmuştur.

Eğitim-öğretim sürecinde kullanılan yaklaşımlar, yöntem ve teknikler öğretiminin kalitesini artırmaya yöneliktir. Yaklaşımlar, yöntem ve teknikler öğreticinin hayat yaşama şekli olmadıkça gerçek kaliteyi yakalamak mümkün olmayacaktır. Bu bakımdan öğretmenin nitelikli bir hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimden geçmiş olması büyük önem taşımaktadır (Sözer, 1991).

1.4. Yeni Nesil Akademisyenlik Programının Uygulaması

Milli Eğitim Bakanlığının ilk ve ortaöğretimde 2005 yılından itibaren uygulamaya koyduğu öğrenci merkezli öğrenme-öğretme yaklaşımı, Yükseköğretim Kalite Kurulu ile Yükseköğretim kurumlarında da uygulanması istenmektedir. Yükseköğretim kurumlarında akademik personelinin tamamında eğitim formasyon eğitimi almış olması beklenmemektedir. Atama kriterlerinde böyle bir şartın olmadığı bilinen bir gerçektir. Yeni Nesil Akademisyenlik Programının amacı, yeni atanan veya görevde bulunan akademik kadroya Yükseköğretim kalite Kurulunun önemli adımlardan biri olan Eğitim-Öğretim konusunun meslek öncesi ve meslek içi eğitimlerle adaptasyonunu sağlamaktır.

Şekil 2. Yeni Nesil Akademisyenlik Programı Döngüsü

Yeni Nesil Akademisyenlik Programının yaşam döngüsü Şekil 2' de gösterilmiştir. Yaşam döngüsünde sitem için gerekli esasların düzenlenmesi kurumda kalite süreçlerini yöneten birim tarafından yapılması müfredat hazırlanması ve onayı kurumun eğitim komisyonu tarafından hazırlanıp onaylanması, sistemin uygulaması ise sürekli eğitim merkezi, uzaktan eğitim merkezi, hayat boyu öğrenme merkezi gibi kurumun yeteneklerine bağlı olarak ilgili bir birim tarafından yapılması ön görülmektedir. Değerlendirme çalışmalarında geliştirilmesi gereken alanlarda değişiklikler yapılarak tekrar onaya sunulması beklenmektedir.

Yeni Nesil Akademisyenlik Programı Gelişim Modülü ve Formasyon Modülü olmak üzere 2 ayrı modülden oluşmaktadır. Modüller yükseköğretim kurumlara göre farklılık gösterebilmektedir. Modül konu dağılımları akademik kadroların özelliklerine göre tekrar düzenlenebilmektedir. Modül eğitim zaman aralığı yükseköğretim kurumunun Eğitim Komisyonu ve Kalite Komisyonu tarafından hazırlanarak Senato toplantılarında nihai karar verilerek örgün ve uzaktan eğitim yöntemleri kullanılarak planlanmalıdır. YAP' ın uygulanması yükseköğretiminin sürekli eğitim merkezi ve uzaktan eğitim merkezi gibi birimleri tarafından yürütülmesi sağlanmalıdır. Kurumda ilgili birimlerin olmaması durumunda Personel Daire Başkanlığı tarafından koordine edilmelidir.

Tablo 1. Gelişim Modülü Konu Dağılımları.

Gelişim Modülü Konu Dağılımı	Amacı
Bilimsel Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri	Bilgiye bilimsel yöntemleri kullanarak ulaşılmasını ve bilginin üretilmesini sağlamaktadır.
Etkili İletişim Yöntemleri	Sağlıklı ve verimli bir iletişim kurulmasını sağlamaktadır.
Sunum Hazırlama Teknikleri	Eğitim öğretim sürecinde ve bilimsel toplantılarda konu ile alakalı gerekli sunumu etkili ve verimli bir şekilde hazırlamasını sağlamaktadır.
Kalite Yönetim Sistemleri	Kurumun Kalite politikaları ve hedefleri başta olmak üzere uygulanan kalite güvence sistemleri hakkında bilgi sahibi olmasını ve görev yetki ve sorumlulukları konusunda farkındalık sağlamaktadır.
Yükseköğretim kurumunun Belge Yönetim Sistemi	Kurumda kullanılan belge yönetim sistemi hakkında kullanım bilgisi eğitimi alarak kurumun kurumsal yapısı gereği işlerin yürütülmesini sağlamaktadır.
İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi	Kurumun İş sağlığı ve güvenliği ile alakalı yapılan çalışmalara bilinçli olarak katılımını, uygulamasını sağlamaktadır.

Tablo 1’ de Gelişim Modülünde bulunması gereken konular listelenmiştir. Gelişim Modülü Yeni Nesil Akademisyenlik Programının ilk modülü olup temel konuları içermektedir. Konular kurumlara göre değişiklik gösterebilmektedir.

Tablo 2. Formasyon Modülü Konu Dağılımları.

Formasyon Modülü Konu Dağılımı	Amacı
Öğrenme Psikolojisi	Öğrenmenin doğasını ve yapısını, şekillerini ve bilimsel yaklaşımları hakkında bilgi sağlamaktır.
Gelişim Psikolojisi	Eğitim sürecinin ham maddesi olan insanın gelişimsel süreçlerini öğrenmesi bilişsel, duyuşsal ve devinimsel gelişimlerin farkın olunmasını sağlamaktadır.
Öğretim Yöntem ve Teknikleri	Eğitim-öğretim sürecinde öğretim ortamını düzenlemesini, yeni öğretim yöntem ve tekniklerinin öğrenilmesini sağlamaktadır.
Ölçme ve Değerlendirme	Ölçme ve Değerlendirme konusunda temel bilgilerin öğrenilmesini, geleneksel ölçme araçları ve öğrenci merkezli ölçme ve değerlendirme durumlarının sağlanmasını sağlamaktadır.

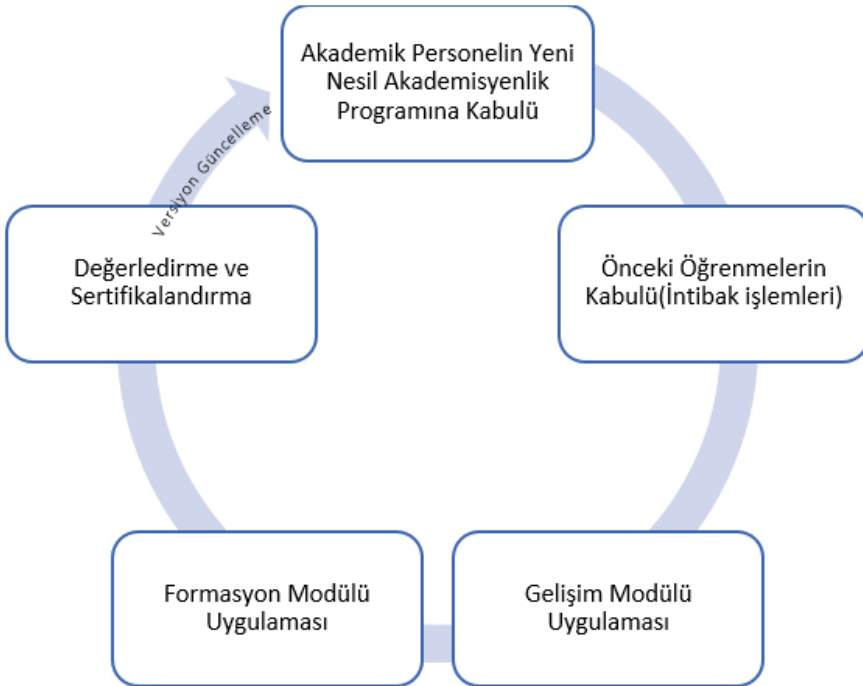
Tablo 2’ de Formasyon Modülünde bulunması gereken konular listelenmiştir. Formasyon Modülü Yeni Nesil Akademisyenlik Programının ilk Modülü olup temel konuları içermektedir. Konular kurumlara göre değişiklik gösterebilmektedir.

Yükseköğretim kurumunun Kalite Komisyonu ve Eğitim komisyonu tarafından hazırlanan Senato olarak onaylanan Yeni Nesil Akademisyenlik Programı gerekli düzenlemeler sonrası kalite çalışmaları çerçevesinde uygulamaya konulur. Göreve yeni başlayan akademik personel için meslek öncesi eğitim olarak önceden belirlenen bir takvimde örgün ve uzaktan eğitim yöntemi kullanarak uygulanır. Katılımcıların Yeni Nesil Akademisyenlik Programına %70 oranında devam ve katılımı sağlanmalıdır. Programı başarı ile tamamlayan katılımcılara yükseköğretim kurumunca Yeni Nesil Akademisyenlik Programı Sertifika Belgesi Düzenlenmelidir.

Hâlihazırda görevde bulunan akademik personel için düzenlenen Yeni Nesil Akademisyenlik Programı, Senato toplantısında karara bağlanan takvim, konu ve öğretim şekline göre akademik personelin geçmişte aldığı eğitimlere göre intibak sağlanarak meslek içi eğitim kapsamında programa katılması sağlanmalıdır. Alınan eğitim tarihinden 10 yıl geçmiş olması durumunda intibak işlemine tabii olmasına dikkat edilmelidir.

Yeni Nesil Akademisyenlik Programı güncellemelerine versiyon isimleri verilir. Hizmet içi eğitim programı düzenleyerek mevcut akademik kadronun ve göreve yeni başlayan akademik personelin son versiyona ulaşması sağlanmalıdır. Akademik unvan değişimlerinde ve her atamada son versiyonun alınması yönetim tarafından teşvik

Şekil 3. Yeni Nesil Akademisyenlik Programı Uygulama Döngüsü

Yeni Nesil Akademisyenlik Programı kapsamında eğitime alınan akademik personelin önceki öğrenmeleri intibak sürecinden geçirilerek kişinin alacağı modüller belirlenir. Programın gereği olan eğitimleri tamamlayan akademik personel YAP Sertifikasına sahip olur. Sertifika üzerinde kişisel bilgiler, kurum bilgisi, versiyon bilgisi, belge numarası ve arka yüzünde alınan eğitimleri modül ve konu başlıkları yer almalıdır.

2. SONUÇ

Bilgiye ulaşmanın ve onu üretmenin yapısı değişmiştir. Buna bağlı olarak eğitim-öğretim kurumlarının yapısı da değişmektedir. Ülkemizde ilk ve ortaöğretimde 2005 yılından itibaren uygulanan öğrenci merkezli öğrenme-öğretme yaklaşımı Yükseköğretim Kalite Kurulu ile yükseköğretim kurumlarında da uygulanmak istenmektedir. Yükseköğretim kurumlarında bu konu ile alakalı yürütülmeye çalışılan Bologna sürecinin temelde uygulama sorunları akademik personelin öğrenme ve öğretme yaklaşımlarına uzak oluşudur. Akademik personellerin atanma kriterlerinde özellikle alan bilgisi ve yetkinliklerine yer verilirken, meslek bilgisi ve yetkinlikleri hakkında bir hazırbulunusluk beklenmemektedir. Akademik personelin meslek öncesi ve meslek içi eğitimler alarak hem kurum işleyişi hem de öğrenci merkezli öğrenme ve öğretme yaklaşımını benimseneceği düşünülmektedir. Bu çalışmada Yeni Nesil Akademisyenlik Programı (YAP) önerisi ile yükseköğretim kurumlarında uygulamasının nasıl yapılacağı ile alakalı temel konulara değinilmektedir. Kurumların odak konularına göre uygulama farklılıkları göstermesi olası bir durumdur. Bu nedenle YAP esnek bir yapıda düşünülmüştür. YAP'ın süre, müfredat, uygulama takvimi, versiyon güncellemeleri tamamen uygulayan kurumun işleyişine göre yapılandırılmasına olanak verilmiştir. Yükseköğretim kurumlarının geliştirdiği ve değerlendirmesini yaptığı versiyonları diğer yükseköğretim kurumlarına paylaşımına açmasıyla dirik bir yapıya ulaşacaktır.

Yeni Nesil Akademisyenlik Programı uygulamaları sonrası katılımcıların görüşlerinin alındığı nitel araştırmalara yer vererek programa katılanların düşünceleri değerlendirilmelidir. Programa yönelik tutum ölçekleri uygulanarak nicel araştırmalara yer verilmelidir. Yeni Nesil Akademisyenlik Programı kurumlar arası uygulama farklılıkları göstereceğinden kurumlar arası uygulama karşılaştırmaları yapılmalıdır. YAP yeni bir program önerisi olması sebebiyle uygulama sonrası değerlendirme çalışmaları yapılmalı ve iyileştirilmeler konusunda yeni öneriler verilmelidir.

3. KAYNAKÇA

Danielson, C. (2002). Enhancing Student Achievement: A Framework for School Improvement. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Demirel, Prof. Dr. Özcan. Eğitimde program geliştirme. Ankara: Pegem A, 2007.

Ersun H., (1997), Toplam Kalite ve İnsan Kaynakları Yönetimi İlişkisi, Verimli Olmanın Yolu, 2. Baskı. İstanbul.

İncik, E. Y., Tanrıseven, I. (2012). Eğitim fakültesi öğretim elemanlarının ve öğretmen adaylarının öğrenci merkezli eğitime ilişkin görüşleri (Mersin Üniversitesi Örneği). Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8 (3), 172-184.

Marzano, R. J. (2003). What Works in Schools: Translating Research into Action. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.

Temizkan, M. (2010). Öğrenci merkezli öğrenme yaklaşımına göre düzenlenen Türk dili dersinin konuşma becerisine yönelik tutumlara etkisi.

Thornburg, D. (1995). Student-centered learning. *Electronic Learning*, 14 (7) 18-19.

Sözer, E. (1991). Türk üniversitelerinde öğretmen yetiştirme sistemlerinin öğretmenlik davranışlarını kazandırma yönünden etkililiği. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayını.

Özdemir, S. (2002). Eğitimde toplam kalite yönetimi. *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2, 253-270.

Yılmaz, H., Kocasarıç, H. (2010). Hizmetiçi Öğretmen Eğitiminde Yeni Bir Yaklaşım: Yenilikçi Öğretmenler Programı Ve Değerlendirmesi. *Journal of Kirsehir Education Faculty*, 11 (3).

Yılmaz H., Şahin, S. (2010). Pre-service Teachers' Epistemological Beliefs and Their Conception of Teaching Manuscript submitted for publication.

YÖK (2020). Yükseköğretim Kalite Kurulu Hakkında. 10.06.2020 tarihinde <https://yokak.gov.tr/hakkinda> adresinden erişilmiştir.

Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesinde Ulusal Ve Uluslararası Akreditasyon Çalışmaları

Mehmet ÇALICIOĞLU

Fırat Üniversitesi, Veteriner Fakültesi, Gıda Hijyeni ve Teknolojisi Anabilim Dalı, Elazığ
mcalicioglu@firat.edu.tr

Özet

Avrupa Veteriner Eğitimi Kurumları Birliği (EAEVE), Avrupa Birliği üyesi ve aday ülkelerde Veteriner Hekimlik eğitiminin standartlarını belirlemek ve akreditasyon sistemini kurmak için kurulmuş bir dernektir. Fakültemiz 2007 yılında ilk akreditasyon ziyaretini geçirmiş, 11 adet temel yetersizlik nedeniyle akredite edilmemiştir. İyileştirme çalışmalarımız neticesinde, 2011’de yetersizlik sayısı bire düşmüş ve şartlı akredite olmuştur. 2013 yılında ise bu eksiklik de giderilerek tam akredite olmuştur. Bu süreçte belirlenen yetersizlikler; hayvan hastanemizdeki fiziksel ve organizasyonel yetersizlikler, öğrenci başına düşen eğitim materyali yetersizliği (türler göre vaka sayıları, otopsi sayıları), destek personeli (teknisyen, laborant, hayvan bakıcı, işçi) sayısındaki yetersizliklerdi. EAEVE Akreditasyonu süresi 10 yıl idi. Ancak bu süre içerisinde akreditasyon için gerekli koşullar revize edilmiş, EAEVE de ENQA tarafından akredite olmuştur.

Fakültemiz yeni koşullara göre, 11 ana standart maddesi altında yer alan toplam 112 standart kapsamında 2018’de yeniden değerlendirme ziyareti geçirmiştir. Yeni dönemin akreditasyon koşulları EAEVE üyesi fakültelerdeki veriler kullanılarak oluşturulan son 3 yıla ait oranlar ve çok sayıda rubriklerden oluşmaktadır. Yetersizlikler; özetle işyeri eğitiminde yetersizliği, öğrencilere “İlk Gün Yeterlilikleri (İGY)” kazandırmadaki uygulama ve pet hayvan-vaka sayısındaki yetersizlikleri ve biyogüvenlik uygulamalarındaki yetersizlikleri kapsamaktadır. Vaka sayılarımızın pek çok AB fakültesinden yüksek olmasına rağmen, yetersizlik durumuna düşülmesinin temel nedeni öğrenci sayısındaki fazlalıktır. Çünkü akreditasyon için “öğrenci başına düşen oranlar” temel alınmaktadır. EAEVE akreditasyon süreçlerinde mevzuatla ilgili karşılaşılan sorunlar arasında finansal otonomi yetersizliği ve öğrenci alımındaki otonomi yokluğu ön plana çıkmaktadır.

Ülkemizde Ulusal akreditasyon çalışmaları ise 2010’da kurulan Veteriner Hekimliği Eğitim Kurumları ve Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (VEDEK) tarafından yürütülmektedir. VEDEK’in yapılanması ve akreditasyon standartları EAEVE’nin ilk dönem standartları ile paralellik göstermektedir. Fakültemiz 2018 yılında VEDEK tarafından da değerlendirilmiş ve Şartlı olarak akredite edilmiştir. Fakültemiz iyileştirme çalışmalarına devam etmekte olup, 2021 yılında hem VEDEK ve hem de EAEVE tarafından yeniden değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Veteriner Eğitimi, Akreditasyon, EAEVE, VEDEK,

Abstract

European Association of Establishments of Veterinary Education (EAEVE) is an association founded to determine the standards of Veterinary education and to establish the accreditation system in European Union member and candidate countries. Our faculty was visited first time for the accreditation in 2007, and was not accredited due to 11 major deficiencies. As a result of efforts to rectify the deficiencies, was visited again in 2011 and was conditionally accredited due to 1 major deficiency. In 2013, this deficiency was corrected and awarded with full accreditation. The deficiencies determined during this period were deficiencies in physical condition and organizational structure of the Animal hospital, insufficient number of training material per graduate student (case numbers of various animal species, necropsy numbers), low number of support personnel (veterinary technician, laboratory technician, veterinary nurse, cleaning crew). EAEVE accreditation period was 10 years. However, in the meantime, accreditation criteria were revised and EAEVE was accredited by the ENQA. Due to expiry of the accreditation status, our faculty was visited again in 2018 according to 11 standards and 112 substandard items. The accreditation criteria of the new SOPs are composed of many ratios calculated based on the distribution of the data of last 3 years from EAEVE member establishments and many rubrics. Deficiencies included insufficient hours in the extra practical training, insufficiency in Day One Competences (DOC), low numbers of pet cases, and insufficiency in biosecurity procedures. Although our number of cases was higher than many EU faculties, the main reason for falling into deficiency was the high number of students because “rates per student” are taken as a basis for accreditation. Lack of financial autonomy and lack of autonomy in student recruitment stand out among the problems encountered with legislation in EAEVE accreditation processes.

National accreditation studies in our country are carried out by the Association for Evaluation and Accreditation of Veterinary Medicine Education Institutions and Programs (VEDEK), which was established in 2010. The organization and accreditation standards of VEDEK are in line with EAEVE's first term standards. Our faculty was evaluated by VEDEK in 2018 and has been conditionally accredited. Our faculty continues its improvement studies and will be re-evaluated by both VEDEK and EAEVE in 2021.

Key words: Veterinary Education, Accreditation, EAEVE, VEDEK,

1. GİRİŞ

Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi 1970 yılında kurulmuş, ülkemizin ikinci, Türkiye Cumhuriyeti'nin kendi imkânları ile kurduğu ilk veteriner fakültesidir. Bugüne kadar 4000'e yakın veteriner hekim mezun etmiş, yeni kurulan veteriner fakültelerinin gelişmelerinde aktif rol oynamış, öncü bir fakülte'dir. Bu nedenle fakültenin misyonunda eğitimin kalitesinin yükseltilmesi her zaman öncelikli bir konumda olmuştur. 90'lı yıllardan itibaren veteriner eğitimi alanında Avrupa Birliği'ndeki gelişmeleri incelemeye başlamış ve 1998 yılında AB üyesi ülkelerdeki Veteriner eğitim programlarının standardizasyonu amacıyla Avrupa Parlamentosu tarafından kurulması sağlanan Avrupa Veteriner Eğitimi Kurumları Birliği'ne (European Association of Establishments of Veterinary Education, EAEVE)1 üye olmuştur. Ulusal akreditasyon kurumlarının henüz olmadığı yıllarda EAEVE tarafından akredite olmayı amaç edinmiş ve bu 2011 yılında bu hedefine ulaşmıştır.

1.1. Akreditasyon çalışmalarının gerekçesi

Ülkemizde yükseköğretim kurumlarının ulusal veya uluslararası bir kuruluş tarafından akreditasyonu yasal bir zorunluluk değildir. Buna rağmen, kurumların kalitelerini tescil ettirmeleri bu belgelendirme kuruluşları vasıtasıyla olur. Veteriner fakültemizin akreditasyon çalışmalarına motivasyon sağlayan ana dayanak noktaları şunlardır.

1. Üniversitemizin 2019-2023 yıllarına ait stratejik planında2 yer alan 5 stratejik amaçtan ilki “Eğitim-Öğretim ve Sosyal Yaşam Kalitesini Artırmak”tır. Bu amaca ulaşmak için belirlenen 5 hedeften biri “Eğitim-öğretim niteliğinin geliştirilmesidir”. Bu hedefe yönelik performans göstergelerinden 4. “Akredite Program sayısında ki artıştır”. Bu hedefe yönelik belirlenen temel stratejiler arasında ise “Birim ve programlarının önce ulusal sonra uluslararası akreditasyon alması için mali destek sağlanacaktır. Birimlerde akreditasyon sürecine yönelik eğitimler düzenlenecektir” ifadeleri yer almaktadır. Buna benzer destekler daha önceki stratejik planlarda da yer almış ve gerekli destekler fakültemize sağlanmıştır.

2. Ayrıca Veteriner Fakültesinin yine aynı döneme ait stratejik planında3 1. Nolu amaç “Fakültede daha nitelikli bir eğitim-öğretim verilmesini sağlamak” olarak belirlenmiş olup, bu amaca yönelik hedefler arasında “Stratejik Hedef 4: Fakültenin ulusal (VEDEK) ve uluslararası (EAEVE) ’ye tam akreditasyonların sağlanması için eksikliklerin giderilmesi” yer almaktadır.

1.2. Dünyada ve Türkiye’de Veteriner Eğitiminde Akreditasyon Kuruluşları

Akreditasyon, kurumlar veya programlar için belirlenen minimal gereksinimlerin karşılanması, kurumlar arası iş birliğinin güçlendirilmesi, uyumun ve kalite güvencesinin sağlanmasıdır. Veteriner Hekimlik eğitimi ve öğretiminin standardizasyonu konusunda çalışan bazı uluslararası kuruluşlar bulunmaktadır. Bu kuruluşlar European Association of Establishments of Veterinary Education (EAEVE), American Veterinary Medical Association (AVMA), Royal College of Veterinary Surgeons (RCVS), Federation of Veterinarians of Europe (FVE), World Organisation for Animal Health (OIE), The European Coordination Committee on Veterinary Training (ECCVT), European Board of Veterinary Specialisation (EBVS), Australasian Veterinary Board Council (AVBC), ve South African Veterinary Council (SAVC) ‘dir. Ayrıca ülkemizde 2010 yılından itibaren ulusal akreditasyon kurumu Veteriner Hekimliği Eğitim Kurumları ve Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (VEDEK)5 kurulmuştur. Ancak burada altına çizilmesi gereken konu, standart geliştiren her kuruluşun akreditasyon kuruluşu olmamasıdır. Örneğin, Federation of Veterinarians of Europe (FVE), veteriner eğitimi ile ilgili çalışmalar yapmasına, iyi uygulama kodları geliştirmesine rağmen akreditasyon kuruluşu değildir. Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi, uluslararası akreditasyon için AB üyesi ülkelerin Veteriner Fakültele-
rinin de içinde yer aldığı EAEVE ile ulusal akreditasyon için de VEDEK ile çalışmaktadır.

Akreditasyon kuruluşları; program yeterlilikleri ve mezun yetkinlikleri konusunda standart bir eğitim verilebilmesinin asgari koşullarını belirleyen,

- i) eğitim ve öğretim altyapısı oluşturmayı, sürdürülebilirliğini ve şeffaflığını, gelişmeye açıklığı ve öğrenci odaklı eğitim oluşturulmasını ve
- ii) katılımcı, kalite odaklı bir yönetim anlayışını

iii) uzman, profesyonel, hayvan ve halk sağlığını önceleyen, ekip üyesi, işbirlikçi, danışman, yönetici, lider, bilim insanı ve iletişimci veteriner hekimler yetiştirmeyi hedeflemişlerdir.

1.3. Veteriner Fakültesinin akreditasyon çalışmalarının kronolojisi

- 1998 Avrupa Veteriner Eğitimi Kurumları Birliği (EAEVE) 'ye üyelik
- 2007 İlk akreditasyon (approval) ziyareti
Sonuç: 11 Majör yetersizlik, akredite edilmedi.
- 2011 Eksikliklerin giderilme çalışmaları ve Yeniden Değerlendirme ziyareti
Sonuç: 1 Majör eksiklik, Şartlı akreditasyon
- 2013 Yeniden Değerlendirme
Sonuç: Tam akreditasyon
- 2016 EAEVE'nin standartları ve akreditasyon prosedürleri değişti, bu günkü haline geldi.
- 2017 10 yıllık Akreditasyon süresi doldu.
- 2018 2. Akreditasyon değerlendirmesi (yeni kurallara göre)
Sonuç: 7 majör eksiklik- 2021' de yeniden değerlendirme
- 2018 VEDEK tarafından Ulusal akreditasyon ziyareti
Sonuç: Şartlı Akreditasyon -2020' de Tam Akreditasyon için yeniden değerlendirme

1.4. EAEVE Akreditasyonunun (Uluslararası akreditasyon) kapsamı ve EAEVE deneyimi

EAEVE'in misyonu, veteriner eğitimi veren kuruluşların kalitesini ve standartlarını ve bunların Avrupa Birliği'ne üye devletler dahilinde ancak bunlarla sınırlı olmamak üzere eğitimlerini değerlendirmek, desteklemek ve daha da geliştirmektir. Bu misyonu gerçekleştirmek için EAEVE, Avrupa Veteriner Hekimlik Eğitim Değerlendirme Sistemini (European System of Evaluation of Veterinary Training, ESEVT)4 geliştirmiştir.

Akreditasyon ile ilgili tüm süreçler ve standartlar ESEVT kılavuzunda toplanmıştır. Bu kılavuzlar gerekli görüldüğünde her yılın Mayıs ayında yapılan Genel Kurullarda güncellenir.

Bundan sonraki kısımda Kısaca ESEVT standartlarının içerikleri ve değerlendirmelerde bu standartlarla ilgili karşılaşılan problemler hakkında bilgi verilecektir.

Standart 1: Hedefler ve Organizasyon

Bu standart fakültenin bağlamını belirleyip belirmediğine ve gelecek ile ilgili hazırlıklarına odaklanır. Özetle, kurumun, GZFT analizine, paydaşları ile ilişkilerine, Misyon ve vizyonunu nasıl belirlediğine, ve bir stratejik planlama yapıp yapmadığına bakılır. Veteriner fakültemiz uzun yıllardır akreditasyon çalışmalarının içinde yer aldığından bu standart maddesinde zorluk yaşamamıştır.

Standart 2: Mali İşler

2.1 Kuruluşun misyonunu yerine getirme ve eğitim, araştırma ve hizmetler için hedeflerine ulaşma şartlarını yerine getirmek için yeterli finansman olmalıdır.

2.2 Mali rapor hem harcamaları hem de gelirleri içermelidir ve personel maliyetlerini, işletme giderlerini, bakım maliyetlerini ve ekipmanlarını ayrıca belirtmelidir.

2.3 Mevcut kaynakların gereksinimleri karşıladığından emin olmak için kaynak dağılımı düzenli olarak gözden geçirilmelidir.

2.4 Klinik ve saha hizmetleri öğretim kaynakları olarak işlev görmelidir. Bu kaynakların öğretim bütünlüğü, klinik hizmetler operasyonlarının mali öz yeterliliğine göre öncelik vermelidir. Klinikler olabildiğince verimli çalışmalıdır.

2.5 Kurum, kaynaklarını stratejik planını uygulamak ve ESEVT Standartlarını karşılamak için kullanmak için yeterli özerkliğe sahip olmalıdır.

Bu standart içerisinde en çok üzerinde durulan kısım öğrenci başına yapılan eğitim giderlerinin ne olduğu ve bunun nasıl karşılandığının ortaya konması, ve fakültenin gelirlerini harcamada özerkliğe sahip olması ile ilgili maddelerdir. Mali mevzuatımızın farklı olması ve üniversite eğitimlerinin finansmanının neredeyse tamamen devlet tarafından karşılanması nedeniyle bazı oranları hesaplama oldukça güçtür.

Standart 3: Müfredat

Bu standart veteriner eğitiminin temel sınırlarını çizen bir standarttır.

3.1. Müfredat, tüm mezunların, 2013/55 / AB sayılı direktif ve Ek V.4.1 ile değiştirilen AB Yönergesi 2005/36 / EC'ye uyumlu olması (Temel Bilimler, Klinik Bilimler, Hayvan üretimi, Gıda Güvenliği ve Kalitesi; Profesyonel bilgi) beklenen mezuniyet gerekliliklerine sahip olduklarından emin olmak için tasarlanmalı, kaynak sağlanmalı ve yönetilmelidir;

Eğitimin asıl amacının mezunlara “İlk Gün Yeterliliklerini (İGY)” kazandırmak olduğunu esas alır. İGY, yeni veteriner mezunlarının, hastalar ve müşterileri için yeterli veteriner hekimlik hizmeti sağlamaları ve kendilerine özgü sorunları çözmeleri için mezun olduklarında ihtiyaç duyduğu bilgi, beceri, deneyim, tutum ve davranışların bileşimi olarak tanımlanır.

İlk Gün Yeterliliklerini kazanan yeni mezun, veteriner hekimliği mesleğinin uygun başlangıç düzeyindeki görev ve ödevlerini bağımsız olarak yapabilecek kadar özgüven sahibi olmalıdır. Bu amaçla, ESEVT 32 adet İGY belirlemiştir. Bunlar şöyledir:

“İlk Gün Yeterlilikleri”

- Veteriner hekimlerin ilişkili olduğu hastalar, hasta sahipleri, toplum ve çevre ile ilgili etik ve yasal sorumlulukları anlamak
- Veteriner hekimliği mesleği ile ilgili organizasyon, yönetim ve mevzuat hakkında bilgi sahibi olmak
- Veteriner hizmetlerinde sağlık ve güvenliği geliştirmek, izlemek ve sürdürmek; kalite güvenliği (QA) sistemleri hakkında bilgi sahibi olmak; risk yönetimi ilkelerini uygulamaya koymak
- Hasta sahipleri, toplum, meslektaşlar ve ilgili makamlarla uygun bir dil kullanarak etkili bir şekilde iletişim kurmak

- Klinik ve müşteri kayıtları ile gerektiğinde meslektaşları tatmin edici ve toplum tarafından anlaşılır bir biçimde vaka raporları hazırlamak.
- Hizmet sırasında multidisipliner bir ekibin üyesi olarak etkin bir şekilde çalışmak
- Veteriner hekimliği faaliyetlerindeki ekonomik ve duygusal durumu anlamak
- Literatürü ve sunumları eleştirel bir şekilde gözden geçirebilmek ve değerlendirebilmek.
- Klinik yönetim ilkelerini anlamak ve uygulamak, kanıta dayalı veteriner hekimliği uygulamak.
- Hayvan bakımı ve veteriner halk sağlığı hizmetlerinin kalitesini artırmak amacıyla veteriner hekimliği bilgilerinin geliştirilmesine katkıda bulunmak için mesleki yeteneklerini kullanmak
- Eksik bilgilerle başa çıkabilme, beklenmeyen durumların üstesinden gelebilme ve değişime uyum sağlayabilme becerisini göstermek
- Kişisel ve mesleki sınırlamaları göstermek ve gerekli olduğunda nasıl profesyonel danışmanlık, yardım ve destek alınacağını bilmek
- Yaşam boyu öğrenme becerisi ile mesleki gelişim ve öğrenme kararlılığı göstermek. Bu, mesleki deneyimin yansıması ve kayıt altına alınması ile performans artırılması ve yeterlik için önlemler almayı içerir.
- Performansı artırmak için öz-denetim ve eş-grup inceleme süreçlerinde yer almak.
- Her bir hayvan veya hayvan grubunun ve çevresinin konuyla ilgili geçmiş bilgilerini eksiksiz bir şekilde öğrenmek
- Hasta hayvanları güvenli bir şekilde ve hayvana saygı göstererek zaptırapını yapmak ve veteriner hekimin bu teknikleri gerçekleştirmesine yardımcı olmak için diğerlerine bilgi vermek
- Tam bir klinik muayene yapabilme ve klinik karar verme becerisini gösterebilmek
- Uygun tedavi planlarını geliştirmek ve hastaların çıkarlarına ve mevcut kaynakların uygunluğuna göre tedaviyi yönetebilmek.
- Acil bir durumda tüm türlere bakmak ve ilk yardımda bulunmak.
- Bir hayvanın veya hayvan grubunun fiziksel durumunu, refahını ve beslenme durumunu değerlendirmek ve hasta sahibine yetiştiricilik ve beslenme ilkeleri konusunda tavsiyelerde bulunmak
- Numuneleri toplamak, saklamak ve taşımak, uygun teşhis testlerini seçmek, test sonuçlarının sınırlamalarını yorumlamak ve anlamak.
- Hastanın uygun geçmiş bilgilerinin alınması da dahil olmak üzere, başvuru ve tanı hizmetleri ile açık bir şekilde iletişim kurmak ve iş birliği yapmak
- Görüntüleme ve diğer tanı yöntemlerinin tanı koymadaki katkısını anlamak. Temel görüntüleme cihazlarını kullanmak ve iyi sağlık ve güvenlik uygulamaları ile mevcut yönetmeliklere göre vakaya uygun bir muayene gerçekleştirmek.
- İhbarı mecburi, kayıt altına alınması gereken ve zoonotik hastalıkların şüpheli belirtilerini tanımak ve ilgili mercilere bildirme de dahil olmak üzere uygun önlemleri almak
- Lisanslı ilaçlarla ilgili uygun veri kaynaklarına erişmek
- Mevzuata ve son ilaç rehberine uygun olarak ilaçları doğru ve bilinçli bir şekilde reçete etmek ve dağıtmak
- Şüpheli advers reaksiyonları rapor etmek
- Ekipman sterilizasyonu ve giysilerin dezenfeksiyonu da dahil olmak üzere biyogüvenlik ilkelerini doğru bir şekilde uygulamak
- Aseptik cerrahiye doğru uygulamak
- Sedasyon, genel ve bölgesel anesteziyi güvenle uygulamak; kimyasal sınırlama yöntemlerini uygulamak
- Ağrıyı değerlendirmek ve yönetmek

- Gerekli görüldüğünde ötenaziyihayvan sahiplerinin ve diğerlerinin duygularına karşı hassasiyet göstererek, hayvana saygı duyarakve uygun bir yöntem kullanarak yapmak, mevcut olanların güvenliği açısından;karkas imhası konusunda tavsiyede bulunmak
- Sistematik bir şekilde ölüm sonrası muayene, gözlemlerin kaydedilmesi, örnek dokular, bunların depolanmasını ve taşınmasını gerçekleştirmek
- Gıda zinciri için ayrılan hayvanların ante-mortem muayenesini hayvan refahına dikkat ederek yapmak; hayvansal kökenli ürünlerin kalitesini ve güvenliğini etkileyen durumları doğru bir şekilde tespit etmek, gıda zincirine uygun olmayan koşulları bulunduran hayvanları dahil etmemek.
- Besi hayvanlarının ölüm sonrası muayenesi ve gıda teknolojisi alanında ki incelemeler de dahil olmak üzere gıda ve yemlerin muayenesini gerçekleştirmek.
- Türe uygun ve kabul edilen hayvan sağlığı, refah ve kamu sağlığı standartlarına uygun koruyucu programları önermek ve uygulamak

Akreditasyon sürecinde bu standartla ilgili karşılaşılan güçlüklerin başında AB ülkeleri için çok önemli bir hayvan türü olan domuz ile ilgili klinik ve uygulama derslerinin yetersiz olması gelmektedir ve bu durum majör yetersizlik olarak değerlendirilmiştir. Bu problemi aşmak için Fakültemizin eğitim ve araştırma çiftliğinde klinik ve uygulama eğitimi amaçlı domuz ünitesi kurulmuştur. Ayrıca, yukarıda listelenen İGY'lerin ölçme-değerlendirmelerinin nasıl yapıldığı, yeterli hayvansal materyal, teçhizatın, sarf malzemesinin sağlanıp sağlanmadığı konusu değerlendirme ziyaretlerinde çok yönlü olarak incelenmiştir.

Müfredat ile ilgili 2016 yılında kabul edilen ESEVT standartlarında yer alan bir farklılık, öğrencilerin Zorunlu Dış Uygulama (Extra Practical Training, EPT) olarak adlandırılan bir eğitimidir. Buna göre 4 veya 5. Sınıf öğrencilerin klinik eğitimlerinin bir kısmını Özel Veteriner Kliniklerinde yapmaları gerekmektedir. Öğrenci sayısının fazlalığı bu konuda tatmin edici bir planlama yapmaya imkan vermemiştir.

Standart 4: Eğitim Olanakları ve Techizat

Temel maddeler şöyledir:

4.3. Derslikler(amfi) , eğitim laboratuvarları, pratik odaları, klinik olanaklar ve diğer öğretim alanları, sayı, boyut ve öğretim amaçları için yeterli donanımına sahip olmalı ve iyi korunmalıdır ve 24 saat Acil Klinik Hizmeti verilmelidir.

4.6. Tesisler sağlık, emniyet, biyogüvenlik ve AB hayvan refahı ve bakım standartları dahil tüm ilgili mevzuata uygun olmalıdır.

4.11. Kuruluş öğrencilerin, eczane, tanısal görüntüleme, anestezi, klinik patoloji, yoğun / kritik bakım, ameliyat ve tedavi tesisleri, ayakta tedavi hizmetleri ve otopsi olanakları da dahil olmak üzere sınırlı olmamak şartıyla, geniş teşhis ve terapi olanaklarına erişmesini sağlamalıdır.

Bu maddelerin içerisinde özellikle 4.6. daki tesislerin AB mevzuatlarına uyumlu olması şartını karşılamak oldukça güçtür ve şu anki majör yetersizliklerden biri budur. Çünkü binalar nispeten eski olup AB mevzuatlarına uygun inşa edilmemiştir.

Standart 5: Hayvan kaynakları ve hayvansal kaynaklı öğretim materyalleri

5.1. Sağlıklı ve hastalıklı hayvanların, kadvraların ve hayvan kaynaklı materyallerin sayısı ve çeşidi pratik eğitim (Temel Bilimler, Klinik Bilimler, Patoloji, Hayvan Üretimi, Gıda Güvenliği ve Kalite alanlarında) sağlamak için yeterli olmalı ve kayıtlı öğrenci sayısına uygun olmalıdır.

5.2. Öğrencilerin klinik eğitimi deneyimi ve uygulamalı eğitimi için, tüm yaygın evcil ve egzotik pet hayvanlarda çeşitli ve yeterli sayıda cerrahi ve vakaların bulunması şarttır.

Yukarıdaki maddeler, EAEVE tarafından hazırlanan rubrikler ile test edilmektedir. Göstergelere, EAEVE üyesi vaka/öğrenci göstergelerinin düşük olmasına yol açmıştır.

Standart 6: Öğrenme kaynakları

6.1. Son teknoloji öğrenme kaynakları, veteriner hekim eğitimi, araştırma, hizmetler ve sürekli eğitimi desteklemek için mevcut olmalıdır. Öğrenme kaynaklarına, basılı, elektronik ortam veya başka yollarla zamanında erişilmesi, öğrenciler ve personel ve uygun olduğunda paydaşlar tarafından da kullanılabilir olmalıdır. Bibliyografik arama ve veri tabanlarına erişim ve öğrenme kaynakları için en gelişmiş yöntemler öğrencilere öğretilmelidir. İnternet, IT kaynakları Kütüphane olanakları yeterli olmalıdır. Bu standart maddesinin karşılanmasında kayda değer bir zorlukla karşılaşılmalıdır.

Standart 7:Öğrenci Kabulü, yetişmesi ve refahı

7.1.Öğrenci seçim kriterleri okulun misyonuyla uyumlu olmalıdır. Okula kabul edilen öğrenci sayısı, Veteriner Fakültesindeki akademik ve yardımcı personel sayısı, mevcut ekipmanlar, sağlıklı ve hasta hayvan sayısı ve hayvan kaynaklı diğer eğitim materyalleri için mevcut olan kaynaklarla uyumlu olmalıdır.

7.5.Okul, öğrenci seçme kriterlerini her yıl gözden geçirmeli ve tüm evcil hayvan türlerinde ESEVT'in "İlk gün yeterlilikleri"ni (Day one competences) yerine getirebilecek öğrencileri almalıdır. Engelli Öğrenciler ile ilgili net strateji olmalı, öğrencilere yeterli Rehberlik/Danışmanlık sağlanmalıdır.

Bu standartlarda karşılaşılan güçlük ülkemizdeki öğrenci yerleştirme sisteminin AB üyelerinden çok farklı olması ile ilgilidir. Merkezi yerleştirme yapılması, öğrenci sayısının kapasitenin üzerinde olması standardın karşılanmasında zorluklara yol açmıştır.

Standart 8: Öğrencilerin değerlendirilmesi (Ölçme/değerlendirme sistemi)

8.2. Her bir anabilim dalında not verme kriterleri açık olarak belirlenmeli ve öğrencilere zamanında duyurulmalıdır.

8.3. Derslerde geçme/başarılı olma için gereken şartlar açık ve net olmalıdır.

8.4. Değerlendirme sonuçlarına öğrencilerin yapacağı itirazlar için izlenecek yollar açık ve net olmalıdır.

8.5. Veteriner Fakültesi değerlendirme sonuçlarını gözden geçirebilecek ve gerektiğinde değerlendirme stratejilerini değiştirebilecek bir sürece veya mekanizmaya sahip olmalıdır.

Bu standart maddesinin karşılanmasında kayda değer bir zorlukla karşılaşılmamıştır. Üniversitelerin eğitim-öğretim yönetmeliklerinin bu standartları karşılayacak şekilde hazırlanması çok önemlidir. Ancak,

“8.9. Biçimlendirici ve özetleyici değerlendirme metotları doğru ve güvenilir olmalı ve çeşitli yaklaşımları içermelidir. Klinik becerilerin ve İlk Gün Yeterliliklerinin direkt olarak (bazıları simüle edilmiş/ maket hastalar üzerinde olabilir) değerlendirilmesi işlemi tüm değerlendirme süreçlerinin en önemli bileşeni olmalıdır. Bu değerlendirme aynı zamanda, eğitim-öğretimde planlanmış olan tüm klinik prosedürlerin, elleri-üzerinde (uygulamalı) eğitim ve uygulamaların öğrencilerin klinik karnelerinin kalite kontrolünü de içermelidir. Bu işlem, bir öğrencinin yapması gereken klinik ve pratik uygulamaların tamamıyla yapıldığının garanti altına alınması için gereklidir. “ maddesinin hazırlıkları sırasında öğrenci sayısı kaynaklı sorunlar yaşanmıştır.

Standart 9: Akademik ve destek personeli

9.2. Öğretim kadrosu, yardımcı personel, teknik, idari ve destek personeli dahil olmak üzere programla ilgili tüm personelin toplam sayısı, nitelikleri ve becerileri, eğitim programını gerçekleştirmek ve Fakültenin misyonunu yerine getirmek için yeterli ve uygun olmalıdır.

Bu standartla ilgili olarak akademik personel sayısında sorun yaşanmamış ancak destek personeli sayısında problem büyüktür. Veteriner fakültelerinin akreditasyonunda en önemli sorunların başında hayvan hastanesinin 7 gün 24 saat acil hizmet vermesini sağlayacak sayıda personele sahip olunması ve mesai dışı ödemelerde karşılaşılan mali zorluklar gelmektedir.

Standart 10: Araştırma programları, Sürekli Eğitim ve Lisansüstü Eğitimler

10.1. Veteriner Fakültesi, araştırma-temelli öğretim ile veteriner lisans programını entegre eden ve güçlendiren, önemli ve kapsamlı araştırma faaliyetlerini göstermelidir.

10.3. Tüm öğrenciler araştırma programlarına katılma fırsatlarına sahip olmalıdırlar.

10.4. Veteriner Fakültesi yüksek lisans, doktora, uzmanlık gibi ileri lisansüstü programlar ve mesleğin ve toplumun ihtiyaçlarıyla alakalı sürekli eğitim programları sağlamalıdır.

Bu standart ait karşılaşılan zorluk, araştırma projelerine katılan lisans öğrencilerinin sayısının düşük olmasıdır.

Standart 11. Program çıktılarının (sonuçlarının) değerlendirilmesi ve Kalite Güvencesi

11.1 Veteriner Fakültesi, kamuya açık ve kendi stratejik yönetiminin bir parçasını oluşturan bir kalite güvencesi politikasına sahip olmalıdır.

11.2 Veteriner Fakültesinin programlarının tasarımı ve onaylanması için süreçlere sahip olması gerekir.

11.3 Veteriner Fakültesi, öğrencilerin öğrenme sürecini oluşturmada aktif rol oynamaya teşvik etmelidir ve öğrencilerin değerlendirmeleri (örneğin memnuniyet anketlerinde) fakültenin bu yaklaşımını yansıtmalıdır. PUKO Döngüsü tamamlanmalıdır.

Kalite güvencesi bütün standartları yakından ilgilendiren bir standarttır. Fakültemizde sistemin bileşenleri bulunmakla birlikte PUKO döngüsünün, başta mevzuat kaynaklı sorunlar nedeniyle, verimli şekilde her alanda çalıştığını söylemek güçtür.

1.5. ESEVT Göstergeleri⁶

Akreditasyon süreçlerinde önemli olan göstergeler aşağıda liste halinde verilmiştir. EAEVE Web sayfasında excel sayfası şeklinde hazır olup, her kurum kendi ham verilerini girdiğinde otomatik olarak göstergeleri hesaplayan ve diğer üye fakültelerin verilerinin dağılımına göre artı veya eksi olarak denge durumunu belirleyen bir programdır.

- Personel ve öğrenciler
- I1: Veteriner hekimlik eğitiminde çalışan Fakültenin akademik kadro sayısı/toplam öğrenci sayısı
- I2: Veteriner hekimlik eğitiminde çalışan Fakültenin veteriner hekim sayısı /mezun öğrenci sayısı
- I3: Veteriner hekimlik eğitiminde çalışan Fakültenin destek personeli / öğrenci sayısı
- Eğitim tipleri
- I4: Uygulama eğitimleri (klinik olmayan)
- I5: Klinik uygulama dersi sayısı
- I6: Gıda ve Güvenliği ve Kalitesi, Halk Sağlığı derslerinin sayısı
- I7: Gıda ve Güvenliği ve Kalitesi, Halk Sağlığı derslerini Fakülte dışı yapılan uygulamalı ders sayısı
- I8: Fakültede görülen kedi/köpek hasta sayısı/ yıllık mezun sayısı
- I9: Fakültede görülen ruminant ve domuz hasta sayısı/ yıllık mezun sayısı
- I10: Fakültede görülen at hasta sayısı/ yıllık mezun sayısı
- I11: Fakültede görülen rodent, kuş ve egzotik hayvan hasta sayısı/ yıllık mezun sayısı
- Fakülte dışı uygulamalar için kullanılan hayvan/sürü/ünite sayısı
- I12: Fakülte dışı görülen kedi ve köpek sayısı/ yıllık mezun sayısı
- I13: Fakülte dışı görülen ruminant ve domuz hasta sayısı/ yıllık mezun sayısı
- I14: Fakülte dışı görülen at hasta sayısı/ yıllık mezun sayısı
- I15: Fakülte dışı ziyaret edilen ruminant ve domuz sürü sayısı/ yıllık mezun sayısı
- I16: Ziyaret edilen kümes ve tavşan sürüsü sayısı/ yıllık mezun sayısı
- Klinik uygulamada yapılan nekropsiler
- I17: Kedi/köpek nekropsi sayısı/ yıllık mezun sayısı
- I18: Ruminant ve domuz nekropsi sayısı/ yıllık mezun sayısı
- I19: At nekropsi sayısı/ yıllık mezun sayısı
- I20: Tavşan, rodent, kuş ve egzotik pet nekropsi sayısı/ yıllık mezun sayısı

1.6. Veteriner Hekimliği Eğitim Kurumları ve Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (VEDEK) akreditasyonunun (Ulusal Akreditasyon) kapsamı

VEDEK, Yüksek Öğretim Kurulu'nun, "2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu"nun 7 ve 65'inci maddelerine dayanarak hazırladığı ve 20.09.2005 tarih ve 25942 Sayılı Resmi Gazetede yayınlanan "Yükseköğretim Kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme" Yönetmeliği kapsamında 07.06.2010 tarihinde kurulan bir sivil toplum kuruluşudur. Bu derneğin amacı, veteriner hekimliği eğitim kurumları ve programları için akreditasyon, değerlendirme ve bilgilendirme çalışmaları yaparak Türkiye'de veteriner hekimliği eğitiminin kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunmak olarak belirlenmiştir. Yükseköğretim Genel Kurulu'nca gerçekleştirilen değerlendirmeler neticesinde VEDEK'e süreli olarak ve faaliyetlerin tekrar değerlendirilmesi koşuluyla "Kalite Değerlendirme Tescil Belgesi" verilmiş ve akreditasyon çalışmalarında yetkilendirilmiştir. VEDEK'in akreditasyon süreçleri ve standartları EAEVE ile benzerlik göstermektedir. Standart başlıkları aşağıdaki gibidir5.

- Standart 1. Organizasyon Yapısı
- Standart 2. Finans Durumu
- Standart 3. Fakültenin Fiziki Olanakları, Tesis ve Ekipmanları
- Standart 4. Hayvan Hastanesi ve Klinikler
- Standart 5. Kütüphane ve Bilgi Kaynakları
- Standart 6. Fakülte Yapısı ve Akademik Personel
- Standart 7. Öğrenciler
- Standart 8. Fakülte Programlarına Kabul Koşulları
- Standart 9. Eğitim Programı ve Ders Müfredatı
- Standart 10. Araştırma Programları
- Standart 11. Kalite Güvencesi Politikaları ve Sonuçların Değerlendirilmesi

VEDEK akreditasyonunda fakültelerin sağlaması gereken ana gösterge oranları7

Oran 1:	Fakültedeki toplam kayıtlı öğrenci sayısı / Toplam akademisyen sayısı	≤ 9
Oran 2:	Fakülteden mezun olan yıllık öğrenci sayısı / Toplam akademisyen sayısı	≤ 3
Oran 3:	Toplam akademik personel sayısı / Toplam idari ve destek personeli sayısı	0.7-2.4
Oran 4:	Toplam teorik eğitim saatleri / Gözetim altındaki toplam uygulama saatleri	0.8-2.4
Oran 5:	Toplam eğitim saati/ Gıda Hijyeni ve Halk Sağlığına ilişkin ders saatleri	10-35
Oran 6:	Fakültede görülen toplam ruminant sayısı / mezun olan yıllık öğrenci sayısı	≥ 1.5
Oran 7:	Fakültede görülen toplam tek tırnaklı / mezun olan yıllık öğrenci sayısı	≥ 0.4
Oran 8:	Fakültede görülen toplam kanatlı-tavşan sayısı / mezun olan yıllık öğrenci sayısı	≥ 1
Oran 9:	Fakültede görülen toplam kedi-köpek vb. sayısı / mezun olan yıllık öğrenci sayısı	≥ 20
Oran 10:	Ruminant ve tek tırnaklı toplam nekropsi sayısı / mezun olan yıllık öğrenci sayısı	≥ 0.3
Oran 11:	Kanatlı-tavşan toplam nekropsi sayısı / mezun olan yıllık öğrenci sayısı	≥ 0.5
Oran 12:	Kedi-köpek vb. pet hayvan toplam nekropsi sayısı / mezun olan yıllık öğrenci sayısı	≥ 0.6

2. SONUÇ

Akreditasyon çalışmalarının yükseköğretimde kaliteyi yükseltme etkisi yüksektir. Akreditasyon çalışmalarının daha çok teşvik edilmesi faydalı olacaktır. Yükseköğretimde akreditasyon ile ilgili mevzuat değişikliği ihtiyaçları belirlenmelidir. Nitelikli destek personeli/ara eleman ihtiyacının karşılanması çok önemlidir. Öğrenci sayısının yüksek olması gerek ulusal gerekse uluslararası standartların karşılanması, göstergeleri olumsuz etkilemektedir.

3. KAYNAKLAR

Avrupa Veteriner Eğitimi Kurumları Birliği (EAEVE). <https://www.eaeve.org/> Erişim Tarihi: 08.06.2020

Fırat Üniversitesi 2019-2023 Stratejik Planı <http://kalite.firat.edu.tr/sites/kalite.firat.edu.tr/files/stratejik%20plan%20Revizyon.pdf> Erişim Tarihi: 10.06.2020

Fırat Üniversitesi Veteriner Fakültesi Stratejik Planı. <http://veteriner.firat.edu.tr/> Erişim Tarihi: 11.06.2020

Avrupa Veteriner Hekimlik Eğitim Değerlendirme Sistemini (European System of Evaluation of Veterinary Training, ESEVT). <https://www.eaeve.org/esevt/sop.html> Erişim Tarihi: 10.06.2020

Veteriner Hekimliği Eğitim Kurumları ve Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (VEDEK). http://vedek.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=55&lang=tr Erişim Tarihi: 10.06.2020

EAEVE indicators. <https://www.eaeve.org/esevt/indicators.html> Erişim Tarihi: 10.06.2020

VEDEK Ana Göstergeleri. http://vedek.org.tr/index.php?option=com_content&view=article&id=57&Itemid=65&lang=tr Erişim Tarihi: 10.06.2020

Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesinde MÜDEK Akreditasyon Çalışmaları

Mehmet KALENDER¹, Mehmet YILMAZ²

1 Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Biyomühendislik Bölümü, Elazığ

2 Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, İnşaat Mühendisliği Bölümü, Elazığ

mkalender@firat.edu.tr

Özet

Elazığ'da yükseköğretim, 1967 yılında açılan Yüksek Teknik Okul ile başlamıştır. Yüksek Teknik Okul, 1969 yılında Elazığ Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademisi (EDMMA)'ne dönüştürülmüştür. "Fırat Üniversitesi" 11 Nisan 1975'de kurulmuştur. İzleyen süreçte EDMMA, Mühendislik Fakültesine dönüştürülerek 1982 yılında Fırat Üniversitesi bünyesinde yer almıştır. Fırat Üniversitesi, Shanghai Ranking Consultancy tarafından 2019 yılında yayınlanan dünyanın en iyi 1000 üniversite arasına girebilen ülkemizdeki 12 üniversiteden biridir. Orta Doğu Teknik Üniversitesi Bilişim Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen Akademik Performansa Göre Üniversite Sıralaması (URAP) sonuçlarına göre 2019-2020 dünya sıralamasına giren üniversiteler belirlenmiştir. Bu sıralamada, Fırat Üniversitesi Mühendislik alanında dünyada 726., ülkemizde ise 8. Sırada yer almıştır.

Mayıs 2002'de Mühendislik Dekanlar Konseyi (MDK) tarafından Mühendislik Değerlendirme Kurulu (MÜDEK) adıyla bağımsız bir sivil toplum platformu oluşturulmuştur. Ocak 2007'den itibaren MÜDEK, bir derneğe dönüşerek tüzel kişilik kazanmış ve Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği adını almıştır.

MÜDEK'in temel amacı, farklı disiplinlerdeki mühendislik eğitim programları için akreditasyon, değerlendirme ve bilgilendirme çalışmaları yaparak Türkiye'de mühendislik eğitiminin kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunmaktadır.

2006 yılından itibaren günümüze kadar Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Elektrik-Elektronik Mühendisliği (I. Öğretim), İnşaat Mühendisliği (I. Öğretim) ve Makine Mühendisliği (I. Öğretim) bölümleri MÜDEK akreditasyonuna sahip olmuştur. Bunun yanı sıra 2011-2013 yılları arasında 10 program (Elektrik-Elektronik Mühendisliği (I. Ve II. Öğretim), İnşaat Mühendisliği (I. Ve II. Öğretim), Makine Mühendisliği (I. Ve II. Öğretim), Çevre Mühendisliği, Bilgisayar Mühendisliği, Jeoloji Mühendisliği ve Kimya Mühendisliği) MÜDEK tarafından akredite edilmiştir. Günümüzde, 6 programın (Elektrik-Elektronik Mühendisliği (I. Ve II. Öğretim), İnşaat Mühendisliği (I. Ve II. Öğretim), Makine Mühendisliği (I. Ve II. Öğretim) MÜDEK akreditasyonu devam etmektedir.

Bu çalışmada, MÜDEK akreditasyonu ve kriterleri hakkında bilgi verilecek ve ayrıca 2006 yılından itibaren Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi programlarının MÜDEK akreditasyon süreçleri aktarılabacaktır.

Anahtar Kelimeler: Fırat Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, MÜDEK, Akreditasyon.

Firat University Engineering Faculty MÜDEK Accreditation Studies

Abstract

A High Technical School was initially opened in Elazığ in 1967. The High Technical School was transformed into the Elazığ State Engineering and Architectural Academy (ESEAA) in 1969. “Firat University” was established on April 11, 1975. In the following process, EDMMA was transformed into the Faculty of Engineering and was included in the Firat University in 1982. Firat University is one of the 12 universities in our country that is among the best 1000 universities in the world published by Shanghai Ranking Consultancy in 2019. According to University Ranking by Academic Performance (URAP) by carried out Middle East Technical University Informatics Institute, the universities that entered the 2019-2020 world rankings were determined. In this ranking, Firat University ranked 726th in the world in the field of Engineering and 8th in our country.

MÜDEK was established by the Engineering Deans Council (MDK) with a name Engineering Evaluation Board as an independent non-governmental platform in 2002. Since January 2007, MÜDEK has turned into an association and gained legal personality and has been named as Engineering Education Programs Evaluation and Accreditation Association.

The main purpose of MÜDEK is to carry out accreditation, evaluation and information studies for engineering education programs in different disciplines. Thus, it is aimed to contribute to improving the quality of engineering education in Turkey.

Firat University Faculty of Engineering Electrical-Electronics Engineering (I. Education), Civil Engineering (I. Education) and Mechanical Engineering (I. Education) departments have had MÜDEK accreditation since 2006. In addition, between 2011 and 2013, 10 programs (Electrical-Electronics Engineering (I. and II. Educations), Civil Engineering (I. and Second Education), Mechanical Engineering (I. and II. Educations), Environmental Engineering, Computer Engineering, Geological Engineering and Chemical Engineering) were accredited by MÜDEK. Nowadays, MÜDEK accreditation of 6 programs (Electrical-Electronics Engineering (I. and II. Educations), Civil Engineering (I. and II. Educations), Mechanical Engineering (I. and II. Educations) continues.

In this study, information about MÜDEK will be given. Also, since 2006, MÜDEK accreditation processes of Firat University Faculty of Engineering programs will be detailed.

Key words: Firat University, Engineering Faculty, MÜDEK, Accreditation.

1. GİRİŞ

Kalite terimi için her alanı kapsayacak tek bir tanım yapmak mümkün değildir. Literatürde kaliteyi açıklamak için birçok tanımlama yapılmıştır (Kelesbayev, 2014). Bazılarına göre kalite müşteri ihtiyaçlarını baz alırken, bazılarına göre amaca ve kullanıma uygunluk ve kusursuzluk arayışına sistematik bir yaklaşım olarak ele alınmıştır. Bir başka bakış açısıyla kalite sıklık aramayıp gereksinimlere uygunluk olarak tarif edilmiştir (Kelesbey, 2014'den Hurley, 1994, Juran, 1988, Crosby, 1999). Günümüzde kalite bir mal veya hizmetin müşteri beklenti ve gereksinimlerini karşılayabilme yeteneği olarak tanımlanabilir. Görüldüğü üzere günümüzde benimsenen kalite tanımı müşteri odaklılık ağırlıklıdır (web-1). Kuruluşun en üst düzey yetkililerince belirlenmiş tüm eğilimlere kalite politikası adı verilir ve kalite politikası müşteri memnuniyeti ve sürekli iyileştirme olarak özetlenebilir. Kalite politikası çerçevesinde amaç ve sorumlulukları tanımlayıp bir sistem dahilinde planlama ve kontrol faaliyetlerine yönelik çalışmalara kalite yönetimi adı verilir. Temel amacı iç ve dış müşteri memnuniyeti olan, çalışanların bilgilendirilerek yetkilendirilmesini ve takım çalışmalarıyla tüm süreçlerin sürekli olarak iyileştirilmesini hedefleyen bir yönetim toplam kalite yönetimi olarak adlandırılır. Toplam kalite yönetiminin amaçları, her alanda israfı önleme, verimliliği arttırma, maliyetleri düşürme, süreç zamanlarını optimize etme, sürekli kaliteyi arttırma, sürekli iyileştirme ve gelişime açık olmaktır.

2. YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE VE AKREDİTASYON

Birçok alanda olduğu gibi yükseköğretim alanında da kalite çalışmaları yapılmaktadır. Yükseköğretimde kalite olgusu II. Dünya savaşına kadar dayanmaktadır (Alper, 2011). Bu tarihlerde yaşanan en önemli değişimlerden biri daha önce seçkin sınıflarla sınırlı olan yükseköğretimin daha geniş kitlelere açılmasıdır. Üniversitelerde yürütülen faaliyet tarzlarının değişerek kaliteye yönelik çalışmaların artmaya başlaması son 40 yılda meydana gelmiştir. Dünyada teknolojik gelişmelere bağlı olarak kalite kontrol işlem mekanizmaları geliştirilmiştir. ABD başta olmak üzere OECD ülkeleri performans temelli bütçe ve kalite kontrol özelliklerini birtakım değerlendirmelere tabi tutmuştur. Ülkemizde yükseköğretimde büyük gelişmelerin başladığı yıllar 1980 yılı sonrasındır. Bunun yanında, uzun yıllar (2007 yılı dahil) kalite çalışmalarının istenen seviyede olmadığı yapılan çalışmalarla görülmüştür (Karasaç ve Sağın, 2019). Kalite konusunda bu tarihte göz önüne alınan parametreler genel olarak öğretim görevlisi sayısı, öğretim görevlisi başına düşen öğrenci sayısı ve ülkelerin uluslararası atıf endekslerince taranan bilimsel dergilerde yayınlanan makale sayılarıdır. Öğretim elemanı sayısında sürekli büyük bir artış gözlenirken, bu artış öğrenci sayısındaki artış oranının altında kalmıştır. Bu da kalite anlamında ilk bakış açısında bile istenilen seviyeye ulaşamadığını göstermektedir. Yine yayın ve atıf kriterlerinde de 2015 yılı dahil yıllar içerisinde genel bir artış trendi gözlenirse de gelişmiş ülkelere nazaran düşük seviyelerde kalmıştır. Dünyada kalite güvence sistemlerini denetleyen ya da değerlendiren INQAAHE, GIQAC, ENQA, ECA, EQAR, QAA, CHEA, NQAA gibi kurumlar bulunmaktadır (Altbach ve ark., 2009). Ülkemizde kalite kavramı ile ilgili ilk dersler 1958 yılında İTÜ'nde verilmiştir. İlk uygulamalar ise 1960'lı yıllarda metal sanayinde istatistik ve kalite kontrolü alanında yapılmıştır. Zamanla artan kaliteye ilgi sonucu 1991 yılında kalite derneğinin (KALDER) kurulmasıyla devam etmiştir (Alper, 2011). Günümüzde yükseköğretimde kalite için en belirgin çalışmalara 23 Temmuz 2015 tarih ve 29423 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği" ile başlanmıştır. Daha sonra 1 Temmuz 2017 tarihli 7033 sayılı 'Sanayinin Geliştirilmesi ve Üretimin Desteklenmesi Amacıyla Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun' ile 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu'na eklenen Ek Madde 35 hüküm-

lerine göre yeniden düzenlenmiştir. Bu kapsamda YÖK Kalite Kurulu görev yapmaktadır (Web-2). 13 üyeden oluşan bu kurulunun temel görevleri yükseköğretim kurumlarının dış değerlendirmesini yapmak, çeşitli akreditasyon kuruluşlarının yetkilendirilmesi ve tanınması süreçlerini yürütmek ve yükseköğretim kurumlarında kalite güvencesi kültürünün içselleştirilmesi ve yaygınlaştırılmasını sağlamaktır.

Kalite çalışmalarının üçüncü bir tarafça belirlenen kriterlere göre aralıklarla değerlendirmeye ya da denetlemeye tabi tutulmasına akreditasyon adı verilmektedir. Akreditasyon, yükseköğretimde belirli standartların üzerinde insan gücü yetiştirmeyi güvence altında teşvik eden çok etkili bir araçtır (Günay, 2003). Bir başka akreditasyon tanımı “organizasyon, program ya da grubun belirlenen standartlar veya kriter ile uyumunun yetkili bir uygunluk değerlendirme kuruluşu tarafından ve onaylanmasını kapsayan resmi işlemler sürecidir (Ceylan, 2009). Yükseköğretimde akreditasyonun amacı, sunulan eğitim öğretim hizmetlerinin kalitesini belirli bir standardın üzerine çıkararak alanda donanımlı ve nitelikli mezunlar yetiştirmektir (Özçiçek ve Karaca, 2019). Kurumsal ve program akreditasyonu olmak üzere iki temel akreditasyon vardır. Akreditasyon kuruluşları uluslararası (Uluslararası Akreditasyon Forumu (IAF), Avrupa Akreditasyon Birliği (EA), Engineering Council (EC), ABET vb.) ve ulusal (TÜRKAK, YÖKAK, MÜDEK vb.) olabilir. TÜRKAK 27.10.199 tarihli 4457 sayılı yasa ile kurulmuştur (Günay, 2003; Özçiçek ve Karaca, 2019).

3. MÜDEK VE FIRAT ÜNİVERSİTESİ MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİ AKREDİTASYON ÇALIŞMALARI

Mühendislik alanında özel akreditasyon kuruluşu Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (MÜDEK)'dir. MÜDEK çeşitli disiplinlerdeki mühendislik eğitim programları için akreditasyon, değerlendirme ve bilgilendirme çalışmaları yaparak mühendislik eğitiminin kalitesinin yükseltilmesine katkıda bulunmak amacıyla faaliyet gösteren bağımsız bir kuruluştur (web-3). MÜDEK 2002 yılında Türkiye ve KKTC'de mühendislik eğitimi veren fakültelerin dekanlarından oluşan Mühendislik Dekanları Konseyi (MDK) tarafından kurulmuştur. 2003 yılında değerlendirmelere başlayan MÜDEK 2007 yılında dernekleşmiştir. Üye olduğu uluslararası kuruluşlar ENAEE-European Network for Accreditation of Engineering Education (2006 yılından beri) ve Washington Accord-WA (2011 yılından beri).

MÜDEK'e akreditasyon için başvuru kriterleri aşağıdaki şekilde özetlenebilir (web-4):

- YÖK tarafından tanınan yükseköğretim kurumlarındaki mühendislik lisans ve yüksek lisans eğitim programı olmak.
- Başvuru yapılan programın adında “mühendislik” sözcüğü bulunmalıdır.
- İlk kez başvuru yapacak programın, başvuru yapılan tarihten önce mezun vermiş olması.
- Başvuru yapan bir programda, öğrencilerin programı tamamlayabilmek için seçebilecekleri çeşitli opsiyonların bulunması durumunda, bu opsiyonların her birinin ayrı ayrı değerlendirme ölçütlerinin tümünü sağlaması gerekmektedir.
- I. ve II. Öğretimleri olan programlar için ayrı ayrı başvuru yapılır.

MÜDEK program değerlendirme çalışmaları MÜDEK'in yayımladığı değerlendirme ölçütlerine göre yapılmaktadır. Bu ölçütler Mühendislik Eğitim Programları Akreditasyon Kurulu (MAK) tarafından

oluşturulmaktadır. Ölçütler bir programın akreditasyon için sağlaması gereken minimum koşullar olarak da düşünülebilir. Değerlendirmeler MÜDEK tarafından oluşturulan ve bir başkan (gerektiğinde eş başkan) ve her program için alanında uzman değerlendirici (gerektiğinde eş değerlendirici)'den oluşan takım tarafından yapılır. Takıma gerektiğinde gözlemci ve/veya gözlemciler de dahil edilebilir. Değerlendirme takımında öğrencilerin temsil edilmesini mümkün kılan düzenleme 2015 yılından itibaren yapılmıştır (web-5).

Değerlendirme için öncelikle programların resmi başvuruda bulunması gerekir. Her bir yükseköğretim programı için ayrı bir değerlendirme takımı kurulur. Takım başkanı ilgili programın bağlı olduğu dekanlıkla değerlendirme takvim ve programını paylaşır. Bu programda, değerlendirme süresinde hangi gün ve saatte neler yapılacağı ayrıntılı olarak yazılıdır. Değerlendirme takımı bağlı bulunan üniversitenin Rektör ya da Rektör Yardımcısı, Kütüphane, Yabancı Diller Yüksekokulu, ortak derslerin alındığı birimlerin Bölüm Başkanları gibi mühendislik eğitim için hizmet veren kişi ya da kişilerle görüşmelerde bulunabilir. Program ziyaretlerinde Bölüm Başkanı, Öğretim Üyeleri ve Elemanları ve öğrenciler ile ayrı ayrı toplantılar düzenlenir. Yerinde incelemelerin yapıldığı bu değerlendirmelerde değerlendiriciler program tarafından hazırlanması gereken tüm evrakları talep edebilir. İş güvenliğinden öğrencilerin özel sorunlarına kadar ayrıntılı incelemelerin yapıldığı değerlendirmeler programlanan tarih aralığında gerçekleştirilir.

MÜDEK mezun öğrenciler, ilgili sanayi kuruluşları, ilgili bakanlıklar ve yerel yönetimler, meslek odaları vb. gibi dış paydaş olarak tanımlanan unsurları program değerlendirmesinde inceler. Böylece akreditasyonun en önemli çıktı aşamalarından birini canlı ve güncel olarak sağlanmasını denetler. Değerlendiriciler değerlendirme programı her günü sonunda bir araya gelerek kısa bir toplantı yapar. Programın son günü ise genel değerlendirme gerçekleştirip bir ön rapor mahiyetinde bilgilendirme sunumu için Rektör, Dekan, Dekan Yardımcılarının da bulunduğu bir çıkış toplantısı düzenlenir. Burada kısa bir sunum yapılır ve ayrışık gerçekleştirilir. Detaylı rapor daha sonraki bir tarihte Dekanlığa gönderilir. Raporlara göre, zayıflık, eksiklik, kaygı verici tanımlamalarında terimler kullanılır. Değerlendirme sonucu bir program 4 yıl üst sınırdaki akredite olabilir. Düzeltmeler gereken durumlarda program ara değerlendirmelerin gerçekleştirileceği 2 yıllık bir akreditasyon sertifikasına sahip olabilir. Gerekli görüldüğünde ara değerlendirmelerin tarihi MÜDEK tarafından belirlenebilir. Akredite program öğrencilerine mezun olduklarında diplomaları ile birlikte MÜDEK sertifikası da düzenlenir. MÜDEK ölçütleri öğrenciler, program eğitim amaçları, program çıktıları, sürekli iyileştirme, eğitim planı, öğretim kadrosu, altyapı, kurum desteği ve parasal kaynaklar, organizasyon ve karar alma süreçleri ve disipline özgü ölçütler başlıklarından oluşur. MÜDEK program çıktıları Tablo1'de verilmiştir. Program çıktıları Tablo 1'deki MÜDEK çıktıları da kapsamalıdır.

MÜDEK değerlendirmesinde MAK ve değerlendirme takımınca kullanılmak üzere, kurum tarafından Özdeğerlendirme Raporu hazırlanması gerekir. Bu raporun içeriği MÜDEK web sayfasında ayrıntıları ile verilmektedir (web-6). Raporda genel olarak aşağıdaki ana başlık ve alt başlıklar olmalıdır:

Programa İlişkin Bilgiler (İletişim Bilgileri, Program Başlıkları, Programın Türü, Programdaki Eğitim Dili, Programın Kısa Tarihçesi ve Değişiklikler, Önceki Yetersizliklerin ve Gözlemlerin Giderilmesi Amacıyla Alınan Önlemler); Değerlendirme Özeti (Öğrenciler, Program Eğitim Amaçları, Program Çıktıları, Sürekli İyileştirme, Eğitim Planı, Öğretim Kadrosu, Altyapı, Kurum Desteği ve Parasal Kaynaklar, Organizasyon ve Karar Alma Süreçleri, Disipline Özgü Ölçütler);

EK-I Programa İlişkin Ek Bilgiler (Ders İzlençeleri, Öğretim Elemanların Özgeçmişleri, Teçhizat, Diğer Bilgiler);

Tablo 1. MÜDEK çıktıları (web-8)

Çıktı no	Çıktı
1	Matematik, fen bilimleri ve ilgili mühendislik disiplinine özgü konularda yeterli bilgi birikimi; bu alanlardaki kuramsal ve uygulamalı bilgileri, karmaşık mühendislik problemlerinde kullanabilme becerisi.
2	Karmaşık mühendislik problemlerini saptama, tanımlama, formüle etme ve çözme becerisi; bu amaçla uygun analiz ve modelleme yöntemlerini seçme ve uygulama becerisi.
3	Karmaşık bir sistemi, süreci, cihazı veya ürünü gerçekçi kısıtlar ve koşullar altında, belirli gereksinimleri karşılayacak şekilde tasarlama becerisi; bu amaçla modern tasarım yöntemlerini uygulama becerisi.
4	Mühendislik uygulamalarında karşılaşılan karmaşık problemlerin analizi ve çözümü için gerekli olan modern teknik ve araçları geliştirme, seçme ve kullanma becerisi; bilişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanma becerisi.
5	Karmaşık mühendislik problemlerinin veya disipline özgü araştırma konularının incelenmesi için deney tasarlama, deney yapma, veri toplama, sonuçları analiz etme ve yorumlama becerisi.
6	Disiplin içi ve çok disiplinli takımlarda etkin biçimde çalışabilme becerisi; bireysel çalışma becerisi.
7	Türkçe sözlü ve yazılı etkin iletişim kurma becerisi; en az bir yabancı dil bilgisi, etkin rapor yazma ve yazılı raporları anlama, tasarım ve üretim raporları hazırlayabilme, etkin sunum yapabilme, açık ve anlaşılır talimat verme ve alma becerisi.
8	Yaşam boyu öğrenmenin gerekliliği bilinci; bilgiye erişebilme, bilim ve teknolojiadaki gelişmeleri izleme ve kendini sürekli yenileme becerisi.
9	Etik ilkelerine uygun davranma, mesleki ve etik sorumluluk bilinci; mühendislik uygulamalarında kullanılan standartlar hakkında bilgi.
10	Proje yönetimi, risk yönetimi ve değişiklik yönetimi gibi, iş hayatındaki uygulamalar hakkında bilgi; girişimcilik, yenilikçilik hakkında farkındalık; sürdürülebilir kalkınma hakkında bilgi.
11	Mühendislik uygulamalarının evrensel ve toplumsal boyutlarda sağlık, çevre ve güvenlik üzerindeki etkileri ve çağın mühendislik alanına yansıyan sorunları hakkında bilgi; mühendislik çözümlerinin hukuksal sonuçları konusunda farkındalık.

EK-II Kurum Profili (Kuruma İlişkin Bilgiler, Fakülteye İlişkin Bilgiler, Personel ve Personel Politikaları, Öğretim Üyelerinin Yükleri, Yarı Zamanlı ve Ek Görevli Öğretim Elemanlarının İzlenmesi, Öğrenci Kayıt ve Mezuniyet Bilgileri, Kredi Tanımı, Kabul, Yatay ve Dikey Geçiş, Çift Anadal ve Mezuniyet Koşulları). EK-II hazırlanırken şablonları verilen Organizasyon Şeması, Fakülte'deki Lisans Programları, Fakülte'de Verilen Dereceler, Akademik Destek Veren Bölümler, Harcamalar, Personel ve Öğrenci Sayıları, Öğretim Elemanlarının Ücretleri, Öğrenci ve Mezun Sayıları, Fakülte'deki Lisans Öğrencilerinin ÖSYS Bilgileri ve Fakülte'deki Öğrencilerin Geçiş ve Çift Anadal Bilgileri başlıklı tablolar da hazırlanmalıdır.

MÜDEK değerlendirmeleri sonucunda Ara Ziyaret (AZ), Ara Rapor (AR), Ziyaret Kanıt Göster (ZKG) ve Raporla Kanıt Göster (RKG) durumları ile karşılaşılabılır (web-8). Ara raporlar için belirlenmiş bir şablon olmamakla beraber bu raporda; kurum, program, ara değerlendirme türü (ara ziyaret, ara rapor, kanıt göster) ve tarih bilgilerini içerecek bir kapak sayfası ile öz değerlendirme raporu programa ilişkin genel bilgiler bölümü mutlaka olmalıdır. Bu kısımda önceki yetersizlikler ve gözlemlerin kaldırılması yönünde alınan önlemler alt bölümü raporun ana örüsünü oluşturmaktadır. Bu bölüm hazırlanırken;

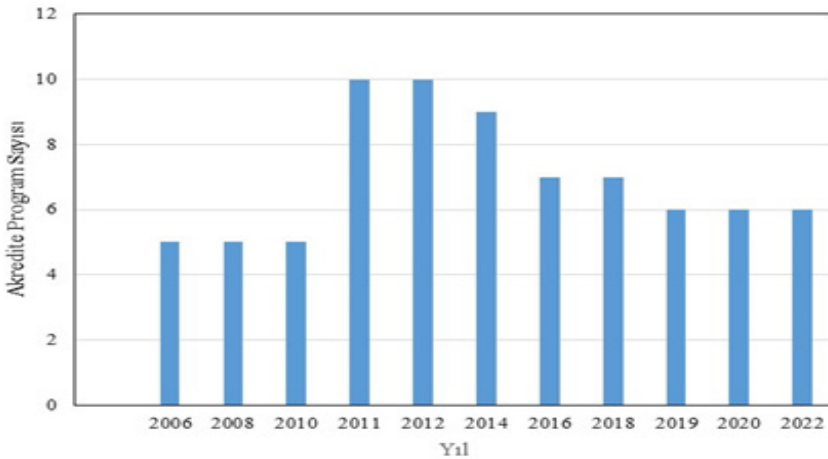
- Bu bölümde sadece bir önceki MÜDEK değerlendirmesinde bildirilmiş olan zayıflıklara odaklı yetersizlikler ve gözlemlerin kaldırılması yönünde alınmış olan önlemlerin açıklamaları yer almalıdır.
- Bildirilmiş olan yetersizlik ve gözlemlerin kaldırılması yönünde, zayıflıklara odaklı olarak alınmış

önlemlerin açıklamaları ara raporda bir önceki MÜDEK raporunda dile getirildiği içerikle, verildiği sıra ile ve atlanmadan yer almalıdır.

- Ara raporda, gereksiz ve konu dışı bilgilere yer verilmemelidir.
- İlgili kanıtlar verilmelidir.
- Yetersizlik ve gözlemler bir önceki özdeğerlendirme rapordaki kısımları ilgilendiriyorsa ilgili tablolar güncellenmelidir.
- Raporun pdf olarak elektronik ortamda MÜDEK'e gönderilmesi yeterlidir.

İlk olarak 2004 yılında Ankara Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi olmak üzere iki üniversitenin bazı programları MÜDEK'den akreditasyon belgesi almıştır. 2005 yılında akreditasyon belgesini almaya hak kazanan mühendislik programları Dokuz Eylül Üniversitesinin Çevre, Jeoloji ve makine Mühendisliği programları olmuştur. 2006 yılında Ege Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi ile birlikte Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi de akreditasyonlu Mühendislik Fakültelerine katılmıştır. Görüldüğü üzere Fırat Üniversitesi Ülkemiz Mühendislik Fakülteleri arasında akreditasyon farkındalığı ve çalışmalarına başlaması açısından ilk 6 üniversiteden biridir. Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesinin ilk akredite olan programları Elektrik-Elektronik Mühendisliği (I. Öğretim), İnşaat Mühendisliği (I. Öğretim), Jeoloji Mühendisliği (I. Öğretim) ve Kimya Mühendisliği (I. Öğretim) dir.

2011 yılında mevcut bölümler akreditasyonuna devam ederken Bilgisayar ve Çevre Mühendisliklerinin I. Öğretimleri ile Elektrik Elektronik, İnşaat ve Makine Mühendisliği Programlarının II. Öğretimleri de akredite olmuştur. 2014 yılında Bilgisayar Mühendisliği ve 2016 yılında ise Jeoloji ve Kimya Mühendisliklerinin akreditasyonları sonlanmıştır. Akreditasyon sonlanmasının en önemli nedeni Programlarımızın ÖSYM kılavuzunda yer alamamasıdır. Çıktı ölçümlerinde öğrenci odaklılığın öncelendiği MÜDEK akreditasyonu için öğrencinin olmaması nedeniyle Jeoloji ve Kimya mühendisliği programlarında sekteye uğramıştır. Benzer durum 2019 yılında Çevre Mühendisliği için de meydana gelmiştir. Halen Elektrik-Elektronik Mühendisliği (I. Öğretim), Elektrik-Elektronik Mühendisliği (II. Öğretim), İnşaat Mühendisliği (I. Öğretim), İnşaat Mühendisliği (I. Öğretim), Makine Mühendisliği (I. Öğretim) ve Makine Mühendisliği (II. Öğretim) programları 2022 yılına kadar MÜDEK tarafından akreditelidir. Yıllara göre Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi için MÜDEK akreditasyonu Şekil 1'de gösterilmiştir. MÜDEK 2011 yılından beri EUR-ACE Bachelor Etiketini de vermektedir. Akredite programların EUR-ACE Bachelor Etiketini de 2022 yılına kadar geçerlidir.

Şekil 1. Fırat Üniversitesi Mühendislik Fakültesi yıllara göre akredite program sayısı

4. SONUÇ

Kalite çalışmalarının en önemli unsurlarından bir olan akreditasyon, ilgili kuruma ve programa birçok açıdan faydalar sağlamaktadır. Kanıt gösterimlerinde belge arşivleme kurum ya da program hafızası oluşturma ve devam ettirme konusunda yararlıdır. Öğrencilerle görüşme saatlerinin belirlenmesi zamanı etkin kullanma ve profesyonel çalışma şartları açısından önemlidir. Bir dersin çıktılarının oluşturulması ve bu çıktıların hangi oranda sağlandığının değerlendirilmesi hem dersi alan öğrenciler hem de dersi veren öğretim elemanı açısından faydalar içermektedir. Dış paydaşlardan geri döngülerin de istendiği akreditasyon çalışmalarında kurum dünyaya entegre teknoloji ve faaliyetlerden uzak kalmamaktadır. Ders içerikleri gerektiğinde bu tavsiye bilgilerle güncellenebilmektedir. İç paydaş anketleri ile öğrenciler dersi, öğretim elemanını ve yönetimi eleştirebilmekte ve bu sayede derste meydana gelebilen aksaklıklara çözümler üretilebilmektedir. Fiziki mekânların da değerlendirildiği (engelli öğrencilerin de düşünülerek) akreditasyon incelemelerinde tüm paydaşların belirli standartlarda eğitim-öğretim faaliyeti görmelerine yardımcı olmaktadır. Kaynakların nasıl kullanıldığının da incelenmesi gereksiz mali harcamaları azaltırken, yapılması gereken harcamaların etkin yönetilmesine olanak sağlamaktadır. Kendisi de uluslararası akreditasyon kuruluşlarıyla değerlendirilen MÜDEK dünyadaki mühendislik eğitimindeki yenilikleri akredite edilen programlara aktarabilmektedir.

Bu çalışma sonucunda, tüm kazançları düşünüldüğünde akredite programlarla eğitim-öğretim faaliyetlerinin yürütülmesi gerekliliği kaçınılmaz olarak değerlendirilmektedir. YÖK'ünde hızlı bir şekilde akreditasyon süreçlerini başlatması ve sürdürmesi gelecek yükseköğretimde akredite olmayan programların dikkatini çekmeye yol açmaktadır. Bu nedenle, tüm yükseköğretim programlarının kalite ve akreditasyon çalışmaları için farkındalık düzeyinin üzerinde çalışmalara başlaması gerekmektedir.

5. KAYNAKLAR

Altbach, P.G., Reisberg, L., Rumbley L.E. (2009), Trends in global higher education: tracking an academic revolution, UNESCO 2009 World Conference on Higher Education, France.

Alper, E.N. (2011). Yükseköğretim kurumlarında kalite kültürünün oluşturulması ve devamlılığının sağlanması, Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Bursa.

Ceylan, M. (2009). Türkiye'de kalite akreditasyonu ve TÜRKA, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Günay, D. (2003). Akreditasyonun Niteliği ve mühendislik eğitimi üzerindeki etkisi, TMMOB Makine Mühendisleri Odası, V. Ulusal Makina Mühendisliği Eğitimi.

Karasaç, F., Sağın, A., (2019). Türk yükseköğretim sistemi: erişim, yönetim ve kalite, JETAS, 7 (1), 33-57

Kelesbayev, D. (2014). Türk dünyasının eğitim sistemindeki ortak mesele: Kalite, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 3(2), 291-306.

Özçiçek, Y., Karaca, A. (2019). Yükseköğretim kurumlarında kalite ve akreditasyon: mühendislik eğitim programlarının değerlendirilmesi, Fırat Üniversitesi İİBF Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 3(1), 114-148.

Web-1, http://www.kascert.com/goster.aspx?metin_id=800, erişim tarihi 06.07.2020.

Web-2, <https://yokak.gov.tr/hakkinda>, erişim tarihi 06.07.2020.

Web-3, <http://www.mudek.org.tr/tr/hak/kisaca.shtm>, erişim tarihi 06.07.2020.

Web-4, <http://www.mudek.org.tr/tr/akredit/basvuru2020.shtm>, erişim tarihi 06.07.2020.

Web-5, <http://www.mudek.org.tr/tr/akredit/akrecal.shtm>, erişim tarihi 06.07.2020.

Web-6, <http://www.mudek.org.tr/tr/belge/doc.shtm>, erişim tarihi 06.07.2020.

Web-7, [http://www.mudek.org.tr/doc/tr/MUDEK-Degerlendirme_Olcutleri_\(2.1-23.12.2014\).pdf](http://www.mudek.org.tr/doc/tr/MUDEK-Degerlendirme_Olcutleri_(2.1-23.12.2014).pdf), erişim tarihi 06.07.2020.

Web-8, [http://www.mudek.org.tr/doc/tr/MUDEK-AR_Dikkat_Edilecek_Konular_\(1.4-02.12.2019\).pdf](http://www.mudek.org.tr/doc/tr/MUDEK-AR_Dikkat_Edilecek_Konular_(1.4-02.12.2019).pdf), erişim tarihi 06.07.2020.

Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Stratejileri Dicle Üniversitesi Örneğinde Kalite Süreçleri, Uygulamalar, Çıktılar ve Hedefler

Faruk GÖKÇE1*

1* Dicle Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Diyarbakır, Türkiye
fgokce@dicle.edu.tr

Özet

Üniversitelerin dünya ve ülke ölçeğinde rekabetçi, yenilikçi ve üretici bir yapıya kavuşmasında uluslararasılaşma politikaları önemli bir yer tutmaktadır. Güçlü fiziki alt yapısı, genç öğrenci ve akademisyen potansiyeli, bölgenin en eski üniversitesi olması ve tarihsel misyonuyla Dicle Üniversitesi, uluslararasılaşma yolunda en etkin yöntem ve araçları kullanma yolundadır. Erasmus+ ve Mevlana değişim programlarını başarılı bir şekilde yürüten Dicle Üniversitesi Dış İlişkiler Ofisi, 2016 yılından bu yana uluslararasılaşma politikalarında kökten bir takım değişikliklere gitmiştir. 2020 Strateji Belgesinde işaret edildiği üzere Dicle Üniversitesi, sadece Avrupa Birliği Program ülkeleriyle değil AB dışında Ortak Ülkelerle de birçok işbirliği gerçekleştirmiş ve bu işbirliklerini 2020 yılında ileriye taşımayı hedeflemiştir. Bu bağlamda başta, sanayileşmiş Uzak Doğu Ülkeleri, güçlü tarihsel bağlarımızın mevcut olduğu Kuzey Afrika ve Arap Ülkeleri ve köken birliğimizin merkezini oluşturan Orta Asya Ülkeleri ile uzun ve kısa süreli öğrenci ve öğretim üyesi değişimi, ortak projeler üretme, konferanslar ve seminerler düzenleme yeni politika vizyonunun en önemli parçalarını oluşturmaktadır.

Dicle Üniversitesi 2020 Strateji Belgesinde öne çıkan önemli politika değişikliklerinden biri de komşu coğrafyalara yönelik çalışmalardır. Jeopolitik ve stratejik açıdan yakın ve komşu coğrafyalarla akademik ilişkileri güçlendirmek, Dicle Üniversitesini bu ülkelerin öğrencileri için lisans, lisansüstü ve değişim programları kapsamında çekim noktası haline getirmek öncelikli hedeflerin arasında yer almaktadır. Dış İlişkiler Ofisinin Kalite Politikasının önemli parçasını ise Erasmus+ oluşturmaktadır. Erasmus+ çerçevesinde değişim öğrencilerini artırmak, ortak projeleri çeşitlendirmek ve özellikle Avrupa'nın seçkin üniversitelerinden akademisyenleri ağırlayarak bilgi ve tecrübeleri akademisyenlerimiz ve öğrencilerimizle paylaşmak önceliklerin başında gelmektedir. Bu çerçevede eldeki bildiri, Avrupa Akreditasyon Konsorsiyumu'nun (ECA= European Consortium for Accreditation) önemli ölçüm araçlarından biri olan The Guide to Quality in Internationalisation "Uluslararasılaşmada Kalite Rehberi" belgesi ışığında 2016-2020 yılları arasında Dicle Üniversitesinde yürütülen Uluslararasılaşma vizyonunun iyi örnek uygulamalarını, çıktılarını, hedeflerini ve trendlerini, analitik bir şekilde incelemeyi hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Akreditasyon, Yükseköğretimde Uluslararasılaşma, Dicle Üniversitesi, Uluslararasılaşma, Erasmus+, Uluslararasılaşma Politikaları

Yükseköğretimde Akreditasyon

Mustafa BULUT¹, Murat UÇAN², Mehmet KARAKAPLAN³

¹ Dicle Üniversitesi, Diyarbakır Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, 21280 /Diyarbakır

² Dicle Üniversitesi, Diyarbakır Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu, 21280 /Diyarbakır

³ Dicle Üniversitesi, Fen Fakültesi, Kimya Bölümü, 21280 /Diyarbakır

*mbulut@dicle.edu.tr

Özet

Ekonomik, sosyal ve kültürel anlamda ülke sınırlarının iç içe geçip bütünleştiği bir yapı olan küreselleşme, ülkelerin, ekonomik, sosyal ve kültürel performanslarının küresel ölçekte sorgulanmalarını, karşılaştırılmalarını da beraberinde getirmiştir. İyi oldukları alanlarda küresel aktör olmak asli hedef olduğundan, ülkeler, bunu sağlayacak unsurlara odaklanırlar. Bunu sağlayacak unsurlar, sunulan mal ve hizmetlerin uluslararası arenada güvenilir ve tercih edilebilir olmasıdır. Güvenilir ve tercih edilebilir olmanın yolu ise standartları uygulamaktan ve akredite olmaktan geçiyor. Yükseköğretimde akreditasyon; bir yükseköğretim kurumunun ya da yükseköğretim kurumu tarafından uygulanmakta olan herhangi bir programın, ulusal ve/veya uluslararası kurum veya kuruluşlarca programın belirli ölçütlere sahip olduğunu ortaya koymayı amaçlayan kalite güvence sürecidir. Yerel ölçekte başarılı olmanın yeterli olmadığını gören yükseköğretim kurumları uluslararasılaşmayı, bunun için de öngörülen standartlara ulaşmayı ve ulaştıkları bu standartları güvence altına almayı yani akredite olmayı hedeflemektedirler. Bu çalışmada, yükseköğretimde kalite güvence süreci olarak akreditasyonun özellikleri, amacı ve yararları başta olmak üzere yükseköğretim programlarının gelişmesine olan etkileri çeşitli yönleri ile inceleme konusu yapılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Akreditasyon, uluslararasılaşma, kalite, kalite güvence, yükseköğretim, üniversite

Accreditation in Higher Education

Abstract

Globalization, which is a structure in which the boundaries of the country are intertwined and integrated in economic, social and cultural terms, brought the economic, social and cultural performances of countries to be questioned and compared on a global scale. Because of being a global actor in the areas in which they are good is the main goal, countries focus on what will ensure this. The factors that will ensure this are that the goods and services offered are reliable and preferable in the international arena. The way to be reliable and preferable is through applying standards and being accredited. Accreditation in higher education; It is the quality assurance process that aims to demonstrate that a higher education institution or any program implemented by a higher education institution has certain criteria by national and / or international institutions or organizations. Higher education institutions, which see that it is not enough to be successful on a local scale, aim

to internationalize, reach the standards foreseen for this and secure these standards, that is, to be accredited. In this study, the features, purpose and benefits of accreditation as a quality assurance process in higher education and its effects on the development of higher education programs are examined in various aspects.

Keywords: Accreditation, internationalization, quality, quality assurance, higher education, university

1. GİRİŞ

Ülkemizde, mühendislik alanında akreditasyon süreçlerini ilk başlatan üniversite Ortadoğu Teknik Üniversitesi'dir (ODTÜ). ODTÜ'de akreditasyon sürecinin 1993 yılında başlatılmasında, o dönem Mühendislik Fakültesi dekanı olan Prof. Dr. Tuncay Birand'ın payı oldukça önemlidir. Süreçle ilgili hikayesi önemli dersler içermektedir. Tuncay Birand, "Bir ülkenin en büyük hazinesi iyi yetişmiş insan gücüdür. Bu hazineye sahip olabilmek büyük çabaların sarf edilmesi, önemli yatırımların yapılması gerekiyor. Peki, bu doğrultuda atacağımız adımların en iyi ve en doğru adımlar olduğundan nasıl emin olabiliriz? Bir eğitim kurumu verdiği eğitimin kalitesini hem kendine hem de başkalarına nasıl kanıtlamalı?" sorularıyla akreditasyon sürecini başlattıklarını ifade etmektedir (Birand, 2006:21)

Her kurum kendisine ödenen katkı paylarının, vatandaşın ödediği verginin nasıl kullandığının hesabını yapmak durumundadır. "Ben en iyiyi yaptığıma inanıyorum" demekle iş bitmiyor. Kendini buna gerçekten inandırmak, başkalarını da ikna etmek gerekir. Bunun ilk aşaması "özdenetim". Yani kurum içi denetim. Bu gerekli ama yeterli değil. Bütçeyi veren de bütçenin doğru şekilde kullanıldığını denetleyecek. Ama bu da yeterli değil. Tasarlanan eğitim sürecinin doğru ve yeterli olduğunun "bağımsız" ve "uzman" bir dış kuruluş tarafından da değerlendirilmesi önem taşıyor. Gelişmiş ülkelerdeki nitelikli üniversiteler, bu nedenle düzenli aralıklarla bu değerlendirmeleri yaptırıyor, değerlendirme sonuçlarından "daha iyiyi" yapmak için yararlanıyorlar.

Akreditasyon kurumları bu soruya yanıt vermek üzere oluşturulmuş kurumlardır. Bu kurumların uyguladığı süreç, akreditasyon süreci olarak adlandırılıyor. Akreditasyonda zorlama yoktur. Değerlendirilme talebinin ilgili eğitim kurumundan yapılması, akreditasyonun temel felsefesini oluşturmaktadır. Öğretim birimi, "Eğitim-öğretim sürecimi, öğrencilerimi en iyi biçimde eğitmek üzere tasarladım. Tüm düzenlemeleri yaptım. Şimdi beni değerlendirmenizi talep ediyorum" diyor. Bu süreçten başarıyla geçen birimler, kendi üretim süreçlerinin başarılı olduğunu, bunun sonucu olarak da kaliteli ürün üretmek yeteneğine sahip olduklarını kanıtlamış oluyorlar. Eğitim kurumlarının girdisi de çıktısı da insandır. Sunulan hizmetin kalitesi, verilen mezunların kalitesinin belirlenmesinde en temel faktördür.

Yükseköğretimde kalite her zaman ülkelerin gündeminde olan bir konudur. Bilim ve teknolojinin gelişimiyle beraber konuya verilen önem ve duyulan ihtiyaç daha da arttığından, farklı çözüm önerileri üretilmeye çalışılmaktadır. Çözüm önerilerinin başında da akreditasyon gelmektedir. Akreditasyon, bir yükseköğretim kurumu/programının akreditasyon birimleri tarafından belirlenen standartlara uygunluğunun denetlenmesi ve belgelendirilmesi işlemidir. Kurum ya da programın ülke içinde ve dışında tanınmasını sağlayan hem öz değerlendirmeyi hem de dış değerlendirmeyi içeren ve en önemlisi gönüllü olarak yürütülen bir kaliteye sahip olma ve geliştirme faaliyetidir.

Uluslararası alanda akreditasyonun gelişimi bakımından Amerika Birleşik Devletleri 1930'lu yıllarda kurumsallaşma, şeffaflaşma, ölçme-değerlendirme, uluslararasılaşma, standartlaşma, denetleme, iyileştirme ve belgelendirme adına başladığı çalışmalarıyla pek çok ülkeye de örnek olmuştur. Günümüzde ABD merkezli en önemli akreditasyon kurumlarından ve “mühendislik eğitiminde kalite” arayışına yanıt vermek üzere oluşturulmuş bir kurum olan Mühendislik ve Teknoloji Akreditasyon Kurulu (Accreditation Board for Engineering and Technology- ABET)'nun, mühendislik ve teknoloji alanında şu ana kadar 28 ülkede 700 üniversitenin 3400 programını akredite ettiği bilinmektedir.

Japonya üniversitelerinde akreditasyon faaliyetleri, 1947 yılında 46 ulusal, kamu ve özel üniversite-lerin desteğiyle kurulmuş olan Japon Üniversiteleri Akreditasyon Derneği (Japan University Accreditation Association- JUAA) tarafından, 7 farklı alanda sürdürmektedir.

Almanya'da ise 1998 yılında Bologna sürecine geçiş olarak ortaya çıkan akreditasyon, 2004 yılında vakıf olarak yasal statüye kavuşan Alman Akreditasyon Konseyi (German Accreditation Council-GAC) tarafından 17 üye ile yürütülmekte, programlarının üçte birinin akredite olduğu bilinmektedir (Gazi Üniversitesi Raporu, 2015:28).

Gelişmiş ülkelerin uzun süredir sürdürdükleri bu faaliyetler, başta ABD olmak üzere, pek çok ülkenin akreditasyona büyük önem verdiklerini, bu faaliyetleri yürütmek için STK'lar kurdukları, destekledikleri, akredite ettikleri, bu faaliyetlerini bakanlık seviyesinde ve ulusal boyutta gerçekleştirdikleri görülmektedir.

2. YÜKSEKÖĞRETİMDE KALİTE SÜREÇ GELİŞİMİ

Ülkemizde yükseköğretim sisteminde 1981 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu ile Yükseköğretim Kurulu (YÖK)'nun yükseköğretimde kalite güvencesi konusundaki rolü ve sorumlulukları vurgulanmıştır. Daha sonra kalite güvencesi ile ilgili olarak 1993 yılında ODTÜ Kimya ve Maden mühendislik programlarının ABET'e başvurusu sonucu program değerlendirme çalışmaları başlatılmıştır. 1997 yılında Türkiye'deki üniversitelerde Kalite Değerlendirme Projesi gerçekleştirilmiş; 1998 yılında ise Öğretmen Yetiştirme Programlarında akreditasyon ve kalite iyileştirme çalışmaları yapılmıştır (YÖKAK, 2019:11).

Türk yükseköğretim sisteminde kalite güvencesi alanındaki ilk sistemli çalışmalar, Türkiye'nin 2001 yılında Bologna Süreci'ne dahil olmasıyla başlamıştır. Bologna Süreci kapsamında, ilk olarak, tüm üniversitelerde eğitim-öğretim programlarının Avrupa Yükseköğretim Alanına uyum çalışmaları yürütülmüştür. Avrupa Üniversiteler Birliği, Kurumsal Değerlendirme Programı (EUA-IEP), kapsamında Türkiye'de ilk değerlendirmelerini 1999 yılında yapmaya başlamıştır. Ayrıca mühendislik programlarının ulusal akreditasyonu, ilk olarak 2002 yılında Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (MÜDEK) tarafından yapılmaya başlanmıştır. 2005 yılında ise Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Yönetmeliği yayımlanarak Yükseköğretim Kurumları Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Komisyonu (YÖDEK) kurulmuştur. Bu kapsamda yükseköğretim kurumlarında Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Kurulları (ADEK) oluşturulmuştur.

Yükseköğretim sistemindeki ilk girişim olan YÖDEK, 2015 yılına kadar varlığını sürdürmüştür. Ayrıca, 2010 yılında Türkiye Yükseköğretim Yeterlilikler Çerçevesinin Geliştirilmesi ve Onaylanması YÖK tarafından yapılmıştır. 2009 yılından itibaren, çeşitli programlara özgü yeni değerlendirme ve akreditasyon kuruluşları da kurulmuştur.

2015 yılında “Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği” ile YÖK’e bağlı Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK)’nın kurulmasıyla, yükseköğretim alanında kalite güvencesi çalışmaları hız kazanmıştır. 2017 yılında 2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu’na eklenen ek madde ile YÖKAK, yeniden düzenlenmiş ve YÖK’ten bağımsız bir yapıya kavuşmuştur. Böylece YÖKAK, Türk yükseköğretim sisteminde kalitenin güvence altına alınmasını sağlayacak ulusal bir kalite güvencesi kuruluşu halini almıştır. İlgili kanun ile tanımlanan Türk Yükseköğretim Kalite Güvencesi Sistemi; yükseköğretim kurumlarının eğitim-öğretim ve araştırma faaliyetleri ile idari hizmetlerinin iç ve dış kalite güvencesine, akreditasyon ve bağımsız dış değerlendirme kurumlarının yetkilendirilmesi süreçlerine ilişkin esasları içermektedir. 16 ulusal akreditasyon kurumu, YÖKAK tarafından yetkilendirilmiş bulunmaktadır.

2.1. Akreditasyonun Özellikleri

Yükseköğretimde akreditasyon kavramının unsurlarını ve temel özelliklerini yukarıda yaptığımız açıklamalar çerçevesinde şu şekilde sıralayabiliriz (Aktan ve Gencel, 2010:138-139):

- a) Akreditasyon, yükseköğretim kurumlarının ve/veya programlarının performans standartları yönünden kendi kendilerini değerlendirmelerine ve aynı zamanda yetkili akreditasyon kuruluşlarıncı dış değerlendirme yapılmasına imkân veren bir sistemdir.
- b) Akreditasyon, bir yükseköğretim kurumunun ve/veya programının genel olarak güvenilirliğini ve tanınmasını sağlayan bir sistemdir. Akreditasyon, ilgili kurumun ya da programın belirli mükemmeliyet standartlarına sahip olduğunu belgeleyen saygın bir sertifikanın verilmesi sürecidir.
- c) Akreditasyon, bir defaya mahsus yapılan bir işlem değildir, tam aksine uzun dönemlidir ve periyodik iç ve dış değerlendirmelere dayanır.
- d) Akreditasyon, yükseköğretim kurumunda kalitenin sürekli olarak geliştirilmesini amaçlayan bir süreçtir. Akreditasyon, kalite güvencesi sağlayan bir araçtır.
- e) Akreditasyon, kalite geliştirme dışında, yükseköğretim kurumunda dürüstlüğü ve etik standartları yerleştirmeyi amaçlayan bir sistemdir.
- f) Akreditasyon, yapılması gönüllü bir işlemdir. Dışarıdan, kamusal otoritelerden bu sürece dahil olunması yönünde bir baskı ya da zorlama söz konusu değildir.
- g) Akreditasyon, kamusal otoritelerce belirlenen düzenlemelerin aksine, hükümet-dışı kontrol mekanizmasının geçerli olduğu bir kendi kendine düzenleme sürecidir.
- h) Akreditasyon, bir kurumun belirli standartları karşılaması ve bunları tutarlı bir şekilde sürdürmesidir.
- i) Akreditasyon, akredite edilmiş olan kurum ve programların, önceden tespit edilmiş mükemmeliyet standartlarını karşılayacağını veya bu beklentileri aşacağını garanti eder.

2.2. Akreditasyonun Amaçları

Öz değerlendirme ilkesine dayalı olarak gerçekleşen akreditasyon süreci, değerlendirilen eğitim kurumunun veya programının ulusal ve uluslararası düzeyde kalite nitelikleri kazanarak gelişmesini

sağlar. Aynı şekilde, eğitim-öğretimde kalite denetimi ve güvencesi aracı olarak kuruma ve mensuplarına ayrıcalıklı olanaklar oluşturur.

Yükseköğretimde akreditasyon süreçleri, aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek üzere yürütülmektedir:

- a) Eğitim-öğretimin niteliğinin artırılması ve sistematik bir yaklaşımla sürekli geliştirilmesi,
- b) Eğitim-öğretimin niteliğinin güvence altına alınması,
- c) Yükseköğretimin hizmet sunduğu kesimlere, eğitim-öğretimin niteliğinin belirli standartlara dayalı olarak yürütüldüğü güvencesinin verilmesi,
- d) Yükseköğretim kurumlarının karşılıklı birbirlerini tanıma sürecini kolaylaştırmak ve hızlandırmak,
- e) Diploma ve unvanların karşılaştırılabilmesine yardımcı olmak.
- f) En yüksek standartların garanti edilmesi gerektiğinde, bir “mükemmeliyet etiketi” sağlamak, karşılaştırma yapmayı ve üst düzey iş birliğini kolaylaştırmak,

2.3. Akreditasyonun Yararları

Akreditasyon sistemi, eğitimin geliştirilmesi açısından sürekli motive edici bir unsurdur. Farklı akreditasyon sistemleri farklı yararlar ve değerler katsa da (Urgel, 2007:77), standartların belirlenmesi, fakültelerin bu standartlara erişme ve bunları aşma çabalarına bağlı olarak sistem sürekli gelişme felsefesini kazanır. Yükseköğretimde akreditasyon faaliyetinin ilgili yükseköğretim kurumuna, öğrencilere ve tüm paydaşlara sağlayacağı birtakım yararlar bulunmaktadır. Yükseköğretimde akreditasyonun sağlayacağı başlıca yararları, “saydamlık” ve “hesap verme sorumluluğu” olarak ifade edebiliriz (Hussey ve Smith, 2010: 13). Bunun dışında, akreditasyonun sağlayacağı diğer yararları şu şekilde özetleyebiliriz:

- a) Akreditasyonun sağladığı tanınma imkânıyla, öğrenciler ve tüm paydaşlar eğitim kurumlarının mükemmeliyet standartlarını sağlayıp sağlamadığı konusunda bilgi sahibi olurlar,
- b) Akreditasyon, özel sektöre kaliteli insan gücü istihdamı yönünden kolaylıklar sağlar, dahası güven verir. İşverenler, iş başvurusunda bulunan kişinin mezun olduğu okulun akademik kalite düzeyini kolaylıkla araştırabilirler. Bu durum, onlar açısından önemli bir güven unsurudur.
- c) Akreditasyon, yükseköğretim kurumları arasında kredi transferi işlemlerini kolaylaştırır,
- d) Akreditasyon, kaliteyi güvence altına alır,
- e) Bazı ülkelerde yükseköğretim kurumlarına yapılacak devlet yardımı için akreditasyon ön koşul olarak gereklidir. Bu bakımdan, akreditasyon, devlet fonlarına erişim imkânı sağlar,
- f) Akreditasyon, yükseköğretim kurumları arasında öğrenci ve öğretim elemanlarının değişim programlarının uygulanmasını kolaylaştırır,
- g) Yükseköğretim kurumlarının saygın bir kuruluş tarafından akredite edilmesi, veli ve öğretmenlerin okula yönelik bakış açılarını olumlu hale dönüştürür.
- h) Akreditasyon, yükseköğretim kurumlarında çalışanlara sorunları ortaya koyma ve çözüm üretme olanağını verir, çalışanların süreçlere katılımını teşvik eder,
- i) Akreditasyon, yükseköğretim kurumlarında kurum içi iletişimi geliştirir,
- j) Akreditasyon, kuruma dışarıdan detaylı, tarafsız bir değerlendirme olanağını sağlar,
- k) Akreditasyon, kuruma, gelecekle ilgili planlama olanağı sağlar,
- l) Akreditasyon, üst yönetime ve idarecilere önceliklerin tespitinde yol gösterir,
- m) Akreditasyon, uluslararası derece ve diplomalar arasında uyum sağlar; derece ve diplomaların kalitesini ve geçerliğini karşılaştırmayı kolaylaştırır; ulusal ve kültürel değerlerin transferini destekler.

- Ulusal eğitim sistemiyle uluslararası sistem arasında yaşanabilecek uyum sorunlarını ortadan kaldırır,
- n) Akreditasyon, yükseköğretimin uluslararasılaşmasını ve kültürlerarası iş birliğini sağlar,
- o) Akreditasyon, yükseköğretim kurumlarında mali yönetimin ve bütçe sürecinin iyileştirilmesine olanak sağlar,
- p) Akreditasyon, kurum politikaların belgelendirilmesini ve prosedürlerin geliştirilmesini teşvik eder,
- q) Akreditasyon, kurumda tutarlı ve kapsamlı uygulamalar yapılmasına yardım eder.

2.4. Yükseköğretimde Akreditasyon Standartları

Yükseköğretim programlarının akredite edilmesi için tasarlanmış bir sistemde standartlar, bir yükseköğretim programının kabul edilebilir düzeyde olduğuna karar verilebilmesi için hangi öğelerin programda bulunması gerektiğini gösterirler. Akreditasyon kurumlarınca akredite olacak programın, genel olarak, aşağıdaki standartları sağlaması gerekmektedir.

Öğrencilere Yönelik Standartlar

- Öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesi, yönlendirilmesi ve izlenmesi,
- Diğer eğitim kurumlarından gelen öğrencilerin aldıkları eğitimin eşdeğerliğinin sağlanabilmesi için gerekli düzenlemelerin yapılması,
- Bütün öğrencilerin, programın gereklerinin tümünü yerine getirmelerinin sağlanması vb.

Eğitim ve Öğretim Amaçlarına Yönelik Standartlar

- Programın hedeflerine ulaşıp ulaşılmadığını sürekli denetleyen ve bu şekilde tarafların değişen talepleri nedeniyle ortaya çıkan ihtiyaçları karşılamak üzere gerekli süreçlerin oluşturulmasının sağlanması,
- Programın amaçlarına yönelik bir eğitim programı ve programı destekleyen süreçlerin oluşturulmasının sağlanması,
- Amaçların gerçekleştirildiğini gösteren ve bunları programın etkinliğini artırmak için kullanan, sürekli bir ölçme değerlendirme sisteminin kurulmasının sağlanması vb.

Program Çıktıları ve Değerlendirmeye Yönelik Standartlar

- Öğretim programı;
 - Mesleki bilgileri uygulama alanına aktarabilme,
 - Meslek için gerekli yaklaşım, yöntem, teknik ve modern araçları kullanabilme,
 - Sorunları belirleme, formüle edebilme ve çözebilme,
 - Mesleki uygulamadaki çözümlerin toplumsal ve küresel boyutlarda etkisini kavrayabilme,
 - Deney tasarlayarak yürütebilme ve sonuçlarını analiz ederek yorumlayabilme,
 - Mesleki ve etik sorumlulukları kavrayabilme,
 - Disiplinlerarası takım çalışması yürütebilme,
 - Etkin sözlü ve yazılı iletişim kurabilme,
 - Yaşam boyu öğrenme gereksinimini kavrayabilme ve öğrenmeyi sürdürebilme,
 - Güncel/çağdaş konulara ilişkin bilgi sahibi olabilme.
- Eğitim-öğretim sürecinin en önemli ögesi öğretim üyelerinin;
- Ders programlarını nitelikli yürütebilecek,
 - Öğrencilere mesleki gelişmelerine katkıda bulunabilecek yeterlilikte danışmanlık hizmeti verebilecek,
 - Kamu ve özel kuruluşlarla gerekli ilişkileri sürdürebilecek sayıda ve nitelikte olmaları gerekir

Öğretim Kadrosunun Kalitesine Yönelik Standartlar

Öğretim üyelerinin yeterlilikleri, genel olarak eğilimleri, iletişim kurma becerileri, daha etkin programlar geliştirme istekleri, akademik yeterlilikleri ve mesleki kuruluşlara katılımları ile ölçülür.

Altyapıya Yönelik Standartlar

-Birimde, sınıflar, laboratuvarlar ve diğer ilgili donanımların program amaçlarını gerçekleştirecek düzeyde sağlanmaları ve öğrenmeyi destekleyecek atmosferin olması,
-Öğretim üyesi-öğrenci iletişimini sağlayıcı, mesleki gelişim ve etkinliklerin yeterli düzeyde olması,

Kurumsal Destek ve Mali Kaynaklara Yönelik Standartlar

-Programlar, öğrencilere yeni bilimsel ve eğitsel araçları öğrenme ve kullanma olanağı sağlamalıdır. Bilgisayar ve bilgi altyapısı, öğrencilerin ve öğretim üyelerinin bilimsel çalışmalarını desteklemeye ve program amaçlarını sağlamaya yönelik olmalıdır.

Kurumsal desteklerin ve mali kaynakların;

-Programın kalite ve sürekliliğini sağlaması,

-iyi yetişmiş öğretim üyesi kadrosunu seçerek, üniversitede tutabilmeye, onların sürekli bir gelişim içine bulunmalarını sağlamaya yeterli olması gerekir.

Ayrıca programların gerektirdiği olanakları elde etmek, idame ettirmek ve kullanabilmek için de yeterli kaynak bulunmalıdır. Destek personel ve kurumsal servisler, program ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeyde olmalıdır.

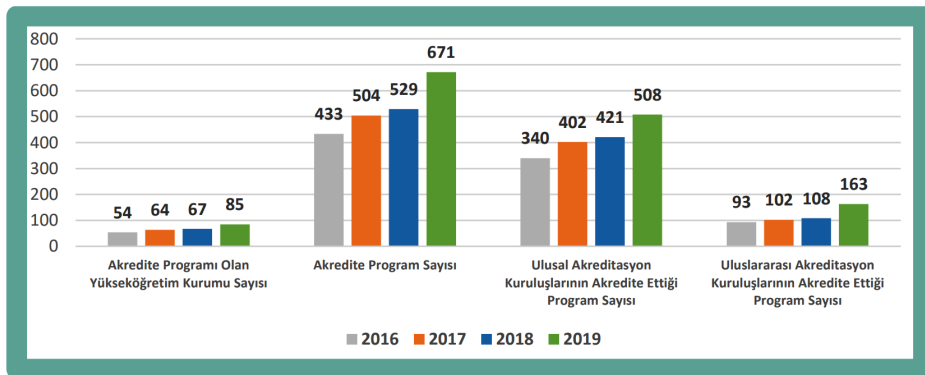
Program Kriterleri

Her program disiplini/alanı için gerekli ve uygulanabilir temel ve özel ölçütleri karşıyor olması gerekir.

2.5. Yükseköğretim Kurumlarında Program Akreditasyonların Mevcut Durumu

YÖKAK tarafından yetkilendirilen ulusal kuruluşlar veya YÖKAK tarafından tanınan uluslararası akreditasyon kuruluşlarının akredite ettiği program bilgileri YKS (Yükseköğretim Kurumları Sınavı) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzunda yer almaktadır. Ulusal akreditasyon kuruluşlarının yetkilendirilmesi ve uluslararası akreditasyon kuruluşlarının tanınması süreci YÖKAK tarafından belirlenen ilke ve ölçütler kapsamında yürütülmektedir.

Türkiye’de akredite lisans programlarına ilişkin 2016-2019 yıllarına ait veriler YÖKAK tarafından 2018-2019 durum raporu ile yayınlanmıştır. Aşağıdaki tablodan görüleceği gibi; akredite program sayıları ile akredite programa sahip yükseköğretim kurumu sayısında yıllar itibarıyla istikrarlı bir artış görülmektedir.

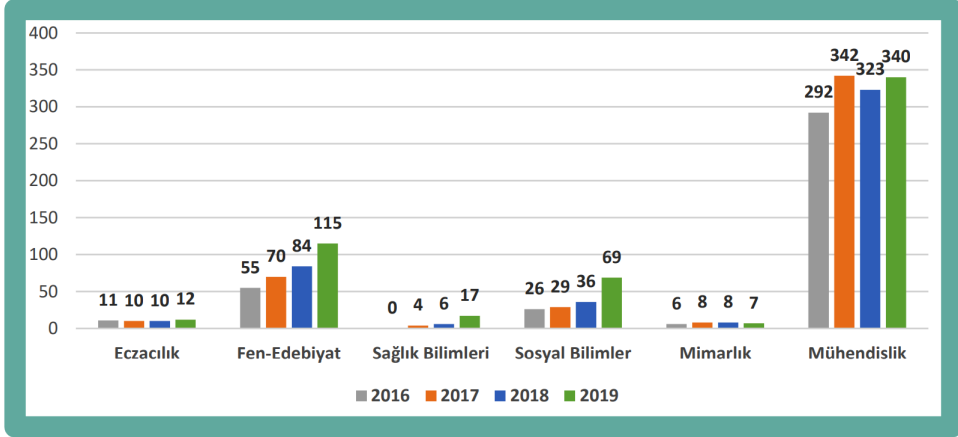

Şekil 1. 2016-2019 Yılları Akredite Program Verileri (Genel, YÖKAK verileri)

Şekil 1’e göre, akredite lisans programlarının mezun veren tüm lisans programlarına oranı %10,53 olarak görülmektedir. 2019 yılında, 2018 yılına göre akredite programı bulunan yükseköğretim kurumu sayısının %27 artışı göstermektedir. Akredite programa sahip yükseköğretim kurumlarının kalite süreçlerini daha fazla içselleştirdiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle, program akreditasyonu gö-

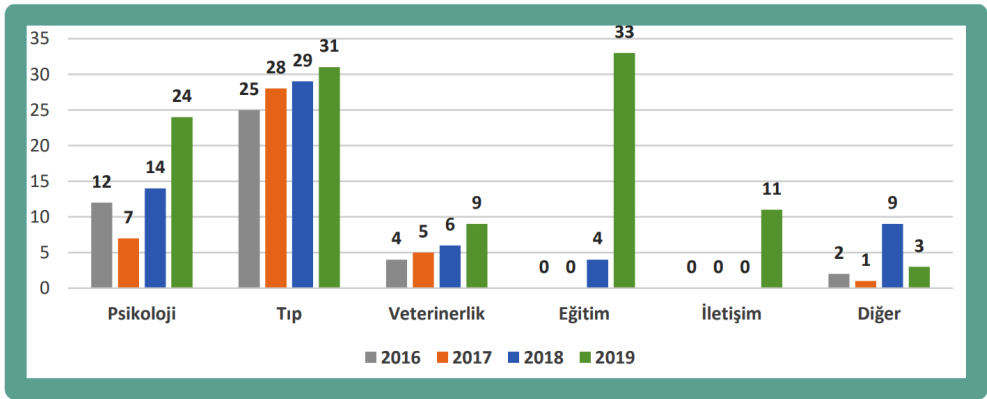
nüfus esasına dayalı bir faaliyet olsa da, yükseköğretim kurumlarında akreditasyon faaliyetlerinin yaygınlaştırılması ve farklı alanlarda faaliyet gösterecek akreditasyon kuruluşlarının teşvik edilmesi bir gereklilik halini almaktadır.

Alan bazlı akredite program verileri ise aşağıdaki Şekil 2a ve 2b'de görülmektedir. Mühendislik alanındaki akredite program sayısının diğer alanlara kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir.

Şekil 2a. 2016-2019 Yılları Akredite Programların Alanlara Göre Dağılımı

Toplam mezun veren mühendislik programları arasında akredite olan programların oranı yaklaşık olarak % 34,7 iken, Tıp Fakültelerinde ise bu oran % 39,7'dir. Akredite program sayıları bakımından en zayıf alanın sosyal bilimler olduğu görülmektedir.

Şekil 2b. 2016-2019 Yılları Akredite Programların Alanlara Göre Dağılımı

Yıllara göre değerlendirildiğinde, genel olarak, üniversitelerin her yıl bir önceki yıla göre akredite program sayılarını artırdıkları açıkça görülmektedir.

3. MÜHENDİSLİK PROGRAMLARI ABET SERTİFİKASINA SAHİP ÜNİVERSİTELERİMİZ

Türkiye’de şu anda 6 üniversitenin ABET sertifikası bulunmaktadır. Burada dikkat edilmesi gereken en önemli konu, ABET’in üniversiteyi veya fakülteyi değil, bölümleri (programları) akredite ettiği gerçeğidir. Bazı üniversitelerin tüm mühendislik programları akrediteyken bazı üniversitelerin sadece bazı bölümleri bu akreditasyona sahiptir. Bazı programlarda da tam ABET akreditasyonu bulunmasa da genel kriterler karşılanmaktadır (Berkyürek, 2020).

3.1. Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ)

Orta Doğu Teknik Üniversitesi’nin toplamda 13 mühendislik programı bulunmaktadır. Şu an itibarıyla ODTÜ’deki bütün mühendislik bölümleri ABET akreditasyonuna sahiptir. ODTÜ, 1994 yılında ABET sertifikası alarak, Türkiye’de ABET sertifikasını alan ilk üniversite olmuştur (Birand, 2006:21-30).

3.2. Bilkent Üniversitesi

Bilkent Üniversitesi’nde toplamda 4 mühendislik programı bulunmaktadır. Şu an itibarıyla Bilkent’teki bütün mühendislik programları ABET akreditasyonuna sahiptir (Bilkent Üniversitesi, 2020).

3.3. Boğaziçi Üniversitesi

Boğaziçi Üniversitesi’nde toplamda 6 mühendislik programı bulunmaktadır. Şu an itibarıyla Boğaziçi’ndeki bütün mühendislik bölümleri ABET akreditasyonuna sahiptir (Boğaziçi Üniversitesi, 2020).

3.4. İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ)

İstanbul Teknik Üniversitesi’nde toplamda 29 mühendislik programı bulunmaktadır. Şu an itibarıyla İTÜ’deki 25 program ABET tarafından akredite edilmiştir (İTÜ, 2020).

3.5. Hacettepe Üniversitesi

Hacettepe Üniversitesi’nde toplamda 15 mühendislik programı bulunmaktadır. Şu an itibarıyla Hacettepe’deki 1 program ABET tarafından akredite edilmiştir. Geri kalan 10 program ise MÜDEK tarafından akredite edilmiştir (Hacettepe Üniversitesi, 2020).

3.6. İstanbul Gelişim Üniversitesi

İstanbul Gelişim Üniversitesi’nde toplamda 8 mühendislik programı bulunmaktadır. Şu an itibarıyla İstanbul Gelişim Üniversitesi’ndeki 3 program ABET tarafından akredite edilmiştir. Geri kalan 5 program akredite değildir (İstanbul Gelişim Üniversitesi, 2020).

4. KALİTE GÜVENCE SÜREÇLERİ UYGULAMALARI- DİCLE ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

Belirlediği vizyon doğrultusunda ve YÖKAK'ın kalite hedefleri çerçevesinde, uluslararası bir üniversite olmayı hedefleyen Dicle Üniversitesi, bu hedefe yönelik kendisinden istenilen çıktılara ilave olarak farklı çalışmaları da beraberinde yürütmektedir.

2017 yılında başladığı kalite çalışmaları sonucunda, 29 Haziran 2019 tarihinde ISO EN TSE 9001:2015 Kalite Yönetim Sistemi belgesi alarak kurumsal yönetim sistemine geçmiş bulunmaktadır. Yürütülen faaliyetlerden, elde edilen tecrübe ve kazanımlardan yola çıkarak Üniversitemiz Kalite Komisyonu kurulmuş olup, komisyonun belirlediği öncelikli alanlardan bir tanesi de akreditasyon çalışmaları olmuştur. Akreditasyon faaliyetleri kapsamında gerekli olan ve ihtiyaç duyulan altyapıların oluşturulması, iyileştirilmesi ve geliştirilmesi amacıyla Dicle Üniversitesi Kalite Komisyonu bünyesinde oluşturulan “Akreditasyon Çalışma Grubu”, Eylül 2019’da çalışmalarına başlamıştır.

Akreditasyon çalışmalarının ilk aşaması “Niyet- Ön Hazırlıklar” olup, kalite geliştirme ve uluslararasılaşma ihtiyaçları analiz edildiğinde, eğitimdeki öznel ve nitel değerlendirmelerin nesnel ve nicel özelliklere dönüştürülmesi, lisans ve lisansüstü eğitim-öğretimin ölçülebilir hale getirilebilmesi için yoğun çaba gösterilmiştir.

“Ön Hazırlıklar” için “Birim Akreditasyon Komisyonu” oluşturulmuş, kurul ve komisyon üyeleri belirlenmiş ve gerekli bildirimler yapılarak faaliyetlere başlanmıştır. Akreditasyon Çalışma Grubu, akreditasyon çalışmalarının, Dicle Üniversitesinde ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim-öğretime yeni bir bakış açısı kazandıracağına, bilgi ve teknoloji üretiminin artmasına katkılar sağlayacağına inanılmaktadır. Bu çalışmalar, strateji belgesi haline getirilmiş olup, yapılması gerekli faaliyetler belli bir plan doğrultusunda takvime bağlanmıştır.

2019-2020 Eğitim-Öğretim yılından itibaren uygulanmaya başlanan kalite yönetim süreçleri kapsamında, faaliyetlerin düzenlenmesi, izlenmesi, ölçülmesi ve değerlendirilmesi için çalışmalar başlatılmış, bölümlerden öz değerlendirme raporları istenmiş ve gelen raporlar incelenmiş, çalışma grubu tarafından bu raporlardaki bilgiler ışığında bütün birimleri kapsayan ve değerlendiren ana rapor hazırlanmış ve elde edilen sonuçlar, yapılması gerekenler düzenlenen bir toplantıda tüm Ana Bilim Dalı Başkanlıklarına sunulmuştur.

Sonraki süreçlerin de belirlenen normlara göre sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için gerekli görülen adımlar atılmaktadır. İşlemlerin kolaylaştırılması, denetlenmesi, izlenmesi ve değerlendirilebilmesi için elektronik platformlar geliştirilmeye başlanmış olup, çalışmalar aksatılmadan devam etmektedir.

5. SONUÇ

Uluslararasılaşmak gibi olması gereken bir hedefi olan eğitim kurumlarının, yol haritalarını da bu hedefe göre belirlemeleri gerekir. Yerel olmaktan çıkıp, uluslararası bir kimliğe doğru yol almak isteyen eğitim kurumlarının, dünyadaki bilimsel ve teknik gelişmeler doğrultusunda eğitim programlarını hazırlamalarının, mevcut programlarını da bu hedefe uygun şekilde uyarlamalarının zorunlu olduğu gerçeğinden hareketle, “Akreditasyon”un bir amaç değil, eğitim ve araştırma etkinliklerinin gün-

celleştirilmesi, etkili kılınması, tercih edilir olması, dolayısıyla, uluslararasılaşma için bir araç olarak algılanmalıdır.

Yükseköğretim kurumlarının eğitim programlarını akredite etmelerinin, eğitim programlarında standardizasyonu oluşturmak, üst düzey hizmet kalitesini yakalamak, ulusal ve uluslararası kabul görmek, saygınlık kazanmak, objektif hizmet sunmak, güven ve paydaş memnuniyetini sağlamak, markalaşmak gibi yararları vardır. Akreditasyon raporları bu durumu teyit etmektedir.

Akreditasyon, öğrenim düzeylerinin, derecelerin kolay anlaşılabilirdiği ve karşılaştırılabilirdiği bir sistemin oluşturulmasına, kredi transfer sisteminin sağlıklı işlemesine, uluslararası öğrenci-öğretim elemanı hareketliliğinin artırılmasına, kalite güvencesi ve standartları alanında işbirliğine gidilmesine, öğrenci ve kurumların sürece aktif olarak katılmasına en büyük katkıyı sağlamaktadır.

Eğitimde akreditasyon raporlarının sonuçları, eğitim programları akredite olmuş kurumların, başarılı öğrenciler başta olmak üzere tüm paydaşlar üzerinde daha yüksek çekim gücüne sahip olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, eğitim kurumlarının akreditasyon sürecinden geçmelerinin, gelecekte varmak istedikleri hedeflere ulaşmaları açısından yararlı olacağı çok açıktır.

6. KAYNAKLAR

Aktan, C. C.; Gencel U. (2010). Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi Cilt 2, Sayı 2, ISSN 1309-8039. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/333097>

Berkyürek, E. (2020). Unverskop, ABET nedir? ABET Akredite Üniversiteler Hangileridir? <https://unverskop.com/abet-nedir-abet-akredite-universiteler>

Bilkent Üniversitesi. (2020).Uluslararası Akreditasyona Sahip programlar. <https://w3.bilkent.edu.tr/www/kalite-guvencesi/uluslararasi-akreditasyona-sahip-programlar/>

Birand, M. T, (2006). ODTÜ Mühendislik Fakültesinde Akreditasyon Etkinliklerinin Başlangıcının ve ABET Değerlendirme Sürecinin Öyküsü, “Öncü ve Önder”, O.D.T.Ü Mühendislik Fakültesi Dekanlığı, Ankara. <http://users.metu.edu.tr/tbirand/ABET%20%200ykusu.htm>

Boğaziçi Üniversitesi. (2020). Mühendislik Eğitiminde Uluslararası Standartlar Boğaziçi’nde. <https://bogazicindebilim.boun.edu.tr/blog/abet>

Gazi Üniversitesi. (2015). Fen Bilimleri Enstitüsü Lisansüstü Eğitim-Öğretimde Akreditasyon Raporu, Kasım 2015, Ankara. file:///C:/Users/Hp/Downloads/fbe-akreditasyon-raporu.pdf

Hacettepe Üniversitesi. (2020). Mühendislik Fakültesi, Akreditasyon, <http://www.muhsak.hacettepe.edu.tr/tr/menu/akreditasyon-227>

Hussey, Trevor; Smith, Patrick. (2010). The Trouble with Higher Education: A Critical Examination of Our Universities, 1st Edition, Routledge, New York.

İstanbul Gelişim Üniversitesi. (2020). Uluslararası Akreditasyon. <https://gelisim.edu.tr/icerik/akreditasyon>

İstanbul Teknik Üniversitesi. (2020). Akredite Lisans Programları. <http://www.itu.edu.tr/akademi/akredite-lisans-programlari>

Urgel, J. (2007). Journal of Management Development, Emerald Group Publishing Limited, Vol. 26 No. 1.

Yükseköğretim Kalite Kurulu (YÖKAK). (2019). 2018-2019 Yükseköğretim Değerlendirme ve Kalite Güvencesi Durum Raporu, Ekim 2019, Ankara.

https://yokak.gov.tr/Common/Docs/Site_Activity_Reports/20182019DurumRaporuv3.pdf

Bir Sosyal Sorumluluk Projesi Örneği: Çocuklar ve Öğretmenler İçin Kültürel Miras Eğitimi

Neslihan DALKILIÇ

Dicle Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, Diyarbakır
nesdalkilic@gmail.com

Özet

Bu çalışmada 2019-2020 yıllarında Dicle Üniversitesi Kültür Varlıklarını Koruma Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından yürütülen “Çocuklar ve Öğretmenler İçin Kültürel Miras Eğitimi” Projesi anlatılmaktadır. Topluma hizmet amaçlı bir sosyal sorumluluk projesi olan çalışma, iki aşamalıdır. Birinci aşama, “Çocuklar İçin Kültürel Miras Eğitimi: Diyarbakır Çocuklarıdır” başlığı altında gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada, pilot bölge olarak seçilen okullardaki öğrencilerle birlikte eğitim çalışmaları ve anketler yapılmış, Diyarbakır tarihi kent merkezine geziler düzenlenmiştir. Proje süresince öğrencilerle yapılan çalışmalar ve öğretmenlerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen bilgiler doğrultusunda kültürel miras eğitimi konusundaki eksiklikler tespit edilmiştir. Bir uzmanlık alanı olan ve bilimsel gelişmelere bağlı olarak değişen kültür mirasının korunması konusunda öğretmenlerin bilgilerini geliştirmeye ve güncellemeye yönelik çalışmaların yetersiz olduğu ve birçok öğretmenin “kültürel miras” konusundaki bilgi düzeyinin, üniversite eğitimi sırasında aldığı dersler ile sınırlı kaldığı bu çalışma sırasında bir kez daha görülmüştür. Kültürel miras konusunda eğitim veren/verecek öğretmenlerin kültür mirası konusundaki bilgi düzeylerini ve farkındalıklarını arttırmak ve öğrencilerine Diyarbakır’ın kültür mirası konusunda bilgi aktarımını sağlayabilmek amacıyla projenin ikinci aşamasına geçilmiş ve “Öğretmenler İçin Kültürel Miras Eğitimi” düzenlenmiştir. Proje süresince, Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Mimarlık Fakültesi ve Edebiyat Fakültesi’nin alanında uzman akademisyenleri, gönüllü proje eğitmenleri olarak görev almışlardır. Bu eğitim çalışmasıyla; Diyarbakır’ın sosyo kültürel yapısı, tarihi, coğrafyası, arkeolojik zenginliği ve mimari mirası konusunda temel bilgiler öğretmenlere sunulmuştur. Kültürel miras konusunda eğitim veren öğretmenlerin bir bölümünün farklı kentlerden Diyarbakır’a gelmiş olması, bir bölümünün ise Diyarbakırlı olup, kendi ifadelerine göre kentin kültürel mirasını çok az tanıyor olmaları, mesleğe başlayan tüm öğretmenlerin bu eğitimi almalarının gerekliliğini ortaya koymuştur. Diyarbakır kent merkezi ve ilçelerindeki çocukları ve öğretmenleri kapsayan bu eğitim programı, Doğu ve Güneydoğu Anadolu’nun tüm kentlerine uyarlanabilecek bir sisteme sahiptir. Benzer formatta düzenlenecek eğitim programlarıyla kentlerde çocuklar ve öğretmenler için, alanında uzman eğitmenler tarafından, kültür mirası konusunda eğitim çalışmalarının yapılması sağlanabilir.

Anahtar Kelimeler: Kültürel Miras, Eğitim, Koruma

Kalite Süreçlerinde Engelsiz Eğitim

Reyhan GÜL GÜVENİ*

1* Dicle Üniversitesi, Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi, 21280, Diyarbakır
rgguven@dicle.edu.tr

Özet

“Eğitim her engeli aşar” ve “Toplumsal sorumluluk” ilkelerini benimseyen Dicle Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi; üniversitemizin tüm akademik- idari birimleri, şehrimizdeki kamu kurum- kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde olup özel gereksinimli bireylerin sorunlarını belirleyerek, gerekli düzenlemelerin yapılması ve engellilik konusunda farkındalığı artırmak için çaba sarf etmektedir. Dicle Üniversitesinde eğitim alan özel gereksinimli öğrencilerin eşit eğitim alma hakları göz önünde bulundurulmakta ve erişilebilirlik anlamında birçok düzenleme yapılmaktadır. Bu çalışmada, Üniversitemizde Engelsiz Eğitim alanında belirlenmiş olan hedefler ve bu kapsamda yapılmış olan faaliyetlere değinilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Engelsiz Eğitim, Özel gereksinimli öğrenci, Kalite hedefleri

Accessible Education in Quality Processes

Abstract

Dicle University Disabled Application and Research Center, which adopts the principles of “Education overcomes every obstacle” and “Social responsibility”, makes great efforts for all academic-administrative units of our university to cooperate with public institutions-organizations and non-governmental organizations in our city and by striving to determine the problems of individuals with special needs, making the necessary arrangements and increasing awareness about disability. The right of students with special needs to receive equal education at Dicle University is taken into consideration and many regulations are made in terms of accessibility. In this study, the goals set in the field of Education for the Disabled and the activities carried out in this context were mentioned.

Keywords: Accessible Education, Special needs student, Quality objectives

1.GİRİŞ

Dicle Üniversitesinde Engelsiz Eğitim faaliyetleri, Dicle Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi öncülüğünde gerçekleştirilmektedir. Üniversitemizde 2019-2020 Eğitim –Öğretim yılı itibarıyla 100 özel gereksinimli öğrenci bulunmaktadır. Yükseköğretim Kurulu tarafından gerçekleştirilen 2020 yılı Engelsiz Üniversite Ödülleri’nde Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi “Sosyo-Kültürel Faaliyetlerde Erişilebilirlik Bayrak Ödülü”nü (Mavi Bayrak) ve “Mekanda Erişilebilirlik Bayrak ödülünü (Turuncu Bayrak)”, Diyarbakır Tarım Meslek Yüksekokulu, Diyarbakır Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu ve Dicle Üniversitesi Öğrenci Yaşam Merkezi Mekanda Erişilebilirlik Bayrak ödülünü (Turuncu Bayrak) almıştır. İlahiyat Fakültesi ise Mekanda Erişilebilirlik (Turuncu Bayrak) aday ödülünü almıştır. Özveriili çalışmalarından dolayı ilk kez 2018 yılında verilen ödüllerden ise Dicle Üniversitesi Kampüsü “Sosyo-Kültürel Faaliyetlerde Erişilebilirlik Bayrak Ödülünü, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Eğitimde Erişilebilirlik Bayrak Ödülü ve ayrıca 3 kategoride ise aday ödülleri alınmıştır.

Araştırma Merkezinin Misyonu;

“Eğitim her engeli aşar” ve “Toplumsal sorumluluk” ilkelerini benimseyerek kurulan Dicle Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi; üniversitemizin tüm akademik- idari birimleri, şehrimizdeki kamu kurum- kuruluşları ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği içinde olup özel gereksinimli bireylerin sorunlarını belirleyerek, gerekli düzenlemelerin yapılması ve engellilik konusunda farkındalığı artırabilmek için çaba sarf etmektedir.

Araştırma Merkezinin Vizyonu;

Üniversitemizde eğitim gören özel gereksinimli öğrencilerin akademik ve toplumsal hayata katılımlarında fırsat eşitliği yaratmak ve kampüsümüzü eğitim, fiziksel ve sosyo-kültürel alanda engelsiz bir yaşam alanı haline getirmektir.

Güçlü Yönlerimiz:

- Merkezin ulaşılabilir bir binada bulunması
- Gönüllü öğrenci sayısının fazla olması
- Bilimsel çalışma amaçlı BAP desteğinin olması
- Engelli öğrenci tarafından tercih edilen bir üniversite olunması
- Kurumun kalite kültürüne ve Kalite Yönetim Sistemi Belgesine sahip olması
- Kurumun Elektronik Belge Yönetim Sistemine sahip olması
- Öğrencilerin sosyalleşmesine yönelik çok sayıda sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerin yapılması
- Üniversite dışındaki engelli bireylere yönelik faaliyetlerin yapılması
- Üniversitemizde engellilere karşı duyarlı olan çok sayıda akademik personelin olması
- Merkezimizin, gönüllü öğrenciler tarafından okunmuş olan çok sayıda sesli kitaba sahip olması
- Üniversitemizde merkezi kütüphane içerisinde engelli öğrenciler engelsiz kütüphane odasının olması
- Kampüs içerisinde engelli öğrenciler için sarı bantlı ve rampalı yenilenmiş olan kaldırımların olması

- Tüm akademik birimlerde engelsiz turnikelerin olması
- Birçok akademik birimde engelli asansörünün olması
- Her akademik birimde engelli öğrenciler için akademik danışmanı olması
- Kurum içi çalışanların arasında işbirliğinin iyi olması
- Kurumlardan gelen taleplerin en kısa sürede karşılanması
- 2018 yılı Engelsiz Üniversite Ödülleri'nde,
- Dicle Üniversitesi Kampüsü “Sosyo-Kültürel Faaliyetlerde Erişebilirlik Bayrak Ödülünü,
- Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Eğitimde Erişilebilirlik Bayrak Ödülünü ve ayrıca 3 kategoride ise aday ödülleri almış olması
- 2020 yılı Engelsiz Üniversite Ödülleri'nde
- Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi “Sosyo-Kültürel Faaliyetlerde Erişebilirlik Bayrak Ödülü”nü (Mavi Bayrak) ve “Mekanda Erişilebilirlik Bayrak ödülünü (Turuncu Bayrak)”,
- Diyarbakır Tarım Meslek Yüksekokulu, Diyarbakır Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu ve Dicle Üniversitesi Öğrenci Yaşam Merkezi Mekanda Erişilebilirlik Bayrak ödülünü (Turuncu Bayrak) almış olması
- İlahiyat Fakültesi ise Mekanda Erişilebilirlik (Turuncu Bayrak) aday ödülünü almış olması.

Stratejik Amaç ve Hedeflerimiz

Stratejik Amaç 1. Araştırma Merkezimiz bünyesinde, özel gereksinimli bireylerin eğitimi kapsamında yapılan faaliyetlerin verimliliğini arttırmak.

Hedef: Diyarbakır ilinde bulunan Özel Eğitim okullarını okulları ziyaret ederek bilgilendirme faaliyetlerinde bulunmak.

Hedef: Bilgilendirme toplantıları (sempozyum, panel, çalıştay, kurs vb.) düzenlemek

Hedef: Gönüllü öğrenciler tarafından okunan sesli kitap sayısını arttırmak.

Hedef: Özel gereksinimli öğrenciler için tasarlanan eğitim materyallerinin sayısını arttırmak, materyal ihtiyacı olan okulları Milli Eğitim Müdürlüğü ile işbirliği yaparak kontrollü bir şekilde belirlemek ve materyallerin eğitim öğretim yılı başlangıcında belirlenen okullara göndermek.

Stratejik Amaç 2. Araştırma Merkezi tarafından sunulan hizmetlerin, kurum içi ve kurum dışı paydaşlar ile paylaşarak etkinliğini arttırmak.

Hedef: Araştırma Merkezi tarafından sunulan hizmetlerden çok sayıda özel gereksinimli bireylerin faydalanması.

Stratejik Amaç 3: Üniversitemizdeki tüm binaları erişilebilir hale getirmek.

Hedef: Özel gereksinimli öğrencilerin yoğun olarak kullandıkları alanları erişilebilir hale getirmek.

2020 Yılı Kalite Hedeflerimiz

2020 yılı için belirlediğimiz 13 adet hedef bulunmaktadır. Bunlar;

- 1.Eğitim-öğretim ve sosyal yaşam faaliyetlerine yönelik yapılan anket sonuçlarına göre öğrenci memnuniyet oranını arttırmak,
2. Engelli bireylere yönelik EKPSS kursunun düzenlenmesi,
3. Engelli öğrencilerin katılacağı en az 2 tane gezi düzenlemek,

4. Engelli öğrencilerin katılacağı en az 2 tane atölye çalışması yapmak,
5. Engelli eğitim hayatlarını kolaylaştıracak eğitim materyalleri tasarlamak ve sergilemek (Yılda en az 1 tane),
6. Gönüllü öğrenciler tarafından okunan sesli kitap sayısını yıllık ortalama % 20 arttırmak,
7. Kulüplere kayıtlı engelli öğrenci sayısının artırılması,
8. Lisans ve ön lisans programlara kayıtlı öğrenci sayısının artırılması,
9. Özel gereksinimli bireylere yönelik düzenlenen konferans, seminer, sempozyum ve panel sayısının artırılması,
10. Üniversitemizde görme engelli için kitapların sesli hale getirileceği kitap okuma kabininin oluşturulmasını sağlamak,
11. Üniversitemizdeki birimlerin erişilebilirlik yönünden eksiklerini tespit etmek ve erişilebilir bina sayısını arttırmak,
12. Üniversitemizin gönüllü öğrencileri tarafından tasarlanan eğitim materyallerini, Kaynaştırma öğrencisi olan en az 5 okula okulla göndermek,
13. Yeni öğrenciler için bilgilendirme amaçlı oryantasyon programı düzenlemek.

Paydaşlarımız

Kurumların başarı kazanmalarında ve hedeflerine ulaşmalarında sadece kendi iç uyumunun yeterli olmayıp aynı zamanda kurumun bulunduğu çevresiyle de sürekli ve uyumlu ilişkilerin kurulması gerekmektedir (Özüpek 2008). Kurumların yaşamsal faaliyetlerini sürdürebilmesi, kurum içi ve dışı paydaşları ile kuracağı ilişkilerden ve buna bağlı olarak çevreye uyum sağlamasından ve sosyal talepleri gerçekleştirmesinden geçmektedir (Becan 2011). Faaliyetlerimizde, paydaşlarımızın katılımı önemli olup daha geniş kitlelere ulaşmamızı sağlamaktadır.

Tablo 1. Paydaşlarımız

Paydaşın adı	Paydaş türü	Etki Derecesi	Önem Derecesi	Önceliği
Akademik Personel	İç Paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
İdari Personel	İç Paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
Öğrenciler	İç Paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
Akademik Birimler	İç Paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
İdari Birimler	İç Paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
Valilik	Dış Paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
Mezun öğrenciler	Dış paydaş	Güçlü	Yüksek	Çıkarlarını gözet, çalışmalara dahil et
İl ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü	Dış paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü	Dış paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
Yükseköğretim Kurulu (YÖK)	Dış paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu	Dış paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
Diğer Üniversiteler	Dış paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
Sivil Toplum Kuruluşları	Dış paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
Kamuoyu/Bölge Halkı	Dış paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
Rehabilitasyon Merkezleri	Dış Paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış
Medya	Dış Paydaş	Güçlü	Yüksek	Birlikte çalış

Eğitimde Erişilebilirlik Yönündeki Faaliyetlerimiz

- Üniversitemizin kayıt haftası sürecinde engelli öğrencilere ve ailelerine Merkezimiz tanıtıldığı gibi üniversitemiz hakkında aydınlatıcı genel bilgiler verilmektedir. Üniversitemizde yaklaşık 100 engelli öğrenci öğrenim görmektedir.
- Yeni kayıt yaptıran özel gereksinimli öğrencilerin Üniversitemize uyum sürecini hızlandırmak, sosyal, kültürel ve akademik olanakları tanıtmak amacı ile oryantasyon programı düzenlenmektedir.
- Dicle Üniversitesi Engelli Öğrenciler Eğitim – Öğretim ve Sınav Uygulamaları Yönergesini hazırlanmıştır.
- Özel gereksinimli öğrencilerimize gerekli desteği sağlamak amacıyla her fakültede ve yüksekokulda “engelli öğrenci akademik danışmanı” bulunmaktadır.
- Engelsiz Kütüphanede, şekil kabartma cihazı, kabartma harfli (Braille) yazıcı yine Braille alfabesine uygun klavye, daktilo ile taşınabilir kitap okuma cihazı ve ekran okuma programı (JAWS) yüklü bilgisayarlar bulunmaktadır. Kütüphanenin bina girişinden itibaren görme engelliler ve az görenler tarafından ayakkabı tabanı ve beyaz baston ile hissedilebilen yüzey ile kaplanmıştır. Engelli öğrenciler için tasarlanmış tuvaletler engelsiz kütüphane odası ile aynı katta bulunmaktadır. 200 adet kabartma kitabımız bulunmaktadır.
- Üniversitemizde yaklaşık 500 gönüllü öğrencimiz ile çalışmalarımıza devam edilmektedir.
- Görme engelli öğrencilerin ders kitapları ile romanları gönüllü öğrenciler tarafından sesli hale getirilmektedir.
- Dicle Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından gönüllü öğrencilere sesli kitap okuma eğitimi verilmektedir.
- Engelli memur adaylarının, 22 Nisan 2018 tarihinde yapılan Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavına yönelik Dicle Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi öncülüğünde EKPSS kursu düzenlenmiştir.
- 80 saatlik işaret dili kursu düzenlenmiştir.

Şekil 1. İşaret dili kursu afişi

- II. Engelsiz Yaşam Çalıştayı”, Dicle Üniversitesi Engelliler Araştırma ve Uygulama Merkezi ile Diyarbakır Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğü işbirliğinde 11 Mayıs 2018 tarihinde Dicle Üniversitesi’nin ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Çalıştayın sonunda bilimsel olarak nitelendirilebilecek bir rapor hazırlanmıştır.

- Engelsiz atölye çalışmaları yapılmaktadır.

Şekil 2. Engelsiz Atölye

- “ENGELLERİ AŞANLAR” Paneli düzenlenmiştir.

Şekil 3. Engelleri aşanlar paneli

- Diyarbakır Aile Sosyal Politikalar İl Müdürlüğüne bağlı Bakım ve Rehabilitasyon Merkezindeki yaşlılar ziyaret edildi. Özel gereksinimli öğrenciler, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi gönüllü öğrencileri ile gerçekleştirilen ziyarette, öğrencilerle yaşlılar birlikte ağaç dikti. Etkinliğin devamında, öğrenciler tarafından tiyatro oyunu sergilendi.
- Her yıl “ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLER İÇİN EĞİTİM MATERYALLERİ SERGİSİ” düzenlenmektedir.

Şekil 4. Eğitim materyalleri sergisi

- Dicle Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi ile Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi tarafından Diyarbakır ve çevre illerde bulunan birçok okuldaki özel eğitim sınıflarına eğitim materyali desteğinde bulunmaktadır.
- Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği ve İlköğretim Matematik Öğretmenliği 3. Sınıf öğrencileri tarafından bir dönem boyunca toplanan kitaplar Diyarbakır Bedensel Engelliler Derneğine bağışlandı. Dernekte mini kütüphane oluşturulmuştur.
- “DİCLE ÜNİVERSİTESİNDEN BİLİM ZAMANI VE DOĞADA ÖĞRENİYORUM” etkinliği düzenlenmiştir. Etkinlikte, Ayten Elyesa Erdoğan Özel Eğitim Uygulama Okulu öğretmenleri ve yöneticilerine konferans verilmiş olup Ebru Sanatı Eğitimci tarafından öğretmenlere “özel gereksinimli öğrenciler için uygulama örneği” amaçlı yapılan ebru çalışması yapılmıştır.
- Eylül 2020 tarihinde yapılacak Engelli Kamu Personeli Seçme Sınavına yönelik Dicle Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi öncülüğünde EKPSS kursu düzenlenmiştir.
- Görme engelli bireylerin koronavirüs salgını ile ilgili bilgilendirilmesi amacı ile Sağlık Bakanlığının internet sitesinde bulunan virüs hakkında bilinmesi gereken bilgiler sesli hale getirilmiş olup ses dosyası üniversitemizin görme engelli öğrencileri ve Diyarbakır Altı Nokta Körler Derneği üyelerine gönderilmiştir.
- Üniversitemizin Online Öğretim Portalında öğrencilerimizin almış olduğu derslere ait ders materyalleri Merkezimiz öncülüğünde Topluma Hizmet Grubu öğrencileri tarafından sesli hale getirilip görme engelli öğrencilere ses kayıtları şeklinde gönderilmiştir.
- Pandemi nedeniyle uygulanan uzaktan eğitim sürecinde “Özel Gereksinimli Öğrencilere Yönelik Sınav Yönergesi” hazırlanmış olup tüm akademik birimlere gönderilmiştir.

2.SONUÇ

Dicle Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi öncülüğünde gerçekleştirilmiş olan engelsiz eğitim faaliyetleri, üniversitemizde kayıtlı olan özel gereksinimli öğrencilerin eğitim hayatlarını kolaylaştırmış, akademik ve toplumsal hayata katılımlarında fırsat eşitliği yaratmıştır. Paydaşlarımızın desteği ile Kampüsümüzü eğitim, fiziksel ve sosyo-kültürel alanda engelsiz bir yaşam alanı haline getirme faaliyetleri devam edecektir.

3.KAYNAKLAR

Özüpek, M. N. (2008). Sosyal Sorumluluk, Halkla İlişkiler, Tablet Yayınları, Konya, ss 251–289.

Cihan, Bü. (2011). Kurumsal sosyal sorumluluk kavramının paydaş teorisi ve iletişim yaklaşımı açısından değerlendirilmesi: bankaların basın bültenlerine yönelik bir içerik analizi. Selçuk İletişim, 7, 1.

Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Stratejileri Erasmus+ Uluslararası Kredi Hareketliliği Projelerinin Yükseköğretim Kurumlarının Uluslararasılaşmasına Katkısı, Dicle Üniversitesi Örneği

Serkan EKMEN

1* Dicle Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu Erasmus ofisi, Diyarbakır, Türkiye
serkan.ekmen@dicle.edu.tr

Özet

1973 yılında kurulan Dicle Üniversitesi, kuruluşundan bu yana Güneydoğu Anadolu Bölgesinin ve ülkemizin öncü kurumları arasında yer almakta ve ülke ihtiyaçlarına yönelik insan kaynağının yetiştirilmesine katkı sunmaktadır. Evrensel ve çağdaş değerleri kendine ilke edinen; araştırma, eğitim, öğretim, sağlık, bilgi ve sanat alanlarında kaliteyi sürekli artıran; sanayi ve toplumla bütünleşik; ulusal ve uluslararası alanda saygın ve öncü bir üniversite olmayı kendisine vizyon edinen Dicle Üniversitesi, uluslararası alanda her geçen gün daha da görünürlüğünü ve tanınırlığını artırmaktadır. 2004 yılından bu yana uluslararası değişim programlarında yer alan Dicle Üniversitesi, Erasmus Programına ülkemizde ilk katılan üniversitelerden biridir. Değişim programlarındaki nitelik ve niceliği sürekli artırmayı ilke edinen Dicle Üniversitesi Dış İlişkiler Ofisi, gerçekleştirilen faaliyetler ile hedeflerini sürekli yükseltmektedir. Aktif bir şekilde yürütülen değişim programlarının yanında farklı proje alanlarına da yönelen Dicle Üniversitesi Dış İlişkiler Ofisi hem “Proje Tabanlı Mevlana Programı” hem de “Erasmus+ Uluslararası Kredi Hareketliliği Programı”na yönelik projeler üretmeye başlamıştır.

2018 yılında Erasmus+ Uluslararası Kredi Hareketliliği Programı proje başvurularına 3 proje ile katılan Dicle Üniversitesi, başarılı bulunan bir projesi ile programa dahil olmuştur. University of Malaya (Malezya) ortaklığı ile gerçekleştirilen proje başvurusu Türkiye Ulusal Ajansı tarafından Asya bütçe kategorisinde en başarılı projeler arasında ilan edilerek ülke çapında en yüksek ikinci bütçeyi almaya hak kazanmıştır. İlgili proje kapsamında gerçekleştirilen hareketlilikler, proje ortağı olan iki kurumun akademik ve uluslararasılaşma hedeflerine katkı sunduğu gibi iki ülkenin üretim ve yükseköğretim kurumlarının pazar ihtiyaçlarına yönelik üretim modellerini benimsemelerine katkı sunmaktadır. 2020 yılına gelindiğinde ise Dicle Üniversitesi Rektörlüğü Uluslararasılaşma Kalite Komisyonu tarafından hazırlanan “Uluslararasılaşma Strateji Belgesi”nde ilan edilen hedef ülke ve bölgelere yönelik çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar neticesinde hedef bölgeler arasında yer alan yükseköğretim kurumları ile ortaklıklar kurulmuş ve kurulan bu ortaklıklar neticesinde 21 ülkeden 25 farklı üniversite ile proje başvuruları gerçekleştirilmiştir. Gerçekleştirilen bu proje başvuruları Dicle Üniversitesi uluslararasılaşma hedeflerine uygun olmakla beraber ulusal politikalara da katkı sunması beklenmektedir. Bu çalışmada Erasmus+ Uluslararası Kredi Hareketliliği Programının, yükseköğretim kurumlarındaki uluslararasılaşma kalite süreçlerine olan etkileri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Dicle Üniversitesi, Erasmus+, Uluslararasılaşma, Değişim Programları, Proje, Kalite

Yükseköğretimde Uluslararasılaşma Stratejileri Kısa Süreli Değişim Programlarının ve İkili Protokollerin (MOU) Yükseköğretim Kurumlarının Uluslararasılaşmasına Katkısı, Dicle Üniversitesi Örneği

Cihad Gündüz*

1* Dicle Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu Erasmus ofisi, Diyarbakır, Türkiye
cihad.gunduz@dicle.edu.tr

Özet

Kuruluşundan bu yana yerelde ve bölgede öncü kuruluşlardan biri olan Dicle Üniversitesi, ülkemizin nitelikli insan yetiştirilme sürecine önemli katkılar sunmaktadır. Birçok alanda öncü bir kuruluş olmayı planlamış ve uluslararası alanda da saygın bir üniversite olmayı kendine amaç edinmiştir. Bu bağlamda son yıllarda onlarca programa öncülük etmiş ve uluslararası alanda da birçok çalışmaya öncülük etmiştir. 2004 yılında kurulan Dış İlişkiler Ofisi ve 2008’de kurulan Proje Ofisi öğrenim, mesleki eğitim, ikili işbirlikleri, kültürel sosyal faaliyetler, gençlerin istihdamı gibi bir çok alanda çalışmalar yürütmüştür. Mevlana ve Erasmus programları dışında çeşitli ülkelerle ikili işbirlikleri oluşturmuş ve bu programlardan bağımsız olarak kısa süreli değişim programlarına hem ev sahipliği yapmış hem de katılımcı göndermiştir. Sadece 2019 yılı çalışmaları kapsamında Şubat ayında Malaya Üniversitesi, Malezya’dan İslami İlimler üzerine 29 öğrenci üniversitemizce ağırlanmış ve öğrenciler birçok akademik ve kültürel programa dahil olmuştur. Aynı şekilde İlahiyat fakültemizden de öğrenciler Malaya Üniversitesine götürülmüş ve orada iki haftalık programa dahil olmuşlardır. Aynı yıl Salahaddin Üniversitesi, Irak ile yapılan ikili işbirliği kapsamında Türk Dili ve Edebiyatı öğrencileri ağırlanmış ve üniversitemizden de yine çeşitli alanlarda öğrencileri kendi üniversitelerinde misafir etmişlerdir. Son olarak Nünberg Eğitim Ateşeliği ve Dicle Üniversitesi TÖMER Koordinasyonunda Almanya’nın çeşitli üniversitelerinden öğrenciler üniversitemizde ağırlanmıştır.

Dicle Üniversitesi Rektörlüğü Uluslararasılaşma Kalite Komisyonu tarafından hazırlanan “Uluslararasılaşma Strateji Belgesi”nde ilan edilen hedef ülke ve bölgelere yönelik çeşitli çalışmalar yapılmış ve birçok ülkeye kısa süreli değişim programı hedeflenmiştir. Ancak Pandemi süreci 2020 çalışmalarını geçici olarak durdurmuş olsa da ikili protokoller kapsamında öğrenci ve personel hareketlilikleri gelecek yıllar için öngörülmüştür. Kalite Komisyonu öncülüğünde Taahütname ve MOU belgeleri gibi bazı dokümanlarda standartlaşmaya gidilmiştir. Uluslararasılaşma hedefleri kapsamında çeşitli ülkelerden 35 farklı üniversite ile MOU imzalanmış ve gerekli temel maddeler Kalite süreçleri kapsamında belirlenmiştir. Bu çalışma, bu tür programlarda karşılaşılan süreçlerle ve üniversitelerin uluslararasılaşmasına ve kalite süreçlerine olan etkisi değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Dicle Üniversitesi, Uluslararasılaşma, Kısa süreli değişim programları, İkili Protokoller (MOU).

Yükseköğretimde Kalite Yönetim Sisteminde Paydaş Analizi

Seçil YALAZI*, Damla BARLAKI, Özge KURANI

1Dicle Üniversitesi, Fen Fakültesi, İstatistik Bölümü, Diyarbakır

* syalaz@dicle.edu.tr

Özet

Paydaş analizi, stratejik planlamanın önemli bir parçasını oluşturan katılımcının sağlanmasında önemli bir yer tutmaktadır. Bu sayede, paydaş grupları herhangi bir konu üzerindeki görüş ve taleplerini daha geniş kitlelere ulaştırabilmektedirler. Bu kitlelerden biri olan yükseköğretim kurumları, paydaş gruplarının istekleri doğrultusunda birtakım yeni kararları bünyelerine dahil edebilirler. Kalite Yönetim Sistemi, üniversitelerin ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu ihtiyaçların giderilmesi; üniversitelerdeki hizmet kalitesinin düzeyinin ölçülmesi ve bu kalite ölçüsünün yükseltilmesi ve üniversitelerdeki çeşitli faaliyetler ve hizmetlerden faydalanan paydaş gruplarının görüş ve taleplerinin karşılanması amaçlarıyla periyodik olarak iç ve dış paydaş gruplarını kapsayan anket çalışmaları yapmaktadır. Sistematik bir veri toplama yöntemi olan ankette, iç ve dış paydaş gruplarına bir dizi soru sorularak veriler elde edilir. Yapılan bu anketler sayesinde paydaş gruplarının ihtiyaçlarının ve bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik taleplerin gerçekleşip gerçekleşmediği hakkında bilgi sahibi olunabilir. Oluşturulan anketlerin istatistiksel açıdan analizinin sağlıklı yapılabilmesi için dikkat edilmesi gereken kriterler bulunmaktadır. Bu bağlamda hazırlanan anketler, hem daha sağlıklı sonuçlar ortaya çıkarmakta hem de anketin güvenilirliğini desteklemektedir. İstatistiksel çıkarımların göz önünde tutulmadığı anketler, hem zaman ve emek hem de kaynakların boşa kullanılması gibi kayıplara yol açmakla birlikte aynı zamanda, ihtiyaçların karşılanması bakımından da olumsuz bazı sonuçlara neden olmaktadır. Bu tür durumlarla karşılaşmamak adına anketin hazırlık ve uygulama aşamalarında gerekli özenin gösterilmesi büyük bir önem taşımaktadır. Bu çalışma, Kalite Yönetim Sisteminde Üniversitelerde periyodik olarak iç ve dış paydaşlara yapılan anket çalışmalarının istatistiksel bilgiler ışığında nasıl hazırlanması gerektiği ve bu ışığın yansımaları olarak nasıl sonuçlar elde edilebileceği hakkında bilgiler sunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Kalite Sistemleri, Eğitimde Kalite, Paydaş Analizi, Paydaş Anketi, Anket Hazırlama

Stakeholder Analysis in Quality Management System in Higher Education

Abstract

Stakeholder analysis has an important place in the cause of the participant, which forms an important part of strategic planning. In this way, stakeholder groups can reach all kinds of subject views and demands to a wider audience. Higher education institutions which are one of these masses can be included some new decisions in accordance to the interests of stakeholder groups. Quality Management System conducts periodically surveys, including internal and external stakeholder groups, to determine the needs of universities and fulfill these needs, to measure the level

of service quality in universities and to increase this quality measure; and to provide the views and demands of stakeholder groups benefiting from various activities and services at universities. In the survey, which is a systematic data collection method, data is obtained by asking a series of questions to internal and external stakeholders. With the help of these surveys, it can be learned about the needs of stakeholder groups and whether or not requests for providing these needs have been fulfilled. There are criteria that should be taken into consideration in order to make healthy analysis of the formed surveys statistically. In this context, prepared surveys both produce healthier results and support the reliability of the survey. Surveys, in which statistical implications are not taken into account, cause losses such as time and effort and waste of resources but also cause some negative results in terms of providing the needs. In order not to encounter such situations, it is very important to take the necessary care in the preparation and implementation stages of the survey.

This study provides information on how to prepare the surveys carried out periodically at internal and external stakeholders in Universities in the Quality Management System in the light of statistical information and how to achieve results as a reflection of this light.

Keywords: Quality Systems, Quality in Education, Stakeholder Analysis, Stakeholder Survey, Preparing Survey

1. GİRİŞ

Stratejik yönetim, stratejik planlama ve paydaş gruplarının yönetimi şeklindeki kavramlar üniversitelerde yaşanan rekabetin sonuçlarından bir tanesi olarak yükseköğretim kurumlarındaki yerlerini almaktadırlar. Stratejik planlamanın sağlıklı bir şekilde yapılabilmesi adına paydaş analizlerinin yapılması büyük bir önem taşımaktadır. Yükseköğretim kurumları, yapılan bu paydaş analizleri sayesinde paydaş gruplarının görüş ve talepleri hakkında bilgi sahibi olmakla birlikte bu görüş ve talepleri gerçekleştirebilmek amacıyla birtakım yeni kararları gündemlerine alabilmektedirler.

Yapılan araştırmalar, üniversiteler tarafından oluşturulan paydaş gruplarının listelerinin çok çeşitli ve anlaşılabilirliğinin zor olduğunu göstermektedir. Bu nedenle, paydaş analizlerinin hem daha anlaşılır hem de daha ekonomik bir yöntemle dönüştürülebilmesi amacıyla tüm paydaşların kullanılmasının yerine paydaşların kategorilere ve bu kategorilere ait alt gruplara ayrılması gerekmektedir. Paydaşlar, iç ve dış paydaşlar olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadırlar. Öğrenciler, akademik ve idari birimlerde çalışan kişiler “iç paydaşları”; uluslararası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, medya kuruluşları, özel sektör, düzenleyici kurumlar, araştırma merkezleri ve devlet birimleri ise “dış paydaşları” oluşturmaktadır.

2. MATERYAL VE METOT

2.1. Paydaş Analizi

Üniversitelerde yürütülen hizmetler ve faaliyetler ile ilgili doğrudan/dolaylı olarak ilişkili olan ve bu hizmet ve faaliyetlerin gerçekleşip gerçekleşmemesi üzerinde etki sahibi olan kurum ve kuruluşlar “paydaş” şeklinde tanımlanmaktadır. Akademisyen, öğrenci gibi üniversiteler ile doğrudan ilişki içerisinde olan paydaşlar “iç paydaşları”; üniversiteler ile doğrudan bir ilişki içerisinde olmayan,

üniversite dışından olan ve üniversiteyi dolaylı olarak etkileyen paydaşlar ise “dış paydaşları” oluşturmaktadır (Kaynak: URL 1).

Paydaşlar belirlenirken öncelikle paydaş tanımına uyan kişi, grup, kurum ve kuruluşlar belirlenir ve ardından iç paydaş ve dış paydaş tanımlarına uyanlar paydaşların içerisinde iki farklı gruba ayrılır. Böylelikle iç paydaşlar ve dış paydaşlar belirlenmiş olur. Seçilen paydaşların, stratejik paydaş olmaları sebebi ile mi yoksa bazı kurumsal işbirlikleri sebebi ile mi belirlendiğine dayalı olarak “paydaş sebebi” ortaya çıkarılır (Hoştut 2018).

2.2. Paydaşların Değerlendirilmesi

Paydaşların, üniversitelerdeki programlar, program yeterlilikleri, eğitim-öğretim faaliyetleri, öğrenciler ve öğrenci yeterlilikleri gibi hizmetleri olumlu veya olumsuz etkileme gücü “paydaş etkisi”; bu hizmetlere yönelik talep ve isteklerinin yerine getirilebilmesine ilişkin öncelikleri ise “paydaş önemi” olarak tanımlanmaktadır.

Paydaşların değerlendirilmesi aşamasında öncelikli olarak paydaşların programlar, program yeterlilikleri, eğitim-öğretim faaliyetleri, öğrenciler ve öğrenci yeterliliklerine yönelik talep ve isteklerinin önem derecesinin dörtlü matrisi tespit edilerek “paydaş etki/önem matrisi” oluşturulur ve böylece paydaşlar önem ve etki derecelerine göre kategorilere ayrılır.

		Etki Derecesi	
		Zayıf	Güçlü
Önem Derecesi	Düşük	İzle	Bilgilendir
	Yüksek	Çıkarlarını Gözet, Çalışmalara Dahil Et	Birlikte Çalış

Tablo 1. Paydaş Etki/Önem Matrisi

Böylelikle paydaşlar bulundukları kategorilere göre önceliklendirilmiş olur.

Tablo 2. Önceliklendirilmiş Paydaşlar (Kaynak: URL 2)

Paydaş Adı	İç/Dış Paydaş	Önem Derecesi	Etki Derecesi	Önceliği
Akademik Personel	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
İdari Personel	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Öğrenciler	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Akademik Birimler	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
İdari Birimler	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Diçle Üniversitesi Hastaneleri	İP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Emekli Personel, Mezunlar, Hastalar ve Hasta Aileleri, Potansiyel Öğrenciler	İP	Yüksek	Zayıf	Çıkarlarını gözet, çalışmalarına dahil et
Cumhurbaşkanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Türkiye Büyük Millet Meclisi	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Milli Eğitim Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Adalet Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Dışişleri Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Gençlik ve Spor Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Tarım ve Orman Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Ticaret Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
İçişleri Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Kültür ve Turizm Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Hazine ve Maliye Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Sağlık Bakanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Sayıştay Başkanlığı	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM)	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Diyarbakır Valiliği	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Yükseköğretim Kurulu (YÖK)	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Üniversitelerarası Kurul	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Sosyal Güvenlik Kurumu	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Diğer Üniversiteler	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
TÜBİTAK	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA)	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Türk Patent ve Marka Kurumu	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
KOSGEB	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Diyarbakır İlçe Belediyeleri	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Ulusal Ajans	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Kalkınma Ajansları	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Ticaret ve Sanayi Odaları	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Kamu İhale Kurumu (KİK)	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Teknokent	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Tedarikçiler	DP	Yüksek	Zayıf	Çıkarlarını gözet, çalışmalarına dahil et
Sivil Toplum Kuruluşları	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Medya	DP	Düşük	Güçlü	Bilgilendir
Kamuoyu/Bölge Halkı	DP	Yüksek	Zayıf	Çıkarlarını gözet, çalışmalarına dahil et
İşverenler ve İşveren Kuruluşlar	DP	Yüksek	Zayıf	Çıkarlarını gözet, çalışmalarına dahil et
Özel Sektör	DP	Yüksek	Zayıf	Çıkarlarını gözet, çalışmalarına dahil et
Mühendis Odaları	DP	Düşük	Güçlü	Bilgilendir
İlgili Uluslararası Kuruluşlar	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış
Diğer Hastaneler	DP	Düşük	Zayıf	İzle
Diğer Kamu Kuruluşları	DP	Yüksek	Güçlü	Birlikte çalış

Önceliklendirilmiş Paydaşlar tablosunda yer alan hizmet alanları ile ilgili paydaşların, programlar, program yeterlilikleri, eğitim-öğretim faaliyetleri, öğrenciler ve öğrenci yeterliliklerine yönelik talep ve isteklerinin birbirinden farklı ölçme araçlarıyla toplanarak analiz edilip, değerlendirilmesi sonucu, paydaşların verilen hizmetlere yönelik fikir, istek ve taleplerinin ortaya konulmasıyla “paydaş beklentileri” belirlenir.

Tablo 3. Tarafların İhtiyaç ve Beklentileri (Kaynak: URL 3)

İLGİLİ TARAFLAR	TALEPLER	BEKLENTİLER
Üniversiteler	İşbirliği, protokol	Talepleri konusunda gerekli anlayışın sağlanması, protokol şartlarının yerine getirilmesi
	Geçici görevlendirmeler	Görevlendirilen personelin görevini yapması, yasal şartlara uyum,
Çalışanlar	Ücretlerin zamanında ödenmesi, uygun çalışma ortamı ve hizmet içi eğitim	Uygun çalışma şartları, iş güvenliği, sağlık, emniyet, eğitim, terfi, takdir edilme, ödüllendirme
Tedarikçiler	Uygun çalışma ortamı, hak edişlerin zamanında ödenmesi	Kolay hizmet verilebilmesi için çalışma ortamının oluşturulması,
		Zamanında ödeme alma,
		Çalışma sürekliliği,
Öğrenciler	Uygun ders çalışma ortamı, yeterli ders materyalleri, sosyal ve kültürel faaliyetler	Şartlara uygun hizmetlerin alınması,
		Hizmette sürekliliğin sağlanması,
		Eğitim ve Öğrenim için gerekli imkânların sağlanması (yemekhane, kütüphane, sosyal faaliyetler vb.)
Valilik	Şehrin sosyal ve kültürel Etkinliklerine katılım sağlanması, Üniversite sanayi işbirliğinin geliştirilmesi, Üniversitenin güvenliği ile ilgili işbirliği, Düzenli ve yeterli bilgilendirmenin yapılması	Yasal şartlara uyum, Geri bildirim sistemi, İstek ve şikâyetlerin dikkate alınması
Belediyeler	Şehrin Sosyal ve Kültürel gelişmesine katkı sağlaması, Üniversite ile Belediye işbirliğinin geliştirilmesi	Şehrin gelişmesine katkı sağlanması ve protokollere uyum
YÖK	Topluma faydalı, alanında iyi eğitim almış bireylerin yetiştirilmesi	Yasal şartlara ve eğitim öğretim müfredatına uyum
Kamu Personel İstihdamı Dairesi Başkanlığı	Yasal mevzuatlar çerçevesinde istihdama ihtiyaç duyulan personel sayısının bildirilmesi	İhtiyaç duyulan personel sayısının unvanlarıyla birlikte zamanında bildirilmesi
TSE	KYS' nin kurulması	KYS' nin şartlarının yerine getirilmesi
MEB	Öğrencilere yönelik kariyer ve meslek tanıtım faaliyetleri	Öğrencilere yönelik kariyer ve meslek tanıtım faaliyetlerinin daha sık yapılması
DMO	İhtiyaç duyulan malzemenin DMO'dan alınmasının tercih edilmesi	Satın alınan ürün ücretinin zamanında ödenmesi
Sendikalar	Sendikal faaliyetlerin yürütülmesi için uygun ortamın oluşturulması	Yasalara uyum, sözleşmeye uyum, tatmin edici ücret
İlgili STK' lar	Derslerin güncellenmesinde yapılan toplantılara katılım	Sektörlerin ihtiyaç duyduğu güncel derslerin programlara konulması
TÜBİTAK	Bilimsel proje başvurularının yapılması	Bilimsel proje başvuru sayısının artırılması
Kredi ve Yurtlar Kurumu	KYK tanıtımı için stand açma izin talebi	KYK yurtlarının tanıtımı için izin talebinin karşılanması
Kalkınma Ajansı	Projelerin belirlenen şartlara uygun hazırlanması, projelerin başvuru süresi içinde verilmesi ve proje başvuru sayısının artırılması	Ajans tarafından desteklenen projelerin uygulamaya geçirilmesi ve topluma kazandırılması
Basın Yayın Organları	Üniversitemizde düzenlenen etkinlik ve basın açıklamalarına davet edilmesi	Üniversitemiz ile ilgili haberlerin eş zamanlı olarak bildirilmesi
Bankalar	Tanıtım faaliyetleri için izin ve yer talebi	Bu hizmetlerin verilmesi için gerekli desteğin zamanında sağlanması

Bu beklentiler doğrultusunda ilgili paydaşların görüş ve önerilerini belirlemek amacıyla Tablo 2'de yer alan iç ve dış paydaşlara anket çalışması sunulur. İç paydaş anket uygulaması; öğrencilere ve idari ile akademik personele yönelik olarak düzenlenir. Dış paydaş anket uygulaması ise; Cumhurbaşkanlığı, TBMM, tüm Bakanlıklar, Sayıştay Başkanlığı, Valilik, İlçe Kaymakamlıkları, Meslek odaları, Resmi kamu kuruluşları, ÖSYM, YÖK Başkanlığı, çeşitli Üniversiteler, SGK, Büyükşehir Belediyesi, İlçe Belediye Başkanlıkları, TÜBİTAK, KOSGEB, KİK Başkanlığı, Türk Patent ve Marka Kurumu, Kalkınma Ajansları bazında yapılarak geniş bir hedef kitle oluşturulmaya çalışılır.

3. BULGULAR

3.1. Anketlerin Hazırlanmasında Başlangıç Aşaması

Sistematiik bir veri toplama yöntemi olan ankette iç ve dış paydaşlara pek çok soru sorularak veriler elde edilir. Anket yöntemi ile insan davranışları, iş performansları, bilgi düzeyleri, tercihleri, tutumları, inançları, duyguları gibi farklı türlerde veriler toplanabilir. Kalite yönetim sisteminde uygulanan anketler ile ise paydaşların talepleri, istekleri, iyileştirmeler hakkındaki fikirleri ve yapılan iyileştirmelerin etkileri hakkında bilgi elde edilir, iyileştirme çabalarını destekleyecek bilgiler sağlanabilir ve böylece organizasyon için gelecekte neler yapılabileceğine karar verilir. Anketler, aşağıda sıralanan amaçlar için kullanılabilirler:

- Paydaş talep ve isteklerinin belirlenmesi / paydaş tatmininin ölçümü,
- Organizasyonun pozitif ve negatif taraflarının belirlenmesi,
- İyileştirmeye açık alanların tespiti,
- Yeni ya da var olan politikaların/programların etkinliklerinin ölçümü (Kaynak: URL 4).

İstatistiksel çıkarımların göz önünde tutulmadığı anketler için boşa çaba harcanmış olabilir. Bu da faydasız veri elde edilmesine, zaman kaybına ve bu konuda çalışanlar ve ankete katılanlar için hayal kırıklığına yol açabilir. Anketin amacına ulaşması için öncelikle hangi bilgilere ihtiyaç olduğu belirlenmelidir. Bu nedenle ankette faydalanmak için anketin hazırlanma sürecine ve doğru uygulanmasına önem verilmelidir. Bununla birlikte “zaman” ve “maliyet” göz önünde bulundurulmalıdır.

Anket soruları hazırlanırken anketin nasıl özetleneceği ve raporlanacağı göz önünde olmalıdır. Bu nedenle anket sonuçları özetlenirken, yorumlanırken ve raporlanırken kullanılacak metotlar önceden belirlenmelidir. Veriler çetele tablosu, yüzde ya da ortalama gibi basit metotlar kullanılarak mı özetlenecek yoksa anket verileri göz önüne alınarak varyans analizleri, regresyon ve korelasyon analizleri gibi daha karmaşık olan metotlar mı kullanılacak belirlenmelidir. Anket hazırlanırken anket bilgilerinin nasıl sunulacağına dahi karar verilmiş olmalıdır. Bunun için izleyenlerin ilgi ve tercihleri doğrultusunda basit grafikler mi, istatistik tabloları mı yoksa yazılı özetler mi tercih edilmeli bilinmelidir.

3.2. Soruların Hazırlanması

İlgilenilen her bir alt başlık ya da kategori için anket soruları yazılmalı ve aynı kategoriye ait sorular ardı ardına bulunmalıdır. Başlangıçta mümkün olduğunca fazla soru yazılabilir. Bu aşamada mükemmel soru hazırlamaya odaklanılmamalıdır. Anket maddeleri oluşturulurken, beyin fırtınası, ağaç diyagramları ve diğer fikir üreten metotlar kullanılabilir. Bir anket maddesi kısa, belirli ve açıkça yazılmış olmalıdır.

Anketlerde genelde ürün ya da hizmetlerin belirli bir ölçeğe göre derecelendirilmeleri istenir. Bazı anketlerde ise katılımcılara sunulan fikirlere katılıp katılmadıkları sorulur. Başka bir cevap formatı ise, seçenekleri belirli bir kritere (örn: önem derecesi) göre sıralamalarını istenir. Tercihleri belirleyen cevap formatı, ifade ya da tercihlerden oluşan bir liste şeklindedir. Cevaplayanlardan kendileri için uygun olan tercihlerini işaretlemeleri istenir. Açık uçlu sorular ve yorumlar ankete katılanların ek yorum yapmalarına olanak sağlar. Bunun için ankette boş bir yer bırakılır. Buraya yazılanlar mevzu bahis

olmayan konuları ortaya çıkarmak, belirli bir konuda fikir edinmek için çok faydalıdır. Bu yöntemin negatif tarafı ise sorulara verilen cevapları yorumlamanın zorluğudur. Anket iki farklı grubun verdiği yanıtlar arasındaki farklılıkları belirlemek istiyorsa, katılımcıları sınıf, yaş ya da eğitim seviyesi gibi kriterlere dayalı olarak gruplara ayırması gerekir. Bunun için de anket sorularını hazırlarken katılımcılara demografik sorular sormalıdır.

Paydaş anketlerinde genellikle karşılaştırma amacı olmayan ölçekler kullanılır. Bu ölçeklerde ölçme- de sadece bir kavram sorulur, bir nesnenin veya olayın değerlendirilmesi istenir. Her nesne diğer- lerinden bağımsız ölçeklenir. Bu tür ölçeklerde tutum ve davranışları ölçmede en çok tercih edilen ölçek Likert ölçeğidir. Olgular sıralanarak sunulur. Bu nedenle bu tür ölçeklere, maddelendirilmiş ya da sıralandırılmış ölçekler de denilir. Sıralamanın bir tarafında incelenen olguya ilişkin kabul etme, katılma, destekleme vb. gibi olumlu önerme, diğer tarafında tam tersi olumsuz, red veya katılmama gibi seçenekler yer alır.

Likert ölçeğinde toplam üç, beş, yedi, dokuz gibi tek sayıda seçenek sunulur. Bir durumu kabul etme veya katılma derecesi 1'den 5'e kadar işaretlenirse beşli likert veya 1'den 7'ye kadar işaretlenirse yedili likert adı verilir. En yaygın kullanılanı beşli olanıdır. Ortadaki değer nötr kalmayı yansıtır. Böylece nötr durumun sağında ve solunda bir simetri sağlanmış olur. Genellikle olumsuz durumdan başlanır. Kalite, önem, memnuniyet, sıklık, doğruluk, vb. gibi sıfatlar, durumlar veya düşüncelerin sıralanmasında likert ölçeği kullanılır. Hazırlanması, anlaşılması ve uygulanması kolaydır. Bir tutum sıralaması olduğundan, hatırlayamama veya bilememe gibi durumlar söz konusu değildir. Fakat her sorunun cevabı için ayrı ayrı ölçeklendiği ve her sorunun cevabı ayrı ayrı analiz edildiği için, oldukça zaman alıcıdır. Ölçekler bir çizgi üzerinde işaretlenir. Sorular 3, 5, 7, 9 gibi çok seçenek içerdiğinden, her seçenek rakamla kodlanarak veri girişi ve analizi kolaylaştırılır. Seçeneklerin kod değerleri ağırlıklı olarak toplanıp, toplam puan üzerinden oranlar, ortalamalar, varyans ve standart sapmalar hesaplanır.

Likert Tutum Ölçeği, bireylerin bir konudaki davranış puanlarını belirlemeyi sağlayan bir ölçektir. k sayıda sorunun her biri için farklı sayıda seçenekler belirlenir. Seçenekler sıralı biçimde ardışık olarak dizilirler seçenekler dengeli (-2, -1, 0, +1, +2 biçiminde) ya da sıralı sayısal değerlerle puanlandırılır (0, 1, 2, 3, 4, 5). Tüm sorulara verilen cevaplar toplanır. Toplam puan bireyin konu hakkındaki davranış, bilgi, tutum puanıdır. Her birey puanına göre toplam ölçek üzerinde bir yerde yer alarak bireyin konu ile ilgili davranış pozisyonu belirlenir (Arıkan 2013).

Likert tipi ölçeğin avantajları:

- Konu ile ilişkili noktalar dikkate alınır,
- Çeşitli tutum objeleri ve durumlarına uyum sağlar,
- Tutumun ölçülebilen boyutlarından hem yönünü hem derecesini hesaplayabilir,
- Ekonomiktir,
- Güvenilirliği pek çok ölçeğin güvenilirliğinden daha yüksektir.

Likert ölçeğinin yaygın kullanılmasına rağmen, fikrim yok, bilmiyorum, vb. nötr seçenekleri işaretleyerek işin kolayına kaçılması gibi durumun gerçekten uzaklaşmaya yol açtığı eleştirisi yapılmaktadır. Soruların olumludan olumsuza veya tam tersi şekilde sıralanması da bir kısım yanıtlara neden olmaktadır.

Likert tipi ölçeğin dezavantajları:

- Farklı cevap ifadeleri aynı toplam puanı üretebilir,

- Tutum değişikliklerini ölçmede daha az duyarlıdır,
- Bireyin iç görüye sahip olması gerekmektedir,
- Bilgilerin tam ve çarpıtmadan verildiği sayılına dayanır (Arıkan 2018).

3.3. Anketin Uygulanması

Paydaşlara yönelik anketler posta anketi ya da bireysel anketler yoluyla yapılabilir. Bu tür anketler zaman ve emek kaybına neden olduğundan günümüz koşullarına daha uygun olan, hızlı sonuç alınan ve sonuçların raporlanmasında kolaylık sağlayan elektronik ortamlarda cevaplanan anketler tercih edilmelidir. Elektronik ortamda yapılan anketlerde kişisel bilgiler istenmediği taktirde daha şeffaf ve doğru sonuçlar elde edilmesi olasıdır.

4. TARTIŞMA

Anket sonuçları özetlenirken çetele tablosu, yüzde ya da ortalama gibi basit metotlar kullanılabilir. Yorumlama yapılırken, anket verilerine dayalı alınacak kararlara bağlı olarak, iki farklı gruba ait sonuçların karşılaştırılmasını içeren varyans analizleri ya da iki ayrı değişken arasındaki ilişkinin incelenmesini içeren regresyon ve korelasyon analizleri gibi daha karmaşık analitik metotlar kullanılabilir. Frekans dağılımları anket maddelerine verilen yanıtlar arasındaki farklılığı gösteren en basit yöntemlerden biridir. Bu dağılımlar, anket sorularına verilen cevapların basitçe sayılması ve gruplandırılması ile elde edilebilir. Frekans dağılımları kolay yorumlanabilmeleri için genelde tablolar ya da grafik barlar halinde sunulurlar. Ankete katılanların sayısı çok fazla olabilir. Anket bilgilerini düzenlemenin bir yolu da ankete katılanları sınıflar halinde düşündürmektir.

Sınıflandırma, katılımcıları, benzer özelliklerine dayanarak, organizasyonla olan ilişkileri (içeriden, tüketici, tedarikçi), faaliyet alanları ya da kullandıkları hizmet ya da ürünlerin çeşidine göre gruplandırmaktır. Sınıflandırma farklı grupları belirleme ve tecrübelerini ayırt etmede kullanılan genel bir yöntemdir. Ankete katılanları belirleyip, verilerinin gerektiği gibi sınıflandırıp analiz edilebilmesi için, ankette demografik maddeler kullanılır.

Anket verilerini özetlemenin bir diğer yolu da yüzdelerdir. Yüzde, belirli bir cevap tercihinin toplam sayısının, toplam cevap sayısına bölümünden elde edilen sonucun 100'le çarpılması ile elde edilir. Örneğin 1000 kişiye uygulanan bir anketin 1nci sorusunda A seçeneğini işaretleyenlerin sayısı 125 olsun. Buradan A seçeneğini işaretleyenlerin yüzdesi; $125/1000=0.125=0.125 \times 100 = 12.5$, %12.5 olarak bulunur. Yüzdeler tablolar, grafik barlar ya da pasta diyagram yardımı ile gösterilir.

Tek yönlü varyans analizi (ANOVA), iki ya da daha fazla ortalamanın eşitliğini, varyansları kullanarak test etmeye yarayan bir yöntemdir. Tamamen rassal deney tasarımı modellerini analiz etmekte kullanılır. Örneklerin elde edildiği popülasyonlar normal ya da yaklaşık olarak normal dağılışı gösterir. Örnekler bağımsızdır ve popülasyon varyansları eşittir.

Doğrusal regresyon analizi biri bağımlı, diğeri bağımsız değişken arasındaki doğrusal ilişkiyi (neden-sonuç) arayan arayan bir analiz olup, değişkenler arasındaki ilişkiyi tahmin etmeye yarar. Korelasyon analizi iki değişken arasındaki ilişkinin yönünü ve derecesini belirlemek için kullanılan bir istatistiksel yöntemdir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi göstermenin en iyi yolu, ilişkinin derecesini

sayı ile belirlemektir. Bu sayı -1 ile +1 arasında yer alan korelasyon katsayısıdır. Katsayı pozitif ise, değişkenlerin biri artarken diğeri de artıyor; negatif ise, ters ilişki vardır demektir. Özetlenen ve yorumlanan anket sonuçları raporlanırken izleyenlerin ilgi ve tercihleri doğrultusunda basit grafikler, istatistik tabloları ya da yazılı özetler tercih edilebilir.

5. SONUÇ

Sonuç olarak bir ankete hazırlanırken öncelikle anket yapmak için anlaşılır bir amacın olması gerekmektedir. Anket konusu amaca yönelik belirlenmeli ve hedef kitlesi göz önüne alınarak hazırlanmalıdır. Anketin kısa ve anlaşılır olmasına önem verilmelidir. Sonuçlar özetlenmeli, yorumlanmalı, raporlanmalı ve ilgililere duyurulmalıdır. Sonuçlar, iyileştirme çabaları planlanması sırasında kullanılmalıdır. Üniversiteler Stratejik Plan çalışmalarında paydaşların talep ve istekleri doğrultusunda, anket sonuçlarını iyi değerlendirerek, ankette öne çıkan güçlü yönlerin devamlılığını sürdürerek anket sonucunda ortaya çıkan yetersiz noktaların iyileştirilmesi ve geliştirilmesi yönünde amaç ve hedeflerini belirleyebilir.

6. KAYNAKLAR

Arıkan, R.(2013). Anketler ve Anket Soruları, Ankara, Nobel Yayınevi.

Arıkan, R.(2018). Anket Yöntemi Üzerine Bir Değerlendirme, Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 1, 97-159.

Hoştut, S.(2018). Türk Üniversitelerin Paydaş Analizi, Erciyes İletişim Dergisi, 5(3), 188-200.
URL 1, Erişim tarihi: 22.06.2020;

http://kalite.klu.edu.tr/dosyalar/birimler/kalite/dosyalar/dosya_ve_belgeler/ekpr_paydas_analizi_ve_risk_analizi_kilavuzu.pdf
URL 2, Erişim tarihi: 22.06.2020;

http://www.dicle.edu.tr/Dosya/2020-01/d.u_5881.PDF
URL 3, Erişim tarihi: 22.06.2020;

http://www.dicle.edu.tr/Dosya/2020-03/2019-yili-kurum-ic-degerlendirme-raporu_7936.PDF
URL 4, Erişim tarihi: 22.06.2020;

http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/courses/spring2009/bby606/Anket_Hazirlama_Kilavuzu.pdf

Dicle Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Kalite Yönetim Sistemini Özümseme Düzeyi

Mehmet DEMİRKOL1, Fatih YILMAZI

1Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü

1Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü

fyilmaz4@gmail.com

Özet

Bu çalışmanın temel amacı Dicle Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Kalite Yönetim Sistemini Özümseme düzeylerini belirlemektir. Araştırmaya Kalite Yönetim Sistemi iç tetkik sürecine katılan 144 öğretim elemanı katılmıştır. Araştırma verileri 5'li likert şeklinde hazırlanmış ve 18 maddeden oluşan Dicle Üniversitesi Öğretim Elemanlarının Kalite Yönetim Sistemini Özümseme Düzeyleri anketi ile toplanmıştır. Kalite Yönetim Sistemini Özümseme Anketinin güvenilirliği $\alpha = .82$ olarak hesaplanmıştır. Araştırma sonucunda öğretim elemanlarının kalite yönetim sisteminin kurumlar tarafından uygulanması gereken önemli bir sistem olduğuna inandıkları, kalite yönetim sisteminin sadece evrak doldurmak olmadığı, kalite yönetim sisteminin üniversitenin örgüt yapısını güçlendirdiğini, kalite yönetim sisteminin des tekledikleri ve kalite yönetim sisteminde yer alan dokümanların ulaşılabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: kalite yönetim sistemi, öğretim elemanı, özümseme

The Level of Absorbing Quality Management System of Dicle University Faculty Members

Abstract

The main purpose of this study is to determine the absorption levels of Dicle University Teaching Staff in the Quality Management System. 144 lecturers who participated in the Quality Management System internal audit process participated in the research. The research data was prepared in a 5-point Likert form and was collected with the 18-item Dicle University Teaching Staff Absorption Level of Quality Management System questionnaire. Reliability of the Quality Management System Absorption Questionnaire $\alpha = .82$ were found.

As a result of the research, it was concluded that the faculty members believe that the quality management system is an important system that should be implemented by institutions, that the quality management system is not only filling documents, the quality management system strengthens the organizational structure of the university, supports the quality management system, and the documents in the quality management system are accessible.

Keywords: quality management system, instructor, absorption

1.GİRİŞ

Günümüz dünyasında toplumların gelişmişlik göstergelerinden biri, toplumsal kurumların işlevlerini yerine getirirken ve hizmet sunarken nitelikleri ve sürdürülebilirlikleridir. Kurumsal nitelik hem verimliliği sağlamakta hem de hizmetlerin etkili olarak yerine getirilmesini sağlamaktadır. Bütün bunların gerçekleşmesi için de kalite yönetim sistemine gereksinim duyulmaktadır.

Kalite yönetim sistemi tüm paydaşların benimsemesi ile gerçekleşen bir süreçtir. Paydaşlardan birindeki eksiklik ya da aksaklık tüm sistemi olumsuz etkileyebilmektedir. Bu nedenle öncelikle sistemin özümseme, içselleştirilip ve yönetim anlayışı olarak yaşaması gerekmektedir. Sayılanların gerçekleşmesi durumunda kurum/kurumlar nitelik olarak üstlendikleri işlevleri daha hızlı ve etkin yerine getirmiş olmaktadır. Kalite, müşteri ya da kullanıcının bir ürün ya da servis hakkında verdiği hükümdür. Kalite, müşteri ya da kullanıcıların, kendi gereksinimlerinin ve beklentilerinin kullandıkları ürün ya da servis aracılığıyla ne derece karşılandığına ilişkin (tatmin ya da beklentilerinin üzerinde tatmin) olan inançlarıdır (Mergen, 1993). Dolayısıyla kalite kavramı aslında toplu yönetim anlayışıdır. Bu da bizi Toplam Kalite Yönetimi kavramına götürmektedir.

Hızla değişen ve gelişen çağımızda kalite kavram ve sistemleri de bu gelişmeye paralel olarak değişmektedir. Bu gelişmelerin sonuncusu TKY adı verilen bir sistemdir. Toplam Kalite Yönetimi (TKY), en basit anlamda müşterinin gereksinimlerin en iyi şekilde karşılanması için kurulması gereken bir yönetim sistemi olarak tanımlanabilir. Bu sistem, müşterinin ihtiyaçları odak noktası alınarak, firmanın/kuruluşun performansını her alanda ve her düzeyde tüm çalışanların bütünleşmiş katkılarıyla, sürekli olarak geliştirmesi gereğini vurgular (Mergen, 1993).

Yüksek Öğretim Kurumu üniversiteler yeni vizyon ve misyonlar biçerken kalite yönetim sistemini başat anlayışlardan biri olarak kabul görmektedir. Yükseköğretimde kalite kavramı; öğrenci, aile, endüstri gibi tüm paydaşları ilgilendirmesine karşın (Ali ve Shastri, 2010), kalite yönetim modellerinden Toplam Kalite Yönetiminin yükseköğretimde uygulamaları yeni sayılmaktadır (Gencel, 2001). Yükseköğretimde toplam kalite uygulamalarında temel olarak, akreditasyon ve kalite güvence sistemleri gibi olgular yer almaktadır. Bununla beraber eğitimde ve yükseköğretimde toplam kalite anlayışındaki müşteri kavramı da tartışmalı olup; öğrenciler alan yazında genellikle dış müşteri olarak tanımlanmakta, bazıları akademik ve idari çalışanlarla beraber öğrencileri iç müşteri olarak ifade etmektedir. Yine de yukarıda sayılan paydaşlarla birlikte öğrenciler müşteri olarak sınıflandırılmakta ve kimi zamanda ürün olarak değerlendirilebilmektedir (Gençyılmaz ve Zaim, 1999).

Dicle Üniversitesi olarak yüksek öğretimde kalite ve akredite çalışmaları kapsamında 2018 yılında Kalite Yönetim Sistemine geçiş çalışmalarını başlatmış, 2019 yılı itibari ile Kalite Yönetim Sistemi belgesi almıştır. Bu çalışmada 2018 yılından hayata geçirilen ve yılda iki defa iç paydaşların tetkik sürecinden geçen üniversitemizdeki akademik personelin kalite yönetim sistemini benimsemelerine ilişkin temel amaçtan yola çıkılmıştır. Araştırmada öğretim elemanlarının kalite yönetim sistemine ilişkin algıları ölçülmeye çalışılmıştır.

2. YÖNTEM

Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli ile şekillenmiştir. Tarama, geniş gruplar üzerinde yürütülen, gruptaki bireylerin bir olgu ve olay ile ilgili görüşlerinin, tutumlarının alındığı, olgu ve olayların betimlenmeye çalışıldığı araştırmalardır (Karakaya, 2011).

Evren ve Örneklem

Dicle Üniversitesi 2020 eğitim öğretim yılı bahar döneminde Dicle Üniversitesi Birimlerinin iç tetkik işlemlerini gerçekleştiren birim elemanları araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Evreni temsil etmek üzere 144 birim elemanı örneklem olarak belirlenmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada verilerin toplanması sürecinde araştırmacılar tarafından geliştirilen ve 18 maddeden oluşan Kalite Yönetim Sistemini Özümseme Anketi kullanılmıştır. Beşli likert tipinde hazırlanan ve veri toplama sürecinde kullanılan Kalite Yönetim Sistemini Özümseme Anketinin güvenirliği $\alpha=0.82$ olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analiz sürecinde betimsel istatistiklerden (aritmetik ortalama, frekans ve yüzde) yararlanılmıştır. Ayrıca verilerin yorumlanmasında veri toplama aracındaki her maddeye ilişkin verilen değerler, o maddenin gerçekleşme düzeyinin göstergesi olarak kabul edilmiştir. Gerçekleşme düzeylerinin sınırlık ve ağırlıklarının belirlenmesi için $(\text{Ölçekte Yer Alan Seçenek sayısı}-1) / (\text{Ölçekte Yer Alan Seçenek Sayısı})$ hesabı yapılmıştır. Veri toplama araçlarında yer alan seçeneklerin sınırlık ve ağırlıklarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1. Seçeneklerin Ağırlığı ve Sınırı

Seçenekler	Verilerin ağırlığı	Sınırı
Kesinlikle Katılıyorum	5	4.21-5.00
Katılıyorum	4	3.41-4.20
Kararsızım	3	2.61-3.40
Katılmıyorum	2	1.81-2.60
Hiç Katılmıyorum	1	1.00-1.80

3. BULGULAR

Dicle üniversitesi öğretim elemanlarının kalite yönetim sistemini özümseme düzeyini belirlemeye ilişkin sorulardan elde edilen veriler aşağıdaki tabloda yer almaktadır.

Tablo 2. Kalite yönetim sistemini özümseme düzeyini belirlemeye ait görüş ortalamaları

	Maddeler	$\bar{X}$	ss
1.	Kalite yönetim sistemi kurumlar tarafından uygulanması gerekli önemli bir yönetim sistemidir.	4.19	1.00
2.	Kalite yönetim sistemi işlerimizi kolaylaştırmaktadır	3.79	1.08
3.	Kalite yönetim sistemi sadece iş yükü olarak görülmektedir.	2.75	1.25
4.	Kalite yönetim sistemi gereksiz bürokratik işlemlerden kurtulmamızı sağlamaktadır.	3.48	1.12
5.	Kalite yönetim sistemi üniversitenin akademik havasını olumlu yönde değiştirmektedir.	3.40	1.21
6.	Kalite yönetim sisteminin varlığı akademik çalışmaların ortaya çıkmasını kolaylaştırmaktadır.	3.02	1.07
7.	Kalite yönetim sistemi sadece evrak doldurma olarak görülmektedir.	2.87	1.27
8.	Kalite yönetim sistemi üniversitenin örgüt yapısını güçlendirmektedir.	3.74	1.07
9.	Kalite yönetim sisteminin varlığını destekliyorum.	4.13	.91
10.	Kalite yönetim sisteminde yer alan dokümanlara (Prosedürler, Prosesler, formlar, listeler, planlar, talimatlar) çalışanlar kolayca ulaşabilmektedir.	4.04	1.02
11.	Kalite yönetim sistemi ile oluşturulan formların tek bir taslak altında toplanması resmi yazışmalarda karışıklığı önlemektedir.	3.77	.92
12.	Kalite yönetim sistemi ile oluşturulan prosesler işlerimi kolaylaştırmaktadır.	4.00	.92
13.	Kalite yönetim sistemi ile üniversitede örgüt bilinci oluşmaktadır.	3.77	1.03
14.	Kalite yönetim sistemi ile birimlerin eksikleri görülebilmektedir.	3.79	.96
15.	Kalite yönetim sistemi ile çalışan ve çalışmayan ayırt edilebilmektedir.	2.92	1.21
16.	Üst yönetim Kalite Yönetim Sisteminin (KYS) uygulanmasına önem vermektedir.	4.27	.93
17.	TSE tarafından aldığımız TS EN ISO 9001:2015 belgesi kurumunuzun imajına artı değer katmaktadır.	3.98	.97
18.	Kurumunuzun kalite politikası çalışanlar tarafından yeterince bilinmektedir	2.94	1.05
	Genel ortalama	3.59	.64

Dicle Üniversitesinde iç tetkik yapmakta olan öğretim elemanlarının kalite yönetim sistemini özümseme düzeylerine ait genel görüş ortalamalarının katılıyorum düzeyinde ($\bar{X}=3.59$) olduğu yukarıdaki tablodan anlaşılmaktadır. Ayrıca öğretim elemanlarının üniversite üst yönetiminin kalite yönetim sistemine önem vermelerine dair yer alan görüşe tamamen katıldıkları ($\bar{X}=4.27$) görülmektedir. Öğretim elemanlarının kalite yönetimine yönelik katılıyorum düzeyinde olan görüşlerine bakıldığında öğretim elemanlarının kalite yönetim sistemi işleri kolaylaştırdığı ($\bar{X}=3.79$), bürokratik işlerden kurtardığı ($\bar{X}=3.48$), örgüt yapısını güçlendirdiği ($\bar{X}=3.74$), örgüt bilinci oluşturduğu ($\bar{X}=3.77$), birimlerin eksiklerini görebilmesi için fırsat verdiği ($\bar{X}=3.79$), yerel dokümanlara kolayca ulaşabilmeyi sağladığı ($\bar{X}=4.04$) ve kalite yönetim sistemini desteklediği görülmektedir ($\bar{X}=4.13$).

Öğretim elemanlarının kalite yönetim sisteminin birim elemanlarınca yeterince bilinmesine ($\bar{X}=2.94$); bir iş yükü olarak görülmesine ($\bar{X}=2.75$); çalışan ile çalışmayanı ayırt edebilecek bir sistem olmasına ($\bar{X}=2.92$), bu yönetim sisteminin sadece evrak doldurma olarak görülmesine ($\bar{X}=2.87$) ilişkin görüşlerinin kararsızım düzeyinde olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ

Araştırma sonucunda öğretim elemanlarının kalite yönetim sisteminin kurumlar tarafından uygulanması gereken önemli bir sistem olduğuna inandıkları, kalite yönetim sisteminin sadece evrak doldurmak olmadığı, kalite yönetim sisteminin üniversitenin örgüt yapısını güçlendirdiğini, kalite yönetim sistemini destekledikleri ve kalite yönetim sisteminde yer alan dokümanların ulaşılabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca kalite yönetim sisteminin resmi yazışmalarda karışıklığı önlediği, üniversite üst yönetiminin kalite yönetim sistemini önemsedikleri ve benimsediklerine olan inancın güçlü olduğu ortaya çıkmıştır.

Üniversite personelinin bir bütün olarak kalite yönetim sistemini benimsediklerine ve sürdürülebilir olmasını istediklerine yönelik tespitin araştırmanın dikkat çekici bir başka sonucudur. Ayrıca bu araştırmanın özellikle kurum kültürü ve üniversiteye aidiyet duygusunun güçlenmesi bakımından önemli olduğu sonucuna ulaştıkları öğretim elemanlarının görüşlerinden anlaşılmaktadır.

5. KAYNAKÇA

Ali, M. ve Shastri, R.K. (2010) Implementation of Total Quality Management in Higher Education, Asian Journal of Business Management, 2(1), ss.9-16.

Gençyılmaz, G. ve Zaim, S. (1999) Eğitimde Toplam Kalite Yönetimi, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi, 28(2), ss.9-35.

Gencel, U. (2001) Yükseköğretim Hizmetlerinde Toplam Kalite Yönetimi ve Akreditasyon, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(3), ss.164-218.

Karasar, N. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Nobel Yayınları

Mergen A. E. Toplam Kalite Yönetimi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fak. Dergisi C: XI, S: 1- 2, 1993.

Mühendislik Eğitiminin Akreditasyonu ve DÜ Mühendislik Fakültesinin MÜDEK Sürecindeki Hazırlık Çalışmaları

Mehmet Sıraç ÖZERDEM^{1*}, Kadir TURAN^{2*}, Orhan ARPAZ^{2*}

^{1*}, Dicle Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Elektrik-Elektronik Mühendisliği Bölümü, Diyarbakır

^{2*}, Dicle Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Makine Mühendisliği Bölümü, Diyarbakır
sozerdem@dicle.edu.tr

Özet

Bu çalışmada; mühendislik eğitiminin şekillendirilmesi açısından akreditasyon sürecini yürüten MÜDEK (Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği) ve önemi değerlendirilecektir. Ayrıca MÜDEK sürecine başlayan DÜ Mühendislik Fakültesinin çalışmaları ve kısa sürede yapılan çalışmaların etkisi hakkında bilgi verilecektir. İnsanın var olduğu günden bu yana doğa şartları karşısındaki mücadelesine kısaca MÜHENDİSLİK adı verilebilir. Mühendislik eğitimi; insanlığın gelişimi ve temel ihtiyaçlarını gidermek noktasında fiziksel problemlere matematiksel modeller geliştirmek ve tüm bilgi birikimlerini deneysel çalışmalar ışığında geleceğe taşımak açısından, Dünyanın vazgeçilmez temel şartıdır. Mühendislik alanlarındaki baş döndürücü gelişmeler ve ilerlemeler, bu alanda geçmişin deneyimleri ile doğrudan ilişkilidir. İçeriği nedeni ile çok disiplinli bir çalışma alanı olan mühendislik, aynı zamanda diğer disiplinler ile de oldukça yakın temas içerisindedir. Genel deneyimlerin ve bilimsel çalışmaların ortak havuzda eğitime yansması belirli bir düzen gerektirir. Bundan dolayı, ülkemizde eğitim veren Devlet Üniversiteleri ve Vakıf Üniversitelerinde yürütülen mühendislik eğitiminin belirli bir standarda bağlanması ve iç denetim mekanizmaları oluşturularak gelişimini denetlemek amacı ile akredite edilmeleri gerekmektedir. Ülkemizde akreditasyon süreci Mühendislik Eğitim programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (MÜDEK) tarafından başarılı bir şekilde yürütülmektedir. Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, bu sürece katılmak adına çalışmalara başlamış ve kısa sürede elde edilen kazanımlar ile konunun önemi somut olarak anlaşılmıştır. Öz değerlendirme raporları ile bölümlerdeki standartların uygunluk ölçüleri belirlenmiş ve akreditasyonun mühendislik eğitimin standartları için temel oluşturduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akreditasyon, Mühendislik Eğitimi, MÜDEK.

Accreditation of Engineering Education and Preparatory Studies Of Dicle University Engineering Faculty in The MÜDEK Process

Abstract

In this study; MÜDEK (Association for Evaluation and Accreditation of Engineering Programs) conducting the accreditation process in terms of shaping engineering education and its importance will be evaluated. Also; Information will be given about the studies of the D.U. Engineering Faculty, which started the MÜDEK process, and the impact of the work done in a short time. Since the day humanity has existed, its struggle against natural conditions can be briefly called ENGINEERING.

Engineering education; It is the indispensable basic condition of the world in terms of developing mathematical models for physical problems and carrying all knowledge to the future in the light of experimental studies in order to meet the development and basic needs of humanity. The dizzying developments and progress in engineering fields are directly related to past experiences in this field. Engineering, which is a multi-disciplinary field of study due to its content, is also in close contact with other disciplines. The reflection of general experiences and scientific studies on education in the common pool requires a certain order. Therefore, engineering education carried out in State Universities and Foundation Universities providing education in our country should be connected to a certain standard and accredited in order to control its development by establishing internal control mechanisms. The accreditation process in our country is successfully carried out by the Association for Evaluation and Accreditation of Engineering Programs (MÜDEK). Dicle University Faculty of Engineering started to work in order to be involved in this process and the importance of the subject was understood concretely with the achievements achieved in a short time. With the self-evaluation reports, the conformity measures of the standards in the departments were determined and it was concluded that accreditation is the basis for the standards of engineering education.

Keywords: Accreditation, Engineering Education, MÜDEK.

1. GİRİŞ

Dünyada bilimsel ilerlemelerin temeli mühendislikte elde edilen gelişmelere bağlıdır. Mühendislik alanındaki gelişmeler sağlık, eğitim, ulaşım, enerji üretimi, tarımsal üretim ve sanayi üretimi gibi daha pek çok alanı doğrudan etkilemektedir. Herhangi bir alanda yürütülen faaliyetlere ilişkin hem üretimlerinin ve hem de yeterliliğinin denetlenmesine akreditasyon adı verilir. Akreditasyon sonucunda elde edilen ürünün standartlara uygunluğunun denetiminden ziyade o ürünün elde edilinceye kadar geçen üretim sürecinin standartlaştırılması ana amaçtır. Üretim sonucunda elde edilen ürünün tesadüfen mükemmel olması sürdürülebilir bir faaliyet olarak kabul edilemeyeceği için üretim sürecinin denetimi her zaman mükemmel ürünün temel anahtarıdır. Mühendislik faaliyetlerinin geleceği yakalayabilmesi ancak Dünyanın tamamında meydana gelen gelişmelerin yakın takibi ve doğru yorumlanması ile mümkün olabilir. Bu nedenle mühendislik eğitiminde yakalanacak kalite ancak eğitim süreci içerisinde yapılacak denetleme ve düzenleme faaliyetlerinin etkili ve verimli bir yaklaşımı ile mümkündür. Tüm bu gerekçelerle mühendislik eğitiminin denetlenmesi ve akreditasyonu gereklilik arz etmektedir. Ülkemizde mühendislik eğitiminde yapılan akreditasyon faaliyetleri, MÜDEK (Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği) tarafından yürütülmektedir. Dünyada akreditasyon anlamındaki ilk çalışmalara 1930'lu yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nde başlanmıştır (Sağiroğlu ve Ark. 2015). Daha sonraları 1980 yılında ABET (Acreditation board for engineering and technology) adını alan kuruluş, mühendislik alanında verilen eğitim için akreditasyon çalışmalarına başlamıştır (Platin 2011). Ülkemizde 1 Ocak 2001 tarihinde Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde gerçekleştirilen toplantı sonucunda Mühendislik Dekanlar Konseyi (MDK) kuruluşuna karar verilmiştir. MDK, Türkiye ve KKTC'de yer alan ve mühendislik eğitimi veren Üniversitelerin Dekanlarından oluşmaktadır. Ülkemizde mühendislik eğitiminin değerlendirilmesi, düzenlenmesi ve akreditasyonu için MDK tarafından 2002 yılında MÜDEK biriminin kurulmasına karar verilmiştir. MÜDEK'in ana amacı MDK üyesi olan ve Mühendislik Lisans eğitimi veren fakültelerin akredite edilmesidir (Platin 2011). MÜDEK biriminin kurulmasının akabinde gelişim ve olgunlaşma süreçlerini 4 yıl gibi bir sürede tamamladıktan sonra 25 Ocak 2007 tarihinde KALDER'in (Türkiye Kalite Derneği) tüzel

üyeliği ile “Mühendislik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği” adı altında tüzel bir kimlik elde etmiştir. Bu dernek; 16 Kasım 2007’de, YÖK Genel Kurulu’nun kararıyla Ülkemizde yürütülen mühendislik programlarının değerlendirmesinde yetkili bir akreditasyon kuruluşu olarak resmen tanınmıştır (Platin 2011; Yıldırım 2017). MÜDEK’in başlıca görev alanı olarak; MDK bünyesinde yer alan Üniversitelerin lisans eğitim programlarını değerlendirmek, değerlendirme programlarını yürüten katılımcıların seçimi ve eğitimlerini yürütmek, değerlendirmelerde istenen yeterliliklerin denetlenmesini ve sürdürülmesini sağlamak şeklinde tanımlayabiliriz (Özgür 2006). Bunlara ek olarak gelişimini sürdüren MÜDEK, günümüzde Lisansüstü eğitim ve öğretimi konusunda değerlendirme- lere başlamıştır (Ersolmaz 2018; Erçil ve Başer 2018). Ülkemizde MÜDEK tarafından akredite edilmiş ve değerlendirmeleri devam eden kurumların sayıları Tablo 1.’de verilmiştir.

Tablo 1. MÜDEK Program değerlendirme ve akreditasyon etkinlik özeti (Özgüler 2019).

	2003-2018	2018-2019	2019-2020
	Toplam	Devam eden	Planlanan
Programları değerlendirilen Üniversiteler	52	34	36 {8}
Farklı disiplinler	27	21	21
Toplam program değerlendirmeleri	928 (419) ⁽¹⁾	128 (63)	151 (24) {76}
Akreditasyon verilen/uzatılan programlar ⁽²⁾	269 [43] ⁽³⁾		

(1) Bazı programlar birden fazla değerlendirildi

(2) 01.10.2018 tarihi itibarıyla

(3) 21.01.2009 tarihinden sonra akredite edilmiş/akreditasyonu yenilenmiş programlara EURACE Etiket- ti verilmiştir. 15.06.2011 tarihinden sonra akredite edilmiş/akreditasyonu yenilenmiş programlar WA kapsamında tanınmaktadır.

() : ara değerlendirmeler

[] : kısa süreli

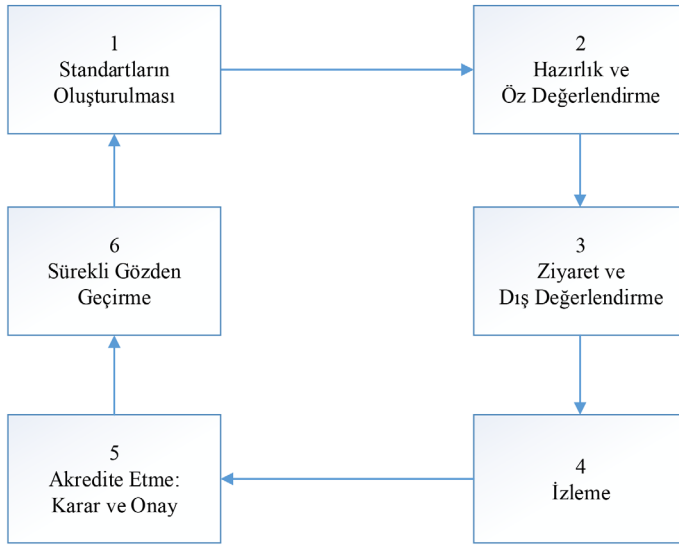
{ } : ilk kez başvurular

2. MÜDEK DEĞERLENDİRME SÜRECİ VE ÖLÇÜTLERİ

Akreditasyon belirli aşamaları içeren bir süreçtir. Başlıca aşamalar sırasıyla aşağıda belirtilmiştir (Aktan ve Gencel 2007).

- i) Standartların tespit edilmesi: Akreditasyon kurumu, bir yükseköğretim kurumunu değerlendirmeye imkan verecek mükemmeliyet standartlarını belirler.
- ii) Hazırlık ve ön değerlendirme: Akredite olmak isteyen kurum, öz değerlendirme faaliyetini tamamlar.
- iii) Ziyaret ve dış değerlendirme: Akreditasyon kurumu tarafından, akredite edilecek kurum performans standartları yönünden konumu ve statüsü gözden geçirilir.
- iv) İzleme: İstenen standartlara uygunluk sağlayıp sağlamadığı gözlemlenir.
- v) Akredite etme: Akreditasyon kurumu, akreditasyona tabi kurumun mükemmeliyet standartları yönünde onaylama veya reddetme kararı alır.
- vi) Sürekli gözden geçirme: Akredite olmuş kurum, standartları korumak amacıyla periyodik olarak dış değerlendirmeye tabi tutulur.

Bu aşamalar akreditasyon süreci olup, yapılacak işlerin döngüsünü Şekil 2’de gösterilmiştir.

Şekil 2. Akreditasyon süreci ve yapılacak işlerin döngüsü

MÜDEK tarafından yapılacak değerlendirme süreci aşağıda maddeler halinde listelenmiştir:

- i) Her yılın Ocak ayında değerlendirilmesi istenen bölüm(ler) Yükseköğretim kurumlarınca MÜDEK'e bildirilir.
- ii) Gerekli ön değerlendirmeyi gerçekleştiren MÜDEK komisyonları (MAK), değerlendirmeye uygun gördükleri program(lar)ı Yükseköğretim kurumlarına bildirir.
- iii) Yükseköğretim kurumları değerlendirmeye alınacak bölümler için MÜDEK tarafından hazırlanmış "Öz değerlendirme" raporlarını Temmuz ayı sonuna kadar MÜDEK'e sunar.
- iv) MÜDEK, sunulan bu "öz değerlendirme" raporlarını inceleyerek uygun bulması halinde MAK tarafından oluşturulan takımlara gönderir.
- v) Raporlarda eksiklikler olması veya gerekli düzeltmelerin yapılmasını veya bu eksikliklerin giderilerek başvurunun geri çekilip bir sonraki dönem tekrardan başvurulmasını ilgili kurumlardan talep eder.
- vi) "Öz değerlendirme" raporları takımlarca incelenen kurumların değerlendirmeye uygun bulunması halinde bu takımlar Yükseköğretim kurumuna bir ziyaret gerçekleştirir.
- vii) Genellikle üç gün süren bu ziyaret Ekim-Aralık veya Şubat-Nisan aylarında yapılır.
- viii) Değerlendirme takımı, belirlemiş olduğu yetersizlikleri kuruma yazılı olarak bildirir. Kurum, bu yetersizlikler için 30 gün içinde yanıt verilebilir.
- ix) Değerlendirme takımı, varsa kurum yanıtlarını da içerecek bir raporu MAK takımına sunar.
- x) MAK Haziran ayı içerisinde yaptığı karar toplantısında değerlendirmeleri görüşür ve karara bağlar. Söz konusu programların yeterli bulunması halinde akredite edilmelerine karar verir.
- xi) Alınan akreditasyon kararları Temmuz ayı başında ilgili Yükseköğretim kurumuna bildirilir ve aynı zamanda MÜDEK web sitesinde akreditasyon almış programlar listesine eklenir (Yıldırım 2017).

MÜDEK tarafından bir şablon olacak şekilde hazırlanan "öz değerlendirme raporu" tüm bu çalışmaların temelini oluşturur niteliktedir. Raporda yer alan başlıklar ve ölçütler Tablo 2'de verilmiştir. Öl-

çütlerde istenen ve derlenen bilgiler olarak kısaca; programda verilen dersler, ders geçme ve başarı ölçme yöntemleri, kurumların fiziki imkân ve olanakları, Öğretim elemanlarının analizi ve kurumsal yapı bilgileri gibi Yükseköğretim kurumunu tanıttıcı ve değerlendirme kriterlerine uygunluğunu sorgulayabilecek bilgiler yer almaktadır (Özgüler 2012). Bir yükseköğretim kurumunun akredite edilme sürecinde, akreditasyon kurumunun karar alma sürecinde izlediği yol şekil 3'de belirtilmiştir. Şekilden görüleceği üzere zayıflıklar tespit edildiği süre içinde denetimlerin sıklaştığı görülebilmektedir.

Tablo 2. Öz değerlendirme raporu ölçütleri

Ölçütler	İçeriği
1 Öğrenciler	Programı kazandırdığı beceriler, yatay/dikey/yandal vs. uygulamaları, öğrencilerin ders başarılarının değerlendirilmesi, mezuniyet için programı gerektirdiği tüm koşulların yerine getirildiğini belirleyecek güvenilir yöntemlerin geliştirilmesi.
2 Program Eğitim Amaçları	Program eğitim amaçlarının tanımlanması ve bu amaçların MÜDEK ile bölümün amaçlarıyla uyum içinde olması. Eğitim amaçlarına ulaşıldığını belgelemek için bir ölçme sürecinin oluşturulması.
3 Program Çıktıları	Program çıktıları; program eğitim amaçlarına ulaşabilmek için gerekli bilgi, beceri ve davranış bileşenlerinin tümünü kapsayacak şekilde belirlenmesi.
4 Sürekli İyileştirme	Ölçme ve değerlendirme sistemleri ile programın sürekli iyileştirildiğinin belgelenmesi.
5 Eğitim Planı	Her eğitim programının bir müfredatının olması, kullanılan yöntemler ile istenilen becerilerin öğrencilere kazandırılacağı, müfredatta asgari olması gereken temel bilimler ve temel mühendislik derslerinin kredi oranları.
6 Öğretim Kadrosu	Programın tüm alanlarını kapsayacak biçimde, yeterli sayıda ve yeterli düzeyde olması.
7 Altyapı	Sınıflar, laboratuvarlar ve diğer teçhizatların eğitim amaçlarına ve program çıktılarına ulaşmak için uygun yeterli olması. Kütüphane hizmetinin yeterli düzeyde olması ve ders dışı sosyal / kültürel gereksinimlerin karşılanması.
8 Kurum Desteği ve Parasal Kaynaklar	Üniversitenin idari desteği ve finansal kaynakların dağıtımında izlenen strateji, programın kalitesini ve sürdürülebilmesini sağlayacak düzeyde olması.
9 Organizasyon ve Karar Alma Süreçleri	Tüm karar alma süreçlerinin, eğitim amaçlarına ulaşılmasını destekleyecek şekilde düzenlenmesi.
1 Disipline	Belirli bir mühendislik disiplinindeki eğitim planınınayönelikekölçütlerin tanımlanması.
0 Özgü Ölçütler	

Şekil 3. Değerlendirme süresi ve akreditasyon kararları

3. MÜDEK AKREDİTASYONUNUN KAZANIMLARI

MÜDEK akreditasyon sürecinin başlaması ve sürdürülmesi ile elde edilecek kazanımlar üç ana başlık altında toplanabilir. Öğrenci, kurum ve işveren açısından elde edilecek kazanımlar genel olarak aşağıda belirtilmiştir (MÜDEK 2019).

a) Öğrencilere ve Mezunlara Sağlayacağı Kazanımlar:

- MÜDEK tarafından verilen EUR-ACE® Etiket, Avrupa Mühendislik Eğitim Akreditasyonu Ağında yer alan 15 farklı ülkenin akreditasyon ajansı tarafından karşılıklı tanınmaktadır. Ayrıca MÜDEK akreditasyonu, Washington Accord üyesi 20 akreditasyon ajansı tarafından karşılıklı tanınmaktadır. Dolayısıyla, öğrencilere uluslararası tanınırlığı olan bir programdan mezun olma imkânı sağlar.
- İş başvurusu sırasında, uluslararası mühendislik eğitimi standartlarını sağlayan bir programdan mezun olduğunun belgelenmesini sağlar.
- EUR-ACE® etiketi olan programdan mezun olmak, FEANI'nin EUR-ING unvanını almak için gerekli eğitim koşulunu sağlar.

b) Yükseköğretim Kurumlarına Sağlayacağı Kazanımlar:

- Kuruma, saydamlık ve hesap verme sorumluluğu kazandırır.
- Akreditasyon, kuruma proaktif bir yönetim anlayışı kazandırır.
- Akredite olmuş bir kurum daha fazla güven vermesi nedeniyle, daha parlak öğrencilerin programa başvurmalarını teşvik eder.
- Lisans programlarının kalitesi hakkında güvenilir bilgi vererek mezunlarının lisansüstü programlara kabulünü destekler.
- Kurumun kendisini daha iyi tanıyıp geliştirmesini sağlar.
- Kuruma hem ulusal ve hem de uluslararası çapta saygınlık ve tanınırlık sağlar.
- Kurumun kalitesini güvence altına alır.

c) İşverenlere Sağlayacağı Kazanımlar:

- İş başvurusu yapan adayların bilgi ve becerilerinin uluslararası mühendislik eğitimi standartlarına uygunluğunu gösterir.
- Adayların mezun oldukları mühendislik programlarının kalitesi konusunda güvenilir bilgi sağlar.

4. DÜ MÜHENDİSLİK FAKÜLTESİNİN MÜDEK SÜRECİNDEKİ HAZIRLIK ÇALIŞMALARI VE ELDE EDİLEN KAZANIMLAR

Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesi, 2020-2024 stratejik planında MÜDEK tarafından programlarının akredite edilmesi konusunda hedeflerini belirlemiştir. Bu hedefler çerçevesinde, MÜDEK akreditasyon başvurusunun yapılması amacıyla Dicle Üniversitesi Mühendislik Fakültesinde, Elektrik Elektronik (Normal Öğretim), İnşaat (Normal Öğretim) ve Makine Mühendisliği Bölümleri tarafından ön çalışmalar başlatılmıştır. Bölümlerin MÜDEK komisyonlarının oluşturulması, bölüm öğretim elemanlarının konu hakkında bilgilendirilmesi ve gerekli olan dokümanların temini/oluşturulması ön çalışma olarak değerlendirilebilir. 2020-2021 döneminde MÜDEK değerlendirmesine başvuru niyeti,

MÜDEK tarafından kabul edilmiş ancak pandemi nedeniyle değerlendirme sürecinin ertelendiği bildirilmiştir. Fakültenin 3 lisans bölümü için formatı MÜDEK tarafından belirlenmiş olan Öz değerlendirme raporları hazırlanmıştır. Öz değerlendirme raporunda Tablo 1'de belirtilmiş olan ölçütler, her 3 lisans bölümü tarafından irdelenmiş, başvuru için program hakkındaki gerekli detaylar temin edilmiştir.

MÜDEK başvurusu için yapılan ön çalışmanın bölümlere olan ilk aşamadaki faydaları aşağıda listelenmiştir:

1. Programla ilişkili tüm detayların Öz değerlendirme raporunda toplanması, kurumsal olarak bir belleğin oluşturulması anlamına gelmektedir. Dolayısıyla istenilen bilgilere rahatlıkla erişebilmesi sağlanmıştır.
2. Paydaşların, programa ilişkin tüm detaylara rapordan erişebilmesi, sağlıklı bir işbirliği köprüsünün oluşumuna olanak sağlamaktadır.
3. Doğru teşhis ile güncel şartlara göre uyarlanması gereken ölçütlerin daha kolay bir şekilde görülüp, hızlıca düzenleme yapılmasına olanak sağlayacaktır.

Bu süreçte karşılaşılan en büyük zorluk, öğretim elemanlarının geleneksel yaklaşımlarının dışına çıkılmasına karşı direnç göstermeleridir. Bu direnç beklenen bir durumdur ancak zamanla kazanımlar görüldükçe özümseenecek bir durum olduğu açıktır.

5. SONUÇ

Akreditasyon; bir yükseköğretim kurumunun, belirlenen standartlara ne derece uygun olduğunu ortaya koyan bir sistemdir. Gönüllülük esaslı bu sistemin kapsamında hem öz değerlendirme ve hem de dış değerlendirme süreçleri yer alır. Akreditasyon ile hesap verme sorumluluğunun gelişimi ile birlikte, kurumun ülke içi ve dışı tanınırlığını sağlar. Mühendislikte akademik çalışmalar ve bu çalışmaların teknolojik olarak hayatımıza yansımaları, akreditasyonun mühendislik eğitime yerleşmesi ile mümkün olduğu 1930'lu yıllarda fark edilmiş ve ilk olarak ABD'de yürürlüğe girmiştir. Bu farkındalıkla, DÜ Mühendislik Fakültesi akreditasyon çalışmalarına başlamış ve hazırlanan öz değerlendirme raporları ile bölümlerdeki standartların uygunluk ölçütleri belirlenmiştir. Sonuç olarak, akreditasyonun yükseköğretim kurumları için önemli olduğu ve elde edilen kazanımlar ile eğitim standartlarının sağlam temeller üzerinde oturtulmasına olanak sağlayacağı açıktır.

6. KAYNAKLAR

Aktan C., Gencil U. (2007). Yükseköğretimde Akreditasyon, Yaşar Üniversitesi Yayını.

Ercil Y., Başer S. (2018). MÜDEK Program Değerlendirmeleri Tespitler- Gelişmeler, 36. Mühendislik Fakülteleri Dekanlar Konseyi Toplantısı, İskenderun.

Ersolmaz B.T. (2018). MÜDEK: Yükseköğretimde İlk Ulusal Akreditasyon Kuruluşu, İTÜ Vakfı Dergisi, 79, 76-79.

MÜDEK ve Mühendislik Eğitim Programlarının Akreditasyonu. 1-2 Ağustos 2019.

Özgür N. (2006). Üniversitelerimizde Mühendislik Eğitiminin Değerlendirilmesi, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası, Ankara Şubesi, Haber Bülteni, 2006/12, 30-31.

Özgüler B. (2012). Mühendislik Yüksek Lisans Programları Değerlendirme Ölçütleri Taslağı, 24. Mühendislik Dekanları Konseyi Toplantısı, İzmir.

Özgüler A.B. (2019). MÜDEK ve AKREDİTASYON, III. Uluslararası Öğretmen Eğitimi ve Akreditasyon Kongresi, Ankara.

Platin B. (2011). MÜDEK Akreditasyon Ölçütleri: Önemi ve En sık karşılaşılan yetersizlikler, Mühendis ve Makine, Cilt 52: 61-72.

Sağiroğlu Ş., Orhan E., Güllü A., Tataroğlu A., Benli Ç.K., Işıldar G.Y., Udum Y. (2015). G.Ü. FBE Lisansüstü Eğitim-Öğretimde Akreditasyon Raporu.

Yıldırım R. (2017). Bir konu Bir konuk : Nitelikli bir mühendislik eğitimi için çalışıyoruz, Moment Expo Dergisi 113.

<http://www.mudek.org.tr/tr/calistay/201909D/MUDEK-ve-Muhendislik-Egitim-Programlarinin-Akreditasyonu.pdf>

Dicle Üniversitesi Kurumsal Geri Bildirim Raporu

Ahmet BAŞKAN

Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Diyarbakır
ahmet.baskan@dicle.edu.tr

Özet

Dicle Üniversitesi 2015 ve 2016 Yılı Kurum İç Değerlendirme Raporlarını (KİDR) Yükseköğretim Kalite Kuruluna sunan ve Kurumsal Dış Değerlendirme sürecine girme talebini 2017 yılı için beyan eden 50 yükseköğretim kurumlarından birisi olmuştur. Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından Üniversite'nin kurumsal dış değerlendirme sürecini yürütmek üzere beş kişiden oluşan değerlendirme takımı belirlenmiştir. Dicle Üniversitesi'ne 9 Ekim 2017 tarihinde ön ziyaret ve devamında 05-08 Kasım 2017 tarihleri arasında değerlendirme takımı tarafından saha ziyareti gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmanın amacı, ilgili saha ziyareti sonrasında oluşturulan ve 2018 yılı Ocak ayında yayınlanan Dicle Üniversitesi Kurumsal Dış Değerlendirme Raporu'na ilişkin bilgilerin sunulmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Dicle Üniversitesi, geri bildirim raporu, kalite güvence sistemi.

Abstract

Dicle University has been one of the 50 higher education institutions that submitted their Internal Evaluation Reports for 2015 and 2016 (KIDR) to the Higher Education Quality Board and declared their request to enter the Institutional External Evaluation process for 2017. An evaluation team consisting of five people was determined by the Higher Education Quality Board to carry out the institutional external evaluation process of the University. A preliminary visit was made to Dicle University on October 9, 2017, followed by a field visit by the evaluation team between 05-08 November 2017. The purpose of this study is to present information on the Dicle University Institutional External Evaluation Report, which was created after the relevant field visit and published in January 2018.

Keywords: Dicle University, feedback report, quality assurance system.

1. GİRİŞ

Dicle Üniversitesi 2015 ve 2016 Yılı Kurum İç Değerlendirme Raporlarını (KİDR) Yükseköğretim Kalite Kuruluna sunan ve Kurumsal Dış Değerlendirme sürecine girme talebini 2017 yılı için beyan eden 50 yükseköğretim kurumlarından birisi olmuştur. Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından Üniversite'nin kurumsal dış değerlendirme sürecini yürütmek üzere beş kişiden oluşan değerlendirme takımı belirlenmiştir.

Takım üyeleri tarafından Kurum İç Değerlendirme Raporları okunmuş, Üniversite tarafından kamuya açık bir şekilde web sitesinde paylaşılmış stratejik plan, faaliyet raporları, Avrupa Kredi Transfer Sistemi (AKTS) bilgi paketleri ve diğer bilgi, belge ve raporlar ile haberler ve duyurular incelenmiştir.

Takım üyeleri arasında ön ziyaret öncesinde ve sonrasında elektronik ortamda Üniversite'nin dış değerlendirme ölçütleri üzerinden ön değerlendirmesi yapılmıştır.

Dicle Üniversitesi'ne 9 Ekim 2017 tarihinde ön ziyaret ve devamında 05-08 Kasım 2017 tarihleri arasında değerlendirme takımı tarafından saha ziyareti gerçekleştirilmiştir. Bu ziyaret sırasında Üniversite üst yönetimiyle, Kalite Komisyonu üyeleriyle, Senato üyeleri, birim yönetimleri, merkez yöneticileri, akademik ve idari personel, öğrenciler ve dış paydaşlarla toplantılar yapılmış, öğrencilerle serbest görüşmeler yürütülmüş, Üniversite'nin ana yerleşkesi ve yerleşkede yer alan 4 Fakülte, 1 Yüksekokul, 1 Meslek Yüksekokulu ile Kariyer Danışma Merkezi, Engelli Uygulama ve Araştırma Merkezi, Öğrenci Yaşam Merkezi, Merkezi Laboratuvar (DÜBTAM), Kültür ve Kongre Merkezi, Kütüphane, spor tesisleri ve Merkezi Yemekhane ziyaret edilmiştir. Altyapı ve diğer fiziksel kaynaklar ile Üniversite'nin öğrencilerine ve çalışanlarına sunulan olanaklar yerinde görülerek değerlendirilmiştir. 9 Ekim 2017 tarihinde gerçekleştirilen ön ziyarette Rektör, Rektör Yardımcıları ve Kalite Komisyonu üyeleri ile değerlendirme takımı arasında kararlaştırılan planlamaya göre Dicle Üniversitesi 5-8 Kasım 2017 tarihleri arasında ziyaret edilmiştir. Bu rapor, bu ziyaret kapsamında kuruma yönelik kalite güvence sistemi, eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme, toplumsal katkı ve yönetim sistemi alanlarında yapılan yerinde inceleme; bu alanlarla ilgili olarak kurumun 2015 ve 2016 yılları için hazırlamış olduğu Kurum İç Değerlendirme Raporlarına, 2014-2019 Dönemi Stratejik Planı, faaliyet raporları ve diğer ilgili raporlar ile bilgi ve belgelerin değerlendirilmesi neticesinde hazırlanmıştır.

Kurumsal Dış Değerlendirme Süreci

Yükseköğretim Kalite Güvencesi Yönetmeliği, 23 Temmuz 2015 tarih ve 29423 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. İlgili Yönetmeliğin 10. Maddesi uyarınca, ülkemiz yükseköğretim kurumları, iç değerlendirme raporlarını her yıl Ocak-Mart aylarında tamamlamak ve hazırladıkları Kurumsal İç Değerlendirme Raporlarını (KİDR) Nisan ayı sonuna kadar Yükseköğretim Kalite Kuruluna göndermekle yükümlüdür. Aynı Yönetmeliğin 12. Maddesine göre yükseköğretim kurumlarının beş yılda en az bir kez Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından yürütülecek dış değerlendirme sürecinden geçmeleri öngörülmektedir.

Kurumsal dış değerlendirme süreci, kurumun kendi iç değerlendirme sürecinden de yararlanmak suretiyle Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından oluşturulan bir değerlendirme takımı aracılığıyla değerlendirmesini kapsamaktadır. Bu süreç, program değerlendirmesi ve akreditasyonundan farklı olarak kurumun, kalite güvence sistemi, eğitim-öğretim, araştırma ve geliştirme ile bilgi yönetim sistemi süreçlerinin kurumda işleyişini, kurumun Yükseköğretim Kalite Kurulunca oluşturulan değerlendirme ölçütlerine göre genel değerlendirmesi üzerine odaklıdır.

Bu sürecin temel özellikleri şunlardır:

- Uluslararası kabul görmüş bir bakış açısıyla ulusal bir değerlendirme sürecidir.
- Kurumun iç değerlendirmesini (öz değerlendirme) esas alan bir değerlendirmedir.
- Kurumun kendisini tanımladığı misyon/vizyon ve stratejik hedeflerine uyumunu ölçmeye çalışan, "sürekli iyileşme" yaklaşımını benimseyen bir değerlendirme sürecidir.
- Kurumun iç ve dış paydaşlarının görüşleri alınarak akran değerlendirme süreci ile değerlendirilmesini kapsar.

Dış değerlendirme sürecinde genel olarak aşağıdaki dört temel sorunun cevabı aranır:

- Kurum ne yapmaya çalışıyor? (Kurumun vizyonu, misyonu ve hedefleri)
 - Kurum misyon ve hedeflerine nasıl ulaşmaya çalışıyor? (Kurumun yönetim/organizasyonel süreçleri ve faaliyetleri)
 - Kurum misyon ve hedeflerine ulaştığına nasıl emin oluyor? (Kalite güvencesi süreçleri, iç değerlendirme süreçleri)
 - Kurum süreçlerini nasıl iyileştirmeyi planlıyor? (Kurumun sürekli iyileşme faaliyetleri)
- Kurumsal dış değerlendirme süreci, Kurumsal Dış Değerlendirme Ölçütleri temel alınarak her yıl kurum tarafından hazırlanan, kurum hakkındaki bilgilerin, kurumun kalite güvence sisteminin, eğitim-öğretim ve araştırma-geliştirme faaliyetleri ile yönetim sisteminin özetlendiği raporun (KİDR) incelenmesiyle başlar.
- Dış değerlendirme süreci üç temel evreden oluşur:
- KİDR üzerinden ön değerlendirme
 - Kurum ziyareti
 - Kurumsal Geri Bildirim Raporu (KGBR) ile sonuçlanan ziyaret sonrası etkinlikler.

Tüm sürecin başarısı bu üç evrenin kapsamlı ve planlı şekilde kesintisiz olarak bütünsel bir yapıda yürütülmesine ve zamanında tamamlanmasına bağlıdır. Değerlendirme sürecinin iyileştirilmesi ise değerlendirme amaçlarının doğru şekilde anlaşılmasına, süreç sonuçlarının değerlendirilmesine ve tüm katılımcıların geri bildirimlerine bağlıdır.

2. DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Dicle Üniversitesindeki kurumsal dış değerlendirme süreci, Kurumsal Dış Değerlendirme Ölçütleri temel alınarak kurum tarafından hazırlanan, kurum hakkındaki bilgilerin, kurumun kalite güvence sisteminin, eğitim-öğretim, araştırma-geliştirme faaliyetleri ve toplumsal katkıları ile yönetim sisteminin özetlendiği raporun (KİDR) incelenmesiyle başlamıştır. Ardından, 9 Ekim 2017 ön ziyaret, ardından da 5-8 Kasım 2017 tarihleri arasında saha ziyareti gerçekleştirilerek raporda belirtilen hususların ne ölçüde ve ne kadarının hayata geçirilmiş olduğu anlaşılmaya çalışılmıştır. Saha ziyaretini takiben Değerlendirme Takımı tarafından Kurumsal Geri Bildirim Raporu (KGBR) hazırlanmıştır. Değerlendirme sürecinin dayandığı çerçeve Yükseköğretim Kalite Kurulunca belirlenen dış değerlendirme ölçütleridir.

Dicle Üniversitesi'nin kalite güvencesine yönelik bazı önemli adımlar atmış olması memnuniyet vericidir. Bu kapsamda üniversite, 2005 yılı sonlarından itibaren Stratejik Plan hazırlık çalışmaları başlatmış, iç kontrol standartlarına uyum eylem planlarını oluşturmuş, 2006-2016 yılları arasında her yıl "İç Değerlendirme" çalışmaları yapmış, Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme (ADEK) raporlarının hazırlamış, "İş Sağlığı ve Güvenliği" kapsamında risk analizlerini yapmış olduğu görülmektedir.

Üniversite geçmişte; "EFQM Mükemmellikte Kararlılık" ödülüne (2008), Üniversite hastanesi ise ISO 9001:2008 Kalite Sistem Belgesine (2011) hak kazanmıştır. Dicle Üniversitesi Bilim ve Teknoloji Uygulama ve Araştırma Merkezi (DÜBTAM)'ndeki Gıda Kontrol Laboratuvarı "ISO 17025 Deney ve Kalibrasyon Laboratuvarları Yetkinliklerinde Şartlar" Standardına göre halen geçerli olan akreditas-

yon belgesine sahiptir. Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme Koordinatörlüğü (DÜADEKK) (2008) ve Kalite Komisyonu (2015) kurulmuş ve her birimde kalite komisyonları oluşturulmuştur. Ayrıca, Üniversitede Kalite Güvencesi Ofisi'nin kurulduğu; Üniversite hastanelerinin hastane ve laboratuvarlarının; Tıp Fakültesinde ve Mühendislik Fakültesinin İnşaat ve Makine Mühendisliği Bölümlerinde program akreditasyonu hazırlıklarının başladığı; Dış Hekimliği Fakültesi'nde Sağlıkta Kalite Standartları (SKS) çalışmalarının yapıldığı gözlenmiştir. Üniversite Hastanesinin Türkiye Kalite Derneği (KalDer) Ulusal Kalite Hareketini imzaladığı; SKS, Sağlıkta Akreditasyon Standartları (SAS), ISO 9001 Kalite yönetim Sistemi (KYS) standartlarıyla kurumsal kültürü geliştirmeye yönelik çalışmaların da sürdürüldüğü gözlenmiştir. Üniversitede ISO 9001:2015 KYS belgesi için eğitim hazırlıkları yapıldığı belirtilmiştir. Ocak 2018 tarihli bu geri bildirim raporunun sunulmasının ardından Üniversitemiz, 27 Haziran 2019'da Türk Standartları Enstitüsünden (TSE) TS EN ISO 9001:2015 Kalite Yönetim Sistemi belgesi almaya hak kazanmıştır.

Dicle Üniversitesi'nin kalite güvencesine yönelik bazı önemli adımlar atmış olması memnuniyet vericidir. Bu kapsamda üniversite, 2005 yılı sonlarından itibaren Stratejik Plan hazırlık çalışmaları başlatmış, iç kontrol standartlarına uyum eylem planlarını oluşturmuş, 2006-2016 yılları arasında her yıl "İç Değerlendirme" çalışmaları yapmış, Akademik Değerlendirme ve Kalite Geliştirme (ADEK) raporlarının hazırlamış, "İş Sağlığı ve Güvenliği" kapsamında risk analizlerini yapmış olduğu görülmektedir.

Dış değerlendirme süreçlerinin kuruma doğrudan katkısı her şeyden önce iç değerlendirme raporlarının kurumda hazırlanma süreçlerinin oluşturmuş olduğu etkiye bağlıdır. Kurumun mevcut halini, objektif bir şekilde değerlendirmesi gereken bu rapor, tüm paydaşlar için önemli fırsat sunmaktadır. KIDR raporları, tüm paydaşlarda üniversite için yapmış oldukları tüm faaliyetlerin kalite güvence sistemi çerçevesinde yapılması gerektiğinin bilincinin oluşmasını temin etme bakımından önemlidir. Dolayısıyla bu raporların katılımcı ve kapsayıcı şekilde hazırlanması kalite güvence sisteminin kurumda içselleştirilmesi, sahiplenilmesi ve uygulanmasını kolaylaştırma açısından katkı sağlamaktadır.

3. SONUÇ

Elli yılı aşkın üniversite geleneği ile bölgesinde en büyük üniversite konumunda olan Dicle Üniversitesi, Tıp Fakültesi ile başlayan çekirdekten günümüz itibarıyla 14 Fakültesi, 4 yüksekokulu, 12 meslek yüksekokulu, 27 uygulama araştırma merkezini bünyesinden barındıran yaklaşık 33 bin öğrencinin öğrenim gördüğü bir üniversiteye dönüşmüştür. Üniversite bünyesindeki araştırma hastanesi bölgeye çok önemli katkılar sunmaktadır. Dicle Üniversitesi, bölgesindeki üniversite sisteminin gelişiminde öncü olmuştur.

Yükseköğretim Kalite Kurulu tarafından belirtilen ölçütlere göre kurumsal dış değerlendirme kapsamında, incelenen dokümanlar ve yapılan saha ziyaretlerinde edinilen izlenimlere göre genel olarak ifade etmek gerekirse kalite güvence sisteminin üniversitede yaygınlaştırılması konusunda üst yönetimde iyi niyet ve büyük bir gayret bulunmaktadır.

Dicle Üniversitesi akredite olmuş veya olma yolunda bulunan birimleri, oldukça yeterli düzeyde kurum iç araştırma desteğinin varlığı, iç kontrol standartlarının yayınlanıyor olması, bazı UYGAR merkezlerinin topluma katkı boyutunda hizmetlerinin olması, personelin üst yönetime güven duyması,

genel olarak öğrencilerin memnuniyet düzeyinin yüksek olması, toplumsal fayda ve Üniversitenin tanınırlığını arttırmaya yönelik çok sayıda ulusal ve uluslararası panel, çalıştay ve konferansların yapılması, uluslararasılaşmada atılan birçok adımın bulunması Üniversitenin kalite süreçlerinin yapılandırılmasında ve tüm üniversiteye yaygınlaştırılmasında itici güçler olacağı ve önemli katkılarının bulunacağı düşünülmektedir.

4. KAYNAK

YÖK (2018). Dicle Üniversitesi Kurumsal Geri Bildirim Raporu (Nihai Rapor), Ankara.

Yükseköğretimde Kalite Bağlamında Misyon ve Vizyon İfadelerine Eğitsel Bakış

Mehmet BARS1*, Cemal AKÜZÜM2, Ali Osman ALAKUŞ3

1 Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Diyarbakır

2 Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, Diyarbakır

3 Dicle Üniversitesi, Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Diyarbakır

* mehmetbars21@gmail.com

Özet

Bu araştırma, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde bulunan devlet üniversitelerinin stratejik planlarındaki misyon ve vizyon ifadelerini eğitim-öğretim teması açısından incelemeyi ve analiz etmeyi amaçlamaktadır. Misyon ve vizyon ifadeleri arasındaki benzerliklerin ve farklı yönlerin ortaya konulması ise çalışmanın alt amacını oluşturmaktadır. Fenomenoloji deseninde tasarlanan araştırmanın evrenini, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde bulunan devlet üniversiteleri oluşturmaktadır. Örneklemi ise, amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan “ölçüt örnekleme” yöntemi ile seçilmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Bu araştırmanın temel ölçütlerini, devlet üniversitesi olma ve üniversitelerde kalite süreçleri ve uygulama deneyimlerinin ele alındığı Yükseköğretimde Kalite Çalıştayı-2020’ye katılma ölçütleri oluşturmaktadır. Bu temel ölçütler doğrultusunda söz konusu çalışmaya katılan toplam 13 devlet üniversitesi araştırmaya dâhil edilmiştir. 13 devlet üniversitesinin stratejik planında yer alan misyon ve vizyon ifadelerine ait veriler doküman incelemesi tekniği ile toplanmıştır. Doküman incelemesi, araştırılacak konular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsayan mevcut kayıt ya da belgelerin, veri kaynağı olarak sistemli incelenmesidir. Elde edilen veriler içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Toplam kalite, misyon, vizyon, yükseköğretim.

Educational Overview of Mission and Vision Expressions in The Context Of Quality in Higher Education

Abstract

This research aims to analyze the mission and vision statements in the strategic plans of state universities in Eastern and Southeastern Anatolia Regions in terms of education-teaching theme. The sub-purpose of the study is to reveal the similarities and different aspects between mission and vision statements. The state universe of the research designed in the phenomenology pattern is the state universities in the Eastern and Southeastern Anatolia Regions. The sampling was selected by the “criterion sampling” method, which is one of the purposeful sampling methods. The basic understanding of the criterion sampling method is to study all situations that meet a set of predefined criteria. The main criteria of this research are the criteria for becoming a state university and participating in the Higher Education Quality Workshop-2020, where quality processes and appli-

cation experiences in universities are discussed. In line with these basic criteria, a total of 13 state universities participating in the workshop were included in the research. The data on the mission and vision statements included in the strategic plan of 13 state universities were collected using the document review technique. Document review is a systematic review of existing records or documents, including analysis of written materials containing information on the topics to be investigated, as data sources. The data obtained was analyzed by content analysis technique.

Keywords: Total quality, mission, vision, higher education.

Uzaktan Eğitimde Kalite

Davut İŞIKDOĞAN

1* Dicle Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi , Diyarbakır, Türkiye
isikdogan@hotmail.com

Eğitim sistemleri gün geçtikçe yenilenmekte ve büyük değişimler geçirmektedir. Bu değişimle birlikte uzun yıllardır aynı tarzda eğitim veren yükseköğretim kurumları son birkaç yıldır yürüttükleri eğitim sistemlerini yeniden gözden geçirmekte ve hızla yayılan uzaktan eğitim uygulamalarına göre kendilerini yenilemektedirler. Programlar ve dersler yeni içerik türleri ile bu yeni eğitim türüne göre şekillendirilmektedirler (Holmberg & Hansson, 2003)

Uzaktan eğitimde kalitenin sağlanabilmesi için öncelikle belli bir standardın olması ve bu standartlara uygun hareket edilmesi gerekir. Özellikle küreselleşen yükseköğretim pazarında uzaktan eğitimin kalitesini artırmak için, ulusal ve kurumsal düzeyde, uzaktan eğitimin kalite güvencesini gözden geçirmek, gelişen uzaktan eğitim ortamlarının yeni sorunlarını tartışmak acil bir ihtiyaç haline gelmiştir (Jung, 2005). Bir başka deyişle uzaktan eğitimin yaygınlaşarak günlük yaşamın olağan bir parçası haline gelmesi ve geleneksel eğitim veren üniversitelerde uzaktan ders veren akademisyenlerin sayısının artması ile birlikte akademik programların geliştirilmesi ihtiyacı da artmaktadır (Day, 2003). Bir toplum olarak ilerleyebilmek ve gelişmiş ülkelerdeki refah düzeyine erişebilmek için okullarda iyi bir eğitimin veriliyor olması gerektiği bilinen bir gerçektir. Ancak okullarda iyi bir eğitimin verilebilmesi, yani öğrencilerin başarılı olabilmeleri için okuldaki öğretimin niteliğinin yükseltilmesi gereklidir. Okullardaki başarı grafiği de, nitelikli öğretmenler olmadan önemli düzeyde yükseltilemez. Başka bir ifadeyle, iyi öğrencilere sahip olunabilmesi için iyi öğretmenlere ihtiyaç vardır (Seferoğlu, 2003). Öğretmenlerin de öğretmen yetiştiren kurumlarda yetiştirildikleri düşünüldüğünde bu kurumlara büyük sorumluluklar düşmektedir (Türkoğlu, 1991). Ancak öğretmenlerin istenilen nitelikte olabilmeleri de bir takım standartların olmasına bağlıdır. Bu standardı sağlayacak yollardan birisi öğretmen yeterlilikleridir. Öğretmenler ve öğretmenlik mesleğindeki nitelik konusu sadece Türkiye’de değil dünyanın pek çok ülkesinde çok sık gündeme gelen bir konudur. Öğretmenlik mesleği ve bu mesleği yürüten profesyonellerin mesleğin gereklerini yerine getirişleriyle ilgili düzenlemeler Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan beri üzerinde hep konuşulan bir konu olagelmıştır. Özellikle son 30 yılda gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmeye çalışılan düzenlemeler bu konuda çok uzun yıllar sürebilecek çalışmaların da işaretçileridir. 1998 yılında öğretmen yetiştirme alanında YÖK tarafından yapılan yeni düzenlemeler bu halkanın en son zincirlerinden birisi sayılabilir.

Kurumların çatısı altında yapılan eğitim-öğretimin icracısı konumunda olan öğrencilerin yeterlikleriyle ilgili çalışmalar devam ederken, son yıllarda gittikçe yaygınlaşan web tabanlı çevrimiçi eğitimlerde ders verecek olanların da bu durumlarının ele alınması gerekmektedir. Çevrimiçi öğrencilerin sahip olmaları gereken yeterlikler de incelenmelidir.

Çoklu ortam ve iletişim teknolojilerinin hızla yaygınlaşması, beraberinde yaşam boyu öğrenme, farklı zamanlarda ve farklı mekânlarda eğitim imkânlarını da artırmıştır. İnternetin de yaşamımıza girmesiyle beraber yüksek öğretim kurumları, bu teknolojileri etkin bir şekilde sistemlerine entegre

ederek uzaktan eğitime olan ihtiyacı karşılamaya çalışmaktadırlar. Günümüz teknolojisinin eğitime uyarlanması sonucu kurumların ve öğrenenlerin uzaktan eğitime olan talebi her geçen gün artmaktadır. Bu yöntem, öğrenenlerin ilgi, istek ve ihtiyaçları ile öğreticilerin sahip olması gereken yeterlilikler doğrultusunda sürekli olarak bir değişim ve gelişim içerisinde. Bugün üniversitelerimizin birçoğunda uzaktan eğitim hizmeti verilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının son yıllarda eğitim politikalarında yaptığı değişimler ve girişimler (Fatih Projesi gibi), öğretmenlere verilmesi gereken hizmet içi eğitim seminerleri gibi faaliyetlerin yanı sıra tüm dünyada kabul gören yaşam boyu öğrenme anlayışının benimsenmesi de uzaktan eğitime olan talebi artıran unsurlar arasında sayılabilir. Yüksek Öğretim Kurumları uzaktan eğitimde öğreticilerin belirli niteliklere sahip olmasını istemektedir. Bu nitelikler çevrimiçi uzaktan eğitimde görev alan öğreticilerin rolleri ve yeterlilikleridir. Bu yeterliliklerin uzaktan eğitimde görev alacak olan öğretmen adaylarına da benimsenmesi ve kazandırılması gerekmektedir.

ABD’de yapılan bir çalışmada, 2009-2010 öğretim yılının ilk döneminde tüm yükseköğretim kurumlarında eğitim gören öğrenciler bir önceki yıla göre artış göstererek en az bir çevrimiçi ders için kayıt yaptırmıştır (Allen & Seamen, 2010). Yükseköğretim Kurulunun 2007’de yayınladığı rapora göre ülkemizde yapılan uzaktan eğitimin yükseköğretim içindeki payı %30 seviyesinin üzerindedir (YÖK, 2007). Üniversitelerimizin hemen hepsinde uzaktan eğitim çalışmaları yürütülmekte veya buna yönelik planlamalar yapılmaktadır. Bu ve buna benzer çalışmalar uzaktan eğitimin Dünya’da ve ülkemizde örgün eğitim için bir fırsat olarak görüldüğü ve her geçen gün arttığını göstermektedir. Ülkemizde birçok üniversite bünyesinde uzaktan eğitim merkezleri hatta uzaktan eğitim fakülteleri hızla yaygınlaşmaya başlamıştır. Bu amaçla hizmet veren birimler ve kurumlar, öğretimdeki yenilikçi yaklaşımların ve hızla gelişen teknolojinin bir gereği olarak hem öğrencilerin hem de öğretim elemanlarının rollerinin de değişmesi gerektiğine inanmaktadırlar. Her üniversitenin, uzaktan eğitime olan talep karşısında farklı yapılanmalara gitmesi, yönetsel anlayışlar, teknik alt yapı ve eleman yetersizliği, öğretim elemanlarının teknolojiyi etkin kullanamamaları vb. sorunlardan dolayı öğretim elemanlarının yeterliklerinin farklılaştığı görülmektedir. Bu durum gerek dünyada gerekse ülkemizde uzaktan eğitim veren kurumların öğretim elemanlarının yeterliliklerinde standardın sağlanamaması sorununu da beraberinde getirmektedir. Uzaktan eğitimde ders veren öğreticilerin rolleri ve yeterlikleri henüz yeterince belirlenmemiştir.

Eğitimde hedeflenen düzeyde bir başarının sağlanabilmesi ve nitelikli öğrencilerin yetiştirilmesi, nitelikli bir eğitimin sunulması ile mümkündür. Nitelikli bir eğitim için ise belli kalite standartlarının ortaya konulması ve bu standartlar doğrultusunda öğretim elemanlarının sahip olması gereken özelliklerin belirlenmesi kilit rol oynamaktadır (Seferoğlu, 2004).

Öğretmen yeterlilikleri ifadesi (Şişman, 2009) öğretmenlerin bilgi, beceri, tutum, değer, davranış gibi yönlerden sahip olmaları öngörülen özellikler ya da nitelikler bütünüdür ifade etmek için kullanılmaktadır. Öğretmen yeterlikleri, genel olarak “Öğretmenlik mesleğini etkili ve verimli biçimde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutumlar” olarak tanımlanmaktadır (MEB, Öğretmen yeterlikleri: Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlikleri, 2008). Yeterlik kavramı bir işi ya da görevi etkili bir şekilde yerine getirebilmek için sahip olunması gereken özellikleri ifade eder. (Şahin, 2004) Yeterlik, bir görevi icra etmek ve görevin gerektirdiği sorumlulukları yerine getirmek için ihtiyaç duyulan yetenek, bilgi ve becerileri ifade eden bir kavramdır. Öğretmenlik mesleğinde yeterlilik öğretmenin yerine getireceği hizmet alanı ile ilgili gereken bilgi ve beceriyi kazanmasıdır

(Akkoyunlu, Erdem, Oskay, Soran, & Yılmaz, 2010). Çevrimiçi uzaktan eğitimde görev alan öğretmenlerin TBAP modeli ve MEB'in belirlediği yeterlilikler dışında farklı yeterlilik alanlarına da sahip olmaları gerekmektedir. TBAP modelinde her ne kadar teknolojik yeterliliklere vurgu yapılmış ise de bu e-öğrenmeler için yeterli bir durum değildir. E- öğrenme uygulamalarını yürüten öğreticilerin özel alan yeterlilikleri büyük önem arz etmektedir. Alt yapısı tamamen teknolojiye dayalı ve klasik sınıf ortamından farklı olan e-öğrenme uygulamalarındaki öğretmen yeterlilikleri literatürde “Çevrimiçi Öğretmen Yeterlilikleri (ÇÖY)” şeklinde tanımlanmaktadır (Baturay & Türel, 2012).

Konuyla ilgili olarak Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından hazırlanan “Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar” adlı yönetmeliğin 3. Bölüm 13. Maddesinde öğretim elemanlarının görevlendirilmeleriyle ilgili şu ifade kullanılmıştır:

“Uzaktan öğretim yoluyla verilecek derslerde, dersin yürütülmesinde hangi öğretim elemanlarının görevlendirileceğine; uzaktan öğretim ders materyali hazırlamış veya hazırlayacak öğretim elemanlarına öncelik verecek şekilde eğitim-öğretimi sürdüren ve hizmeti yürüten birim kurulunun görüşü de dikkate alınarak ilgili yükseköğretim kurumunun yönetim kurulunca karar verilir.” şeklinde ifade edilmiştir (YÖK, 2014). Bu yönüyle incelendiğinde YÖK öğretim elemanı seçiminde kişinin yatkınlığının olmasının önemini vurgulamıştır.

Çevrimiçi öğretmen yeterlilikleri son zamanlarda çeşitli şekillerde sınıflandırılmaktadır. Özellikle ülkemizde bu konuda sınırlı sayıda çalışma yapılmış olması dikkat çekicidir. Uzaktan Eğitimde Öğrencilerin ve Öğretmenlerin Rollerine adlı çalışmada (İşman, Altınay, & Altınay, Roles of the Students and Teachers in Distance Education, 2004) çevrimiçi öğretmen yeterlilikleri;

- Öğrencilerin bireysel farklılıklarının farkında olabilmeli,
- Kalıcı öğrenmeler için gerçek ve güncel bilgilere sahip olabilmeli,
- Öğrencilere özenetimi duygusu altında araştırma ortamı sunabilmeli,
- Materyalleri öğrencilerin bireysel farklılıklarını esas alarak hazırlayabilmeli,
- Yeni bilgileri ön koşul beceriler üzerine inşa edebilmeli,
- Teknolojik ve iletişimsel becerilere sahip olabilmeli,
- Öğrenme sürecini öğrenci merkezli uygulayabilmeli,
- Öğrencilerde öğrenme sorumluluğu sağlamak için etkileşimli ortam oluşturabilmeli,
- Öğretmenlerin rehberliği ile öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine yardımcı olabilmeli,
- Kalıcı öğrenmeler için interaktif gruplar oluşturabilmeli,
- İşbirlikli öğrenme ortamı sağlayabilmeli,
- Öğrencilere kılavuzluk ederek uygun geribildirimler verebilmeli,

şeklinde sıralamaktadır. (Aydın, Turkish Mentors' Perception of Roles, Competencies and Resources for Online Teaching, 2005) Çevrimiçi Öğretim İçin Roller, Yeterlilikler ve Kaynaklar adlı çalışmada, çevrimiçi öğretmen yeterlilikleri kategorilerini; teknoloji, iletişim, zaman, çevrimiçi eğitim ve içerik şeklinde sıralamıştır. Çevrimiçi uzaktan eğitimde bilişim teknolojileri öğretmenlerinin (Meşe, 2010) yeterlilikleri; teknik yeterliliğe, pedagojik yeterliliğe ve kesintisiz iletişimin devamı için istekliliğe sahip olmaları gerektiği şeklinde belirtilmektedir.

ÇÖY konusunda özellikle 1990'lı yıllardan itibaren sözkonusu yeterliliklerin belirlenmesi ve sınıflandırılmasına yönelik kapsamlı araştırmalar yapılmıştır. Bawane ve Spector tarafından aktarılan ve farklı çalışmalarda belirtilen bazı ÇÖY kategorileri şunlardır:

- Süreci anlama, teknik beceriler, çevrimiçi iletişim becerileri, alan uzmanlığı, kişisel özellikler
- Teknik bilgi, alan uzmanlığı, süreci idare etme ve kolaylaştırma, değerlendirme, ders yönetimi.
- Pedagojik bilgi, iletişim bilgisi, alan uzmanlığı, teknoloji bilgisi Mesleki temeller, planlama ve hazırlık, öğretim yöntem ve stratejileri, değerlendirme, yönetim
- Yönetim ve tasarım bilgisi, süreci kolaylaştırma (facilitation), değerlendirme, teknik bilgi,
- Mesleki temeller, planlama ve analiz, tasarım ve geliştirme, uygulama ve yönetim (Bawane & Spector, 2009).

Yukarıdaki listenin geneline bakıldığında, belirlenen kategorilerin mesleki alan bilgisi, pedagojik bilgi, teknoloji bilgisi, iletişim bilgi/becerileri, değerlendirme, yönetim ve planlama gibi belli alanlarda yoğunlaştığı görülür. Üstelik bu kategorilerin yüz yüze öğretim ortamları için de büyük oranda geçerlilik taşıdığı söylenebilir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan (ABD), İllinois Üniversitesi'nde çevrimiçi ders verecek öğretim üyelerine gerek teknik gerekse pedagojik konularda destek verilmesi amacıyla "Illinois Online Network (ION)" www.ion.uillinois.edu merkezi kurulmuş, bu merkez aracılığıyla öğretmenlere yönelik çevrimiçi kurslar, alıştırma programları (tutorial), yaz kursları düzenlemekte ve çevrimiçi öğretim ile ilgili belirlenen yeterlikler doğrultusunda çeşitli kursları tamamlama şartı getirmektedir. (Baturay & Türel, 2012)

Çevrimiçi öğretmen yeterliklerine ilişkin İllionis Üniversitesi tarafından hazırlanan aşağıdaki tablo, belirlenmiş olan yeterlik ve rollere ilişkin somut bir örnek vermek amacıyla sunulmuştur .

Yeterlilik Alanı Öğrenci ile ilgili	E-Öğretmen Rolü	Beceriler
	Sosyal	Öğrencilerin, öğretmen ve diğer öğrencilerle çevrimiçi öğrenme ilişkileri kurabilmelerini sağlama bir öğrenme topluluğu geliştirme, sürdürme ve desteklemelerini sağlayabilme, Çevrimiçi öğrenime karşı olumlu tutum oluşturmalarına katkıda bulunabilme Öğrenci motivasyonunun rolünü ve bunu çevrimiçi ortamda nasıl gerçekleştirebileceğini anlayabilme
Çevrimiçi öğrenme ortamını yönetme	Yönetici	• Çevrimiçi öğretim için gereken zamanı etkili yönetebilme • Ders öncesi/sonrası süreçleri başarıyla tamamlayabilme • Öğrencilere destek olma ve onları yönlendirebilme • Ders başında tüm öğrencilerin çevrimiçi ortamda hazır bulunmalarını sağlayabilme • Ders için uygun bir öğretim hızı belirleyebilme • Öğrenciler arası etkileşimi geliştirme ve destekleme • Öğrencilere açık ve anlaşılır bir yol haritası sunabilme • Dersle katılıma takip edebilme
Etkili bir çevrimiçi iletişim	İletişimci	• Öğrenci ilgisini çekebilme • Çevrimiçi soru sorma tekniklerini etkili biçimde kullanabilme • Öğrencileri verimli bir şekilde dinleyebilme • Uygun bilgilendirme (post)
		• yapabile • Etkili bir biçimde çevrimiçi dönüt verebilme • Çevrimiçi uygun ve etkili diyalog kurabilme • Çevrimiçi tartışmalarda problemi farkedip, müdahale edebilme
Çevrimiçi öğrenme araçları kullanımı	Teknik	• E-postayı etkili kullanabilme, • Web-tabanlı forum ve duyuru panosunu etkili kullanabilme, • E-zamanlı iletişim araçlarını (Skype, sohbet vs.) etkili kullanabilme, • Web sayfaları oluşturma ve basit düzenlemeler yapabilme • Öğrenme yönetim sistemindeki (ÖYS) içeriği düzenleyebilme • ÖYS'deki çeşitli modülleri (takvim, gruplar, Wiki vs.) kullanabilme • Sisteme dosya (grafik, ses, video vs.) yükleyebilme (upload)
Etkili çevrimiçi öğretim yöntemleri kullanımı	Pedagojik	• Uygun çevrimiçi öğretim stratejilerini belirleme ve etkili kullanabilme • İçerigi çevrimiçi ortamda açık ve anlaşılır şekilde sunabilme • Çevrimiçi öğretim yaklaşımlarında yenilikçi/yaratıcı olabilme • Küçük grup çalışmalarını yönetebilme, • Öğrenci ihtiyacına göre içeriği ve öğretim stratejilerini uyarlayabilme • Öğrenci performansını etkili bir şekilde değerlendirebilme

Tabloda da görüldüğü gibi bir öğretmen için e-öğrenme ortamında ders vermek sınıf ortamında ders vermenin gerektirdiği yeterliliklere ilaveten bir takım ek sorumluluklar ve yeterlikler getirmektedir. Çevrimiçi öğrenmede, genel anlamda yukarıda söz edilen görevler bulunsada aslında öğretmenlerin rolleri ve ihtiyaç duyulan yeterlikler uzaktan eğitimin uygulanma biçimine (tek yönlü-çift yönlü uygulama modellerine) göre de farklılaşabilmektedir (İşman, 2011). Aslında temelde gerekli olan verimli ve etkin bir etkileşimdir. Öğretim için planlanan uygulama, yöntem ve teknik ne olursa olsun, öğretmenlerin öğrenmeyi arttırmak için öğrenme ortamındaki etkileşimi arttırmaları önemlidir.

Diğer bir ifadeyle, bir sistemdeki farklı unsurların birbirini etkileme işi olarak tanımlanan “etkileşim”, e-öğrenme ortamlarının başarısı için kilit rol oynamaktadır (Wagner, 1994).

Moore uzaktan öğretimdeki etkileşimi üç kategoriye ayırmıştır:

- Öğrenci-öğrenci etkileşimi,
- Öğrenci-öğretmen etkileşimi,
- Öğrenci-içerik etkileşimi (Moore, 1989)

Öğrenciler için bu üç etkileşimi en üst düzeyde gerçekleştirebilecekleri bir öğrenme ortamının tasarlanması ve sunulması öğretmenin sorumluluğunda olup, aynı zamanda sahip olduğu yeterlikler ile de doğrudan ilişkilidir. Moore tarafından belirtilen kategoriler her ne kadar öğrencinin ve dolayısıyla öğretimin başarısı için zorunlu olsa da öğrenme ortamının aktif uygulayıcısı olan öğretmenin de içerik ve özellikle de ÖYS ile etkileşiminin sistemin başarısı açısından önemli bir unsur olduğu göz ardı edilmemelidir.

Türkiye’de Web Tabanlı E-Öğrenme ve Yeterlikler

Eğitim öğretim sürecinde öğrenen ve öğretmenin, sisteme olan yakınlıkları ve hazırbulunuşlukları öğretme sisteminin çok önemli bir girdisidir (Harman & Çelikler, 2012). Mesleki beceriler ne kadar yeterli seviyede olursa olsun yeni bir yöntemle öğretmek için öncesinde bireyin kendisini sınaması veya başka mercilerce bireyin sınanmış olması hazırbulunma anlamında önem kazanmaktadır. (Ko- loğlu, Kantar , & Doğan, 2016)

Ülkemizde, Anadolu Üniversitesi’nin öncülüğünde başlayan e-öğrenme programlarının sayısı; üniversitelerdeki uzaktan eğitim merkezleri ve giderek yaygınlaşan açık öğretim fakülteleri bünyesinde açılan ön-lisans, lisans ve lisansüstü programları ile katlanarak artmaktadır. Yüksek din eğitimi anlamında İlahiyat Lisans Tamamlama Programları da bu e-öğrenme programlarından biridir. Türkiye’deki üniversitelerde açılan e-öğrenme programları genellikle üniversiteler bünyesindeki belirli birimler tarafından organize edilmektedir. Bu birimler ya üniversite içinde bir araştırma merkezi statüsündeki uzaktan eğitim merkezleri ya da tamamıyla uzaktan eğitim vermek amacıyla kurulan açıköğretim fakülteleridir. İLİTAM programları da akademik ve idari yapısı İlahiyat Fakültesi tarafından, teknik ve teknolojik boyutu da uzaktan eğitim merkezleri tarafından yürütülen programlardır. Her iki durumda da öğretmen yeterliklerinin belirlenmesi konusu, bu birimlerin sorumluluğunda bulunmaktadır.

Genel uygulama, bu birimlerin kendi standartlarını, ihtiyaçlarını ve imkânlarını değerlendirerek açılacak uzaktan eğitim programları için kendi yönetmeliklerini oluşturmalarıdır. Bu sebeple, yurtdı-

şından verilen örneklerdeki gibi farklı üniversitelerde farklı uygulamaların olduğunu görmek mümkündür.

Bu bölümde, genel olarak ülkemizdeki imkânlar ve ihtiyaçlar; bununla birlikte literatürdeki ilgili araştırmalar ve yaşanmış deneyimler dikkate alınarak, Türkiye’de çevrimiçi ders veren öğretmenlerin ve öğrencilerin eğitimi, yeterlilikleri ve rolleri ile hazırlanması gereken e-öğrenme materyallerinin içerik özellikleri ile ilgili bir çerçeve sunulmaya çalışılmıştır.

E-Öğreticilerin Eğitimi

Günümüzde, uzaktan eğitimcilerin eğitimi denildiği zaman öncelikli olarak e-öğrenme ortamında ders veren öğretmenler (e-öğretmen) kastedilmektedir. Bu ortamın (tek yönlü ya da çift yönlü) kendine özgü bir takım özellikleri vardır ve bunlar eğitimi verecek öğretmenin süreçteki rollerini etkilemektedir. E-öğretmenlerin aşağıdaki hususlarda yeterli bilgi ve beceriye sahip olması önemlidir: Çevrimiçi ders içeriğinin etkili hazırlanması (Ders içeriğinin hazırlanmasında tasarım ekibiyle koordineli çalışmak)

Sohbet ortamlarının yönetimi (Eşzamanlı sohbet esnasında öğrencileri sürekli izlemek, devamlılıklarını yoklamak, olabildiğince hızlı yazmak ve sorularına anında cevap vermek ve bunların tümünü bir yandan ders anlatırken bir yandan da etkileşimi artıracak teknikler uygulayarak gerçekleştirmek) Öğrencilerin eşzamansız mesajlarına ve e-iletilerine olabildiğince hızlı ve etkili cevap verme (24 saati geçmeyecek şekilde) Derin, yansıtıcı ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirecek tartışma başlıkları oluşturarak tartışma platformunda paylaşımına açmak ve bunlara yazılan yorumları aksatmadan takip etmek)

Öğrenme Yönetim Sistemine hâkim olma ve tüm özelliklerini kullanabilme (Basit sorunlara müdahale edebilecek düzeyde teknik bilgi sahibi olmak)

Öğrencilere derse hazırlık ya da dersi tekrar niteliğinde ödevler verme (Mümkün olduğunca araştırma ve proje tabanlı ödevler vermek, bunları grup çalışmaları ile desteklemek)

Öğrenme çıktılarının değerlendirilmesi (Farklı değerlendirme yöntemleri uygulayarak sadece eğitim süreci sonunda değil süreç içerisinde de öğrencilerin öğrenme düzeylerini ölçmek ve değerlendirmek)

Tüm bu yapılması gerekenleri eğitim öncesi, eğitim sırası ve eğitim sonrası diye ayıracak olursak:

Eğitim Süreci		
Eğitim Öncesi	Eğitim Sırası	Eğitim Sonrası
Ders içeriğinin hazırlanması	Ders içeriğinin sunumu	Öğrenme çıktılarının ölçülmesi
ÖYS hakkında bilgilendirme	Sohbet ortamlarının yürütülmesi	Ödevlerin değerlendirilmesi

Eğitim Öncesi Yapılması Gerekenler

Ders İçeriğinin Hazırlanması

Kendi alanında uzmanlaşmış eğitimcilerin çevrimiçi eğitim için ders içeriği hazırlanması esnasında içerik ya da öğretim tasarım ekibi ile uyumlu bir şekilde çalışması gerekmektedir. Öğrencilerin beklenti ve düzeylerine göre gerekli analizleri yaparak eğitim içeriğini hazırlayan eğitimciden bu içeriği hikaye tahtası (genellikle kurum tarafından belirlenen şablona göre) şeklinde hazırlaması beklenmektedir. Ancak, e-öğretmen içeriği hikâye tahtasında hazırlamış olsa bile içerik tasarım sürecinde ekiple işbirliği içinde çalışması önemlidir. E-öğrenme ortamlarında içeriği hazırlayan ekipler genel olarak eğitim teknologları, grafik tasarım ya da bilgisayar öğretimi konusunda eğitim almış uzmanlardan oluşmaktadır. Ancak; gerçek anlamda eğitim içeriği konusunda yetkin olan kişi, yani konu alan uzmanı, o eğitimi verecek olan öğretim elemanıdır. Dolayısıyla eğitim içeriğini oluşturan metinler ile her türlü çoklu ortamın seçimi konusunda öğretim tasarım ekibi, dersin öğretim elemanı tarafından yönlendirilmelidir. Öğretmen gerek ders içeriğinin ekranda sayfalara bölünmesi esnasında gerekse de görsellerin ya da kullanılacak animasyon, benzetim gibi öğelerin tasarımında, tasarım ekibine içeriğin en verimli şekilde nasıl sunulabileceği konusunda fikir vermelidir. Bu düzenlemeler sadece tasarım ekibine bırakıldığı zaman, içeriğin yanlış tasarlanmasından kaynaklanan konunun bölünmesi, yarıda kesilmesi, anlamsız çoklu ortam öğeleri kullanılması gibi hatalar öğrencinin bilişsel yükünü artırmakta, uygulamaları takip etmesini zorlaştırmakta ve dikkatini dağıtmaktadır ki bu sorunlar eğitim sürecini olumsuz etkilemektedir. Kısaca, e-öğretmenlerden görsel tasarım bilgisine sahip olması beklenmez ancak içeriğin hangi görsellerle ya da çoklu ortam öğeleriyle öğrenciye en etkin şekilde nasıl aktarılacağı konusunda tasarımcı ekibe yol göstermesi beklenmektedir. (Baturay & Türel, 2012) Burada söz konusu olan, alan eğitiminde öğretmenin/öğretim elemanının sahip olduğu pedagojik bilginin işe koşulması gerekliliğidir. Bunun ötesinde tasarımla ilgili detaylar (örn. renklerin seçimi, metin yoğunluğu, yazı karakteri seçimi vb.) gibi konularda çoğunluğu eğitim teknoloğu olan öğretim tasarımcıları yeterince bilgi sahibidir.

Ders içeriği konusunda üzerinde hassasiyetle durulması gereken bir başka konu ise hazırlanan ders içeriklerin telif hakları ve bu konuda gerekli etik kurulların kurulması gerekliliğidir.

Çevrimiçi ortamda hazırlanan ders içerikleri yine farklı çevrimiçi ortamlarda izinsiz olarak kullanılmaktadır. Bu konuda gerekli yaptırımların uygulanması bu eğitimi sağlayan kurumların sorumluluğunda olmalıdır. Aynı şekilde içerik gösterdikleri hassasiyeti göstermek durumundadırlar.

Ülkemizde uzaktan eğitim faaliyeti gösteren kurumlar genellikle çevrimiçi dersin içeriğini sağlayan konu alan uzmanının (çoğunlukla dersi açan öğretim elemanı) telif hakları konusunda tüm sorumluluğu aldığını belirten belgeyi imzalatırlar. Bu belge, her ne kadar kurumu yasal olarak güvence altına almış olsa da e-öğretmenin telif hakları konusunda gerekli bilgiye sahip olmasını sağlamak yine kurumun sorumluluğundadır.

Bu sebeple, e-öğretmenler kadar, çevrimiçi programları açan kurumlar da özellikle bilişim etiği konusunda yeterliklerin kazandırılması, içeriklerin etik açıdan denetimi, telif hakkı bulunan ürünler için hak sahiplerinden yasal izin alınması, varsa telif bedelinin ödenmesi gibi konularda gerekli bilgi ve sorumluluğu taşımak zorundadır. Tüm bunların ötesinde, eğitim kurumunun kendisinin belirli etik

kurallar çerçevesinde faaliyet göstererek öğretmen ve öğrencilerine model olması önemlidir. Etik (moral) değerlerin kazandırılması ve bu konuda bilinçli bireyler yetiştirilmesi konusunun her öğretmen için mesleki ve toplumsal bir sorumluluk olduğu unutulmamalıdır (Şişman, 2009).

Öğretim Yönetim Sistemi Hakkında Bilgilenme

Öğretim Yönetim Sistemleri (ÖYS) de e-öğrenme faaliyetlerinin yürütülmesini sağlayan ve bir anlamda 'sanal okul' işlevi gören platformdur. Nasıl ki bir öğretmen ya da öğrenci eğitim alacağı okul ile kayıt, derslerin ya da programın yürütülmesi gibi işlemlerde iletişim halinde ise internet üzerinde de aynı işlemleri bu sistem üzerinde yapar, hatta derslerini alacağı sanal sınıflara da bu sanal okul (ortam) üzerinden ulaşır.

E-öğrenme sürecinde her türlü eğitim-öğretim ve yönetim faaliyetinin sanal olarak yürütüldüğü bu sistemler hakkında öğretmenlerin de öğrencilerin de eğitimin sağlıklı akışını bozmayacak/devam ettirecek derecede bilgi sahibi olmaları gerekmektedir. Eğitim süreci başlamadan önce ÖYS'nin hangi niteliklere (ders notları, ödev, tartışma, e-posta platformları gibi) sahip olduğunun incelenmesi, ortaya çıkabilecek teknik problemleri de kısa sürede bertaraf etmek adına önemlidir.

Eğitimin başında öğrencilerin karşılaşabileceği muhtemel sorunlar en kısa sürede çözülemezse (öğretmenin çözüme müdahalesi, gerekirse sorumlu teknik elemanla iletişime geçmesi gibi), bu sorunlar öğrencilerin motivasyonunun düşmesine ve kendilerini yalnız hissetmelerine sebep olabilmektedir. Bu durum da eğitim faaliyetinin etkinliğini olumsuz yönde etkilenmektedir.

Sohbet Ortamı Hakkında Bilgilenme

Eğitimcilerin, ÖYS sisteminde olduğu gibi eş zamanlı sohbet ortamı ile burada kullanılan araçların (video, not, beyaz tahta, katılımcı listesi, dosya paylaşımı, anket bölmleri vb.) özellikleri, kabiliyetleri ve nasıl etkin kullanılabilecekleri hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bunun için e-öğrenmeyi sunan merkez ya da kurumun, öğretim elemanlarını bir oryantasyon eğitime tabi tutmaları gerekmektedir.

Öğretim elemanlarının çevrimiçi eğitime başlamadan önce sohbet ortamını kullanacak beceriyi kazanmış olmaları, eğitim sırasında ortaya çıkabilecek bir takım aksaklık ve gecikmeleri ve bunların öğrenci ve öğretmen üzerindeki olumsuz etkilerini engellemek açısından önemlidir.

Öğrencilerin Çevrimiçi Eğitime Hazır Bulunurluk Düzeyleri Hakkında Bilgilenme

Öğretmenlerin, geleneksel eğitimde olduğu gibi çevrimiçi eğitimde de öğrencileri hakkında ön bilgilerinin olması gerekmektedir. Burada kastedilen ders içeriğinin hazırlık aşamasında önemli olan öğrencilerin dersin kapsamı hakkındaki bilgi düzeylerinin ne olduğundan ziyade öğrencilerin çevrimiçi derse teknik anlamda ne kadar hazır olduklarının bilinmesinin gerekliliğidir.

Öğrencilerin bilgisayar ve öz yeterlik düzeyleri, daha önceki çevrimiçi eğitimi deneyimleri, ÖYS ya da sohbet ortamını kullanabilme becerileri, hem eğitimin daha etkili ve verimli gerçekleşmesi adına hem de öğretmenin çevrimiçi eğitimde farklı yöntem ya da değerlendirmeleri işe koşabilmesine olanak sağlayacaktır.

Eğitim Sırasında Yapılması Gerekenler Ders İçeriğinin Sunumu

Alan yazında çevrimiçi uzaktan eğitimde etkililiği, hatırdı kalıcılığı ve sosyal paylaşımı artırmak adını yeni yaklaşım ve yöntemlerin uygulanması önerilmektedir. Çevrimiçi eğitimin genel uygulanma biçimi olan ders içeriğinin sunulması ve haftalık sohbetlerle desteklenmesi ya da konuların üzerinden geçilmesi şeklinde bir yaklaşımla sunulması öğretmen merkezli bir eğitimle neticelenmektedir. Oysa hem fiziksel hem de psikolojik olarak eğitim alınan ortamdı uzak olan öğrencilerin etkileşim ve sosyal paylaşımı artıracak bir takım yöntemlerle eğitilmesi öğrencilerin hem öğrenme kazanımları hem de motivasyonları açısından fark yaratmaktadır. Bu bağlamda eğitimin sosyal boyutu göz ardı edilmemeli, uzaktan eğitim öğrencilerinin ders içi ve dışı faaliyetlerde diğeri öğrencilerle etkileşim ve paylaşımaya yönlendirecek problem ile proje tabanlı öğrenme yöntemleri ile işbirlikçi çalışmalar yapmaya yönlendirilmelidirler.

Bunun yanında, e-öğretmenler çevrimiçi ortam için geleneksel sınıf ortamındaki atmosfer ve sosyal ortamı aratmayacak etkinlikler planlamalıdır. Ayrıca, sanal ortamdaki bir öğrencinin kendisini sosyal bir öğrenme ortamında bulunduğı hissine sahip olması ve yine kendisini yalnız değil, sınıfın değerli bir bireyi gibi (Arbaugh, 2007; Rovai, 2001) hissetmesini sağlamak çok önemlidir.

Etkileşimin artırılmasının yanı sıra ders içeriğinin sunumu esnasında eğitimi zenginleştirmek ve motivasyonu artırmak adına konuyu destekleyen web sayfaları, dokümanlar, görsel, video vb. öğrencilerle paylaşımaya açılmalı, öğretmen öğrencilerin dikkatini dağıtmayacak kontrollü bir şekilde olabildiğince farklı çoklu ortam araçlarından yararlanmalıdır.

Sohbet Ortamlarının Yürütülmesi

Çevrimiçi uzaktan eğitimde öğretmenlerin sahip olması gereken özellikler sohbet ortamında hızlı yazma, çoklu diyalogun (multilogue) yönetilmesi ve sürdürülmesi (aynı anda diyalog kutusunda beliren birçok metin ya da soruyla ilgilenebilme becerisi), eşzamanlı konuşmanın olabildiğince yavaş yapılması, arayüzün özelliklerinin iyi bilinmesi, sohbet öncesi konuya ve nasıl anlatacağına ilişkin öz hazırlık yapılması olarak ifade edilmektedir (Borba, Malheiros ve Zulatto, 2010).

Öğretmenin sohbet ortamına hem teknik olarak hâkim olması hem de ortamı gerekli pedagojik yöntemlerle (derse başlamadan öğrencilerin dikkatinin çekilmesi, arada sessiz kalan öğrencilere soru yöneltilmesi, farklı örnek ya da bağlantılar sunarak öğrencilerin dikkatlerinin konuya çekilmesi gibi) destekleyerek yönetebilmesi önemlidir.

Altyapı yetersizlikleri nedeniyle sohbet ortamları genellikle tek-yönlü sesli görüntülü veri aktarımı şeklinde gerçekleşmektedir. Çoğu eşzamanlı e-öğrenme platformunda, öğretim elemanı bir yandan anlatım yaparken bir yandan da öğrencilerden gelen metin tabanlı bilgi akışını takip etmek zorundadır. Bu çevrimiçi eğitimde zamanla kazanılan bir beceri olduğundan eğitim esnasında öğretmenin rahat olması, ders esnasında kaçırılan sorular varsa bunların ders sonunda oturum bitmeden önce mutlaka cevaplandırması gerekir.

Bunların yanı sıra, ders içeriğinin sunulması esnasında da sıklıkla soru cevap yöntemi uygulanmalı, konuyla ilgili tartışmalar yapılmalı, öğrencilerin dersi takip edip etmedikleri yoklanmalı (örn. parmak

kaldırmaları istenerek), öğrencilerin mümkünse birbirleriyle ders dışı tartışmalara girmeleri engellenmelidir.

Dersin bitiminde ise konuyla ilgili başlık açılarak öğrencilerin tartışma platformuna (derse ait çevrimiçi foruma) yönlendirilmesi ya da yansıtıcı düşünmelerini sağlayacak bir problem veya soruya ilişkin cevaplarını paylaşmaları istenebilir. Geleneksel eğitimden farklı olarak e-öğretmenler, çevrimiçi ortamın avantajlarından faydalanarak öğrencileri araştırma ve etkileşime yönlendirecek farklı aktivitelerle eğitimin kalitesini ve kalıcı öğrenmeyi sağlayabileceklerinin bilincinde olmalıdır.

Tartışma Platformlarının Yürütülmesi

Çevrimiçi tartışma/forumlar e-öğrenme ortamlarında işbirliğini, iletişimi, etkileşimi ve dolayısıyla öğrenmeyi geliştirmek amacıyla kullanılabilecek en avantajlı araçlardan birisi olarak görülmektedir. Bu sebeple, e-öğretmenlerin bu araçları etkin olarak kullanabilmeleri adına gerekli donanımına sahip olmaları büyük önem taşır.

Etkili bir tartışma ortamı oluşturmak için e-öğretmenler, öğrencileri için ilgi çekici ve onların öğrenmesine katkı sağlayabilecek tartışma konuları seçebilmeli, bunun yanı sıra öğrencilerin tartışırken nelere dikkat etmeleri gerektiği (tartışma ölçütleri), tartışmanın yürütülmesine ilişkin kuralları (süresi, sıklığı, her bir mesajın uzunluğu, uygun ifade tarzları ne olmalıdır gibi) önceden belirlemelidir (Kalelioğlu & Gülbahar, 2010)

Öğretmen gerçekleşen tartışmaların ve katılımın nasıl puanlanacağına önceden karar vermeli ve bunu öğrencilerine bildirmelidir. Ayrıca, öğretmenin öğrencilerini tartışmaya katılım için özendirme- si, gerçekleşen tartışmaları takip etmesi, gerektiğinde tartışma yönünü değiştirmesi gerekmektedir. Öğretmenin tartışmalara müdahale etmemesi ve öğrencileri tamamen serbest bırakması yerine zaman zaman yorumlar, öneriler ve güdüleyici sözlerle varlığını göstermesinin (teacher presence) (Aarbaugh, 2007) öğrenciler üzerinde çok olumlu etkisi olduğu bilinmektedir. Öğrencilerin tartışma platformunda sordukları sorulara ya da mesajlarına olabildiğince çabuk cevap verilmesi önemlidir. Böylelikle öğrenci hem yalnızlık hissine kapılmaz hem de tartışma konusunda bulunduğu konudan uzaklaşmadan ve konsantrasyonu dağılmadan aklındaki sorulara cevap bulmuş olur. Bu hızlı geri dönüt ilkesi adıyla anılmakta ve öğrenme açısından çok önemli görülmektedir.

Öğrenenlerin Mesajlarına Geri Bildirim Verilmesi

Daha önce de söz edildiği gibi e-öğrenme ortamındaki öğrenciler, hiçbir zaman yalnız kaldıkları veya problemlerinin çözümü için bir muhatap bulamadıkları hissine kapılmamalıdır. Bunun için de zaten fiziksel olarak uzak bulundukları eğitim merkezinden düzenli olarak gelecek ve öğretmenlerin/ öğretim elemanlarının varlıklarını hissettirecek mesaj ve e-postaları almaları önemlidir. Öğrencilerin mesajlarına en geç 24 saat içerisinde cevap verilmesi bu bakımdan önemlidir. Öğretmenin mesajlarına cevap vermemesi sonucu öğrenci öğretmenin kendisine karşı ilgisiz olduğunu düşünebilir bu durum da öğrencinin derse motivasyonunu ciddi biçimde etkileyebilmektedir. Aynı zamanda öğrencinin e-öğrenme programına veya programı düzenleyen kuruma yönelik güveni sarsılabilir. Shih ve Gamon'a (2001) göre çevrimiçi bir öğrenme ortamında iyi bir iletişim ve etkileşim mekanizması ile uygun ve zamanında yapılan dönütlerle sağlanabilecek motivasyon, öğrencilerin programa devam etmelerinde ve başarılı olmalarındaki en önemli faktörlerden biridir.

Eğitim Sonrasında Yapılması Gerekenler Öğrenme Çıktılarının Ölçülmesi

Çevrimiçi eğitim öğrencilerinin eğitim sonrası öğrenme çıktılarının sadece çoktan seçmeli testlerle ölçülmesi ve çevrimiçi sınavlarda da öğrencilerin takibinin teknik olarak mümkün olamaması nedeniyle sınavlara yönelik güven olumsuz yönde etkilemektedir. Bu konuda sadece öğretim elemanları değil öğrencilerin de kaygıları vardır. Temel kaygılara örnek olarak, çevrimiçi ortamdaki kopyanın engellenememesi, sınav esnasında meydana gelebilecek teknik (elektrik kesintisi, sistemle ilgili sorunlar vb.) aksaklıklar, zaman kısıtlaması, çevrimiçi ortamın yarattığı kaygı sayılabilir.

E-öğrenme ortamında uygulanacak farklı ölçme-değerlendirme yöntemleriyle hem bu güvensizlik ve kaygılar kısmen aşılabılır hem de öğretim sadece sürecin sonunda değil süreç içerisinde de değerlendirilebilir. Örneğin, dönem başında verilecek bir proje ile öğrenciler bireysel ya da grup çalışması-na yönlendirilebilir ve hazırlayacakları ara raporlar ile ilerlemeleri takip edilebilir.

Özetle, e-öğretmenlerin ürün değerlendirmesinden (summative evaluation) çok süreç değerlendirme (formative evaluation) tekniklerini benimsemesi ve etkin kullanabilmesi iş yükünü artırsa da (uygulama öncesi, sırasında ve sonrası öğrencilerin düzenli olarak izlenmesi ve değerlendirme araçlarının hazırlanması vs.) hem değerlendirmenin sağlıklı yapılması, hem de değerlendirme yapılırken öğrencilerin öğrenmelerine ve sosyalleşmelerine katkı sağlanması açısından çok önemlidir.

Ödevlerin Değerlendirilmesi

Aslında ödevlerin değerlendirilmesi de öğrenme çıktılarının ölçülmesi başlığı altında incelenebilir ancak uzaktan eğitim kurumlarındaki genel uygulamada ödev ile sınavlar ayrı olarak değerlendirilip uygulandığı için burada da ayrı ayrı incelenmiştir. Uzaktan eğitimde verilecek ödevlerle, öğrencileri sosyal paylaşıma ve araştırmaya yönlendirmek gereklidir. Sosyal paylaşım ile öğrenciler arasında etkileşim ve bilgi transferi gerçekleşirken, öğrenciler yalnızlık duygundan uzaklaşabilir ve işbirlikli çalışma tecrübesi kazanma fırsatı bulmuş olurlar.

Araştırma ödevleri ise öğrencilerin uzaktan çalıştıkları konu üzerinde farklı kaynaklardan konuyu inceleyip öğrenmeleri sayesinde konuyu içselleştirmelerini sağlar. Öğrenci araştırma yaparken sadece öğrenmekle kalmaz aynı zamanda yeni bilgiler keşfeder.

Öğretim elemanı öğrenci ödevlerini değerlendirme kriterlerini (değerlendirme cetveli vb.) mutlaka öğrencilere yollamak zorundadır. Böylelikle öğrenciler nasıl çalışacaklarına ve değerlendirileceklerine dair somut bilgiye sahip olurlar. Bu, uzakta olan öğrencilerin ödevlerin değerlendirilme yöntemi-ne yönelik güvenini de artırır.

KAYNAKÇA

- Aarbaugh, J. B. (2007). An Empirical Verification of the Community of Inquiry Framework. *Journal of Asynchronous Learning Network*, 11(1), 73-85.
- Akkoyunlu, B., Erdem, E., Oskay, Ö., Soran, H., & Yılmaz, A. (2010). Öğretmenlerin Öğretme ve Öğrenme Sürecindeki Yeterlikler Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri Üzerine Bir Çalışma. *Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları Sempozyumu II* (s. 211-221). Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Allen, I. E., & Seamen, J. (2010). Class Differences: Online Education in The United States. The Sloan Consortium.
- Aydın, C. H. (2005). Turkish Mentors' Perception of Roles, Competencies and Resources for Online Teaching. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 6(3).
- Baturay, M. H., & Türel, Y. K. (2012). Çevrimiçi Uzaktan Eğitimcilerin Eğitimi: E-Öğrenmenin Yükselişi ile Beliren İhtiyaç. B. B. Demirci, G. T. Yamamoto, & U. Demiray içinde, *Türkiye'de E-Öğrenme: Gelişmeler ve Uygulamalar-III* (s. 1-21). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Bawane, J., & Spector, M. (2009). Prioritization Of Online Instructor Roles: Implications For Competency-Based Teacher Education Programs. *Distance Education*, 30(3), 383-397.
- Day, D. (2003). Enhancing Quality through Integrated Educational Development: A Model. The Quality Dialogue: Integrating Quality Cultures in Flexible, Distance and e-Learning (s. 101-107). Rhodes, Greece: European Distance Education Network.
- Harman, G., & Çelikler, D. (2012). Eğitimde Hazır Bulunuşluğun Önemi Üzerine Bir Derleme Çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(3).
- Holmberg, C., & Hansson, H. (2003). Quality Ideologies – Consensus or Conflict in the Global Classroom? The Quality Dialogue Integrating Quality Cultures in Flexible, Distance and e-Learning. EDEN Annual Conference (s. 12-16). Rhodes, Greece: EDEN.
- İşman, A., Altınay, Z., & Altınay, F. (2004). Roles of the Students and Teachers in Distance Education. *Turkish Online Journal of Distance Education-TOJDE*, 5(4), 1-10.
- Jung, I. (2005). Quality Assurance Survey of Mega Universities. C. McIntosh, & Z. Varoglu içinde, *Lifelong Learning & Distance Higher Education* (s. 80). Canada.
- Kalelioğlu, F., & Gülbahar, Y. (2010). Çevrimiçi Tartışmaların Değerlendirilmesi için Ölçütlerin Belirlenmesi. *Eğitim Teknolojileri Araştırma Dergisi*, 1(3), 1-16.
- Koloğlu, F., Kantar, M., & Doğan, M. (2016, Ocak). Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitimde Hazırbulunuşluklarının Önemi. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(1).

MEB. (2008). Öğretmen yeterlikleri: Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Alan Yeterlikleri. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.

Meşe, E. T. (2010). Bilişim Teknolojileri Öğretmenlerinin Özel Alan Yeterlikleri Açısından Değerlendirilmesi. İzmir: Ege Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Moore, M. G. (1989). Three Types Of Interaction. The American Journal Of Distance Education, 3(2), 1-7. 01 27, 2016 tarihinde <http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/08923648909526659> adresinden alındı

Seferoğlu, S. S. (2003). Öğretmenlerin hizmet-içi eğitiminde yeni yaklaşımlar. Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen. ÇağdaşEğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu, Eğitimde Yansımalar: VII, (s. 149-167).

Şahin, A. E. (2004). Öğretmen Yeterliklerinin Belirlenmesi. (58).

Şişman, M. (2009). Öğretmen Yeterlilikleri: Modern Bir Söylem ve Retorik. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(10), 63-82.

Türkoğlu, A. (1991). Öğretmen Yetiştirmede Amaçlar. Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(5), 105-111.

Wagner, E. D. (1994). In Support Of A Functional Definition Of Interaction. American Journal of Distance Education, 8(2), 6-29.

YÖK. (2007). Türkiye'nin Yüksek Öğretim Stratejisi.

YÖK. (2014). Yükseköğretimin kurumlarında uzaktan öğretime ilişkin usul ve esaslar. 01 02, 2016 tarihinde http://www.yok.gov.tr/documents/10279/38502/uzaktan_ogretim_esas_usul_25022014.pdf/78353e67-ac60-46d4-85b1-10a3f4cec880 adresinden alındı

YÖKAK Dış Değerlendirmesinin Saha Sorunsalları

Eyyüp TANRIVERDİ

1* Dicle Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Diyarbakır, Türkiye
eyyuptanriverdi@gmail.com

Yükseköğretim kurumlarının ulusal ve uluslararası etkinliği ve görünürlüğü yaygın olarak bir takım kriterlere bağlı ölçümlerle belirlenmekte olup kriter merkezli ölçümler küresel yükseköğretimin belirleyici gerçekliği haline gelmiştir.¹ Bu durum yükseköğretim kurumlarını ulusal ve uluslararası yükseköğretim alanında varlık gösterebilmek için etkili ölçümlerin kriterlerini önemsemeye zorlamaktadır. Yükseköğretim faaliyetlerinin ilgili hususlardaki standartları anlamına gelen kriterlerin şekillendirdiği kurum bazlı genel görünüm, esasen yükseköğretim kurumlarının örgütsel davranışıyla şekillenen ve ortaya çıkan sonucu ortaya koymaktadır. Bu genel görünüm ve sonuca ilişkin iyileştirmelerde kısmi olarak kurum mensuplarının bireysel etkilerinin öne çıktığı durumlar olsa da süreçteki sürekliliğin kurum planlamaları doğrultusunda şekillenen örgütsel reflekslere dayanan sistematik bir işleyişe bağlı olduğu açıktır.

Genel anlamda belirlenmiş hedeflere ulaşma süreçlerini değerlendirmek suretiyle üniversiteleri sistemli bir örgütsel davranışa yönlendirmek amacıyla dış değerlendirme mekanizmaları işletilmektedir.² Üniversitelerin küresel yükseköğretimin üst dilimlerine taşınmasını ve üniversitelerin değişen/gelişen şartlara uyumunu sağlamak, gerekli süreçleri takip edip yürütmelerine rehberlik etmek amacıyla YÖKAK, kalite perspektifinin bir parçası olarak üniversitelerin dış değerlendirme süreçlerinde öncülük etmektedir. Akreditasyon yaklaşımının kurumların/birimlerin yeterlik ve kabul açısından

1 Başlıca ölçüm kuruluşları şunlardır:

1. ARWU - Academic Ranking of World Universities
2. CWTS - (Centre for Science and Technology Studies) Leiden Ranking
3. CWUR- Center for World University Rankings
4. NTU-National Taiwan University Ranking
5. QS Top Universities- World University Rankings
6. SCImago- Institutions Rankings (SIR)
7. THE - Times Higher Education World University Rankings
8. URAP-University Ranking By Academic Performance
9. U.S. NEWS –Best Global Universities
10. WR - Webometrics Ranking Web of Universities

Bu kuruluşlar ve ölçüm kriterleri hakkında öz bilgi için bkz. Konan, Necdet, Salih Yılmaz, “Üniversitelerin Sıralanma Ölçütleri ve Türkiye Üniversiteleri İçin Öneriler”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C.7, S.2 Ağustos 2017, ss.200-210.

2 Avrupa Üniversiteler Birliği de Avrupa yükseköğretim kurumları ile araştırma kurumları arasında ortak bir tutum oluşturmak ve güçlü üniversiteler için yeni kaynaklar ve yerleşik kalite kültürü oluşturmayı amaç edinmiştir. Bkz. Süzen, Zeynep Bumin, Temel Çalık, “Üniversitelerde Kurumsal Değerlendirme Çalışmalarına Öğretim Üyelerinin Katılımı”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C.24, no: 3, Mayıs 2016, s. 1405. Değerlendirme süreç ve mekanizmaları açısından öz bilgi için bkz. Ayvaz, Berk, Ali Osman Kuşakçı, Oğuz Borat, “Kalite Güvencesi ve Akreditasyon Süreçleri”, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Endüstriyel Araştırma ve Gelişim Dergisi*, C.1, S.1, 15 Ocak 2016, ss.53-60; Çalık, Temel, Zeynep Bumin Süzen, “Avrupa Üniversiteler Birliği Kurumsal Değerlendirme Raporlarında Yer Alan Tespitler ve Öğretim Üyelerinin İyileştirme Önerilerine Katılım Düzeyleri”, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, C.18, S.3, 2013, ss.355-360; Belenli, İbrahim ve diğerleri, “Türkiye Yükseköğretim Kurumları İçin Kalite Güvence Oluşumu Üzerine Bir Model Önerisi”, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, C.1, S.3, Aralık 2011, ss.128-133.

asgari zorunluluk seviyesini etkilemesine bağlı olarak yükseköğretim kurumları açısından dış değerlendirilmede yeni mecralar da açılmıştır. Farklı amaçlara yönelmiş dış değerlendirmelerin “yük” veya “avantaj”a dönüşmesinde büyük oranda kurumların çevik liderlik kapasitesi ile kaliteye odaklanmış örgütsel davranış potansiyeli belirleyici olmaktadır.

Küresel yükseköğretim alanında etkin statüye ulaşmak ve bunu sürdürülebilir tutabilmek için üniversitelerin eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, akreditasyon, uluslararasılaşma, toplumsal katkı alanlarında geçerli ve gerçekçi stratejilerini oluşturması ve bunların sürekliliğini güvence alacak şekilde örgütsel davranış potansiyelini geliştirmesi esastır. Buna karşın bir yandan yapısal koşulları ve bağlı oldukları şartlar diğer taraftan fiziki donanım ve akademik yapılanmanın niteliği, üniversitelerin stratejilerinin işlevselliğinde bizatihi ve fiilen etkili olmaktadır.³ Yine de koşulları ne olursa olsun her üniversitenin kendi şartlarına göre bir potansiyelinin bulunduğu gerçeği karşısında mevcut potansiyelin olumlu veya olumsuz motive ve aktive olması çevik liderliğin sahipliği ve rehberliğiyle doğrudan bağlantılıdır.

Kurumların bünyesinde mevcut potansiyelin bütüncül görünüm üzerinde atılgan ve sürükleyici bir motivasyon unsuru olarak işlevsel tutulabileceği değerlendirilmektedir. Ancak işletilen kalite süreçlerine karşın elde edilen kazanımların sürekliliğini sağlamada bu potansiyelin işletilmesi girişiminin yine genel görünümünden kaynaklı olumsuz koşulların negatif etkisine maruz kaldığına işaret edilmektedir. Aynı şekilde üniversitelerde dış değerlendirmenin odaklandığı kriterler açısından genel görünümde çevik liderliğin iyileştirme amaçlı tutum ve tasarrufları karşısında değerlendirmenin hedeflediği sonuçlara ulaşma noktasında yapısal ve davranışsal şartlar küçümsenmeyecek derecede negatif etkiler barındırmaktadır. Kapatılmaya elverişli olmayan bu döngüler dış değerlendirme süreçlerinin bir çıkış üretme açısından sonuca bağlayamadığı negatif eğilimli çıkmazlar olarak kalmaya devam etmektedir.

Bir davranış karakteri halinde tezahür eden bu sorunsallara dair yönetsel gözlemlerin bir kısmı akademisyenler tarafından gerçekleştirilmiş olan bazı araştırma sonuçlarıyla uyumlu düşmektedir. Bununla beraber bu kapsamda yönetsel süreç zemininde yapılmış gözlem ve tespitlerin sorun tarifi ve çözümlemesinde birinci derece kaynak olarak değerlendirildiğini belirtmek gerekir.

Üniversitelerin misyon, vizyon, politika, strateji belgesi, KİDR, dış değerlendirme raporları, belgelenme, değerlendirme gibi faaliyetleri genellikle “metin” ile “eylem alanı” arasında sıkışmış vaziyettedir.⁴ Eylemlere zemin olmak amacıyla tasarlanan bu tür kurum metinlerine karşı “bir zorunluluğu karşılamak”, “bir görevi yerine getirmiş olmak” ve böylece “ondan kurtulmak” şeklinde özetlenebilecek yaklaşım ve davranış biçimi idari kadro kadar akademik kadro arasında da yaygınca gözlenebilir. Kalitenin bütün başlıkları açısından kaynakları belirlenen hedeflere yönlendirme potansiyelinin sınırlandırıcılarla kısıtlanmış olması kalite süreçlerinde ilerlemeyi duraksatan aynı zamanda süreçlerin

3 Bkz. Çalık, Temel, Zeynep Bumin Süzen, “Avrupa Üniversiteler Birliği Kurumsal Değerlendirme Raporlarında Yer Alan Tespitler ve Öğretim Üyelerinin İyileştirme Önerilerine Katılım Düzeyleri”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, C.18, S.3, 2013, s.366.

4 Süzen ve Çalık’ın araştırmasında öğretim üyelerinin KİDR inceleme oranları, üniversitelere göre farklı bulunmuştur. En düşük oran ODTÜ’de %5.6, daha sonra AÜ’de %7.3’tür. GÜ ve HÜ’de bu oran %17.4’tür. ODTÜ ve AÜ’de öğretim üyelerinin KİDR’i inceleme oranları, GÜ ve HÜ’ye göre daha düşüktür (2= 88.44, p<0.001). KİDR inceleme oranı, profesörlerde %14.8, doçentlerde %6.6, yardımcı doçentlerde %13.7’dir. Öğretim üyelerinin KİDR inceleme oranları arasında, unvana göre önemli bir fark bulunmamıştır (2=4.706, p>0.05). Bkz. Süzen, Zeynep Bumin, Temel Çalık, “Üniversitelerde Kurumsal Değerlendirme Çalışmalarına Öğretim Üyelerinin Katılımı”, Kastamonu Eğitim Dergisi, C.24, no: 3, Mayıs 2016, s. 1405.

işletilmesi ve işlevselliğine dair güven ve beklentileri zayıflatan faktörler arasında yer almaktadır. Üniversitelerin hedef belirleme kabiliyeti çoğunlukla aynı zamanda hedeflerde sapmanın ve belirsizliklerin birincil odağına dönüşmektedir. Hedef belirleme kabiliyetine sahip olmak hedef sıfırlaması ve hedef sapması gibi belirlizliklere açık olmak riskini taşımaktadır. Teyit edilmiş hedef takibi politikası ve mekanizmasından yoksunluk bu riski kabiliyet karşısında daha avantajlı konuma taşımaktadır. Yönetim kademelerinin hiyerarşik yapılanması kurumsal kalitenin yönetici ya da kalite sorumlusu şahıs merkezli algılanmasına yol açtığından birimlerde kalıcı kurumsal kalite yaklaşımının benimsenmesi zorlaşmaktadır. Hiyerarşik kademelerin/kalite kademelerinin sıklıkla değişiklikler geçirmesinden kalite yaklaşımının da etkilenmesi, akademik kadronun kurumsal kaliteye odaklanmasını zorlaştıran ya da beklentilerini olumsuz etkileyen ve buna dair inancını zedeleyen unsurlar arasında yer almaktadır. Hiyerarşik değişiklikler kurumun kalite yaklaşımını bütünüyle etkileyebildiği için kalite süreçleri yatırımlarının akıbeti hakkında kolektif hafızada sürekli olarak önemli bir belirsizliğin barınmasına yol açabilmektedir. Yönetim kademelerinin kalite yaklaşımlarının YÖK ve YÖKAK'ın zorunluluklarını karşılamaya dönük olması ihtimali bile üniversitelerin kurumsal kalite kültüründe güven sorununu güçlü bir şekilde beslemektedir. Kronik yapısal tarafı ağır basan bu alanda etkili kalıcı bir kalite iyileştirmesi yapısal iyileştirmeler zemininde tasavvur edilebilir. Bu genel görünüm dış değerlendirme süreçlerinin iyimserliğe yaklaşmayan ve genel performans değerlendirmesine etki eden bir alanı olarak duruyor.

Hedef belirleme yetkinliği ve kabiliyetine karşılık üniversiteler aslında hedef belirlemede ölçüm kriterlerine odaklanma zorunluluğu ile karşı karşıyadır. YÖK'ün yıllık değerlendirme göstergeleri ile YÖKAK'ın dış değerlendirme kriterleri hatta KİDR'lerin üzerine kurulu olduğu göstergeler üniversitelerin potansiyel ve performansını haricen belirlenmiş kriterler ile ölçmektedir. Şekil olarak üniversitelerin kendi hedefleri kavramından söz edilmekle beraber ölçümde dış kriterlerin esas olduğu açıktır. Diğer taraftan kriterler, imkanları ve şartları hususunda ayırım yapılmaksızın bütün üniversitelere uygulanmaktadır. Bu şekilde bir ortalama ile yapılan ölçüm ve değerlendirmelerin kalite çıktıları açısından gerçekliği tartışmaya açılabilir. Aynı şekilde üniversitelerin yatırım ve altyapı bütçeleri, akademik ve idari personel gereksinimleri, öğrenci kontenjanları ve sair çıktıları doğrudan etkileyen kaynakları yine belirlenmiş hedefleriyle uyumunu olumlu veya olumsuz etkileyebilecek şekilde⁵ başka kurum ve makamların uhdesindedir. Bu takdirde en azından hedef belirleme faaliyetinin de kaynakları belirleyen süreçlere tabi tutulması beklenebilir. Bu gibi çelişik yapılanma ve uygulamalar üniversitelerin kalite süreçleri açısından tıkanma noktalarıdır.⁶

Akademik kadronun bireysel tutumları ile kurumsal davranış biçimleri arasındaki geçişkenlik üniversitelerde örgütsel kalite seviyesini etkileyen önemli faktörlerden biridir. Bu durum kurumsal akademik kalite davranışı açısından dış değerlendirmelerin genel görünümüne ilişkin genelde gelişmeye açık bir husus olarak bir izlenim oluşturabildikleri ancak keyfiyeti konusunda bir somutlaştırmanın yapılamadığı bir genel görünüm sorunsalı olarak üniversitelerde kurumsal kalite anlayışının başlıca sorunlarından⁷

5 Bkz. Çalık, Temel, Zeynep Bumin Süzen, "Avrupa Üniversiteler Birliği Kurumsal Değerlendirme Raporlarında Yer Alan Tespitler ve Öğretim Üyelerinin İyileştirme Önerilerine Katılım Düzeyleri", Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, C.18, S.3, 2013, s.366.

6 Bkz. Çalık, Temel, Zeynep Bumin Süzen, "Avrupa Üniversiteler Birliği Kurumsal Değerlendirme Raporlarında Yer Alan Tespitler ve Öğretim Üyelerinin İyileştirme Önerilerine Katılım Düzeyleri", Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, C.18, S.3, 2013, s.366-367.

7 Bkz. Çalık, Temel, Zeynep Bumin Süzen, "Avrupa Üniversiteler Birliği Kurumsal Değerlendirme Raporlarında Yer Alan Tespitler ve Öğretim Üyelerinin İyileştirme Önerilerine Katılım Düzeyleri", Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, C.18, S.3, 2013, s.366.

Üniversitelerde genel olarak yapısal ya da geleneksel nitelik kazanmış, örgütsel ve süreklilik gösteren bir kalite anlayışı inşasının gerçekleşmemiş olması dağınık görünümlü akademik davranışın belirli süreçlere odaklanmasını zorlaştırır. Akademik hiyerarşinin yeni katılımları kurumlara göre oldukça değişken kriterlerle değerlendirmesi aynı zamanda toplamda asgari bir örgütsel akademik davranış zemini aleyhine olumsuz ve sürekli beslenen negatif bir etki oluşturmaktadır. Bu kriterler içinde kalite başlıklarıyla örtüşen unsurların çok nadir veya zayıf olduğu genel bir gözlemde bile görülebilmektedir.

Esasen üniversitelerde kalite liderlerinin mevcut akademik personeli için kalite yaklaşımını birebir ele almaları teorik olarak bir çözüm oluşturabilir. Ancak bireysel çalışma programlarının kalite süreçleriyle uyumunu sağlama noktasında akademisyenlerin belki de artı iş yükü bilinçaltısıyla aslında gerçekçi olmayan direnç tutumu içinde olacakları⁸ ve kurumsal bütünleşme açısından sempatik bir yaklaşıma yatkın görünmeyecekleri tahmin edilebilir. Bu durumun kısmen kalite yaklaşımının birey birey akademisyenlerce asli değil izafi görülmesi ve yöneticilerin yöneticilik kapsamındaki işleri kapsamında algılanması anlamına gelmektedir. Akademisyenlerin kurumsal işler ve kurumsal görünüm açısından bireysel olarak kendilerini dışarıda tutma eğiliminde olup kendilerini mensup oldukları kurumun görünümüyle özdeşleştirmeme eğiliminde olduğu düşünülebilir. Kalite anlayışının akademisyenliğin ve akademik faaliyetlerin gerçekte her yerinde ama algıda ve fiiliyatta hiçbir yerinde somut olarak karşılığının olmaması bu algıyı beslemeye devam etmektedir.

Yeni yetişen ve üniversitelere yeni intisap eden akademik personellerin ilgili süreçlerinde de kurumsal kalite yaklaşımının karşılığının somut bir şekilde aranabileceği mekanizmalar ile mevcut personelin intibaklarının akademik formasyonun bir parçası haline getirilmesi kaçınılmazdır. Mevcut şartlarda ise dış değerlendiricilerin yöneticiler ve kalite temsilcileri nezdinde konuya vurgulu dikkat çekmelerinin ötesinde bir iyimserlik düşüncesinin dayandırılabilmesi olasılıklar zayıf görünümündedir.

Üniversitenin genelini kapsayan dış değerlendirme süreçleri en az birkaç gün boyunca “kalite”nin kurumda akademik ve idari bütün personelin gündemine zorunlu olarak bir şekilde girdiği belirgin faaliyetler olarak değerlendirilebilir. YÖKAK dış değerlendirme faaliyetinin belge hedefli diğer geniş kapsamlı dış değerlendirmelerden çok daha belirgin bir etki oluşturduğu gözlenmektedir. YÖK çağrışımının yanı sıra bir üst kurum olması itibarıyla yasal zorunluluğa dayalı YÖKAK değerlendirmesinin bütün anlatımlara rağmen bir denetleme faaliyeti olarak algılanması bu etkinin oluşmasında başlıca faktör olarak öne çıkmaktadır. Buna rağmen dış değerlendirmenin örneğin bütün akademik personele yönelmek yerine bir bakıma yönetim ve kalite kademelerinde karşılık aramaya yöneldiği için bu kademeler dışında idari ve özellikle akademik personel arasında süreç sahiplenme davranışı gelişmemekte böylece süreç dışında durma davranışını⁹ sonuçta da kalitenin belirli görevlilerin ilgilenmek zorunda olduğu ayrı bir iş yükü olduğu algısını güçlendirmektedir.

⁸ Kalaycı akademisyenlerin bireysel performans ölçümü ve değerlendirmesi konusunda “Ülkemizdeki durum incelendiğinde ise bu konudaki çabalar ve çalışmalar dünyadaki uygulamalar yanında henüz mayalanma aşaması değil, malzemelerin hazırlanma aşamasında bile değildir.” demektedir. bkz. Kalaycı, Nurdan, “Yükseköğretim Kurumlarında Akademisyenlerin Öğretim Performansını Değerlendirme Sürecinde Kullanılan Yöntemler”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, C.16, S.60, 2009, s.633.

⁹ Bkz. Çalık, Temel, Zeynep Bumin Süzen, “Avrupa Üniversiteler Birliği Kurumsal Değerlendirme Raporlarında Yer Alan Tespitler ve Öğretim Üyelerinin İyileştirme Önerilerine Katılım Düzeyleri”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, C.18, S.3, 2013, s.366.

Özellikle üniversitenin etkinliğinin taşıyıcıları ve besleyicileri olan akademik kadroda kalite süreçleri dahil bireysel faaliyet alanları haricindeki iş ve işlemlere karşı duyarlı ve istekli sayılmayacak tutum, genel ve yaygın bir görünüm halindedir. Akademik kadroya yönelik yürütülen kalite temalı eğitim faaliyetlerinin genellikle yönetici ve süreç sorumlularının katılımlarıyla sınırlı kalması hali yürütülen kalite süreçlerinin hâlâ zorunlulukların karşılanması seviyesinde algılandığını göstermektedir.¹⁰ Bu şartlarda akademik personel bağlamında benimsenmiş bir kalite kültürü anlayışı seviyesine ulaşamadığı ileri sürülebilir.

Akran değerlendirmesi ve özellikle öz değerlendirme süreçleri bölüm/birim bazlı görünümü daha gerçekçi bir şekilde tespiti imkan sağlayan faaliyetlerdir. Öz değerlendirme aynı zamanda bölüm/mensubu personeli daha dar bir çerçevede hedeflediğinden süreçleri yürütme girişimlerinin daha etkin sonuçlar üretmesi de beklenir. Diğer taraftan birim birim gerçekleşen öz değerlendirmenin toplamda genel dış değerlendirme süreçlerinde iyileştirmeye hizmet etmesi de öz değerlendirmenin birim görünümü ve genel görünüme yönelik çift yönlü olumlu etkisi kurum dış değerlendirmesinde de kurum lehine büyük avantaj alanıdır. Yapılan bazı ölçümlerde kurumlarının kalite faaliyetlerini takip etmediklerini¹¹ ya da haberdar olmadıklarını¹² ifade eden akademik kadro mensuplarının paradoksal olarak kalite çalışmalarına dair yetersizlik tarifleri veya destek beyanlarına sıklıkla rastlanmaktadır.¹³ Oysa farkındalık, sahiplenme ve motivasyon, kurumsal kalite kültürünün temel kavramlarıdır. Kurum yönetici ve personelinin bu kavramlar etrafındaki örgütsel algı ve davranışları YÖKAK değerlendiricilerinin özellikle dikkat kesildiği tezahürler arasında yer almaktadır. Bu paradoksal kronik soruna yönelik görünüm değerlendirmesi, iyileştirmeye dair bir katkı içermemektedir. Kurum geneline yayılmış olmakla değerlendirme süreçlerinde bütün personel sürecin en azından dış etkilerine maruz kalsa da zihinlerde yerleşik olan “yöneticilerin ve sorumluların muhatabı olduğu iş” şeklindeki algıların ve ön kabullerin kırılarak örgütsel bir kalite davranışına evrilmesinde iyimserlik yaklaşımının gerçekçi bir zemin oluşturabildiğini gösteren işaretlere sahip değiliz. Kalite hedefli eğitim ve faaliyet toplantılarına katılım durumu veya bu eğitim ve faaliyetlerden haberdar olma durumunun tek başına kalite görünümü hakkında fikir oluşturması isabetli olmasa gerek. Aslında genellikle “faaliyet yapmak” veya “toplantı yapmak” hedefli girişimlerin bir kaç adımda akıbeti karşılıksızlıktan başka bir şey olmayacaktır.

10 Ankara, Gazi, Hacettepe ve ODTÜ’de kalite temalı bilgilendirme toplantılarına katılım düzeyine yönelik yapılan bir ölçüm araştırması yönetici katılım oranını yüzde 39, yönetici olmayanların katılım oranını 21.8 olarak tespit etmiştir. Bkz. Süzen, Zeynep Bumin, Temel Çalık, “Üniversitelerde Kurumsal Değerlendirme Çalışmalarına Öğretim Üyelerinin Katılımı”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C.24, no: 3, Mayıs 2016, s. 1408-1409

11 Süzen ve Çalık’ın araştırmasında özdeğerlendirme çalışmalarına katılım oranları; GÜ’de %24.8, HÜ’de %21.7, AÜ’de %14.5 ve ODTÜ’de %18.9 şeklinde tespit edilmiştir. Bkz. Süzen, Zeynep Bumin, Temel Çalık, “Üniversitelerde Kurumsal Değerlendirme Çalışmalarına Öğretim Üyelerinin Katılımı”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C.24, no: 3, Mayıs 2016, s. 1410.

12 İyileştirmeye yönelik çalışmalar konusunda mensupların tutumu hakkında Süzen ve Çalık’ın araştırmasında “Araştırmaya katılan öğretim üyelerinin yarısından fazlası iyileştirmeye yönelik çalışmalar yapıp yapılmadığı konusunda bilgisi olmadığını belirtmiştir.” sonucu paylaşılmaktadır. Bkz. Süzen, Zeynep Bumin, Temel Çalık, “Üniversitelerde Kurumsal Değerlendirme Çalışmalarına Öğretim Üyelerinin Katılımı”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C.24, no: 3, Mayıs 2016, s. 1414.

13 Süzen ve Çalık’ın araştırmasında Üniversitelere göre, iyileştirmeye yönelik çalışmalar yapılıyor diyenlerin oranı; AÜ’de %5.5, ODTÜ’de %16.7, GÜ’de %17.4, HÜ’de ise %23.5 bulunmuştur. İyileştirmeye yönelik çalışmalar yapılmadığını söyleyenlerin oranı; GÜ’de %34.9, AÜ’de %30.0, ODTÜ’de %17.8, HÜ’de ise %14.8’dir. İyileştirmeye yönelik çalışmalar konusunda, bilmiyorum yanıtı verenlerin oranı; ODTÜ’de %65.6, AÜ’de %64.5, HÜ’de %61.7, GÜ’de de %47.7’dir. İyileştirmeye yönelik çalışmalar konusunda yönetici olanların %32.3’ü evet, %26.9’u hayır, %40.8’i bilmiyorum, yönetici olmayanların ise %11.8’i evet, %25.1’i hayır, %63.1’i bilmiyorum yanıtı vermişlerdir. Bkz. Süzen, Zeynep Bumin, Temel Çalık, “Üniversitelerde Kurumsal Değerlendirme Çalışmalarına Öğretim Üyelerinin Katılımı”, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C.24, no: 3, Mayıs 2016, s. 1412, 1413.

Kurum geneline yayılmış örgütsel kalite davranışının seviyesi aslında kalite birimlerinin, birim sorumlularının ve komisyonların işlevselliğini belirlemektedir.¹⁴ Sorumluluğu yöneticiye bağlayan yaklaşımın kalite birimleri ve komisyonları hakkındaki tutumunun farklı olması doğal olarak beklenen bir durum değildir.¹⁵ Kalitenin dışarıdan alınıp ithal edilen ve eklenilen bir maddi varlık olmaması gerçekliğine karşın kalitenin düşüklüğü, olmayışı, çalışmaların yetersizliği gibi birey bazlı yaygın şikayet ve serzeniş nitelikli söylemler herkesin kaliteyi kendisi dışındaki uğraş alanlarında veya genel görünümde aradığına işaret etmektedir. Oysa dış değerlendirme kişilerin ve işin kalite seviyesini ölçme, belirleme veya tespit amacı taşımamakta, aksine belirlenen hedeflere ulaşmak üzere yürütülen sistemli bir süreç olup olmadığına odaklanmakta,¹⁶ yani işleyişi ve bu işleyişin mantıksal örgüsünü anlamaya ve çözümlemeye çalışmaktadır. Bu açıdan akademik kadro arasında sözü edilen yaygın bireysel kabullerin zemini aslında dış değerlendirmenin mantığı ile uyumludur. Fakat bireylerin kalite liderlerinin öncülüğünü yaptığı mantıksal örgünün ve sistematik işleyişin bir parçası olmak konusunda istekli olmaması veya istekli oranının örgütsel davranışı oluşturacak seviyeye çıkarılamaması kurumsal kalite kültürünün en temel meselesi olarak ortaya çıkmaktadır. Sözü edilen birey davranışı ile kalite liderlerinin çevikliğin bu anlamda subjektif değerlendirmelerle gerekçelendirilmesi mümkündür. Üniversitelerde yönetici ve tutumu, sistem ve işleyiş kişiye ve süreye bağlı görünümlere sahiptir. Kurum mensupları ise aidiyetlerini büyük ölçüde bireysel durumları ve kazanımlarıyla bağlantılı olarak değerlendirmektedirler. Bu durum örgütsel kalite davranışı ve sistemli işleyiş mekanizmasına karşı bir güven boşluğu meydana getirmektedir. Çünkü büyük resimdeki sistem, örgütsel davranışı ve sistemli işleyişi yönetici ile var olabilen veya olamayan bir pozisyonda tutmaktadır. Hatta yöneticilerin ve bireylerin dahi kendi tercihleri yönünde olası hatta sıklıkla görülebilen tasarrufları genel olarak bireylerin itimat ve güvenini etkileyebilecek niteliğe sahiptir. Kurum merkezli birey tutumuna yönelik sözü edilen durumlar veya önkabullerin çift taraflı olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Kurum mensuplarının kurumsal işleyişle bütünleşme konusundaki direçleri karşısında kurumsal hafızanın da personeline karşı bu konuda beklenti ve güven merkezli olumsuz bir algı geliştireceği kesindir. Bu algı genellikle yöneticilerin yaklaşımlarında, tasarruflarında ve planlamalarında etkisini gösterir.

Üniversitelerin eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, akreditasyon, uluslararasılaşma, toplumsal katkı, yönetim sistemi, güvence sistemi mekanizmalarının dengeli, bağlantılı ve sistematik işlemesi toplam kalite yönetimi ve kalite kültürü için esastır. Öz değerlendirme, akran değerlendirmesi, akreditasyon gibi bazı konulara müstakil olarak odaklanan bazı modül yazılımlar kullanımda mütedavil olsa bile bu süreçlerin bağlantılı işleyişini göz önünde tutan bir alt yapı hazırlığına rastlanmıyor. Hatta üniversitelerin yönetsel çevrelerinde bu yaklaşımın bir ihtiyaç ve zorunluluk olarak görüldüğü söylenemez. Bu takdirde izleme, değerlendirme ve iyileştirme anlık ve gündelik yaklaşımlara konu olmaya devam

¹⁴ Komisyonlar ve işleyişleri de barındırdıkları sorunlar dolayısıyla toplam kalite yönetimi açısından çözüm üretilmemesinin odağına dönüşebilmektedir. Komisyonlara ilişkin bu tür durumlar için bkz. Kalaycı, Nurdan, Yükseköğretimde Uygulanan Toplam Kalite Yönetimi Sürecinde Gözard Edilen Unsurlardan "TKY Merkezi" ve "Eğitim Programları", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (2), Bahar 2008, ss.170-173.

¹⁵ Süzen ve Çalık özdeğerlendirme çalışmaları açısından "Mevcut bulgular ise özdeğerlendirme çalışmalarının sınırlı sayıda bir grup tarafından gerçekleştirildiğini düşündürmektedir." sonucunu paylaşmaktadır. Bkz. Süzen, Zeynep Bumin, Temel Çalık, "Üniversitelerde Kurumsal Değerlendirme Çalışmalarına Öğretim Üyelerinin Katılımı", *Kastamonu Eğitim Dergisi*, C.24, no: 3, Mayıs 2016, s. 1413.

¹⁶ Bkz. Atatekin, Eda, Murat Ali Dulupçu, "Kalitede Yeni Bir Sayfa mı Yoksa Eskilerin Tekrarı mı? Bazı Devlet Üniversitelerinin Kurumsal İç Değerlendirme Raporlarının Eğitim Perspektifi" *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, C.1, S.1, Nisan 2018, ss.14-24; Yetişen, Serdar, Hidayet Gizem Ünlü, *Yükseköğretimde Kalite Perspektifi: 2007 Yılında Kurulan Devlet Üniversitelerinin Kurum İç Değerlendirme Raporlarının Karşılaştırmalı Analizi*, *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, C.7, S.16, Mart 2019, s.74, 80.

etmektedir. Aynı şekilde benzer bütün konularda üniversitelerin yazılım alt yapı donanımını münferit olarak tasarlayıp temin etmek durumunda olmasının kurumların sistemsiz işlemesine yol açtığı görülmelidir. Bunun kendi başına sebep olduğu atalet ve kayıplar bir tarafa üniversitelerin yazılımlar konusundaki münferit girişimleri her biri için emek ve kaynak kaybı anlamına gelmektedir.

Kalite güvence sistemi gerekleri ile kurumsal kabiliyetler arasında örtüşme koşullarının esnek olmaması kalite lehine yapılabilecek iyileştirmeler için yıpratıcı engeller görünümündedir. Bütçe ve dış kaynak temini gibi mali unsurların yanı sıra öğretim üyesi ve öğrenci yerleşmesi şartlarına varıncaya kadar kalite görünümünü etkileyen pek çok alan aslında üniversitenin kurumsal inisiyatifi dışındaki işleyişlere bağlıdır. Bunlara yönelik iyileştirme girişimlerinin bütün süreçler itibarıyla emek ve zaman gerektirmesi kurumsal bunalmaya dahi sebep olabilmektedir. Diğer taraftan üniversitelerin oluşan koşullar ile fiili durumları güncelleme, yeniliklere göre yeniden tanzim etme kabiliyetinin son derece zayıf olduğuna da işaret edilmelidir.¹⁷ Özellikle genel zihinsel kabullerde bölümlerin lisans öğrencisi kapasitesi üzerinden değerlendirilmesi, herhangi bir bölümün öğrenci alımı açısından zayıflaması bölümün neredeyse bütünüyle ataletiyle sonuçlanabilmektedir. Oluşan bu ve benzeri fiili durumların iyileştirmesine yönelik çıkış yolları üniversitelerin kurumsal tasarrufları açısından işlek değildir. Üniversiteler bu tür durumlara bağlı oluşan fiili ataletin yükünü çekmeye devam etmek zorunda kalmaktadır. Kurumun öğretim üyeleri nezdinde beklentilerini bağlayıcılıklarla destekleme koşullarının zayıflığı üniversitelerde kalite iyileştirmelerinin gerçekleşmesi ile doğrudan ilintili noktalardandır.

Yükseköğretim kurumlarında yükseköğretimin yapısal koşulları ile akademik yapılanmanın tabiatıyla ilintili kalite anlayışı ve algısının ulusal ve uluslararası etki yaratacak şekilde bir iyileştirme süreci yaşayabilmesi kalite başlıkları açısından tanımlanmış bireysel performans uygulamalarıyla¹⁸ gerçekleştirilebilir. Kısmen yapısal iyileştirmeler gerektirmekle beraber ortaya konulacak bir takım kurumsal inisiyatiflerin önünde katı engellerin olmadığına işaret edilmelidir. Bu takdirde kalite liderlerinin bir takım riskleri göğüslemesi gerekebilir. Çevik liderlerin koordinasyon performanmasının bu risklerin seviyesinde ve akıbetinde belirleyici olacağı tabiidir. Yükseköğretim alanında öğretilmiş bütüncül bir kalite yaklaşımının kurumların bir parçası ve akademisyenliğin formasyonu haline dönüşmeyip kalitenin sadece çevik liderlik ile özdeşleştirilmesinin kalite için en önemli risk olduğu hususu ise artık gözden kaçırılmamalıdır.

¹⁷ Bkz. Çalık, Temel, Zeynep Bumin Süzen, "Avrupa Üniversiteler Birliği Kurumsal Değerlendirme Raporlarında Yer Alan Tespitler ve Öğretim Üyelerinin İyileştirme Önerilerine Katılım Düzeyleri", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, C.18, S.3, 2013, s.368.

¹⁸ Konu ile teorik yaklaşımlar ve yöntemler için bkz. Kalaycı, Nurdan, "Yükseköğretim Kurumlarında Akademisyenlerin Öğretim Performansını Değerlendirme Sürecinde Kullanılan Yöntemler", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, C.16, S.60, 2009, ss.625-656.

KAYNAKÇA

Atatekin, Eda, Murat Ali Dulupçu, “Kalitede Yeni Bir Sayfa mı Yoksa Eskilerin Tekrarı mı? Bazı Devlet Üniversitelerinin Kurumsal İç Değerlendirme Raporlarının Eğitim Perspektifi” Üniversite Araştırmaları Dergisi, C.1, S.1, Nisan 2018, ss.14-24.

Ayvaz, Berk, Ali Osman Kuşakçı, Oğuz Borat, “Kalite Güvencesi ve Akreditasyon Süreçleri”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Endüstriyel Araştırma ve Gelişim Dergisi, C.1, S.1, 15 Ocak 2016, ss.53-60.

Belenli, İbrahim ve diğerleri, “Türkiye Yükseköğretim Kurumları İçin Kalite Güvence Oluşumu Üzerine Bir Model Önerisi”, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, C.1, S.3, Aralık 2011, ss.128-133.

Çalık, Temel, Zeynep Bumin Süzen, “Avrupa Üniversiteler Birliği Kurumsal Değerlendirme Raporlarında Yer Alan Tespitler ve Öğretim Üyelerinin İyileştirme Önerilerine Katılım Düzeyleri”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, C.18, S.3, 2013, ss.355-390.

Gür, Bekir Sıtkı, Mahmut Özer (ed.), Türkiye’de Yükseköğretimin Yeniden Yapılandırılması ve Kalite Güvence Sistemi, Bülent Ecevit Üniversitesi, Seta, Zonguldak 2012.

Kalaycı, Nurdan, “Yükseköğretim Kurumlarında Akademisyenlerin Öğretim Performansını Değerlendirme Sürecinde Kullanılan Yöntemler”, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, C.16, S.60, 2009, ss.625-656.

Kalaycı, Nurdan, Yükseköğretimde Uygulanan Toplam Kalite Yönetimi Sürecinde Gözardı Edilen Unsurlardan “TKY Merkezi” ve “Eğitim Programları”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6 (2), Bahar 2008, ss.163-188.

Konan, Necdet, Salih Yılmaz, “Üniversitelerin Sıralanma Ölçütleri ve Türkiye Üniversiteleri İçin Öneriler”, Yükseköğretim ve Bilim Dergisi, C.7, S.2 Ağustos 2017, ss.200-210.

Süzen, Zeynep Bumin, Temel Çalık, “Üniversitelerde Kurumsal Değerlendirme Çalışmalarına Öğretim Üyelerinin Katılımı”, Kastamonu Eğitim Dergisi, C.24, no: 3, Mayıs 2016, ss.1403-1418.

Yetişen, Serdar, Hidayet Gizem Ünlü, Yükseköğretimde Kalite Perspektifi: 2007 Yılında Kurulan Devlet Üniversitelerinin Kurum İç Değerlendirme Raporlarının Karşılaştırmalı Analizi”, Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, C.7, S.16, Mart 2019, ss.72-89.

TEZLER

Aksu, Semiha, “Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Yükseköğretimde Kaliteye İlişkin Metaforik Algıları (Sakarya Üniversitesi Örneği)”, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, yayınlanmamış YL tezi, danışman Doç. Dr. Mustafa Bayrakçı, Sakarya 2019.

Bozoğlu, Oğuzhan, “Yükseköğretimde Kalite Olgusu: Aktör Merkezli Yeni Kurumsalcılık İle Örgüte Bütünsel Bakış”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış doktora tezi, danışman Prof. Dr. Şöheyda Göktürk, Kocaeli 2020.

Çavlı, Sedat, “Yükseköğretimde Kalite Uygulamalarının İş Tatminine Etkisinin Karşılaştırmalı Bir Analizi: Mersin-Sakarya Üniversitesi Uygulamaları”, Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamış YL tezi, danışman Yrd. Doç. Dr. Murat Koç, Mersin 2014.

Melek, Mustafa, “Yükseköğretimde Kalite Yönetimi, Akreditasyon ve Bir Vakıf Üniversitesinde Kalite Kontrol Aracı Olarak Öğrenci Geribildiriminden Yararlanmaya Yönelik Bir Araştırma”, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamış doktora tezi, danışman Prof. Dr. Hayri Ülgen, İstanbul 2003.

Mencet, Didem Sipahi, “Yükseköğretimde Kalite, Kalite Güvence ve Sürdürülebilir Kaliteye İlişkin Nitel Bir Araştırma”, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, basılmamış YL tezi, danışman, Dr.Öğr.Üyesi, Nural Akar, Antalya 2019.

Omar, Hema Mohammed, “Yükseköğretimde Kalite Standartlarının Rekabet Avantajını Başarmada Katkısı”, Bingöl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamış YL tezi, danışman Prof. Dr. Sait Patir, Bingöl 2017.

Özakça Vuslat Serra, “Yükseköğretimde Kalite Geliştirme: İktisadi Ve İdari Bilimler Fakülteleri İçin Bir Özdeğerlendirme Model Önerisi”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, yayınlanmamış YL tezi, Yrd. Doç. Dr. Turan Pekmezci, Gaziantep 2007.

Uygur, Mutlu, “Yükseköğretimde Kalite Güvencesi Bağlamında Öğretme-Öğrenme Süreçlerinin İncelenmesi Ve Öğretim Elemanlarına Yönelik Bir Eğitici Eğitimi Programı Geliştirilmesi” Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, yayınlanmamış doktora tezi, danışman Prof. Dr. Tuğba Yanpar Yelken, Mersin 2018.